

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

KORAY AVCI ÇAKMAN'IN KİTAPLARININ ÇOCUK
EDEBİYATININ TEMEL İLKELERİ AÇISINDAN
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BURAK AVCI

GAZİANTEP
ŞUBAT 2022

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

**KORAY AVCI ÇAKMAN'IN KİTAPLARININ ÇOCUK
EDEBİYATININ TEMEL İLKELERİ AÇISINDAN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BURAK AVCI

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Sevil HASIRCI AKSOY

GAZİANTEP
ŞUBAT 2022

TEZ ONAY SAYFASI**Öğrencinin Adı ve Soyadı** : Burak AVCI**Üniversite** : Gaziantep Üniversitesi**Enstitü** : Eğitim Bilimleri Enstitüsü**Anabilim Dalı ve Program** : Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı/Türkçe Eğitimi**Tezin Başlığı:** Koray Avcı Çakman'ın kitaplarının çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından incelenmesi**Tezin Savunma Tarihi** : 14/02/2022

Bu tezin yüksek lisans/ doktora tezi olarak gerekli şartları sağladığını onaylarım.

Doç. Dr. Kadir Kaan BÜYÜKİKİZ
Enstitü ABD Başkanı

Bu tez tarafımca (tarafımızca) okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans veya Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi Sevil HASIRCI AKSOY
Tez Danışmanı

Bu tez tarafımızca okunmuş, kapsam ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans/Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri:

(Unvanı Adı ve SOYADI)

İmzası

Dr. Öğretim Üyesi Sevil HASIRCI AKSOY

Prof. Dr. Esra LÜLE MERT

Doç. Dr. Ergün HAMZADAYI

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Onayı

Doç. Dr. Ahmet İhsan KAYA
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde, bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu kabul ederim. Bu bilgiler doğrultusunda tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edilmesi halinde doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu onayladığımı beyan ederim.

İmza

Adı ve Soyadı: Burak AVCI
Öğrenci Numarası:182634111009
Tezin Savunma Tarihi:

ÖN SÖZ

Çocuk edebiyatı, çocukların erken yaşta okuma alışkanlığı edinerek ileriki yaşlarında kendi öğrenmelerini gerçekleştiren bireylere dönüşmelerinde büyük bir öneme sahiptir. Bu durum, yayımlanan yapıtların nitelikli olmasını zorunlu kılmaktadır. Çocuk edebiyatı yapıtlarının niteliklerini araştırmak için alan uzmanlarınca belirlenmiş olan temel ilkeler bulunmaktadır. Özellikle çocuklar tarafından çok okunan ve kitaplarının baskı sayısı fazla olan yazarların yapıtları, bu ilkeler açısından incelenmelidir. Bu bağlamda, Koray Avcı Çakman'ın kitaplarının çocuk edebiyatının temel ilkelerine göre incelendiği bu araştırma, 6 ana bölümden oluşmaktadır.

Tezin ilk bölümü olan “Giriş”te problem durumu açıklanmış ve sonrasında tezin neyi amaçladığı açıklanmıştır. Sonrasında ise çocuk edebiyatının ve seçilen yazarın alandaki öneminden bahsedilmiştir. Bu bölümde araştırmanın konusu sınırlandırılmış ve çalışmada sık geçen kavramların tanımları verilmiştir. Son olarak, araştırmanın konusu ile ilgili yurt içinde ve yurt dışında yapılmış çalışmalara değinilmiştir. İkinci bölüm olan “Kavramsal Çerçeve”de ise çocuk ve çocuk edebiyatı kavramları açıklanarak çocuk edebiyatının Batı’daki ve Türkiye’deki tarihsel gelişimi ele alınmıştır. Son olarak alan uzmanları tarafından belirlenmiş olan çocuk edebiyatının temel ilkeleri açıklanmıştır. Yöntem bölümünde ise araştırmanın modeli açıklanıp evren ve örneklem belirtilmiştir. Son olarak verilerin toplanması ve çözümlenmesi açıklanmıştır. Dördüncü bölümde incelenen yapıtlara ilişkin bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir. Tartışma bölümünde ise Koray Avcı Çakman'ın yapıtları üzerine hazırlanmış diğer tezler ele alınmıştır. Ele alınan çalışmaların bulguları ile araştırmamızın bulguları karşılaştırılmıştır. Tezin son bölümü olan altıncı bölümde ise araştırmanın sonuçları değerlendirilmiştir. Bu sonuçlar ışığında ise bazı önerilerde bulunulmuştur.

Tez konumun belirlenmesinden tezimin tamamlanmasına kadar yaşanan süreçte içten bir biçimde yardımlarını sunan, bilgi birikimini aktaran ve pozitif enerjisi ile başarıya olan inancımı artıran değerli hocam ve tez danışmanım Dr. Öğretim Üyesi Sevil HASIRCI AKSOY’a saygılarımı ve teşekkürlerimi sunarım. Bu süreçte dostluğu ile yanımda olup fikirleriyle araştırmama katkıda bulunan Mehmet Ali BAZ’a, anlayışı, hoşgörüsü ve desteğiyle her an yanımda yer alan kıymetli eşim Merve AVCI’ya teşekkür ederim.

Son olarak eğitime verdikleri önem ile bugünlere gelmemde en büyük emeğe sahip olan annem Gülden AVCI’ya ve babam Zakir AVCI’ya çok teşekkür ederim.

Burak AVCI
Ocak 2022

ÖZET

KORAY AVCI ÇAKMAN'IN KİTAPLARININ ÇOCUK EDEBİYATININ TEMEL İLKELERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

AVCI, Burak

Yüksek Lisans

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı

Türkçe Eğitimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Sevil HASIRCI AKSOY

Şubat, 2022, 415 sayfa

Bu araştırmada Koray Avcı Çakman'ın yayımlanan 150'yi aşkın kitabı arasından ortaokul dönemine (10-13 yaş) seslenen kitapları, çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından incelenmiştir. Koray Avcı Çakman'ın belirlenen 28 yapıtı, belge inceleme (doküman incelemesi) yoluyla çözümlenmiştir. Bu yapıtlar; boyut, kâğıt, kapak, sayfa düzeni, resim (dış yapı özellikleri) ve konu, izlek, kahramanlar, dil ve anlatım, ileti (iç yapı özellikleri) açısından incelenmiştir. Araştırma sonucunda yazarın incelenen yapıtlarının çocuk edebiyatının dış yapı ve iç yapı özelliklerine genel olarak uygun olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, yapıtların çocuklara okuma alışkanlığı kazandıracak özelliklere sahip olduğu belirlenmiştir. Bu özellikler; dil ve anlatım özelliklerinin çocuğa göre olması, seçilen konuların çocuğun ilgi, ihtiyaç ve gereksinimlerine seslenmesi, konunun yapılandırılışında merak ögesinden ve çatışmalardan sıklıkla yararlanması, başkişilerin çocukların özdeşim kurabileceği yaş ve özelliklere sahip olmasıdır. İncelenen yapıtlar, söz varlığı öğeleri açısından varlılığı ile de öne çıkmaktadır. Özellikle yapıtlarda deyim ve ikilemeler sık yer almaktadır. Bunun yanında; yapıtların iletilerinin, çocuklarda evrensel değerlere karşı duyarlık oluşturabilecek iletiler olduğu da tespit edilmiştir. Ele alınan yapıtların tüm özellikleri düşünüldüğünde Türkçe öğretiminde yararlanılabileceği belirlenmiştir. Araştırmanın sonucunda incelenen yapıtlara ilişkin araştırmacılara ve eğitimcilere önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Çocuk edebiyatı, Koray Avcı Çakman, Çocuk edebiyatının temel ilkeleri.

ABSTRACT

THE EXAMINATION OF BOOKS OF KORAY AVCI ÇAKMAN IN TERMS OF THE MAIN PRINCIPLES OF CHILDREN'S LITERATURE

AVCI, Burak
MA Thesis,
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Department
Türkçe Eğitimi Program
Supervisor: Dr. Öğr. Üyesi Sevil HASIRCI AKSOY
February-2022, 415 pages

In this research, Koray Avcı Çakman's books that appeal to the middle school period (10-13 years old) among more than 150 published books were examined in terms of the basic principles of children's literature. 28 selected Works of Koray Avcı Çakman were analyzed through document analysis. These works are examined in terms of size, paper, cover, page layout, picture (external structure features) and subject, theme, characters, language and expression, message (internal structure features). As a result of the research, it has been determined that the examined Works of the author are generally suitable for the external structure and internal structure characteristics of children's literature. In addition, it has been determined that the works have features that will give children the habit of reading. These features are; language and expression characteristics are suitable for the child, the selected topics appeal to the child's interests, needs, the element of curiosity and conflicts are frequently used in the structuring of the subject, the protagonists have the age and characteristics that children can identify with. The analyzed works also stand out with their wealth in terms of vocabulary items. Especially in the works, idioms and reduplications are common. Besides; It has also been determined that the messages of the works are messages that can create sensitivity towards universal values in children. Considering all the features of the works discussed, it has been determined that they can be used in Turkish teaching. As a result of the research, suggestions were made to researchers and educators regarding the works examined.

Keywords: Koray Avcı Çakman, Children, Children literature, Terms of the main principles of children's literature.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLOLAR LİSTESİ	xviii
RESİMLER LİSTESİ	xxi
KISALTMALAR	xxvii
BÖLÜM I	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	5
1.3. Araştırmanın Önemi	6
1.4. Sınırlılıklar	7
1.5. Tanımlar	8
1.6. Konu ile İlgili Araştırmalar	10
1.6.1. Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar	10
1.6.2. Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar	14
BÖLÜM II	15
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	15
2.1. Çocuk ve Çocuk Edebiyatı	15
2.2. Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri	21
2.2.1. Çocuk Kitaplarının Dış Yapı Özellikleri	21
2.2.1.1. Boyut	22
2.2.1.2. Kâğıt	22
2.2.1.3. Kapak	23
2.2.1.4. Sayfa Düzeni	23
2.2.1.5. Resim	24
2.2.2. Çocuk Kitaplarının İç Yapı Özellikleri	25

2.2.2.1. Konu	26
2.2.2.2. İzlek	27
2.2.2.3. Kahramanlar.....	28
2.2.2.4. Dil ve Anlatım	30
2.2.2.5. İleti.....	31
BÖLÜM III	33
YÖNTEM	33
3.1. Araştırmanın Modeli	33
3.2. Evren ve Örneklem	33
3.3. Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi	34
BÖLÜM IV	36
BULGULAR VE YORUM	36
4.1. ALMARPA’NIN GİZEMİ	36
4.1.1. Dış Yapı Özellikleri.....	36
4.1.1.1. Boyut	36
4.1.1.2. Kâğıt	36
4.1.1.3. Kapak	36
4.1.1.4. Sayfa Düzeni.....	38
4.1.1.5. Resimler	39
4.1.2. İç Yapı Özellikleri	39
4.1.2.1. Konu	39
4.1.2.2. İzlek	44
4.1.2.3. Kahramanlar.....	45
4.1.2.4. Dil ve Anlatım	46
4.1.2.5. İleti.....	48
4.2. ESRARENGİZ TESTİ.....	49
4.2.1. Dış Yapı Özellikleri.....	49
4.2.1.1. Boyut	49
4.2.1.2. Kâğıt	49
4.2.1.3. Kapak	50
4.2.1.4. Sayfa Düzeni.....	51
4.2.1.5. Resimler	52
4.2.2. İç Yapı Özellikleri	55
4.2.2.1. Konu	55
4.2.2.2. İzlek	56
4.2.2.3. Kahramanlar.....	57
4.2.2.4. Dil ve Anlatım	58

4.2.2.5. İleti.....	59
4.3. IŞIĞIN ÇOCUĞU AREL	60
4.3.1. Dış Yapı Özellikleri.....	60
4.3.1.1. Boyut	60
4.3.1.2. Kâğıt	61
4.3.1.3. Kapak	61
4.3.1.4. Sayfa Düzeni.....	62
4.3.1.5. Resimler	63
4.3.2. İç Yapı Özellikleri	64
4.3.2.1. Konu	65
4.3.2.2. İzlek	67
4.3.2.3. Kahramanlar.....	67
4.3.2.4. Dil ve Anlatım	68
4.3.2.5. İleti.....	70
4.4. MİDAS'IN PEŞİNDE.....	71
4.4.1. Dış Yapı Özellikleri.....	71
4.4.1.1. Boyut	71
4.4.1.2. Kâğıt	71
4.4.1.3. Kapak	71
4.4.1.4. Sayfa Düzeni.....	73
4.4.1.5. Resimler	74
4.4.2. İç Yapı Özellikleri	76
4.4.2.1. Konu	76
4.4.2.2. İzlek	79
4.4.2.3. Kahramanlar.....	79
4.4.2.4. Dil ve Anlatım	80
4.4.2.5. İleti.....	81
4.5. TUTANKAMON'UN KOLYESİ	82
4.5.1. Dış Yapı Özellikleri.....	83
4.5.1.1. Boyut	83
4.5.1.2. Kâğıt	83
4.5.1.3. Kapak	83
4.5.1.4. Sayfa Düzeni.....	85
4.5.1.5. Resimler	87
4.5.2. İç Yapı Özellikleri	89
4.5.2.1. Konu	89
4.5.2.2. İzlek	92

4.5.2.3. Kahramanlar.....	92
4.5.2.4. Dil ve Anlatım	93
4.5.2.5. İleti.....	94
4.6. EFES'İN SIRLARI	95
4.6.1. Dış Yapı Özellikleri.....	96
4.6.1.1. Boyut	96
4.6.1.2. Kâğıt	96
4.6.1.3. Kapak	96
4.6.1.4. Sayfa Düzeni.....	98
4.6.1.5. Resimler	98
4.6.2. İç Yapı Özellikleri	101
4.6.2.1. Konu	101
4.6.2.2. İzlek	104
4.6.2.3. Kahramanlar.....	104
4.6.2.4. Dil ve Anlatım	105
4.6.2.5. İleti.....	107
4.7. ADVİN SAHRA ÇÖLÜ'NDE	108
4.7.1. Dış Yapı Özellikleri.....	108
4.7.1.1. Boyut	108
4.7.1.2. Kâğıt	108
4.7.1.3. Kapak	108
4.7.1.4. Sayfa Düzeni.....	110
4.7.1.5. Resimler	110
4.7.2. İç Yapı Özellikleri	112
4.7.2.1. Konu	112
4.7.2.2. İzlek	115
4.7.2.3. Kahramanlar.....	115
4.7.2.4. Dil ve Anlatım	117
4.7.2.5. İleti.....	118
4.8. ADVİN GÜMÜŞ SIRTLI GORİLLER ÜLKESİNDE	118
4.8.1. Dış Yapı Özellikleri.....	119
4.8.1.1. Boyut	119
4.8.1.2. Kâğıt	119
4.8.1.3. Kapak	119
4.8.1.4. Sayfa Düzeni.....	121
4.8.1.5. Resimler	121
4.8.2. İç Yapı Özellikleri	123

4.8.2.1. Konu	123
4.8.2.2. İzlek	125
4.8.2.3. Kahramanlar.....	126
4.8.2.4. Dil ve Anlatım	127
4.8.2.5. İleti.....	128
4.9. GİZEMLİ LABORATUVAR	128
4.9.1. Dış Yapı Özellikleri.....	129
4.9.1.1. Boyut	129
4.9.1.2. Kâğıt	129
4.9.1.3. Kapak	129
4.9.1.4. Sayfa Düzeni.....	131
4.9.1.5. Resimler	131
4.9.2. İç Yapı Özellikleri	133
4.9.2.1. Konu	133
4.9.2.2. İzlek	136
4.9.2.3. Kahramanlar.....	136
4.9.2.4. Dil ve Anlatım	138
4.9.2.5. İleti.....	139
4.10. GİZEMLİ OLİMPOS	139
4.10.1. Dış Yapı Özellikleri.....	140
4.10.1.1. Boyut	140
4.10.1.2. Kâğıt	140
4.10.1.3. Kapak	140
4.10.1.4. Sayfa Düzeni.....	141
4.10.1.5. Resimler	142
4.10.2. İç Yapı Özellikleri	146
4.10.2.1. Konu	146
4.10.2.2. İzlek	148
4.10.2.3. Kahramanlar	149
4.10.2.4. Dil ve Anlatım	150
4.10.2.5. İleti	151
4.11. DÜŞLERİN PEŞİNDEKİ ÇOCUK	152
4.11.1. Dış Yapı Özellikleri.....	152
4.11.1.1. Boyut	152
4.11.1.2. Kâğıt	153
4.11.1.3. Kapak	153
4.11.1.4. Sayfa Düzeni.....	154

4.11.1.5. Resimler	154
4.11.2. İç Yapı Özellikleri	156
4.11.2.1. Konu	156
4.11.2.2. İzlek	160
4.11.2.3. Kahramanlar	161
4.11.2.4. Dil ve Anlatım	162
4.11.2.5. İleti	163
4.12. HOFLİPUF	164
4.12.1. Dış Yapı Özellikleri.....	165
4.12.1.1. Boyut	165
4.12.1.2. Kâğıt	165
4.12.1.3. Kapak	165
4.12.1.4. Sayfa Düzeni.....	167
4.12.1.5. Resimler	168
4.12.2. İç Yapı Özellikleri	170
4.12.2.1. Konu	170
4.12.2.2. İzlek	172
4.12.2.3. Kahramanlar	172
4.12.2.4. Dil ve Anlatım	173
4.12.2.5. İleti	174
4.13. KAYIP FORMÜL.....	175
4.13.1. Dış Yapı Özellikleri.....	175
4.13.1.1. Boyut	175
4.13.1.2. Kâğıt	176
4.13.1.3. Kapak	176
4.13.1.4. Sayfa Düzeni.....	177
4.13.1.5. Resimler	178
4.13.2. İç Yapı Özellikleri	180
4.13.2.1. Konu	180
4.13.2.2. İzlek	182
4.13.2.3. Kahramanlar	182
4.13.2.4. Dil ve Anlatım	184
4.13.2.5. İleti	185
4.14. KIZIL TÜY	186
4.14.1. Dış Yapı Özellikleri.....	186
4.14.1.1. Boyut	186
4.14.1.2. Kâğıt	186

4.14.1.3. Kapak	187
4.14.1.4. Sayfa Düzeni.....	188
4.14.1.5. Resimler	190
4.14.2. İç Yapı Özellikleri	192
4.14.2.1. Konu	192
4.14.2.2. İzlek	194
4.14.2.3. Kahramanlar	195
4.14.2.4. Dil ve Anlatım	196
4.14.2.5. İleti	197
4.15. KÖYE YAZAR GELDİ	198
4.15.1. Dış Yapı Özellikleri.....	198
4.15.1.1. Boyut.....	198
4.15.1.2. Kâğıt.....	198
4.15.1.3. Kapak	199
4.15.1.4. Sayfa Düzeni.....	200
4.15.1.5. Resimler	200
4.15.2. İç Yapı Özellikleri	202
4.15.2.1. Konu	202
4.15.2.2. İzlek	204
4.15.2.3. Kahramanlar	205
4.15.2.4. Dil ve Anlatım	206
4.15.2.5. İleti	208
4.16. PADİŞAHIN ÇALINAN TACI.....	209
4.16.1. Dış Yapı Özellikleri.....	209
4.16.1.1. Boyut.....	209
4.16.1.2. Kâğıt.....	209
4.16.1.3. Kapak	209
4.16.1.4. Sayfa Düzeni.....	211
4.16.1.5. Resimler	213
4.16.2. İç Yapı Özellikleri	216
4.16.2.1. Konu	216
4.16.2.2. İzlek	218
4.16.2.3. Kahramanlar	218
4.16.2.4. Dil ve Anlatım	220
4.16.2.5. İleti	221
4.17. SIRA SANA DA GELECEK.....	222
4.17.1. Dış Yapı Özellikleri.....	222

4.17.1.1. Boyut	222
4.17.1.2. Kâğıt	222
4.17.1.3. Kapak	222
4.17.1.4. Sayfa Düzeni	224
4.17.1.5. Resimler	225
4.17.2. İç Yapı Özellikleri	226
4.17.2.1. Konu	226
4.17.2.2. İzlek	229
4.17.2.3. Kahramanlar	230
4.17.2.4. Dil ve Anlatım	232
4.17.2.5. İleti	233
4.18. UYUYAN TOPAÇ	234
4.18.1. Dış Yapı Özellikleri	234
4.18.1.1. Boyut	234
4.18.1.2. Kâğıt	234
4.18.1.3. Kapak	234
4.18.1.4. Sayfa Düzeni	236
4.18.1.5. Resimler	237
4.18.2. İç Yapı Özellikleri	239
4.18.2.1. Konu	239
4.18.2.2. İzlek	241
4.18.2.3. Kahramanlar	241
4.18.2.4. Dil ve Anlatım	243
4.18.2.5. İleti	244
4.19. HAYAL KÜRE	245
4.19.1. Dış Yapı Özellikleri	245
4.19.1.1. Boyut	245
4.19.1.2. Kâğıt	245
4.19.1.3. Kapak	246
4.19.1.4. Sayfa Düzeni	247
4.19.1.5. Resimler	248
4.19.2. İç Yapı Özellikleri	248
4.19.2.1. Konu	248
4.19.2.2. İzlek	251
4.19.2.3. Kahramanlar	251
4.19.2.4. Dil ve Anlatım	253
4.19.2.5. İleti	254

4.20. ADVİN AMAZON'DA.....	255
4.20.1. Dış Yapı Özellikleri.....	255
4.20.1.1. Boyut.....	255
4.20.1.2. Kâğıt.....	255
4.20.1.3. Kapak	255
4.20.1.4. Sayfa Düzeni.....	257
4.20.1.5. Resimler	257
4.20.2. İç Yapı Özellikleri	259
4.20.2.1. Konu	259
4.20.2.2. İzlek	261
4.20.2.3. Kahramanlar	261
4.20.2.4. Dil ve Anlatım	262
4.20.2.5. İleti	263
4.21. HAZİNE AVI.....	264
4.21.1. Dış Yapı Özellikleri.....	264
4.21.1.1. Boyut.....	264
4.21.1.2. Kâğıt.....	264
4.21.1.3. Kapak	264
4.21.1.4. Sayfa Düzeni.....	266
4.21.1.5. Resimler	267
4.21.2. İç Yapı Özellikleri	269
4.21.2.1. Konu	269
4.21.2.2. İzlek	272
4.21.2.3. Kahramanlar	272
4.21.2.4. Dil ve Anlatım	273
4.21.2.5. İleti	275
4.22. TÜRKİYE'NİN KALBI ANKARA	276
4.22.1. Dış Yapı Özellikleri.....	276
4.22.1.1. Boyut.....	276
4.22.1.2. Kâğıt.....	276
4.22.1.3. Kapak	276
4.22.1.4. Sayfa Düzeni.....	278
4.22.1.5. Resimler	280
4.22.2. İç Yapı Özellikleri	281
4.22.2.1. Konu	281
4.22.2.2. İzlek	283
4.22.2.3. Kahramanlar	284

4.22.2.4. Dil ve Anlatım	285
4.22.2.5. İleti	287
4.23. NASRETTİN HOCA'NIN SÜRPRİZ MİSAFİRİ.....	288
4.23.1. Dış Yapı Özellikleri.....	288
4.23.1.1. Boyut	288
4.23.1.2. Kâğıt	288
4.23.1.3. Kapak	288
4.23.1.4. Sayfa Düzeni.....	290
4.23.1.5. Resimler	291
4.23.2. İç Yapı Özellikleri	293
4.23.2.1. Konu	293
4.23.2.2. İzlek	296
4.23.2.3. Kahramanlar	296
4.23.2.4. Dil ve Anlatım	297
4.23.2.5. İleti	298
4.24. DEDE KORKUT İLE ADSIZ OĞUL	299
4.24.1. Dış Yapı Özellikleri.....	299
4.24.1.1. Boyut	299
4.24.1.2. Kâğıt	299
4.24.1.3. Kapak	300
4.24.1.4. Sayfa Düzeni.....	301
4.24.1.5. Resimler	302
4.24.2. İç Yapı Özellikleri	304
4.24.2.1. Konu	304
4.24.2.2. İzlek	306
4.24.2.3. Kahramanlar	307
4.24.2.4. Dil ve Anlatım	308
4.24.2.5. İleti	310
4.25. OYUNDA KAL	311
4.25.1. Dış Yapı Özellikleri.....	311
4.25.1.1. Boyut	311
4.25.1.2. Kâğıt	311
4.25.1.3. Kapak	311
4.25.1.4. Sayfa Düzeni.....	313
4.25.1.5. Resimler	313
4.25.2. İç Yapı Özellikleri	315
4.25.2.1. Konu	315

4.25.2.2. İzlek	318
4.25.2.3. Kahramanlar	318
4.25.2.4. Dil ve Anlatım	319
4.25.2.5. İleti	320
4.26. PİRİ REİS'İN PEŞİNDE	321
4.26.1. Dış Yapı Özellikleri.....	322
4.26.1.1. Boyut	322
4.26.1.2. Kâğıt	322
4.26.1.3. Kapak	322
4.26.1.4. Sayfa Düzeni.....	323
4.26.1.5. Resimler	324
4.26.2. İç Yapı Özellikleri	326
4.26.2.1. Konu	326
4.26.2.2. İzlek	328
4.26.2.3. Kahramanlar	329
4.26.2.4. Dil ve Anlatım	330
4.26.2.5. İleti	331
4.27. OYUNDASIN	332
4.27.1. Dış Yapı Özellikleri.....	332
4.27.1.1. Boyut	332
4.27.1.2. Kâğıt	332
4.27.1.3. Kapak	332
4.27.1.4. Sayfa Düzeni.....	334
4.27.1.5. Resimler	334
4.27.2. İç Yapı Özellikleri	336
4.27.2.1. Konu	336
4.27.2.2. İzlek	339
4.27.2.3. Kahramanlar	339
4.27.2.4. Dil ve Anlatım	340
4.27.2.5. İleti	342
4.28. KOD ADI: İNSANSI.....	343
4.28.1. Dış Yapı Özellikleri.....	343
4.28.1.1. Boyut	343
4.28.1.2. Kâğıt	343
4.28.1.3. Kapak	344
4.28.1.4. Sayfa Düzeni.....	345
4.28.1.5. Resimler	346

4.28.2. İç Yapı Özellikleri	347
4.28.2.1. Konu	347
4.28.2.2. İzlek	350
4.28.2.3. Kahramanlar	350
4.28.2.4. Dil ve Anlatım	351
4.28.2.5. İleti	352
BÖLÜM V	354
TARTIŞMA	354
BÖLÜM VI.....	362
SONUÇ VE ÖNERİLER	362
KAYNAKÇA	379
ÖZGEÇMİŞ	385

TABLOLAR LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1: Almarpa'nın Gizemi, Çatışma Türlerinin Sıklığı	24
Tablo 2: Almarpa'nın Gizemi, Başkişilerin Karakter Özellikleri	27
Tablo 3: Almarpa'nın Gizemi, Söz Varlığı Ögelerinin Sıklığı	29
Tablo 4: Esrarengiz Testi, Çatışma Türlerinin Sıklığı	37
Tablo 5: Esrarengiz Testi, Baş Kişilerin Karakter Özellikleri	38
Tablo 6: Esrarengiz Testi, Söz Varlığı Ögelerinin Sıklığı	39
Tablo 7: Işığın Çocuğu Arel, Çatışma Türlerinin Sıklığı	47
Tablo 8: Işığın Çocuğu Arel, Baş Kişilerin Karakter Özellikleri	48
Tablo 9: Işığın Çocuğu Arel, Söz Varlığı Ögelerinin Sıklığı	49
Tablo 10: Midas'ın Peşinde, Çatışma Türlerinin Sıklığı	58
Tablo 11: Midas'ın Peşinde, Baş Kişilerin Karakter Özellikleri	59
Tablo 12: Midas'ın Peşinde, Söz Varlığı Ögelerinin Sıklığı	60
Tablo 13: Tutankamon'un Kolyesi, Çatışma Türlerinin Sıklığı	70
Tablo 14: Tutankamon'un Kolyesi, Başkişilerin Karakter Özellikleri	71
Tablo 15: Tutankamon'un Kolyesi, Söz Varlığı Ögelerinin Sıklığı	72
Tablo 16: Efes'in Sırları, Çatışma Türlerinin Sıklığı	81

Tablo 17: Efes'in Sırları, Baş Kişilerin Karakter Özellikleri	83
Tablo 18: Efes'in Sırları, Söz Varlığı Ögelerinin Sıklığı	84
Tablo 19: Advin Sahra Çölü'nde, Çatışma Türlerinin Sıklığı	92
Tablo 20: Advin Sahra Çölü'nde, Başkişilerin Karakter Özellikleri	93
Tablo 21: Advin Sahra Çölü'nde, Söz Varlığı Ögelerinin Sıklığı	94
Tablo 22: Advin Gümüş Sırtlı Goriller Ülkesinde, Çatışma Türlerinin Sıklığı	102
Tablo 23: Advin Gümüş Sırtlı Goriller Ülkesinde, Başkişilerin Karakter Özellikleri	103
Tablo 24: Advin Gümüş Sırtlı Goriller Ülkesinde, Söz Varlığı Ögelerinin Sıklığı	104
Tablo 25: Gizemli Laboratuvar, Çatışma Türlerinin Sıklığı	112
Tablo 26: Gizemli Laboratuvar, Başkişilerin Karakter Özellikleri	114
Tablo 27: Gizemli Laboratuvar, Söz Varlığı Ögelerinin Sıklığı	115
Tablo 28: Gizemli Olimpos, Çatışma Türlerinin Sıklığı	124
Tablo 29: Gizemli Olimpos, Baş Kişilerin Karakter Özellikleri	126
Tablo 30: Gizemli Olimpos, Söz Varlığı Ögelerinin Sıklığı	127
Tablo 31: Düşlerin Peşindeki Çocuk, Çatışma Türlerinin Sıklığı	136
Tablo 32: Düşlerin Peşindeki Çocuk, Baş Kişinin Karakter Özellikleri	138
Tablo 33: Düşlerin Peşindeki Çocuk, Söz Varlığı Ögelerinin Sıklığı	139
Tablo 34: Hoflipuf, Çatışma Türlerinin Sıklığı	147
Tablo 35: Hoflipuf, Baş Kişilerin Karakter Özellikleri	148
Tablo 36: Hoflipuf, Söz Varlığı Ögelerinin Sıklığı	149
Tablo 37: Kayıp Formül, Çatışma Türlerinin Sıklığı	156
Tablo 38: Kayıp Formül, Başkişilerin Karakter Özellikleri	157
Tablo 39: Kayıp Formül, Söz Varlığı Ögelerinin Sıklığı	158
Tablo 40: Kızıl Tüy, Çatışma Türlerinin Sıklığı	167
Tablo 41: Kızıl Tüy, Başkişilerin Karakter Özellikleri	169
Tablo 42: Kızıl Tüy, Söz Varlığı Ögelerinin Sıklığı	170
Tablo 43: Köye Yazar Geldi, Çatışma Türlerinin Sıklığı	177
Tablo 44: Köye Yazar Geldi, Başkişilerin Karakter Özellikleri	179
Tablo 45: Köye Yazar Geldi, Söz Varlığı Ögelerinin Sıklığı	180
Tablo 46: Padişahın Çalınan Tacı, Çatışma Türlerinin Sıklığı	190
Tablo 47: Padişahın Çalınan Tacı, Başkişilerin Karakter Özellikleri	191

Tablo 48: Padişahın Çalınan Tacı, Söz Varlığı Ögelerinin Sıklığı	193
Tablo 49: Sıra Sana da Gelecek, Çatışma Türlerinin Sıklığı	200
Tablo 50: Sıra Sana Da Gelecek, Baş Kişilerin Karakter Özellikleri	202
Tablo 51: Sıra Sana Da Gelecek, Söz Varlığı Ögelerinin Sıklığı	203
Tablo 52: Uyuyan Topaç, Çatışma Türlerinin Sıklığı	211
Tablo 53: Uyuyan Topaç, Başkişilerin Karakter Özellikleri	212
Tablo 54: Uyuyan Topaç, Söz Varlığı Ögelerinin Sıklığı	213
Tablo 55: Hayal Küre, Çatışma Türlerinin Sıklığı	220
Tablo 56: Hayal Küre, Baş Kişilerin Karakter Özellikleri	222
Tablo 57: Hayal Küre, Söz Varlığı Ögelerinin Sıklığı	223
Tablo 58: Advin Amazon'da, Çatışma Türlerinin Sıklığı	229
Tablo 59: Advin Amazon'da, Başkişinin Karakter Özellikleri	231
Tablo 60: Advin Amazon'da, Söz Varlığı Ögelerinin Sıklığı	232
Tablo 61: Hazine Avı, Çatışma Türlerinin Sıklığı	239
Tablo 62: Hazine Avı, Başkişilerin Karakter Özellikleri	241
Tablo 63: Hazine Avı, Söz Varlığı Ögelerinin Sıklığı	242
Tablo 64: Türkiye'nin Kalbi Ankara, Çatışma Türlerinin Sıklığı	250
Tablo 65: Türkiye'nin Kalbi Ankara, Başkişilerin Karakter Özellikleri	252
Tablo 66: Türkiye'nin Kalbi Ankara, Söz Varlığı Ögelerinin Sıklığı	253
Tablo 67: Nasrettin Hoca'nın Sürpriz Misafiri, Çatışma Türlerinin Sıklığı	262
Tablo 68: Nasrettin Hoca'nın Sürpriz Misafiri, Başkişilerin Karakter Özellikleri	263
Tablo 69: Nasrettin Hoca'nın Sürpriz Misafiri, Söz Varlığı Ögelerinin Sıklığı	264
Tablo 70: Dede Korkut İle Adsız Oğul, Çatışma Türlerinin Sıklığı	272
Tablo 71: Dede Korkut İle Adsız Oğul, Başkişilerin Karakter Özellikleri	273
Tablo 72: Dede Korkut İle Adsız Oğul, Söz Varlığı Ögelerinin Sıklığı	274
Tablo 73: Oyunda Kal, Çatışma Türlerinin Sıklığı	282
Tablo 74: Oyunda Kal, Başkişinin Karakter Özellikleri	283
Tablo 75: Oyunda Kal, Söz Varlığı Ögelerinin Sıklığı	285
Tablo 76: Piri Reis'in Peşinde, Çatışma Türlerinin Sıklığı	292
Tablo 77: Piri Reis'in Peşinde, Başkişilerin Karakter Özellikleri	294

Tablo 78: Piri Reis'in Peşinde, Söz Varlığı Ögelerinin Sıklığı	294
Tablo 79: Oyundasın, Çatışma Türlerinin Sıklığı	302
Tablo 80: Oyundasın, Başkişilerin Karakter Özellikleri	303
Tablo 81: Oyundasın, Söz Varlığı Ögelerinin Sıklığı	304
Tablo 82: Kod Adı: İnsansı, Çatışma Türlerinin Sıklığı	312
Tablo 83: Kod Adı: İnsansı, Başkişilerin Karakter Özellikleri	314
Tablo 84: Kod Adı: İnsansı, Söz Varlığı Ögelerinin Sıklığı	315
Tablo 85: Yapıtların Boyut Özellikleri	362
Tablo 86: Yapıtların Kâğıt Özellikleri	363
Tablo 87: Yapıtların Resim Özellikleri	365
Tablo 88: Yapıtların Konu Özellikleri	367
Tablo 89: Yapıtların İzlek Özellikleri	370
Tablo 90: Yapıtların İleti Özellikleri	375

RESİMLER LİSTESİ

	Sayfa
Resim 1. Almarpa'nın Gizemi, Ön Kapak	20
Resim 2. Almarpa'nın Gizemi, Arka Kapak	21
Resim 3. Esrarengiz Testi, Ön Kapak	31
Resim 4. Esrarengiz Testi, Arka Kapak	32
Resim 5. Esrarengiz Testi, s.121	33
Resim 6. Esrarengiz Testi, s.5	33
Resim 7. Esrarengiz Testi, s.12	34
Resim 8. Esrarengiz Testi, s.49	34
Resim 9. Esrarengiz Testi, s.110	35
Resim 10. Esrarengiz Testi, s.36-37	35
Resim 11. Işığın Çocuğu Arel, Ön Kapak	42
Resim 12. Işığın Çocuğu Arel, Arka Kapak	43

Resim 13. Işığın Çocuğu Arel, s.23	44
Resim 14. Işığın Çocuğu Arel, s.128	45
Resim 15. Işığın Çocuğu Arel, s.49	45
Resim 16. Midas'ın Peşinde, Ön Kapak	52
Resim 17. Midas'ın Peşinde, Arka Kapak	52
Resim 18. Midas'ın Peşinde, s.121	53
Resim 19. Midas'ın Peşinde s.21	54
Resim 20. Midas'ın Peşinde s.39	54
Resim 21. Midas'ın Peşinde, s.57	55
Resim 22. Midas'ın Peşinde, s.107	55
Resim 23. Midas'ın Peşinde, s.119	56
Resim 24. Tutankamon'un Kolyesi, Ön Kapak	63
Resim 25. Tutankamon'un Kolyesi, Arka Kapak	64
Resim 26. Tutankamon'un Kolyesi, s.5	64
Resim 27. Tutankamon'un Kolyesi, s.7	65
Resim 28. Tutankamon'un Kolyesi, s.33	66
Resim 29. Tutankamon'un Kolyesi, s.21	67
Resim 30. Tutankamon'un Kolyesi, s.25	67
Resim 31. Tutankamon'un Kolyesi, s.19	68
Resim 32. Efes'in Sırları, Ön Kapak	75
Resim 33. Efes'in Sırları, Arka Kapak	76
Resim 34. Efes'in Sırları, s.121	76
Resim 35. Efes'in Sırları, s.15	77
Resim 36. Efes'in Sırları, s.71	78
Resim 37. Efes'in Sırları, s.80	78
Resim 38. Efes'in Sırları, s.95	79
Resim 39. Efes'in Sırları, s.56-57	79
Resim 40. Advin Sahra Çölü'nde, Ön Kapak	87
Resim 41. Advin Sahra Çölü'nde, Arka Kapak	87
Resim 42. Advin Sahra Çölü'nde, s.17	88
Resim 43. Advin Sahra Çölü'nde, s.118	89
Resim 44. Advin Sahra Çölü'nde, s.65	89
Resim 45. Advin Sahra Çölü'nde, s.88-89	90
Resim 46. Advin Gümüş Sırtlı Goriller Ülkesinde, Ön Kapak	97

Resim 47. Advin Gümüş Sırtlı Goriller Ülkesinde, Arka Kapak	97
Resim 48. Advin Gümüş Sırtlı Goriller Ülkesinde, s.87	98
Resim 49. Advin Gümüş Sırtlı Goriller Ülkesinde, s.114	99
Resim 50. Advin Gümüş Sırtlı Goriller Ülkesinde, s.65	99
Resim 51. Advin Gümüş Sırtlı Goriller Ülkesinde, s.80-81	100
Resim 52. Gizemli Laboratuvar, Ön Kapak	106
Resim 53. Gizemli Laboratuvar, Arka Kapak	107
Resim 54. Gizemli Laboratuvar, s.21.....	108
Resim 55. Gizemli Laboratuvar, s.15	108
Resim 56. Gizemli Laboratuvar, s.9	109
Resim 57. Gizemli Laboratuvar, s.11	109
Resim 58. Gizemli Laboratuvar, s.88	110
Resim 59. Gizemli Olimpos, Ön Kapak	117
Resim 60. Gizemli Olimpos, Arka Kapak	118
Resim 61. Gizemli Olimpos, s.87	118
Resim 62. Gizemli Olimpos, s.5	119
Resim 63. Gizemli Olimpos, s.38	120
Resim 64. Gizemli Olimpos, s.77	121
Resim 65. Gizemli Olimpos, s.61	122
Resim 66. Gizemli Olimpos, s.96-97	123
Resim 67. Düşlerin Peşindeki Çocuk, Ön Kapak	130
Resim 68. Düşlerin Peşindeki Çocuk, Arka Kapak	131
Resim 69. Düşlerin Peşindeki Çocuk, s.15	132
Resim 70. Düşlerin Peşindeki Çocuk, s.69	132
Resim 71. Düşlerin Peşindeki Çocuk, s.36-37.....	133
Resim 72. Hoflipuf, Ön Kapak	142
Resim 73. Hoflipuf, Arka Kapak.....	143
Resim 74. Hoflipuf, s.25	144
Resim 75. Hoflipuf, s.33	145
Resim 76. Hoflipuf, s.99	145
Resim 77. Kayıp Formül, Ön Kapak	152
Resim 78. Kayıp Formül, Arka Kapak	152
Resim 79. Kayıp Formül, s.25	153
Resim 80. Kayıp Formül, s.17	153

Resim 81. Kayıp Formül, s.41	154
Resim 82. Kayıp Formül, s.89	154
Resim 83. Kızıl Tüy, Ön Kapak	161
Resim 84. Kızıl Tüy, Arka Kapak	162
Resim 85. Kızıl Tüy, s.59	163
Resim 86. Kızıl Tüy, s.7	163
Resim 87. Kızıl Tüy, s.75	164
Resim 88. Kızıl Tüy, s.57	165
Resim 89. Kızıl Tüy, s.25	165
Resim 90. Kızıl Tüy, s.13	166
Resim 91. Köye Yazar Geldi, Ön Kapak	173
Resim 92. Köye Yazar Geldi, Arka Kapak	174
Resim 93. Köye Yazar Geldi, s.32	175
Resim 94. Köye Yazar Geldi, s.26	175
Resim 95. Padişahın Çalınan Tacı, Ön Kapak	183
Resim 96. Padişahın Çalınan Tacı, Arka Kapak	184
Resim 97. Padişahın Çalınan Tacı, s.55	185
Resim 98. Padişahın Çalınan Tacı, s.83	185
Resim 99. Padişahın Çalınan Tacı, s.15	186
Resim 100. Padişahın Çalınan Tacı, s.39	187
Resim 101. Padişahın Çalınan Tacı, s.71	188
Resim 102. Padişahın Çalınan Tacı, s.81	188
Resim 103. Sıra Sana Da Gelecek, Ön Kapak	195
Resim 104. Sıra Sana Da Gelecek, Arka Kapak	196
Resim 105. Sıra Sana Da Gelecek, s.29	197
Resim 106. Sıra Sana Da Gelecek, s.43	198
Resim 107. Sıra Sana Da Gelecek, s.120	198
Resim 108. Uyuyan Topaç, Ön Kapak	206
Resim 109. Uyuyan Topaç, Arka Kapak	207
Resim 110. Uyuyan Topaç, s.45	208
Resim 111. Uyuyan Topaç, s.127	209
Resim 112. Uyuyan Topaç, s.141	209
Resim 113. Hayal Küre, Ön Kapak	216
Resim 114. Hayal Küre, Arka Kapak	217

Resim 115. Hayal Küre, s.4	218
Resim 116. Advin Amazon'da, Ön Kapak	225
Resim 117. Advin Amazon'da, Arka Kapak	226
Resim 118. Advin Amazon'da, s.15	227
Resim 119. Advin Amazon'da, s.109	227
Resim 120. Advin Amazon'da, s.43	228
Resim 121. Hazine Avı, Ön Kapak	234
Resim 122. Hazine Avı, Arka Kapak	235
Resim 123. Hazine Avı, s.169	236
Resim 124. Hazine Avı, s.165	236
Resim 125. Hazine Avı, s.51	236
Resim 126. Hazine Avı, s.63	237
Resim 127. Hazine Avı, s.91	237
Resim 128. Türkiye'nin Kalbi Ankara, Ön Kapak	245
Resim 129. Türkiye'nin Kalbi Ankara, Arka Kapak	245
Resim 130. Türkiye'nin Kalbi Ankara, s.37	246
Resim 131. Türkiye'nin Kalbi Ankara, s.49	247
Resim 132. Türkiye'nin Kalbi Ankara, s.22	248
Resim 133. Türkiye'nin Kalbi Ankara, s.29	248
Resim 134. Nasrettin Hoca'nın Sürpriz Misafiri, Ön Kapak	256
Resim 135. Nasrettin Hoca'nın Sürpriz Misafiri, Arka Kapak	256
Resim 136. Nasrettin Hoca'nın Sürpriz Misafiri, s.4	257
Resim 137. Nasrettin Hoca'nın Sürpriz Misafiri, s.116	257
Resim 138. Nasrettin Hoca'nın Sürpriz Misafiri, s.41	258
Resim 139. Nasrettin Hoca'nın Sürpriz Misafiri, s.57	259
Resim 140. Nasrettin Hoca'nın Sürpriz Misafiri, s.95	259
Resim 141. Nasrettin Hoca'nın Sürpriz Misafiri, s.113	260
Resim 142. Dede Korkut İle Adsız Oğul, Ön Kapak	267
Resim 143. Dede Korkut İle Adsız Oğul, Arka Kapak	267
Resim 144. Dede Korkut İle Adsız Oğul, s.27	268
Resim 145. Dede Korkut İle Adsız Oğul, s.56	268
Resim 146. Dede Korkut İle Adsız Oğul, s.37	269
Resim 147. Dede Korkut İle Adsız Oğul, s.67	269
Resim 148. Dede Korkut İle Adsız Oğul, s.77	270

Resim 149. Dede Korkut İle Adsız Oğul, s.56	275
Resim 150. Oyunda Kal, Ön Kapak	277
Resim 151. Oyunda Kal, Arka Kapak	278
Resim 152. Oyunda Kal, s.5	278
Resim 153. Oyunda Kal, s.105	279
Resim 154. Oyunda Kal, s.57	280
Resim 155. Piri Reis'in Peşinde, Ön Kapak	287
Resim 156. Piri Reis'in Peşinde, Arka Kapak	287
Resim 157. Piri Reis'in Peşinde, s.35	288
Resim 158. Piri Reis'in Peşinde, s.51	288
Resim 159. Piri Reis'in Peşinde, s.15	289
Resim 160. Piri Reis'in Peşinde, s.75	290
Resim 161. Piri Reis'in Peşinde, s.101	290
Resim 162. Oyundasın, Ön Kapak	297
Resim 163. Oyundasın, Arka Kapak	297
Resim 164. Oyundasın, s.105	298
Resim 165. Oyundasın, s.73	299
Resim 166. Oyundasın, s.79	299
Resim 167. Kod Adı: İnsansı, Ön Kapak	307
Resim 168. Kod Adı: İnsansı, Arka Kapak	308
Resim 169. Kod Adı: İnsansı, s.71	309
Resim 170. Kod Adı: İnsansı, s.9	309
Resim 171. Kod Adı: İnsansı, s.13	310
Resim 172. Kod Adı: İnsansı, s.159	310

KISALTMALAR

Çev. : Çeviren

Ed. : Editör

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

TDK: Türk Dil Kurumu

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde; araştırmanın yapılmasının nedeni olan probleme açıklık getirmek amacıyla problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, araştırmanın neler ile sınırlandırıldığı anlatıldığı sınırlılıklar, çalışmada sıkça geçen kavramların tanımları, konuyla ilgili yurt içi ve yurt dışında yapılan çalışmalar ele alınmıştır.

1.1. Problem Durumu

Bilim ve teknoloji alanındaki gelişmelere bağlı olarak günümüz insanının edinmesi gereken bilgi, donanım ve beceriler artmış, dünyada olup biten bu gelişmeleri izleme, bilgisini, donanımını ve becerilerini artırma, kendini sürekli güncelleyebilme araçları ve yolları da çeşitlenmiştir. Gelişmeleri izleme, yeni bilgilere ulaşma, kendini yenileme yollarından birisi, belki de en önemlisi iyi bir okuma ve kavrama becerisidir (Karatay, 2013, s. 221). Ayrıca “Okuma, bilgi kaynağı olmanın yanı sıra insanın kişiliğine şekil veren, hayal dünyasını geliştiren, farklı deneyimleri öğrenmesine katkı sağlayan bir beceridir” (Özbay, 2013, s. 211). Yeni bilgilere ulaşma, özellikle de kişilik oluşumu ve düş dünyasını geliştirmede çocukluk döneminde gerçekleştirilen okumanın önemi büyüktür. Bu noktada aileye ve öğretmenlere önemli sorumluluklar düşmektedir. Özellikle Türkçe öğretiminde, öğrencilere okuma kültürü edindirmeye yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

Millî Eğitim Bakanlığının 2019 yılı ilköğretim Türkçe dersi öğretim programında yer alan Türkçe dersinin özel amaçlarından biri, öğrencilerin okuma yazma sevgisi ve alışkanlığı olan bireyler olarak yetiştirilmesidir (MEB, 2019, s.8). Bunu sağlamanın yollarından biri de öğrencileri düzeylerine ve gelişim özelliklerine uygun çocuk kitaplarıyla buluşturmaktır (Aytaş, 2003). Sever’e (2015, s.80) göre çocuk kitapları, çocukların anadilinin inceliklerini duyumsaması, donanımlı ve yaratıcı bireyler olmasında, okuma kültürü edinmelerinde etkili rol oynayan, dilsel ve görsen bir uyarandır. Bir anlamda, bireylere okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırmada, çocuk-sanat-edebiyat etkileşimini sağlamada ve onları nitelikli yazınsal metinlere yöneltmede en önemli sorumluluk çocuk kitaplarına ve çocuk edebiyatına aittir (Sever, 2021, s.19). Kitapların içinden nitelikli ve çocuklar için

uygun olanlarını seçerken en büyük sorumluluk öğretmenlere düşmektedir. Öğretmenler; öğrencilerinin yaşına uygun, eğlendirirken bir yandan da eğitsel iletiler veren, onlara okuma alışkanlığı kazandıracak nitelikli yapıtları belirleyebilmelidir. Fakat Maltepe (2009), yaptığı araştırmaya katılan öğretmen adaylarının yarısının nitelikli çocuk edebiyatı yapıtlarını belirleyebilme noktasında kendilerini yeterli göremediklerini söylediğini aktarmıştır. Ayrıca kendilerini bu konuda yeterli gören öğretmen adaylarının, nitelikli çocuk edebiyatı yapıtlarının özelliklerini açıklamada bilgilerinin yetersiz olduğunu belirlemiştir. Bunun yanında; Kan (2012) da çalışmasında, görüşme Yapılan 10 Türkçe öğretmenin tamamının çocuk yazını konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını söylediğini aktarmıştır. Ayrıca, görüşmeye katılan öğretmenlere takip ettikleri yerli ve yabancı çağdaş çocuk edebiyatı yazarlarının kimler olduğu sorulmuştur. Alınan yanıtların yer aldığı tablo incelendiğinde genel olarak bu alanda birçok kişi tarafından bilinen yazarların takip edildiği görülmüştür. Yapıtlarının baskı sayısı yüksek, çocukların ilgi ve gereksinimlerine uygun yapıtlar üreten birçok çağdaş yazarın adı ise söylenmemiştir.

Sonuç olarak; çocuklar için yapıtlar üreten çağdaş yazarların yapıtlarının incelenmesi ve ilköğretimde görevli öğretmenlere bu konuda bilgi verilmesi gerektiği söylenebilir. Bu yolla öğretmenlerin çocuk edebiyatı yazarları hakkında ve bu yazarların yapıtlarının nitelikleri hakkında bilgi sahibi olacağı söylenebilir. Öğretmenlerin nitelikli yapıtları seçebilme, okuma kültürü oluşturma ve öğrencilerin okuma motivasyonunu yükseltmede başkalarına da görevler düşmektedir. Okuma alışkanlığının kazandırılmasında okul yönetimleri, tüm öğretmenler, anne-babalar ve öğrenciler işbirliği içinde çalışmalıdır. Öğretmenler için okuma eğitimi ve çocuk edebiyatına yönelik hizmet içi eğitim, seminerler düzenlenmelidir. Ayrıca konu ile ilgili anne-babalar ve öğrenciler de konferanslarla bilgilendirilmelidir (Arkılıç Songören, 2011, s.87). Türkçe öğretiminde, okuma kültürü edinmiş düşünen-duyarlı birey yetiştirmek, öğretmenlerin temel amacı olmalıdır (Sever, 2015, s.23). Okuma kültürü edinmiş ve çağdaş toplumun gerektirdiği gibi okuduğunu anlayan, iletişimi güçlü, eleştirel düşünme becerisine sahip bireyler yetiştirmek için erken yaşlarda okuma alışkanlığının kazanılması büyük öneme sahiptir. Bu yolda temel araç ise nitelikli çocuk edebiyatı ürünleridir. Bu noktada Sever'in (2015, s.25) şu sözleri dikkati çekmektedir: "Okuma kültürü edinmiş bireylerin yetiştirilmesi için çocuk edebiyatının seçkin yapıtları, Türkçe öğretiminde temel birer araç olarak yer

almalıdır.” Çocuk; dogmatik, didaktik ve otoriter anlayışların egemen olduğu çocuk kitapları yerine, çocuk duyarlılığı, çocuk bakışı ve çocuk gerçekliğine dayalı nitelikli kitaplarla buluşturulmalıdır. Bu kitaplar, Türkçe öğretiminde, beceri kazandırmada ve okuma alışkanlığı edindirmede kullanılmalıdır (Şirin, 2007b, s.65). Çocuk edebiyatı, teknolojinin hızla ilerlediği, çevresel birçok uyarının aynı anda sunulduğu bir dönemde önemini korumaktadır. Dil gelişimi, özdeşim kurma, duyarlık kazanma, okuma kültürü edinme açısından önemi hiçbir zaman yadsınamayacaktır. Oğuzkan, “Çocukların edebiyat eserlerinden vazgeçebileceklerini düşünmek ve çağımızın endüstriyel ve teknolojik gelişmeleri önünde kitaba ilgilerinin azalacağını ilişkin görüşler ileri sürmek herhalde doğru değildir.” Sözü ile çocuk edebiyatının önemini koruduğunu ifade etmiş ve çocukların neden edebiyat eserlerine muhtaç olduklarını şöyle sıralamıştır: Edebiyat hoş vakit geçirtici, eğlendirici bir şeydir. Edebiyat ruha canlılık verir, yaşama gücünü artırır. Edebiyat hayatı keşfe yardım eder. Edebiyat bir rehberlik kaynağıdır. Edebiyat yaratıcı etkinlikleri teşvik eder. Edebiyat güzel bir dil demektir (Oğuzkan, 2013, s.5). Çocuk kitapları, çocukların kavramsal gelişimini destekleyerek somut ve soyut kavramları öğrenmelerine yardımcı olur. Çocuğa dilin kurallarını sezdirerek dil bilinci oluşurur. Birçok farklı kahraman yoluyla farklı insan özelliklerini tanıma fırsatı sağlar. Ayrıca farklı kültürleri tanıyan çocuk, farklılıklara saygı duymayı öğrenir. Çocuklar, okudukları kitaplarda yaşanan olaylarla yaşam deneyimi sağlar, toplumun kurallarını tanır. Çocuklar belirli bir yaşa kadar sürekli olarak kendi aileleri ile zaman geçirmektedir. Çocuk yapıtları, çocuğa farklı çevreleri tanıma olanağı da sunar. Tüm bunların yanında; çocuklar, okudukları yapıtlardaki kahramanlarla özdeşim kurarak yaşamda türlü güçlüklerle karşılaşılabilceğini ve bu güçlükleri aşmada en önemli yolun akıl yolu olduğunu görür (Sever, 2021, s.72-74).

Çocuk edebiyatı kavramı, alanyazında birçok açıdan tanımlanmıştır. Sever’e (2021, s.17) göre, çocuk edebiyatı (yazını) “Erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adıdır.” Bir başka deyişle çağdaş çocuk yazını; çocuğa uygun fakat çocukça olmayan, okuma alışkanlığın kazanılmasından bireyin kültürel ve kimlik gelişimine katkıda bulunan nitelikli bir edebiyattır (Dilidüzgün, 2018, s.19-26). Bu edebiyat,

çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayallerine, duygularına, düşüncelerine, yeteneklerine ve zevklerine hitap eden, eğitirken eğlenmelerine katkıda bulunan sözlü ve yazılı verimlerin tamamıdır (Yalçın ve Aytaş, 2017, s.18). Dolayısıyla çocuk edebiyatı, erken çocukluk döneminden başlayarak ergenlik dönemini de kapsayan, çocuğa kitap okuma kültürü kazandırmasının yanında, onların ruhunu besleyen, düş gücünü geliştirmeyi amaçlayan önemli olan bir alandır. Böylesine önemli bir alanda çocukların okuyacağı yapıtların nitelikli olması gerekmektedir. Fakat nitelikli yapıtların yanında, çocukların duygusal gelişimini olumsuz yönde etkileyecek kitaplarda bulunmaktadır. Oğuzkan, eserinde çocuk kitapları ile ilgili bu durumu şöyle açıklamıştır: Bu kitaplar, yetişkinlerin kitapları gibi, türlü nitelikler göstermektedir. Bazılarına güvenilmesi imkânsızdır; bazıları değersiz, bazıları titizlikle hazırlanmıştır; bazıları da daima faydalanılacak değerli eserlerdir. İster eski, ister yeni olsun güzel ve değerli kitaplardan oluşan bir servet, keşfedilmeyi bekleyen bir hazine gibi önümüzde durmaktadır (Oğuzkan, 2013, s.8).

Bu konuda yapılan tanımlamalar, araştırmalar, tartışmalar sonucunda, zaman içinde çocuk edebiyatının temel ilkeleri belirlenmiştir. Bu ilkelere göre yapıtların incelenmesiyle değersiz, güvenilmez olanlar ayıklanmış; çocukların düzeylerine uygun, onlarda estetik haz uyandıracak nitelikli yapıtları okumaları amaçlanmıştır. Çocuk edebiyatının temel niteliklerini dış yapı özellikleri ve iç yapı özellikleri oluşturmaktadır. Dış yapı özellikleri; boyut, kâğıt, kapak, sayfa düzeni ve resim alt başlıklarında incelenmektedir. İç yapı özellikleri ise konu, izlek, kahramanlar, dil ve anlatım ve ileti alt başlıklarında incelenmektedir (Akyüz, 2014, s.4).

Eğitimcilerin ve anne-babaların çocuk edebiyatı yapıtları içerisinden doğru seçimler yapabilmesi için bu alana yönelik çalışmaların sayısının artması ve çocuklar için yapıtlar üreten yazarların çocuk edebiyatının temel ilkelerine göre incelenmesi gerekmektedir. Alanyazın incelendiğinde, farklı yazarların çocuk edebiyatı yapıtlarının çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından ele alınıp değerlendirildiği Karagöz'ün (2006) "Ayla Çınaroğlu'nun Çocuk Kitaplarının Çocuk Yazınının Temel Öğeleri Yönünden İncelenmesi", Yasa'nın (2012) "Mevlana İdris Zengin'in Masal Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Açısından İncelenmesi", Akyüz'ün (2014) "Muzaffer İzgü'nün Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Açısından İncelenmesi", Karagöz'ün (2014) "Çocuk Romanlarındaki Başkişilerin Yaşadıkları Çatışmaları Çözme Yöntemlerinin İncelenmesi", Erdoğan Horasan'ın

(2015) “Zeynep Cemali’nin Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Açısından İncelenmesi”, Tekin’in (2017) “Süleyman Bulut’un Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Açısından İncelenmesi”, Arıkan’ın (2018) “Behiç Ak’ın Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Bakımından İncelenmesi”, Çolakça’nın (2019) “Gülsevin Kırıl’ın Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkelerine Göre İncelenmesi”, Karadeniz’in (2019) “Behiç Ak’ın Çocuk Hikâyelerinin Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Açısından İncelenmesi”, Karakurt İpek’in (2019) “Nur İçözü’nün Romanlarının Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Bağlamında İncelenmesi”, Kılıçaslan’ın (2019) “Naki Tezel’in ‘Türk Masalları’ Adlı Kitabının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Bakımından İncelenmesi”, Olukcu’nun (2019)’nun “İsmail Bilgin’in Büyük Türk Bilginleri Dizisinin Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Açısından İncelenmesi”, Uyar’ın (2019), “Hasan Kallımcı’nın Destan Romanlar Serisinin Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Bağlamında Değerlendirilmesi”, Baz’ın (2021) “Aslı Der’in Yapıtlarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Bağlamında ve Fantastik Öğeler Açısından İncelenmesi” adlı çalışmalar görülmektedir. Koray Avcı Çakman’ın yapıtları ile ilgili ise alanyazında, Yılmaz’ın (2017) “Koray Avcı Çakman’ın Eserlerinde Çocuklara Yönelik Ekoeleştirel İletiler”, Kavak’ın (2018) “Koray Avcı Çakman’ın Hikâyelerindeki Eğitsel İletiler Üzerine Bir Araştırma” ve Özbilen Demirtaş (2021) ’ın “Koray Avcı Çakman’ın Öykü ve Romanlarının Duyarlık Eğitimi Açısından İncelenmesi” adlı üç çalışma yer almaktadır. Bu çalışmalar incelendiğinde Koray Avcı Çakman’ın yapıtlarının çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından incelendiği bir çalışma bulunmamaktadır. Alanyazındaki bu eksikliği gidermek amacıyla bu araştırmada Koray Avcı Çakman’ın ortaokul seviyesindeki çocuklara yönelik çocuk kitapları, çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından incelenecektir.

Bu bağlamda, Koray Avcı Çakman’ın çocuk edebiyatı yapıtlarının çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından incelenmesi bu araştırmanın ana problemini oluşturmaktadır. Bu nedenle bu çalışmanın problem cümlesi: “Koray Avcı Çakman’ın yapıtları, çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından nasıl özellikler göstermektedir?”

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, Koray Avcı Çakman’ın kitaplarının çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından incelenmesi amaçlanmaktadır.

Bu amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara yanıt aranmaktadır:

1. Koray Avcı Çakman'ın kitapları; boyut bakımından çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun özellikler taşımakta mıdır?
2. Koray Avcı Çakman'ın kitapları kâğıt, çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun özellikler taşımakta mıdır?
3. Koray Avcı Çakman'ın kitapları kapak bakımından çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun özellikler taşımakta mıdır?
4. Koray Avcı Çakman'ın kitapları; sayfa düzeni bakımından çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun özellikler taşımakta mıdır?
5. Koray Avcı Çakman'ın kitapları, resim özellikleri bakımından çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun özellikler taşımakta mıdır?
6. Koray Avcı Çakman'ın kitaplarındaki konular çocuklara uygun mudur? Bu konular, çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun özellikler taşımakta mıdır?
7. Koray Avcı Çakman'ın kitapları, izlek (tema) bakımından çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun özellikler taşımakta mıdır?
5. Koray Avcı Çakman'ın kitaplarında yer alan karakterler nasıl geliştirilmiştir? Bu karakterler, çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun özellikler taşımakta mıdır?
6. Koray Avcı Çakman'ın kitaplarının dil ve anlatım özellikleri çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun özellikler taşımakta mıdır?
7. Koray Avcı Çakman'ın kitapları, taşıdığı iletiler bakımından çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun özellikler taşımakta mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

“Çocuk yazını, çocuk gerçekliği ve çocuğa görelilik ilkesini bulundurmak zorunda olan, çocuğun dünyasına koşut bir dünya kurgulayan bir yazın türüdür” (Hasırcı, 2012, s.1061). Günümüzde çocuk edebiyatı kapsamında birçok yapıt üretilmektedir. Bu yapıtların tümünün nitelikli olduğunu söylemek mümkün değildir. Anne-babalar ve eğitimciler çocuk edebiyatı yapıtları arasından nitelikli olanlarını seçip bu yapıtları çocuklarla buluşturmalıdır.

Nitelikli çocuk kitaplarının seçimi, çocuklarda okuma alışkanlığının ve okuma kültürünün kazandırılmasında büyük öneme sahiptir. Bu yapıtların nitelikli olup olmadığı bilimsel yöntemlerle incelenmesiyle mümkün olabilir. Bu bağlamda, bu araştırma, güncel bir çocuk kitabı yazarının yapıtlarının bilimsel olarak ele alınması yönünden öne çıkmaktadır.

Koray Avcı Çakman, çocuk edebiyatı alanında birçok eser vermiş, güncel ve üretken bir yazardır. Ayrıca kitaplarının bu alandaki önemli yayınevlerinde yayınlanması ve ulaştığı baskı sayısı düşünüldüğünde çok okunan bir yazar olarak düşünülebilir. Böylesine üretken, güncel ve okunan bir çocuk edebiyatı yazarının kitaplarının çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından incelendiği bir çalışmanın bulunmaması alanda bir eksiklik olarak değerlendirilebilir. Ayrıca araştırmamıza konu olan yazar Koray Avcı Çakman, 2006 yılı Ömer Seyfettin Öykü Yarışması'nda mansiyon, II. Behiç Erkin Öykü Yarışması'nda üçüncülük ödülü, "Arkadaşım Flamingo" temalı çocuk öyküleri yarışmasında ve II. Kelendiris Öykü Yarışması'nda ikincilik ödülleri kazanmıştır. Bunların yanında Koray Avcı Çakman, 2011 yılında "Almarpa'nın Gizemi" ile Tudem Edebiyat Ödülleri'nde çocuk romanı dalında birinci olmuştur (tudem.com). Bu açıdan da yapılacak çalışmanın Koray Avcı Çakman'ın yapıtlarının hangi yönlerden ön plana çıktığı ve nitelikli olup olmadığı konularında hem öğretmen ve anne-babalara hem de okurlara ışık tutacağı düşünülmektedir.

1.4. Sınırlılıklar

Bu araştırma, Koray Avcı Çakman'ın yapıtları arasından ortaokul dönemine seslenen 28 çocuk kitabı ile çerçevelendirilip bu yapıtların, çocuk edebiyatının temel ilkeleri olan boyut, kâğıt, kapak, sayfa düzeni, resim (dış yapı özellikleri); ve konu, izlek, kahramanlar, dil ve anlatım, ileti (iç yapı özellikleri) yönünden incelenmesi ile sınırlandırılmıştır. İncelenen kitaplar şunlardır:

1. Almarpa'nın Gizemi
2. Esrarengiz Testi
3. Işığın Çocuğu Arel
4. Midas'ın Peşinde
5. Tutankamon'un Kolyesi

6. Efes'in Sırları
7. Advin Sahra ölü'nde
8. Advin Gümüş Sırtlı Goriller Ülkesinde
9. Gizemli Laboratuvar
10. Gizemli Olimpos
11. Düşlerin Peşindeki Çocuk
12. Hoflipuf
13. Kayıp Formül
14. Kızıl Tüy
15. Köye Yazar Geldi
16. Padişahın Çalınan Tacı
17. Sıra Sana Da Gelecek
18. Uyuyan Topaç
19. Hayal Küre
20. Advin Amazon'da
21. Hazine Avı
22. Türkiye'nin Kalbi Ankara
23. Nasrettin Hoca'nın Sürpriz Misafiri
24. Dede Korkut İle Adsız Oğul
25. Oyunda Kal
26. Piri Reis'in Peşinde
27. Oyundasın
28. Kod Adı: İnsansı

1.5. Tanımlar

Çocuk: Türk Dil Kurumunun [TDK] elektronik sözlüğünde çocuğun tanımı şöyle yapılmaktadır: "Küçük yaştaki erkek veya kız, soy bakımından oğul veya kız, evlat, bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde

bulunan oğlan veya kız, uşak, genç erkek, büyükler arasında daha az yaşlı olan kişi; büyüklere yakışmayacak, daha çok küçüklerin yapabileceği gibi davranan kimse, belli bir işte yeteri kadar deneyimi ve yeteneği olmayan kimse" (<https://sozluk.gov.tr/>, 2021).

Çocuk edebiyatı (yazını): “Erken çocukluk döneminden başlayıp, ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adıdır.” (Sever, 2021, s. 17).

Çocuk gerçekliği: “Hem biçim hem de içerik açısından, çocuğun yaş seviyesine uygun, dil gelişim sınırlarını aşmayan, onun kendine özgü davranış, düşünce ve düş kurma özelliklerini, farklılıklarını dikkate alarak ürünlerin ortaya koyulmasını temel alan çerçevedir” (Dilidüzgün, 2018, s.79-81).

Çocuğa görelik: Sanatçının, yapıtını oluştururken çocuğun ilgilerini, gereksinimlerini, dil evrenini göz önünde tutmasıdır (Sever, 2021, s.17).

Konu: “Yazıda ya da yapıtta ve yaratıda ele alınan, üzerinde durulup söz söylenen, işlenip geliştirilen şey” (Özdemir, 2018, s.53).

Abartılmış Merak: Kurgu içerisinde sürekli yoğunlaşan ve çocuğu okuma eyleminden uzaklaştırabilecek heyecan ve gerilimlerdir (Sever, 2021, s.137).

Rastlantısallık: Çocuk edebiyatı ürünlerinde, kurgudaki düğümünduygu ve düşünce hazırlığı olmadan, kendiliğinden, şansa ve rastlantıya dayalı olarak çözülmesidir (Sever, 2021, s.138).

Duygusalılık: Çocuk kitaplarında, olaylar aktarılırken duygunun aşırı zorlanması, çocuğun duygu denetimini yitirmesine neden olacak birçok üzücü olayın art arda verilerek çocuğun yapay bir etkinin altına alınmasıdır (Sever, 2021, s.139).

İzlek (Tema): “Sanatçının ele aldığı konuyla okurda uyandırmak istediği etkidir.” (Sever, 2015, s.129).

Karakter: “Sanatçının yarattığı; duygu, düşünce ve tutku yönleriyle geliştirdiği, gerçek yaşamdan esinlenerek deneyimiyle, birikimiyle, kendine

özgü duyarlılığı ile biçimlendirdiği bir kişiliktir.” (Sever, 2021, s.75-76).

İleti: “Sanatçının, çocuklarda oluşturmak istediği temel duyarlık, çocuklarla paylaşmak istediği duygu ve düşüncedir.” (Sever, 2015, s.133).

1.6. Konu ile İlgili Araştırmalar

Araştırmanın bu bölümünde, çocuk edebiyatı yapıtlarının çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından incelenmesi ilgili yapılan makale, yüksek lisans tezi ve doktora tezi çalışmalarına yer verilmiştir.

1.6.1. Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar

Karagöz (2006), yüksek lisans tezinde Ayla Çınaroğlu’nun 1-5. Sınıf düzeyindeki çocuklara seslenen yapıtlarını incelemiştir. Rastgele yöntemle seçilen yedi yapıt, çocuk edebiyatının temel öğeleri bağlamında değerlendirilmiştir. Çalışma sonucunda, yazara ait yedi kitabın çocuk edebiyatının hem dış yapı hem de iç yapı özellikleri bakımından nitelikli olduğuna ulaşılmıştır.

Lüle (2007), Yedi Farklı Çocuk Kitabının Çocuk Yazını İlkelerine Uygunluğunun Değerlendirilmesi adlı makalesinde çocuk edebiyatının önemli yazarlarının kitaplarını ele almıştır. Çocuklar tarafından çok okunan bu yapıtların çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun olduğunu belirtmiştir. Lüle, incelediği yapıtları çocuk gerçekliğine uygun, çocuk duyarlığına sahip kitaplar olarak değerlendirmiştir.

Akyüz (2014), doktora tezinde Muzaffer İzgü’nün çocuk yapıtlarını çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından incelemiştir. Çalışmada Muzaffer İzgü’nün 88 yapıtı arasından rastgele olarak 30 yapıtı seçilmiştir. Çalışma sonucunda İzgü’nün kitaplarının çocuklara yönelik eğitsel ilkeler taşıdığı ve konu-kurgu açısından da başarılı olduğu belirlenmiştir. Dış yapı özellikleri açısından ise olumsuz değerlendirmeler yapılmıştır. İzgü’nün incelenen yapıtlarının dış yapı özelliklerinin çocuklar açısından ilgi çekici olamayacağı vurgulanmıştır.

Karagöz (2014), Çocuk Romanlarındaki başkişilerin Yaşadıkları Çatışmaları Çözme Yöntemlerinin İncelenmesi adlı doktora tezinde ele aldığı kitapların başkişilerine odaklanmıştır. Çalışmanın örnekleme olarak 2000-2010 arasında yayımlanmış ve 9-12 yaş arası çocuklara seslenen 42 romandır.

Çalışmanın sonucunda romanların büyük bölümünde başkişilerin çatışmaların çözümünde etkin oldukları sonucuna varılmıştır. Çatışmaların çözüm yönteminin ise romanların çoğunda akıl yürütme ve işbirliği olduğu belirlenmiştir.

Erkmen (2017) çalışmasında, Ankara ilindeki kütüphanelerde en çok okunan 25 kitabı ele almıştır. Bu kitaplar 19 halk kütüphanesinin çocuk bölümünden ve bir çocuk kütüphanesinden seçilmiştir. Kitapların seçiminde bu kütüphanelerde gözlem yapılmış ve görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın sonucunda en çok okunan 25 yapıtın dış yapı özellikleri değerlendirilirken kitapların çoğunun boyut, kâğıt ve sayfa düzeni olumlu değerlendirilmiş; kapakların ciltsiz olması olumsuz anlamda eleştirilmiştir. Bazı yapıtların resimlerinin ise çocuklara estetik zevk kazandırma konusunda yetersiz olduğu belirlenmiştir. İç yapı özellikleri değerlendirilirken yapıtların konularının çocuklara göre olduğu söylenmiştir. İzleklerin ise bazı yapıtlarda konu ile sıkı bir ilişkisinin olmadığı belirlenmiştir. Bazı yapıtlarda ise kahramanların olumsuz özelliklerinin öne çıktığı ve bu kahramanların çocuklara duyarlık kazandırmaktan uzak olduğu belirtilmiştir. İncelenen yapıtların dil-anlatım ve ileti bakımından ise genel anlamda çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun olduğu söylenmiştir.

Tekin (2017) yüksek lisans tezinde, Süleyman Bulut'un Şubat 2017'ye kadar yayımlanmış 37 çocuk yapıtını ele almıştır. Bu yapıtlar, çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından değerlendirilmiş ve genel anlamda nitelikli olduğu belirtilmiştir. Çalışmanın sonucunda, Süleyman Bulut'un kitaplarının dış yapı ve iç yapı özellikleri bakımından çocuklarda estetik zevk uyandırabilecek, onlara okuma alışkanlığını kazandırabilecek nitelikler taşıdığı belirlenmiştir.

Arıkan (2018), yüksek lisans tezinde Behiç Ak'ın Gülümseten Öyküler dizisinde yer alan 10 kitabını incelemiştir. Çalışmanın sonucunda Behiç Ak'ın incelenen yapıtlarının hem dış yapı hem de iç yapı özellikleri bakımından çocuk edebiyatının temel niteliklerine uygun olduğu saptanmıştır.

Çolakça (2019), yüksek lisans tezinde Gülsevin Kırıl'ın yapıtlarını çocuk edebiyatının temel nitelikleri açısından incelemiştir. Çalışmanın

örneklemini Gülsevin Kıral'ın ilköğretim çağındaki çocuklara seslenen 6 yapıtı oluşturmaktadır. Çalışmanın sonucunda yapıtların nitelikli olduğu belirlenmiştir. Yapıtların konu olarak çocuklara uygun olduğu ve bu konuların izleklerle uyumlu olduğu söylenmiştir. Dil ve anlatım olarak çocuklara uygun olduğu belirtilen yapıtların iletilerinin de çocuklarda duyarlık oluşturabilecek nitelikte olduğu vurgulanmıştır. Yapıtların dış yapı özellikleri de genel anlamda olumlu değerlendirilirken, bazı kitaplardaki resimlerin çocuklara estetik zevk kazandırmada yetersiz kalabileceği söylenmiştir.

Danışman (2019) çalışmasında, 2018-2019 eğitim-öğretim yılında okullarda ders kitabı olarak okutulan, Millî Eğitim Bakanlığının 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinleri ele almıştır. Çalışmada; bu metinler, çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından incelemiştir. Sonuç olarak, ders kitabında yer alan metinlerin çoğunun çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun olduğu belirlenmiştir. Bunun yanında, ders kitabındaki bazı metinlerde temaya uygunluk, yazım yanlışları, noktalama kurallarında yanlışlık, görsel öğeler, sayfa tasarımı noktasında eksiklikler olduğu görülmüştür.

Demirdal (2019) çalışmasında, günümüz çocuk dergilerinden 2017-2018 yıllarında yayımlanıp 6-14 yaş aralığındaki çocuklara seslenen dergileri ele almıştır. İncelenen dergiler, çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından değerlendirilmiştir. İnceleme sonucunda; bu dergilerin, çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından bazı noktalarda yetersiz olduğu ve gözden geçirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Kılıçaslan (2019) çalışmasında, Naki Tezel'in "Türk Masalları" adlı kitabındaki 54 masalı, çocuk edebiyatının temel ilkeleri bakımından incelemiştir. İnceleme sonucunda, bu masalların genel olarak çocuğa okuma alışkanlığı kazandıracak, çevreyi tanıtacak, onları dil gelişimi açısından destekleyecek özelliklere sahip olduğu görülmüştür. Bunların yanında, bazı masalların ise özellikle iç yapı özellikleri bakımından çocuğa göre olmadığı belirtilmiştir.

Olukcu (2019) çalışmasında, İsmail Bilgin'in Büyük Türk Bilginleri serisinde yer alan 10 çocuk kitabını, çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından incelemiştir. Çalışmanın sonucunda bazı resimlerin özgün bir biçimle

oluşturulmadığı ve çocuklara estetik zevk kazandırmada yetersiz olduğu belirlenmiştir. Bunun yanında, yapıtların diğer dış yapı özellikleri olan kapak, kâğıt, boyut ve sayfa düzeni bakımından uygun olduğu belirtilmiştir. Konunun çocuklara uygun olduğu ve izleklerle aralarında sağlam bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Kahramanların ideal tipler olduğu söylenmiştir. Yapıtların çocuğa uygun olarak kısa ve yalın tümcelerden oluşturulduğu, kurgusunun sürükleyici olduğu vurgulanmıştır. Dil ve anlatımın olumlu değerlendirildiği gibi iletilerin de çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun olduğu belirtilmiştir.

Uyar (2019) yüksek lisans tezinde, Hasan Kallımcı'nın "Destan Romanlar" dizisinde yer alan 13 yapıtını çocuk edebiyatının temel ilkeleri bakımından incelemiştir. İnceleme sonucunda yapıtların dış yapı özelliklerinin önemli ölçüde çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun olduğu belirlenmiştir. Bunun yanında, resimlerin ise yetersiz kaldığı, renklendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Yapıtların konu ve izlek açısından çocukların ilgisini çekebilecek nitelikte olduğu belirlenmiştir. Kahramanların ise çocukların özdeşim kurabileceği kahramanlar olduğu söylenmiştir. Dil ve anlatım özelliklerinin çocukların gelişim seviyesine uygun olduğu, iletilerin de sezdirelerek verildiği belirtilmiştir. Yapıttaki iletilerin doğaya, yaşama, topluma karşı duyarlık oluşturabileceği belirtilmiştir.

Yüksel (2020) yüksek lisans tezinde, Behiç Ak'ın resim yoğunluğu en fazla olan on dört kitabını ele almıştır. Bu yapıtlar; görsel tasarım, değerler ve metin ilişkileri bağlamında çözümlenmiştir. Araştırmanın sonucunda, Behiç Ak'ın incelenen yapıtlarının, okul öncesi ve ilköğretim seviyesinde çocuklar için uygun olduğu; özellikle dostluk, dayanışma, doğa sevgisi ve hayvan sevgisi açısından farkındalık yaratabileceği belirlenmiştir. Ayrıca metnin resimlerle desteklendiği belirtilmiştir. Çizilen resimlerin çocuk gerçekliğine uygun olduğu ve değerler açısından geliştirici olduğu belirtilmiştir.

Baz (2021) yüksek lisans tezinde, Aslı Der'in 8 yapıtını çocuk edebiyatının temel ilkeleri ve fantastik öğeler açısından incelemiştir. Çalışmanın sonucunda incelenen yapıtların hem dış yapı hem de iç yapı özelliklerinin olumlu olduğu belirtilmiştir. Bu yapıtların; çocukları heyecanlandıracak, onların düş kurmasına olanak tanıyacak, onların bilişsel, sosyal, duyuşsal gelişimlerine katkı sunabilecek kitaplar olduğu belirlenmiştir. Ayrıca yapıtların, ana dilinin

inceliklerini yansıtması açısından Türkçe öğretiminde, çocuğun okuma kültürü ediniminde kullanılabilecek yapıtlar olduğu belirtilmiştir. Bunun yanında, Aslı Der'in yapıtları içerisinde bazı metinlerin temalara uygun olarak ders kitaplarına alınabileceği de söylenmiştir.

1.6.2. Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar

Posey (2011) çalışmasında, on ve on bir yaşlarındaki dört çocuğa “Edward Tulane'nin Mucizevi Yolculuğu” ve “Fare ve Çocuğu” adlı iki fantastik yapıtı okutmuştur. Sonrasında ise bu çocuklarla “tanrı ve ruhaniyet” kavramları üzerinde görüşmeler yapmıştır. Posey; bu görüşmeler sonucunda, ailelere bazı önerilerde bulunmuştur. Özellikle, ailelerin kitap seçiminde çocuklarının maneviyatını geliştirmek için kendi beklentilerini ön planda tutmamaları gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca, çocukların ilahi kavramlar ile ilgili düşüncelerinin olmadığı varsayımının da sorgulanması gerektiğini ifade etmiştir.

Goss (2013) çalışmasında; genç yetişkin edebiyatında, bireylerin yeme içme bozukluğu, tırnak yeme, saçını kesme gibi kendi bedenine zarar veren alışkanlıklarını incelemiştir. Çalışmasında çocuk kitaplarının bireylerin davranış bozukluklarını, kendilerine verdikleri zararları konu edinmesi gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca, bu sorunlara neden olan durumlara da çocuk yapıtlarında yer verilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bunun yanında; çalışmada, toplumda geliştirilmek istenen davranışların çocuk yapıtlarında konu edinilmesi, ileti olarak verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Örnek olarak engelli bireylerin topluma sağlıklı ve adil olarak katılmaları ele alınmıştır. Bunun için bireyler çocuk yaşta kitaplardaki olaylar ve iletiler yoluyla bunu sezmeli ve anlamalıdır, denmektedir.

Weaver (2018) ise çalışmasında, çevre krizlerinin çocuk yapıtlarında ele alınmasını incelemiştir. İncelemede insanın modernleşmesinden sonra çevreye karşı olumsuz etkilerinin arttığı vurgulanmış ve bunun çözümü ile ilgili iletilerin bireylere çocuk yaşlarda verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Özellikle, çocuklar tarafından çok okunan fantastik çocuk kitaplarının bu konuda önemli görevler üstlenebileceği vurgulanmıştır. Bu konuda örnek olarak Tolkien gösterilmiştir. Tolkien; Hobbit, Yüzüklerin Efendisi gibi yapıtlarla çevre sorunlarına dikkati çekmiştir. Çalışmanın sonucunda; çocuk yapıtlarının, özellikle de çocuklar

tarafından çok okunan fantastik yapıtların, çevresel sorunlara eleştiri bağlamında etkili olduğu vurgulanmıştır.

Alexander (2019) çalışmasında, McGraw Hill'in "Wonders" adlı dizisinin üçüncü sınıfa yönelik kitaplarındaki çeşitli etnik kadın karakterlerin portresini incelemiştir. Ele alınan 52 öykünün, etnik kadın karakterlerin çeşitliliğini temsil bakımından eksik olduğu belirlenmiştir. Temsil edilen karakterlerin sadece anne ve öğretmen rolünde olduğu tespit edilmiştir. Yapıtlarda, kadınları türlü rollerde göremeyen çocuklarda kadın-erkek eşitliği olgusunun daha güç oluşabileceği belirtilmiştir. Çocuklara yönelik kitaplarda, etnik kadın karakterlerin çeşitliliğine dikkat edilmesi, kadın karakterlere kurguda verilen rollerin sıradan rollerden kurtulması gerektiği vurgulanmıştır.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Çocuk ve Çocuk Edebiyatı

Çocuk edebiyatı ürünlerinin geçmişini 17. yüzyıla dayandırmak mümkündür. Charles Perrault'un masalları bir araya getirerek oluşturduğu "Geçmiş Günlerin Masalları" adlı eseri ve La Fontaine'nin fablları bu dönemin önemli çocuk edebiyatı yapıtlarındandır. 18. yüzyılda ise John Newbery'nin "Küçük Güzel Cep Kitabı" ve "Ana Kaz" adlı yapıtı, Daniel Defoe'nun "Robinson Crusoe" adlı kitabı dönemin önemli yapıtları arasında sayılmaktadır (Şahin ve Özçelik, 2021, s.66). Bu dönemde ortaya konan çocuk edebiyatı yapıtlarındaki çocuklara öğüt verme ve ahlaki kuralları doğrudan anlatma biçemi sonraki dönemlerin çocuk edebiyatı yapıtlarına göre daha belirgindir. 18. yüzyılda Jean Jacques Rousseau'nun yönlendirmeleri ile estetik kaygılardan uzak, öğreticiliğin ağır bastığı yapıtlar ortaya konmuştur. Fenolon'un "Telemaque" adlı yapıtı bu duruma örnek olarak gösterilebilir (Temizyürek vd., 2016, s.203).

Tüm dünyada yaşanan değişimler, on dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısından itibaren hız kazanmıştır. Bu değişim hareketlerini Aydınlanma Dönemi hızlandırmıştır. Tarım toplumlarında daha çok işçi olarak, feodal kültürde ise soyu devam ettirecek bir varlık olarak görülen çocuk;

Aydınlanma'nın sonucu olarak ortaya çıkan ulus devletlerde, ülkenin geleceğini sürdürecektir varlık olarak algılanmıştır. Bu değişim hareketlerinden çocuk edebiyatı da etkinleşmiş, Avrupa'da ve Amerika'da birçok yapıt ortaya konmuştur. Bu dönemde Carlo Collodi'nin "Pinokyo"sı, Charles Dickens'ın "David Copperfield"ı, Mark Twain'in "Tom Sawyer'ın Maceraları" ve "Huckleberry Finn"i, Johanna Spyri'nin "Heidi"si çok okunan çocuk kitapları olmuştur (Neydim, 2010, s.41-45). 19. yüzyılda kitaplarda artış yaşansa da bu yapıtların birçoğu çağdaş çocuk edebiyatı yapıtlarının özelliklerini gösterememektedir. Ayrıca günümüzde de okunmaya devam eden bu yapıtların birçoğu, doğrudan çocuklara yönelik hazırlanmamıştır. Örneğin; çocuklar tarafından çok okunan "Mutlu Prens" (19. yy.), "Alice Harikalar Diyarında" (19. yy.) gibi yapıtlar, yetişkinlere yönelik hazırlanmıştır. Zamanla çocuklar tarafından çok sevilen bu kitaplar, dünyanın birçok ülkesinde okunmaya devam etmektedir. Bu dönemin önemli yazarlarından Jules Verne de yapıtlarını yetişkinlere yönelik olarak oluşturmaya karşın kitapları, çocuk edebiyatının çok okunan ürünleri arasına girmiştir. Örneğin; Balonla Beş Hafta (1863), Dünya'nın Merkezine Yolculuk (1864), Ay'a Yolculuk (1865), Denizler Altında Yirmi Bin Fersah (1870), Seksen Günde Dünya Turu (1872) Jules Verne'nin çocuklar tarafından çok okunan yapıtlarıdır (Arıcı, 2018, s. 8-10). Çocuklar için yazılmadığı hâlde bu çıtayı zirveye çıkaran kitaplar arasında Küçük Prens, Şeker Portakalı ve Guliver'in Gezileri'nin yeri ise tartışılmazdır (Şirin, 2007a, s.56).

Türkiye'de ise çocuk edebiyatı ile ilgili ilk çalışmalar, Tanzimat Dönemi yıllarında başlamıştır. Şinasi (1826-1869), Recaizade Mahmut Ekrem (1847-1914), Ahmet Mithat Efendi (1844-1912), Muallim Naci (1850-1893) gibi dönemin ünlü şair ve yazarlarının Fransızcadan çevirdiği bazı yapıtlar ve kendi yazdıkları fabl türünden bazı şiirler çocuk edebiyatımızın ilk önemli ürünleri arasında yer almaktadır (Temiyürek vd., 2016, s.212). Çocuk edebiyatımız ile ilgili çalışmalar, İkinci Meşrutiyet Dönemi ile birlikte daha çağdaş bir duruma gelmiştir. Bu dönemde Ali Nusret ve Satı Bey'in çocuk edebiyatı ile ilgili çalışmaları bulunmaktadır (Arıcı, 2018, s.11).

20. yüzyıla gelindiğinde, çocuk edebiyatı yapıtlarında toplumsal sorunların, eğitim ile ilgili eleştirilerin konu edildiği görülmektedir. Bunun

yanında, bu dönem çocuk yazınında savaş sonrası annesiz, babasız veya kimsesiz kalmış çocuklar da yapıtlarda işlenmiştir (Neydim, 2010, s.46). Ayrıca bu dönemde hem nicelik hem de nitelik bakımından önemli bir gelişme görülmüş ve çocuk yapıtlarını resimlendirme ayrı bir uzmanlık alanı hâline gelmiştir” (Arıcı, 2018, s.9). 20. yüzyılın öne çıkan çocuk yazarları arasında Erich Kastner, Christine Nöstlinger, Antonie De Saint Exupery, Roald Dahl, Michael Ende, Samed Behrengi sayılabilir. Alman Edebiyatı’nın önde gelen yazarları arasında sayılan Kastner’ın, özellikle “Uçan Sınıf” adlı yapıtı çocuklar tarafından çok okunmuştur. Nöstlinger’in “Kim Takar Salatalık Kral’ı”, “Konuk Değil Baş Belası”, “Aklından Düşünceler Geçen Çocuk” adlı yapıtları çocuklar tarafından günümüzde de çok okunmaktadır. Fransız pilot ve yazar Exupery’nin Küçük Prens adlı yapıtı ise tüm dünyada en çok okunan kitaplar arasına girmeyi başarmıştır. Norveçli yazar Roald Dahl, bu dönemde “Mathilda” ve “Charlie’nin Çikolata Fabrikası” adlı yapıtları ile adını duyurmuştur. Michael Ende’nin “Momo” adlı yapıtı da çok okunan kitaplardan olarak sayılabilir. İran Edebiyatı’nın önemli ismi Samed Behrengi ise “Küçük Kara Balık” ve “Bir Şeftali Bin Şeftali” adlı yapıtları ile tanınmıştır (Neydim, 2010, s.46-49). Sonrasında ise 2000’li yıllar, Batı’da fantastik türün yükseldiği bir dönem olmuştur. Bu dönemde “Harry Potter” ve “Yüzüklerin Efendisi” gibi yapıtlar tüm dünyada en çok okunan kitaplar arasına girmiştir (Arıcı, 2018, s.10). 20. yüzyılda Türkiye’deki çocuk edebiyatı çalışmaları, milli ve manevi değerlerin iletilmeye çalışıldığı eserlerle hızlanmıştır. Bu dönemin yapıtları, Cumhuriyet Dönemi’ndeki çocuk edebiyatı çalışmaları için öncü olmuştur. Bu dönemin çocuklara yönelik en önemli yapıtları arasında; İbrahim Alâddin Gövsa’nın “Çocuk Şiirleri” (1911), Ali Ulvi Elöve’nin “Çocuklarımıza Neşideler” (1912), Tevfik Fikret’in “Şermin” (1914), Ziya Gökalp’in “Kızıl Elma” (1915), Ali Ekrem Bolayır’ın “Çocuk Şiirleri” (1917) adlı kitapları sayılabilir. Bu dönemde çocuk edebiyatımıza yapıt sunan yazarlar arasında Ömer Seyfettin ve Ahmet Rasim de bulunmaktadır (Temizyürek, Şahbaz, Gürel, 2016, s.214).

Cumhuriyetin ilk yıllarında ise “87 Oğuz” adlı yapıtı ile Nimet Rakım Çalapala; Türk İkizleri” ve “Gümüş Kanat” adlı yapıtlarıyla Cahit Uçuk; masal kitaplarıyla da Naki Tezel, Oğuz Tansel, Pertev Naili Boratav, Eflatun Cem Güney çocuklara yönelik yapıtlar oluşturmuş yazarlandandır (Neydim, 2010,

53). 1940'lı yıllarda oluşturulmuş çocuk edebiyatı ürünleri arasında Peyami Safa'nın "Cingöz Recai" dizisi söylenebilir. 1950'li yıllarda ise şiir alanında Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuk edebiyatına önemli katkıları olmuştur. Bunun yanında, şiir alanında Ülkü Tamer de çocuk yapıtları üretmiştir. Bu dönemin düzyazıda öne çıkan yazarı ise Kemalettin Tuğcu'dur. Yapıtları aşırı duygusallık içermesi açısından eleştirilmekte olan Kemalettin Tuğcu çok sayıda çocuk kitabı kaleme almıştır (Arıcı, 2018, s.12-13). 1950 ve 1980'li yıllar arasında o dönemin önemli şair ve yazarları, yetişkinler için edebiyat yapıtlarının yanı sıra çocuk edebiyatına da katkı yapmıştır. Orhan Veli Kanık, Ahmet Muhip Dıranas, Aziz Nesin, Cemal Süreya gibi yazar ve şairler bu duruma örnek gösterilebilir. 1980'li yıllardan sonra ise ülkemizdeki çocuk edebiyatı ürünleri büyük artış göstermiş ve önemli yapıtlar ortaya konmuştur. Bu dönemde, yapıtları çocuklar tarafından çok okunan yazarlar arasında Gülten Dayıoğlu, Muzaffer İzgü, Çetin Öner, Sulhi Dölek, Cahit Zarifoğlu gibi isimler sayılabilir (Neydim, 2010, s.53; Arıcı, 2018, s.13).

Günümüzde ise çocuk algısı tamamen değişmiş, çocuğa verilen önem artmıştır. Çocuklara yönelik nitelikli yapıtlar hazırlanırken, merkeze çocukların ilgi ve istekleri alınmaya başlanmıştır. Günümüzde çocuk edebiyatı yazarı olarak Batı'da öne çıkanlar arasında Julia Donaldson, Anna Gavalda, Vladamir Tumanov, Andrew Clements gibi yazarları saymak mümkündür. Türkiye'de ise Mustafa Ruhi Şirin, Aytül Akal, Sevim Ak, Yalvaç Ural, Behiç Ak, Adnan Binyazar, Mavisel Yener, Fatih Erdoğan, Bilgin Adalı, Zeynep Cemali, Koray Avcı Çakman, Aslı Der gibi yazarlar çocuğu merkeze alarak onun ilgi, istek ve ihtiyaçlarını gözeterek yapıt sunmuşlardır (Arıcı, 2018, s. 10-13). Çocuğa verilen önemin bu şekilde artması ile çocuk kavramının tanımı da önemli hâle gelmiştir.

Çocuk, Türk Dil Kurumunun (TDK) Türkçe Sözlük'ünde "Küçük yaştaki erkek veya kız; bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız" biçiminde tanımlanmıştır (TDK, 2011, s.556). Alanyazın incelendiğinde ise çocuk kavramının farklı tanımları ile karşılaşılmaktadır. Bu tanımlamalardan bazılarına aşağıda yer verilmiştir.

Arıcı'ya (2018, s.1) göre "Çocuk, kendine has birtakım gelişimsel özellikleri gösteren, kendi ilgi alanı ve algılarına göre tepkiler veren bu süreçte

merak, keşif ve öğrenmeye açık bir varlıktır.”

Dilidüzgün’e (2000, s.254) göre çocuk, “Kendine has algıları olan, dünyayı kendi bakış açısıyla değerlendiren, sosyal, dilsel ve ruhsal yetileri henüz tam olarak gelişmemiş ya da yetişkinlerin dünyasıyla tam olarak örtüşmeyen bir varlıktır.”

Yalçın ve Aytaş’a (2017, s.13) göre “Çocuk, iki yaşından ergenlik çağına kadar büyüme dönemi içinde bulunan insan yavrusu; ergenlik dönemine erişmemiş kız ve erkek olarak tanımlanmaktadır.”

Yukarıdaki tanımlardan yararlanılarak çocuk kavramı için; bebeklik dönemi ile ilk gençlik dönemi arasındaki çağda bulunan ve dilsel, sosyal, fiziksel olarak gelişmekte olan insan biçiminde bir tanım yapılabilir. Gelişimin tamamlanmadığı bu dönemde çocuklara yardımcı olacak, onları sosyal ve iletişimsel açıdan besleyecek en önemli kaynak ise edebiyattır.

Edebiyat, TDK’nin Türkçe Sözlük’ünde şöyle tanımlanmıştır. “Olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü ve yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatı, yazın” (2011, s.754). Oğuzkan’a (2013, s.1) göre edebiyat; “Düşünce, duygu ve hayallerin, söz ve yazı hâlinde, güzel ve etkili bir şekilde anlatılması sanatıdır.” Aslan’a (2019, s.14) göre ise, “Yazarın sağduyusu, beğenisi, duyarlılığı, yeteneği ve yaratıcılığıyla ortaya koyduğu, kurmaca gerçekliğine karşın inandırıcı olan ve bu niteliğiyle de insanın kanılarını, duygularını, düşlerini, düşüncelerini, eylemlerini etkileyen ve biçimlendiren bir sanattır.”

Görüldüğü üzere edebiyat türlü biçimlerde tanımlanırken çocuğa göre olan edebiyat ise çocuk edebiyatı olarak adlandırılmıştır. Gelişme gösteren toplumlarda gelişimin en önemli koşullardan biri olarak çocukların sağlıklı gelişimi kabul görmüştür. Çocukların sağlıklı gelişimi, yalnızca bedensel gelişim olarak görülmemektedir. Bilişsel gelişim, dil gelişimi, Sosyal gelişim ve duygusal gelişim de çocuklar için önemlidir. Çocuk edebiyatı, çocuğun bu açılardan gelişimi için önem taşımaktadır (Selek, 2010, s.10). Çocuk edebiyatının alanyazında farklı tanımları bulunmaktadır. Bunlardan bazıları şöyledir:

Sever’e (2021, s.17) göre çocuk edebiyatı, “Erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil

gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adıdır.”

Şirin’e (2000, s.5) göre çocuk edebiyatı, “Çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayal, duygu, düşünce ve duyarlıklarına, zevklerine, eğitilirken eğlenmelerine katkıda bulunmak amacı ile gerçekleştirilen çocuksu edebiyattır.”

Oğuzkan’a (2013, s.3) göre çocuk edebiyatı deyimi, çocukluk çağında bulunan kimselerin hayal duygu ve düşüncelerine yönelik sözlü ve yazılı bütün eserleri kapsar.

Demirel, çocuk edebiyatı için şöyle bir tanımlama yapmıştır: “Temel malzemesi dil olan ve bu dil aracılığıyla çocuğun gelişim özelliklerini dikkate alarak onun iç dünyasına seslenen, onu kötü ve hoş olmayan durumlardan uzak tutan onun düşünce becerilerine de katkıda bulunan, bir başka ifadeyle ona bu imkânları sağlayan, bir yandan eğitirken bir yandan da eğlendiren, hoşça vakit geçirten yazılı ve sözlü eserlerin bütününe verilen ad” (Demirel, 2021, s.20).

Baz ise çalışmasında, çocuk edebiyatını şöyle tanımlamıştır: “Çocuk edebiyatı, çocukluk dönemi içinde bulunan bireylere seslenen, onları zihinsel, dilsel ve duygusal açıdan besleyen, toplumun değerlerini aktaran, edebî ve estetik özellikler taşıyan çocuk gerçekliğine göre kaleme alınmış nitelikli bir edebiyat türüdür” (Baz, 2021, s.15).

Çocuk edebiyatının, edebiyattan birçok yönden farklılık gösterdiği söylenebilir. Çocuk edebiyatının dili, konusu, iletileri, içtenliği edebiyattan farklıdır ve çocuğa göredir. Bu çocuğa görelilik, nitelik bakımından yetersiz ve basit olması anlamına gelmez. Çocuk edebiyatı ürünleri içerisinde öğretici iletiler barındırırken, bir yandan da estetik haz alınacak yapıtlar olmalıdır. Bu da ancak usta ellerden çıkan nitelikli ürünlerle olabilir. Oğuzkan da çocuk edebiyatının tanımını yaparken bu noktaya dikkati çekmiştir. Oğuzkan’a (2013, s.3) göre çocuk edebiyatı “Usta yazarlar tarafından özellikle çocuklar için yazılmış olan ve üstün sanat nitelikleri taşıyan eserlere verilen genel addır.” Arıcı da çocuk edebiyatının basit bir anlatımla ve yalnızca öğretici bir anlayış ile ele alınamayacağını belirtmiştir. Yapıtında, çocuğun dünyasında da yetişkinlerden farklı olarak estetik değerlerle duygulara seslenilmesi, çocukta

zevk alma ve beğeni kavramlarının oluşturulması gerektiğini belirtmiştir.” (Arıcı, 2018, s.1). Dilidüzgün ise çocuklara seslenen yapıtların iletisinin öğüt biçiminde açıkça verilmemesini, dil ve anlatım bakımından çocuğu fazla zorlamamasını, idealize edilmiş yaklaşımlardan kaçınılması gerektiğini belirtir (Dilidüzgün, 2018, s.137-138).

Tüm bunlardan hareketle, çocuklar için yazılmış yapıtların; belirli iletilere sahip, öğreticiliğin yanında estetik haz da veren, çocukları duyarlı bireylere dönüştüren nitelikli ürünler olması gerektiği söylenebilir. Fakat çocuklar için hazırlanmış tüm kitaplar bu özelliklere sahip olamamaktadır. Bazıları, çok özenli hazırlanmışken, bazıları değersiz yapıtlardır. Nitelikli yapıtlar, keşfedilmeyi bekleyen birer hazinedir. Bu hazineyi, nitelikli çocuk kitaplarını, keşfetmek sorumluluğumuz ve zorunluluğumuz varsa, bunları belirlemek için belli ölçütlere gereksinim duyarız (Oğuzkan, 2013, s.8). Yapılan çalışmalarla zaman içerisinde belirli ölçütler geliştirilmiştir. Önemli görevler üstlenen çocuk edebiyatı yapıtlarının oluşturulmasında bu ölçütlere dikkat edilmesi beklenmektedir.

2.2. Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri

Çocuk edebiyatının temel ilkeleri dış yapı ve iç yapı özellikleri olarak sınıflandırılmaktadır. Dış yapı özellikleri; boyut, kâğıt, kapak, sayfa düzeni ve resim olarak sıralanabilir. İç yapı özellikleri ise konu, izlek, kahramanlar, dil ve anlatım, ileti başlıkları altında incelenmektedir. Çocuk edebiyatı alanındaki bir yapıtın niteliği, iç yapı ve dış yapı özelliklerinin birbirini tamamlamasına bağlıdır (Sever, 2021, s.120-126).

2.2.1. Çocuk Kitaplarının Dış Yapı Özellikleri

Dış yapı özellikleri, çocuğa yönelik hazırlanan yapıtların tasarım özelliklerini ifade etmektedir. Dikkat çekicilik açısından yapıtların biçim özellikleri büyük öneme sahiptir. Çocuk, kitabı vitrinde gördüğünde beğenmeli ve satın almaya istek duymalıdır (Arıcı, 2018, s.50). Dış yapı özelliklerinin, çocuğun kitabı okuyup okumasına ilişkin vereceği kararı etkileyebileceği belirtilmektedir. Çocuk, hiçbir zaman bir büyük gibi, biçimsel yönden hiç de çekici olmayan bir kitaba, salt kendisine yararlı olduğu için yönelmez. Bu nedenle çocuk kitaplarının ön kapaktan arka kapağa kadar çocuğun ilgisini çekecek özelliklere sahip olması gerekmektedir (Kıbrıs, 2002, s.32). Başka bir deyişle biçimsel özellikleri bakımından albenisi olan

kitaplar, çocukların okumak için daha fazla istek duymasını sağlar (Kaya, 2021, s.118). Çocuk edebiyatının dış yapı özellikleri boyut, kâğıt, kapak, sayfa düzeni ve resim olarak ele alınmaktadır.

2.2.1.1. Boyut

Çocuk edebiyatı yapıtlarında boyut özelliklerinin nasıl olması gerektiği konusunda uzmanların ortak görüşü öncelikle kitap boyutunun çocuğun taşıyabileceği boyutlarda olması gerektiğidir (Kıbrıs, 2000; Şimşek, 2004; Oğuzkan, 2013; Sever, 2015; Temizyürek vd., 2016). Ayrıca, çocuğun değişik boyutlardaki yapıtlarla karşılaşmasının da önemli olduğu belirtilmektedir. Oğuzkan, çocuklar için uygun olan boyutun 16×23 cm olduğunu söylemiş ve çocukların sürekli olarak aynı boyuttaki kitapları okumaktan hoşlanmadıklarını da belirtmiştir (Oğuzkan, 2013, s.367). Şimşek de 16×23 cm boyutlarının çocuklara uygun olduğunu söylemiştir. Ayrıca, çocuk kitaplarında standart bir boyuttan söz etmek mümkün değildir. Çocuğun değişken ruh hâli, farklı boyutlarda kitapları elde etmekten ve okumaktan yanadır. (Şimşek, 2004, s.27).

Sonuç olarak, çocuk yapıtları, 16×23 cm boyutlarında veya bu boyutlara yakın olması gerekmektedir. Ayrıca, çocukların farklı boyutlardaki kitaplara sahip olmasının, tekdüzeliği engelleyip onların hoşuna gidebileceği de söylenebilir.

2.2.1.2. Kâğıt

Çocuk edebiyatının dış yapı özelliklerinden biri kâğıttır. Kâğıdın parlak olması değil mat olması uygun görülmektedir. Uzmanlar mat kâğıdın üzerindeki yazıların daha kolay okunduğunu belirtmektedir. Çocuk kitaplarında kullanılan kâğıdın çok parlak ve kalın kuşe olmaması gerekir. Cilt, tutkal ve dikişin daha sağlam olması için ikinci hamur veya daha kaliteli olan birinci hamur kâğıttan olması gerekir (Kıbrıs, 2002, s.33). Üçüncü hamur kâğıt kullanılmamalıdır. Bu kâğıtlar, hem çabuk yırtılmakta hem de üzerine basılan yazılar iyi okunamamakta, basılan resimler ise silik görülmektedir (Temizyürek vd., 2016, s.32). Kâğıdın kaliteli olması sayfaların çevrilmesi sırasında kolaylık sağlamaktadır. Bu açıdan da kaliteli kâğıt kullanımı önem taşımaktadır. Kaliteli kâğıt kullanılmadığında; renkleri değişen, yazıları iyi okunmayan ve kolay yırtılabilen yapıtlar çocukların okuma isteğini kırabilir (Sever, 1995, s.14).

Bunlardan hareketle çocukların gözlerinin yorulmaması ve çocuğun kitaba karşı olumlu bir tutum geliştirmesi için, çocuk kitaplarında, birinci veya ikinci hamur kâğıt kullanılması ve bu kâğıdın açık sarı, mat olması gerektiği söylenebilir.

2.2.1.3. Kapak

Çocuk edebiyatı yapıtlarında kapak, çocuk için ilk uyaran olma görevi üstlenir. Kitabın kapağının sağlam ve dayanıklı olması, ciltlemenin özenle yapılması eserin okunma ve uzun süre saklanma olasılığını artırır (Sever, 1995, s.14). Selek'e (2010, s.62) göre de kitap kapaklarının dayanıklı, kalın kartondan olması gerekir. Ayrıca, çocuk kitaplarında çabuk dağılan tel zımbalı cilt yerine, sırttan tutkalla yapıştırılmış dikişli cilt tercih edilmelidir. Böylece kitapların uzun süre yıpranmadan kullanımı ve saklanması sağlanacaktır. Bu durumun, evde kitaplık oluşturma ve okuma alışkanlığı kazanmada önem taşıyabileceği belirtilmektedir (Selek, 2010, s.62). Kapağın çocuğun kitapla ilişkisinin ilk basamağı olmasından dolayı ilgi çekici olması gerekmektedir. Çünkü çocuklar, kitap seçiminde yetişkinler gibi yapıtın içeriğine çok dikkat etmeyebilir. Öncelikle kitabın başlığına dikkat edip kapağını inceler. Sonrasında sayfalarını çevirip içine bakar. Görsellere de bakarak bir karara varır. Kitabı okumak için seçer veya o kitabı almaz (Reutzel ve Gali, 1998, s.22). Bundan dolayı, kapaktaki görsellerin canlı renklerle çizilmesi ve kapağın, üzerinde kitapla ilgili türlü bilgiler içermesi beklenir. Biçimsel açıdan bakıldığında, kapak tasarımı kalın karton tercih edilmeli ve kapakta parlak kuşe ile birlikte selefona kullanılarak temiz bir yüzey oluşması sağlanmalıdır (Kökçü, 2021, s.73). Ayrıca arka kapakta yapıtı tanıtıcı bilgilerin yer alması gerekmektedir. Bu tanıtım yazısı çocuğa ve ailelere yapıtı seçme olanağı sağlar. Tüm bunların yanında, yapıtın yaş düzeyini gösteren bir bilginin kapakta yer alması da olumlu bir durum olarak değerlendirilmektedir.

Özetle, çocuk kitaplarında kullanılan kapağın dayanıklı kartondan oluşması ve ilgi çekici bir tasarımla oluşturulması gerekmektedir. Ayrıca; kapağın, metnin içeriğini yansıtması da beklenmektedir.

2.2.1.4. Sayfa Düzeni

Sayfa düzeni, çocuk edebiyatının dış yapı özelliklerindendir. Sayfa içerisinde metin ve resim birlikte kullanılırken belirli bir düzen sağlanması okuyucu için önem taşımaktadır. Sayfa yapısının resim, yazı, satır aralığı gibi unsurlar bakımından

çocuğun yaş grubuna uygun bir şekilde düzenlenmesi önemlidir. Özellikle okuma becerisi kazanmamış çocuklar için zihinsel kompozisyon oluşturmayı ve odaklanmayı kolaylaştıran bir unsurdur. Bunun yanında, resim ve metnin aynı sayfada yer alması anlamsal bütünlük sağlamaktadır (Kökçü, 2021, s.74). Burada dikkat edilmesi gereken nokta ise metin ve resmin arasındaki uyumun sağlanmış olmasıdır. Bu durum, hem çocuğun metni rahat okumasını hem de resmi anlamlandırmasını sağlamaktadır. Ayrıca, sayfaya estetik bir görünüm de kazandırılmış olur. Sayfanın okunurluğunu artırmak için satırlar arasında uygun boşluk bırakılmalı, yazılar tek sütun hâlinde olmalı, sayfa kenarlarında ise boşluklar bırakılmalıdır (Aytekin, 2016, s.58). Satır aralığı, okumayı kolaylaştırması bakımından bir buçuk ya da iki satır aralığı yeğlenmelidir (Şimşek, 2004, s.27).

Yukarıda belirtildiği üzere çocuk kitaplarının sayfa düzeni, çocuğun okumasını kolaylaştıran bir biçimde oluşturulmalıdır. Yazılar tek sütunda olmalı ve karakterlerin büyüklüğü çocuklara uygun olmalıdır. Sayfadaki yazılar, resimle birlikte kullanılacaksa metnin ve resmin, sayfada uyumlu bir biçimde yerleşimine dikkat edilmelidir.

2.2.1.5. Resim

Resimler, görsel bir öge olarak çocuğun dilsel iletileri çözümlemesi sürecini çok uyarıcı bir etkileşim ortamına dönüştürür (Sever, 2021, s.166). Oğuzkan (2013, s.369)'a göre çocuklara yönelik yapıtlardaki resimlerin sade, açık ve konuya uygun olmaları şartı aranır (Oğuzkan, 2013, s.368). Arıcı (2018, s.51)'ya göre resimleme, dış yapı özellikleri içerisinde en önemli ilkedir. Resimler, çocukta estetik beğeni ve duygu oluşumunda önemli görev üstlenir. Resimleme uzmanlık işidir. Bu iş, usta bir çizer tarafından yapılmalıdır. Çizer, çocuğun gelişim özelliklerine dikkat ederek çocuğun gerçek yaşamla bağ kurabilmesini sağlamalıdır. Ayrıca; çizer, resimlerini oluştururken sanatsal kaygı taşımalı ve çocukların hayal gücünü destekleyebilmelidir (Arıcı, 2018, s.51). Resim, çocukların algı, yetenek, öğrenme biçimleri ve yaratıcılık becerilerini ortaya çıkaran önemli bir görsel öğedir. Resim, çocuğun tahmin becerisini harekete geçirerek onun dil gelişimini de destekler. Bu nedenle çocuklar için kaleme alınmış kitaplarda yer alan resimlerin belli nitelikler taşıması, çocukların bilişsel, ruhsal ve dil gelişimleri açısından önemli görülmektedir (Kökçü, 2021, s.75). Çizilen resimler, çocuğun metni anlamlandırmasına yardımcı olmalıdır. Ayrıca, fotoğraf gerçekliğiyle değil, çizerin yorumu katılarak oluşturulmuş olması

gerekmektedir. Bu yolla çocuk, resme kendi yorumunu da katarak okuduğu metni anlamlandırır. Bu anlamlandırmanın yanında; çocuk, resim aracılığıyla yazarın sözel olarak aktaramadığı duygu ve düşünceleri de hissedebilir (Arıcı, 2018, s.52).

Bunun yanında; çocuk kitaplarındaki resimler, çocukların görme duyularının eğitilmesini sağlamalıdır. Görme duyularının eğitilmesi ve estetik haz vermesi için ise çizilen resimlerin sanatçı duyarlığı ile hazırlanmış olması gerekmektedir. Çocuk kitaplarındaki resimlerin renkli, canlı, sevimli, neşeli olması ve mizahi unsurlar barındırması önem taşımaktadır (Kökçü, 2021, s.76). Fakat çocukça olsun diye karikatüre benzetilmiş resimler, çocuk kitaplarında yer almamalıdır. Üç parmaklı eller, çöp bacaklar ve Cin Ali tipi çizimlerin çocukta estetik duyguyu geliştirmesi mümkün değildir (Şimşek, 2004, s.27). Bununla birlikte; resimler, çocukların ilgi ve gereksinimleri göz önünde bulundurularak oluşturulmalıdır. Bu resimler, siyah-beyaz olarak değil; türlü renklerle oluşturulmalıdır. Çünkü çocuklar, ilgi çekici, canlı renklere ilgi duyarlar (Aytekin, 2016, s.57). Çocuklar bu resimlerden yola çıkarak nesnelerin neye yaradığını ve hayvanların yaşayış biçimlerini yorumlayabilmeli, insanların duygu durumlarını anlamlandırabilmelidir. Tüm bunlar, çocukların görsel zevkini geliştirip, eğlenceli zaman geçirmelerini sağlayabileceği gibi kitaplara karşı olumlu tutum geliştirmelerini de sağlayabilir (Sever, 2021, s.172-173). Ayrıca kitaplarda resimlere ne kadar yer verileceği çocuğun yaş ve düzeyine uygun olarak sınırlandırılmalıdır (Temizyürek vd., 2016, s.32).

Sonuç olarak, resimler çocuk edebiyatı için büyük bir öneme sahiptir. Çocukların metni anlamlandırmasına yardım ettiği gibi, çocuğu güldürüp eğlendirdiği için onun kitaba karşı olumlu bir tutum geliştirmesini de sağlamaktadır.

2.2.2. Çocuk Kitaplarının İç Yapı Özellikleri

Çocuk edebiyatı yapıtlarının nitelikli olarak değerlendirilebilmesi için dış yapı özelliklerine sahip olması yetmez. Çocuk kitaplarındaki dış yapıyı oluşturan öğeler, çocuğu kitaba çeken, çocukla kitap arasında iletişimi sağlayan uyaranlardır. Bu iletişimin kalıcılığı ve etkililiği ise dış yapı özeniyle bütünleşmiş iç yapı (içerik) özellikleriyle gerçekleştirilebilir (Selek, 2010, s.64). Çocuk kitapları, yalnızca biçimsel özellikleriyle değil, içerik özellikleriyle de eksiksiz olmalıdır. İşlenen ana düşünce ve duygu, konu, kişiler, planla ilgili özellikler, biçim ve anlatımla ilgili özellikler istenilen biçimde değilse, o kitap çocuğa yararlı olmak yerine zararlı

olabilecektir (Kıbrıs, 2002, s.34; Oğuzkan, 2013, s.370). İç yapı özellikleri; konu, izlek, kahramanlar, dil ve anlatım, ileti olarak sıralanmaktadır.

2.2.2.1. Konu

Konu, TDK Türkçe Sözlük'te “Konuşmada, yazıda, eserde ele alınan düşünce, olay veya durum, mevzu, süje” olarak tanımlanmaktadır” (TDK, 2011, s.1476). Özdemir'e (2018, s.53) göre ise konu, “Yazıda ya da yapıtta ve yaratıda ele alınan, üzerinde durulup söz söylenen, işlenip geliştirilen şey” olarak tanımlanmıştır. Konu, yetişkin edebiyatında olduğu gibi çocuk edebiyatında da çok önemlidir, temel öğelerdendir. Çocuğu yapıtın anlam evrenine çeken öğedir. Bu nedenle konunun iyi seçilmesi gerekmektedir. Çocuk yapıtlarında konu seçiminde dikkat edilmesi gereken ilk nokta, çocukların ilgi ve ihtiyaçlarına yönelik olmasıdır (Sever, 2021, s.119). Bunun yanında konunun seçiminde, çocukların evrensel nitelik taşıyan ruhsal özelliklerinin, çocukların dünyasına ayrı bir renk ve kişilik kazandıran ulusal kültür değerlerinin, içinde yaşadıkları toplumun benimsediği ahlak kurallarının, gelenek ve göreneklerin de göz önünde tutulması gerekir (Kıbrıs, 2002, s.35; Oğuzkan, 2013, s.371). Konu; çocuğun psikolojisine, ihtiyaçlarına, duygu, düşünce ve beklentilerine yanıt verecek niteliklere sahip olmalıdır. Çocuğa iyimserlik aşılmalı, kültür değerlerini tanımaya olanak sağlamalıdır (Şimşek, 2004, s.28). Ayrıca çocuk yapıtlarında konuların, gerçek hayattan kopuk, tamamen hayal unsuru olaylardan oluşmaması gerekmektedir (Kaya, 2021, s.126). Çocuğun, okuduğu yapıtlarda karşılaştığı olay ve durumlarla gerçek yaşamında da karşılaşması beklenmektedir. Bu yolla çocuklar gerçek yaşam için deneyim sağlayacaktır. Konu; ciddiden komiğe, gerçekçiden hayal ürünü olanlara, hatta bunların karışımlarına kadar çok çeşitli olabilir. Önemli olan duygu ve düşüncelerin çocuk dünyasını yansıtmasıdır. Çocuğa göre olsun diye yetişkinlerin dünyasına ait duygu ve düşüncelerin basitleştirilmesi çocuk kitaplarında istenmeyen bir durumdur (Temizyürek vd., s.29-30).

Seçilen konu çok önemli olmakla birlikte yazının değeri, doğrudan seçilen konuyla ilgili değildir. Bir başka deyişle konular iyi, kötü, güzel, çirkin, değerli ya da değersiz diye nitelendirilemez. Birçok konu, farklı yapıtlar tarafından işlenmesine karşın, o yapıtların değeri aynı olmaz. Yazının değerini belirleyen etken ise ele alınış biçimi, anlatımıdır (Sever, 2021, s.119). Yetişkin edebiyatında konuda bir sınırlandırma bulunmazken, çocuk edebiyatında bazı sınırlandırmalar bulunmaktadır. Çocuk yapıtlarında kin, nefret, kıskançlık konularının işlenmesi, istenmeyen bir

durumdur. Bu konular her ne kadar gerçek yaşamda var olsa da çocuk yapıtlarının temel konusu olması uygun değildir (Pilten, 2021, s.117). Çocuklarımızın duygu ve düşünce güçlerinin gelişmesi, dengelenmesi, yaratıcılıklarının işletilebilmesi, yüreklerinde ve belleklerinde insanca duyarlıklar oluşturulabilmesi için kitaplarda ele alınan konular, kaynağını hep sevgiden almalıdır (Selek, 2010, s.65). Çocuk kitaplarının sevgi, arkadaşlık, yardımlaşma ve dayanışma, dürüstlük, araştırmacılık, barış, iyilik gibi kavramlardan beslenmesi gerektiği söylenebilir. Bu kavramlardan seçilen konular yapılandırılırken ise “abartılmış merak, rastlantısallık ve duygusallık” gibi öğelerden arınmış olması gerekir. Ayrıca, seçilen konu canlı biçimde işlenmeli, eğlendiricilik ve güldürücülük ögesi de göz ardı edilmemelidir. Konular sıkıcı olmaktan, yinelenmekten, gereksiz çözümlemelerden uzak tutulmalıdır (Kıbrıs, 2002, s.35). Çocuk edebiyatı yapıtlarında yazarlar, konuyu yapılandırmak için iç içe geçmiş olaylardan yararlanır. Bu olaylar kurgulanırken çeşitli çatışmalar yaşanır. Gerilim oluşturup okurun merak duygusunu devindiren bu çatışmalar; kişi-kişi çatışması, kişinin kendisiyle çatışması, kişi-toplum çatışması ve kişi-doğa çatışması olarak sınıflandırılabilir (Sever, 2021, s.128).

Yukarıdaki açıklamalardan yola çıkılarak konu için yazarın hakkında söz söylediği, duygu ve düşüncelerini anlattığı olay veya durum denilebilir. Ayrıca, çocuklara yönelik hazırlanan kitapların konularının, sevgiden beslenmesi ve gerçek yaşamları için deneyim kazanmalarını sağlaması gerekmektedir.

2.2.2.2. İzlek

“İzlek, sanatçının ele aldığı konuyla okurda uyandırmak istediği etkidir” (Sever, 2015, s.129). İzlek için konu işlenirken ortaya çıkan soyut anlam da denilebilir. Yapıtta konu ile izlek arasındaki ilişkinin güçlü olması beklenir. Örneğin, yapıtın konusu doğanın korunması için verilen mücadele ise izlek doğa sevgisi olacaktır.

İzlekler (temalar); olayları birbirine bağlayan, okurun okuduklarından zevk almasını sağlayan, ona ışık tutan ögedir. Okuyucu, izlek sayesinde okuduklarını anlamlandırıp bir şey ortaya çıkarma hazzını yaşar (Lukens vd., 2018, s.242). Çocuk edebiyatındaki izleklerin yetişkin edebiyatında olduğu gibi, hiçbir kafa karışıklığına neden olmayacak şekilde açık, anlaşılır ve duru olması gerekmektedir (Oğuzkan, 2013, s.370). Çocuk yapıtlarında seçilen izleklerin sevgiyi merkeze alması gerektiği

belirtilmektedir. Çocuklar için yazılan yapıtlarda aile sevgisi, doğa sevgisi, hayvan sevgisi, çocuk sevgisi, kardeş sevgisi, arkadaşlık, paylaşmanın mutluluğu, çalışkanlık, özverinin ve dayanışmanın önemi, dürüstlüğün ve yiğitliğin değeri, yurt ve ulus sevgisi, öğrenme sevgisi, saygı, önyargının yanlışlığı gibi izleklere yer verilebilir (Kıbrıs, 2002, s.34). Yapıtlarda kullanılan izlekler belirgin olmalıdır. Bu izleklerin, doğrudan olmasa da dolaylı yoldan eğitici ve öğretici olarak işlenmesi yararlı olur. Bu, çocuğa bir düşünceyi aşlamak, bir öğretiyi ezberletmek demek değildir. Aksine, bu yolla, çocuğa geniş bir ufuk ve zengin bir dünya görüşü kazandırılması beklenmektedir (Şimşek, 2004, s.28).

Sonuç olarak, izleklerin, çocukların anlama ve algılama düzeylerine uygun olması ve sevgiden beslenmesi gerekmektedir. Ayrıca, yapıtların izlekleri, konu ile uyumlu olmalı ve çocuğa belirli bir düşünceyi aşlamak yerine; ona iyilik, dürüstlük gibi evrensel değerleri iletmelidir.

2.2.2.3. Kahramanlar

Bir yapıtta başından olaylar geçen kişilere kahraman denir. Kahramanlar, yazar tarafından duygu, düşünce ve tutkularıyla geliştirilir. Yapıtlardaki en önemli kişilere, olayları yönlendiren kişilere başkişi denir. Başkişiler, kurgu boyunca tüm olayların içinde olan, tüm olaylardan etkilenen ve olayları etkileyen kahramanlardır. Yapıtta anlatılan olaylarla dolaylı yollardan ilişkisi olanlar ise yan kişiler olarak değerlendirilir (Sever, 2015, s.129). Çocuk hangi yaş grubunda olursa olsun, okuduğu kitapların kahramanlarıyla özdeşleşir. Yazar bunu bilmek, kahramanlarını seçerken de bu özdeşleşme yönünü sürekli göz önünde bulundurmak zorundadır (Yalçın ve Aytaş, 2017, s.32). Başka bir deyişle, kahraman, çocuk için model oluşturacaktır. Ancak bu, roman ve öykü kişilerinin aşırı derecede idealize edilmesi anlamına gelmez. Abartılı tipler, çocuğun günlük yaşamında benzerleri olmayan kişilerdir (Şimşek, 2004, s.28). Yetişkin edebiyatında, yaratılan kişiler konusunda sınırlandırmalara gidilmese de çocuk yapıtlarında oluşturulan kişilerde bazı sınırlandırmalar gerekmektedir. Kurgu boyunca şiddet gösteren, arkadaşlarına karşı kötü davranan, saygısız, güven duyulmayan başkişilerin çocuk yapıtlarında tercih edilmesi uygun görülmemektedir. Çocukların yapıtları okuduğunda kahramanlarla özdeşim kurduğu düşünüldüğünde bu özelliklere sahip başkişileri model alabileceği unutulmamalıdır. Tüm yönleriyle kusursuz kahramanların yaratılması da gerçekçi olmayacağı ve çocuk yapıtları için uygun olmayacağı belirtilmiştir. Bu noktada

kahramanların fiziksel ve ruhsal özelliklerinin abartılı olmaması, başka bir deyişle idealize edilmeden gerçek insan örneği oluşturulması beklenmektedir (Pilten, 2021, s.120). Sever de bu noktaya dikkati çekmiştir: “Çocukların, yaşam ve insan gerçekliğine dönük yaşantılar edinebilmelerinde, kitaplardaki kahramanların karakter özellikleri başat bir sorumluluk üstlenir. Kitaplardaki karakterler, çocukların yaş ve deneyim zenginliğine koşut olarak, insan gerçekliğini sezdiren özellikler taşımalıdır” (2015, s.130).

Ayrıca, yapıtlardaki yer alan kahramanların sayısı fazla olmamalı ve bu kahramanlarla varlıklar, çocuğun dünyasından olmalıdır. Örneğin; mahalle bekçisi, manav, market görevlisi, öğretmen, karabaş gibi. Bunun yanında, ilkokul ve ortaokul düzeyindeki çocuklara yönelik kitaplardaki yabancı adlı kahramanların adı aşırıya kaçmadan Türkçeleştirilmelidir (Kıbrıs, 2002, s.35; Oğuzkan, 2013, s.372). Tüm bunlar düşünüldüğünde çocuk yapıtlarındaki kahramanların incelenmesi ve çocuğa göre olup olmamasının değerlendirilmesi önem taşımaktadır. Ayrıca kahramanların açık veya kapalı olması ya da devingen veya durağan olması da bu incelemede değerlendirilecek noktalardır. Kurgu içerisinde hakkında ayrıntılı bilgi verilerek geliştiren kahramanlar açık karakter olarak değerlendirilirken, hakkındaki bilgiler sınırlı olan veya bilgi verilmeyen kahramanlar kapalı karakter olarak değerlendirilir. Kahramanlar, kurgu içerisinde duygu ve düşüncelerinde değişime uğramışsa devingen karakter; değişim yaşamamış, duygu ve düşüncelerinde sabitlik olan kahramanlar ise durağan karakter olarak değerlendirilir. Çocuk edebiyatı yapıtlarında özellikle başkişilerin açık ve devingen olması beklenmektedir. Başkişilerin açık ve devingen olması, çocuğun kahramanla özdeşim kurabilmesini kolaylaştırmakta ve yapıta olan inancı artırmaktadır (Sever, 2015, s.130).

Özetle, çocuk edebiyatı yapıtlarında oluşturulan kahramanların, çocuğun günlük yaşamında karşılaşılabileceği kişiler olması ve bu kişilerin sayısının çok fazla olmaması gerekmektedir. Yapıtlardaki kahramanların kusursuz olarak gösterilmemesi gerekir. Bunun yanında, çocuğun bu kahramanlarla özdeşim kurabileceği unutulmayarak; kahramanların tamamen şiddet, yalan gibi olumsuz özelliklere sahip olması da beklenmemektedir. Ayrıca, çocuk kitaplarındaki kahramanların yaşlarının, okur ile benzer olması da olumlu bir özellik olarak değerlendirilebilir.

2.2.2.4. Dil ve Anlatım

Bir edebiyat ürünü için konu, izlek ve kahramanlar çok önemlidir. Bunların sağlam temellere oturtulması, yapıtın nitelikli olarak değerlendirilmesi için önem taşımaktadır. Bunları tamamlayan ve yapıtın okunabilirliğini artıran bir diğer önemli öge ise dil ve anlatımdır. Çünkü edebiyat metni her şeyden önce bir dil ürünüdür, dilin en yetkin kullanım örneklerini yansıtır (Sever, 2015, s.131). Nitelikli bir çocuk yapıtının, dil ve anlatım bakımından çocuğa ana dilin anlatım olanaklarını duyumsatacak özelliklere sahip olması gerekmektedir. Çocuk kitapları, çocuklara gelişimlerine uygun zengin bir dil çevresi sunan; onların söz varlığını, dil bilincini ve duyarlılığını geliştiren araçlardır (Sever, 2015, s.131). Çocuk kitaplarında Türkçenin doğru ve iyi kullanılmasına özen gösterilmeli, dil ve anlatım bakımından sağlam metinler oluşturulmalıdır. Kısa ve kurallı tümcelerle canlı ve hareketli bir anlatım tercih edilmelidir (Şimşek, 2004, s.28).

Ayrıca, çocuk kitaplarında yüklü ve yoğun bir anlatımdan kaçınılarak; anlatımın sade olmasına özen gösterilmelidir. Anlatımda gereksiz ve bayağı sözcükler yer almamalı; duruluk, akıcılık, açıklık gibi anlatımın temel özellikleri göz önünde bulundurulmalıdır (Lüle, 2007, s.19). Çocuk edebiyatı kitaplarında birinci kişi ağzından yapılan anlatımın çocuklar tarafından daha içten bulunduğu, çocukla doğal bir söyleşi ortamı oluşturduğu gözlemlenmiştir. Çocuklar, böyle bir anlatıma sahip yapıtları okurken metnin kahramanı ile özdeşim kurabilmektedir (Sarıkaya, 2019, s.224). Çocuk yapıtlarının seslendiği yaş düzeyine uygun olarak kısa ve yalın tümcelerden oluşması gerekmektedir. Tümcelerin kısa ve yalın olmasının yanında, anlatımın, çocuğun zevk alacağı bir biçime sahip olması gerekmektedir. Çocukların, metni anlamlandırmasını zorlaştıracığı için uzun ve yoğun betimlemelerden oluşan tümcelerden kaçınılmalıdır. Bunun yanında çocukların dikkat süreleri yetişkinlere göre daha kısa olduğundan, sürükleyici ve hareketli bir anlatım yeğlenmelidir (Kökçü, 2021, s.79).

Ayrıca, argo söyleyiş, sembolik ifade, kullanımı azalmış eski sözcük ve yoğun mecazlı deyimlerden kaçınılarak Türkçenin anlatım gücü çocuğa sezdirilmelidir (Şimşek, 2004, s.28; Arıcı, 2018, s.48). Tüm bunların yanında, dilimize henüz yerleşmemiş yabancı kökenli sözcükler yerine Türkçe sözcükler kullanılmalıdır. Eskimiş ve toplum tarafından sık kullanılmayan sözcüklere çocuk yapıtlarında yer verilmemelidir. Bunun yanında, çocukların sözcük dağarcığının

geniştirilmesi gerektiği de unutulmayarak; çocukların yapıttan öğreneceği sözcükler de kullanılmalıdır. Çocuk, anlamını bilmediği bu sözcükleri, tümcenin bağlamından kestirebilmelidir. Bu konuda dikkat edilmesi gereken nokta ise bağlamdan çıkarım yapılacak sözcüklerin sayısının fazla olmaması gerektiğidir (Kıbrıs, 2002, s.36; Sever, 2015, s.133). Kavramlar gibi ses, imge ve sıfatlar da çocukların dünyasıyla ilişkili seçilerek çocukların yapıtla daha kolay bağ kurabilmeleri sağlanmalıdır. Örneğin; “Beyaz kedi miyavladı”, “Kuş pırr diye uçtu”, “Dere şırıl şırıl akıyordu” gibi. Bunların yanında, yapıt boyunca Türkçenin yazım ve noktalama kurallarına özen gösterilmesi gerekmektedir. Bu konuda okullarda yararlanılması önerilen yazım kılavuzuyla uyum içinde olunmalıdır (Kıbrıs, 2002, s.36).

Sonuç olarak, çocuklara yönelik hazırlanmış yapıtların dil ve anlatım özellikleri, Türkçenin kurallarına uygun, onun anlatım gücünü yansıtacak biçimde olmalı ve çocukların sözcük dağarcığı zenginleştirmelidir. Bunun yanında, eskimiş ve kullanılmayan sözcüklere, argo söyleyişlere yer verilmemelidir. Yabancı kökenli sözcükler yerine, onların Türkçe karşılıkları yeğlenmeli ve yapıtlar; deyim, atasözü, ikileme gibi söz varlığı öğeleri açısından zengin olmalıdır.

2.2.2.5. İleti

İleti, okurun yapıttan çıkarım yaparak alacağı mesajdır. Yazarın, okuyucuda oluşturmak istediği duygu ve düşüncedir. Tüm yapıt boyunca işlenen ve metnin oluşturulmasına neden olan iletiye ise ana ileti denir. Yapıtta, ana iletilerin dışında kalan ve kurgu içerisinde, türlü olaylarla karşımıza çıkan düşünceler ise yan ileti olarak adlandırılır. Sever’e (2015, s.133) göre ana ileti; sanatçının, yapıtı oluşturmasına neden olan, çocukla paylaşmak istediği duygu ve düşüncedir.

Yalçın ve Aytaş’a (2017, s.85) göre, her edebi eserin mutlaka okura verdiği bir mesaj vardır. Bu mesajı, sanatçı farklı şekillerde ortaya koyabilir. Önemli olan sanatçının, okura mesajlarını doğru bir biçimde iletebilmesi için karşı tarafın özelliklerini bilmeli, mesajı alan okur ise, bunu tam ve doğru anlamalıdır. Ana fikir, bir metnin ruhudur, metnin oluşturulma sebebidir.

Temizyürek vd.’ne (2016, s.30) göre, ana düşünce, çocuğu saplantılı hâle getirmemeli, onun değişik olaylar arasında neden-sonuç ilişkisi kurmasına yardım etmeli, esnek düşünmesini sağlamalı, yaratıcılıklarını desteklemeli, öğrenmeye karşı güdülemelidir.

Çocuk edebiyatı ürünleri, vermeye çalıştıkları iletilerle çocukların bilişsel, ahlaki, kişilik ve toplumsal gelişimlerini etkileyebilmektedir. Bu nedenle çocuk yapıtlarında iletilecek mesajların, çocuğun yaş ve düzeyine uygun olması, belirli ölçütlere dayanması gerekmektedir (Pilten, 2021, s.123). Ayrıca, yapıttaki iletiler, çocuklarda türlü açılardan duyarlık oluşturabilmelidir. Çocuklar yapıttan aldıkları iletilerle insanlara, çevreye, hayvanlara vb. karşı daha duyarlı bireyler olabilmelidir. “Edebi eserde önemli olan, verilmek istenen iletinin çocuğun yaş, gelişim özellikleri ve içinde bulunduğu toplumun sosyal ve kültürel değerlerine uygun nitelik taşımasıdır. İletiler verilirken çocuğun yakın çevresinden uzak çevresine doğru bir ilke benimsenmelidir. Diğer bir deyişle, çocuklara önce yerel değerler edindirilmeli, ardından yerel değerler evrensel değerlerle ilişkilendirilip özümsetilmelidir” (Kaya, 2021, s.133).

Yazar, yapıtında iletileri açıkça söylemeden sezdirmelidir. İletiler metnin dokusuna başarıyla işlendiğinde çocuklar, o iletiye çıkarım yaparak ulaşır. Böylece çocuğa düşünme ve düş kurma fırsatı verilmiş olur. Bunun yanında, yapıttaki iletilerin, yapıtın seslendiği yaş düzeyindeki çocukların anlamlandırabileceği iletiler olması gerekmektedir. İletilerin, yazarın kendi düşüncelerini değil; iyi bir birey olmak için gerekli olan evrensel ilkeleri yansıtmaması gerekmektedir. Yazar, iletiler yoluyla herhangi bir düşünce veya ideolojiyi aşılamamalıdır (Sever, 2015, s.135).

Yukarıdakilerden hareketle, iletilerin, çocuğun düzeyine uygun olması ve çocukta çevreye, insana karşı duyarlık oluşturabilmesi gerektiği söylenebilir. Bu iletiler, çocuğa kurgu içerisinde sezdirilerek verilmeli ve yazarın ideolojisini taşınamalıdır. Çocuk, eğlenmek için yapıtı okurken iletiler yardımıyla toplumsal ve evrensel değerleri kazanabilmelidir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Koray Avcı Çakman'ın çocuk yapıtlarının çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından incelenmesini amaçlayan bu araştırma, var olan bir durumu olduğu gibi betimlemeyi amaçladığından tarama modelinde yapılmış betimsel bir çalışmadır. Tarama modelleri, geçmişte ya da hâlen varolan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Tarama modellerinde araştırmaya konu olan olay, durum, birey veya nesne olduğu gibi tanımlanır ve herhangi bir şekilde etkileme ve değiştirme yapılmaz (Karasar, 2012, s.77).

Bu çalışma, yazılı metinlerin incelenip belli kategoriler çerçevesinde çözümlenmesini gerektirdiğinden bir nitel araştırma olarak belge inceleme (doküman inceleme) yöntemi ile yürütülmüştür. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s.189).

3.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini Koray Avcı Çakman'ın çocuklar için yazmış olduğu yapıtlar oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Koray Avcı Çakman'ın ortaokul dönemi (10-14 yaş) çocuklara seslenen aşağıdaki 28 çocuk yapıtı oluşturmaktadır.

1. Almarpa'nın Gizemi
2. Esrarengiz Testi
3. Işığın Çocuğu Arel
4. Midas'ın Peşinde
5. Tutankamon'un Kolyesi
6. Efes'in Sırları
7. Advin Sahra Çölü'nde
8. Advin Gümüş Sırtlı Goriller Ülkesinde
9. Gizemli Laboratuvar

10. Gizemli Olimpos
11. Düşlerin Peşindeki Çocuk
12. Hoflipuf
13. Kayıp Formül
14. Kızıl Tüy
15. Köye Yazar Geldi
16. Padişahın Çalınan Tacı
17. Sıra Sana Da Gelecek
18. Uyuyan Topaç
19. Hayal Küre
20. Advin Amazon'da
21. Hazine Avı
22. Türkiye'nin Kalbi Ankara
23. Nasrettin Hoca'nın Sürpriz Misafiri
24. Dede Korkut İle Adsız Oğul
25. Oyunda Kal
26. Piri Reis'in Peşinde
27. Oyundasın
28. Kod Adı: İnsansı

3.3. Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Bu çalışmada Koray Avcı Çakman'ın ortaokul dönemi çocuklara seslenen yapıtları belirli aşamalara uygun olarak incelenmiştir. Öncelikle araştırmanın yapıldığı tarihte var olan Koray Avcı Çakman'ın 154 yapıtı içerisinde ortaokul dönemi öğrencilerine seslenen yapıtları belirlenmiştir. Çocuk gelişimi kitaplarına dayanarak 28 yapıtın ortaokul dönemi çocuklara uygun olduğu belirlenmiştir. Belirlenen 28 çocuk kitabına basılı olarak ulaşılmıştır. Bu yapıtların özgünlükleri kontrol edilmiştir. Sonrasında ise araştırmanın konusu ile ilgili alanyazın taranmış, konuda uzmanlaşmış akademisyen ve yazarların kitapları okunmuştur. Yapılan okumalar sonrasında; Koray Avcı Çakman'ın 28 çocuk yapıtı,

Sever'in (1995) "Çocuk Kitaplarında bulunması Gereken Yapısal ve Eğitsel İlkeler" adlı makalesinde sıraladığı ilkelerin yanı sıra Sever'in (2015) "Çocuk Edebiyatı ve Okuma Kültürü" adlı kitabındaki 'Çocuk Edebiyatında Bulunması Gereken Özelliklerin Örneklerle İncelenmesi (s.120-135) bölümünde anlattığı ve Sever'in (2021) "Çocuk ve Edebiyat" kitabındaki 'Çocuk Edebiyatını Yapılandıran Temel Öğeler' (s.75-195) çerçevesinde incelenmiştir. Yapıtlar, şu ilkelere göre incelenmiştir:

Dış Yapı Özellikleri

- Boyut
- Kâğıt
- Kapak
- Sayfa Düzeni
- Resimler

İç Yapı Özellikleri

- Konu
- İzlek
- Kahramanlar
- Dil ve Anlatım
- İleti

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, Koray Avcı Çakman'ın yayımlanan kitapları arasından seçilmiş yirmi sekiz çocuk kitabı, çocuk edebiyatının temel ilkeleri olan dış yapı özellikleri ve iç yapı özellikleri bağlamında incelenmiştir.

4.1. ALMARPA'NIN GİZEMİ

Kitabın Yazarı: Koray Avcı Çakman

Editör: Burhan Düzçay

Kapak Resmi: Gözde Eyce

Kapak Tasarımı: Burak Tuna

Grafik Uygulama: Nayime Serbest

Yayınevi: Tudem Yayınevi

Yayın Tarihi: Nisan 2020, 17. Baskı

Sayfa Sayısı: 152

4.1.1. Dış Yapı Özellikleri

4.1.1.1. Boyut

Kitap, 13,5 × 19,5 cm boyutlarındadır. Bu yönüyle ortaokul düzeyindeki çocukların zorlanmadan taşıyabilecekleri büyüklüktedir. Ayrıca bu boyut, çocukların kitaplık oluşturmalarına ve düzenlemelerine de uygun bir boyuttur.

4.1.1.2. Kâğıt

Kitapta kullanılan kâğıt açık sarı, mat ve dayanıklı kâğıttır. Kâğıdın mat olması, yazıların rahat okunması ve okurun gözünü yormaması açısından önemlidir.

4.1.1.3. Kapak

Kitabın ön kapağında, beyaz arka plan üzerinde renkli görsel ve yazılar bulunmaktadır. Sol üst köşede kitabın yazarının adı ve soyadı bulunmaktadır. Hemen altında biraz daha büyük bir yazı ve dikkat çekici bir renk olan turuncuyla yazılmış kitabın adı yer almaktadır. Sağ üst köşede ise sönük renkler ile oluşturulmuş bulutlar ve hemen altında üç kuş görülmektedir. Ön kapağın alt kısmında dalgalı bir deniz yer almaktadır. Dalgaların üstünde bir tekne görülmektedir. Teknenin üzerindeki

ALMARPA yazısı göze çarpmaktadır. Bu teknenin içinde ise bir kız ve üç erkek çocuk vardır. Bu dört çocuğun kitapta yer alan Aylin, Kaan, Kerem ve Tolga adlı kişiler olduğu düşünülebilir. Çocuklardan birisi ise dümeni kontrol etmektedir. Bu noktada okurda kafa karışıklığı oluşabilir. Çünkü kitabın hiçbir yerinde çocuklardan biri dümene geçmemiştir. Bir diğer olasılık ise ön kapak resminde, dümenin başında görülen kişinin, teknenin sahibi olan Kuşçu adlı karakter olmasıdır. Böyle bir durumda serüveni yaşayan karakterlerden biri eksik olacaktır. Teknenin hemen önünde, suların devamında ise bir ağaç resmi yer almaktadır. Yeşil ve mavi renklerin yan yana geldiği resmin bu kısmında, olayların yaşandığı yerin doğal güzelliklere sahip, yeşil ve deniz kıyısı bir yer olduğu düşüncesi uyandırılmıştır. Bu yönüyle de resmin olayların yaşandığı çevre ile uyumlu olduğu söylenebilir. Resimdeki ağacın kökünün suyun içinde olması ise yanlış bir çizim olarak değerlendirilebilir. Dalgaların içerisinde ise iki kareta (su kaplumbağası) görülmektedir ve karettalar kitabın içeriği ile örtüşmektedir. Ön kapağın sol alt köşesinde dalgalar arasında çocukların merak duygusunu devindirecek bir sandık görülmektedir. En altta, ortada yayınevinin görseli ve adı bulunmaktadır. Bu yazı kapakla uyumludur ve çok fazla yer kaplayıp resimlerin görünürlüğünü etkilememektedir. Kapağın sağ en altında ise kitabın aldığı ödülün görseli ve ödülün adının yer aldığı dikey bir bölüm yer almaktadır. Bu bölüm, ön kapakta dikkati çekmekte ve kareta resminin üzerini kapatmaktadır. Bu bölümün hemen sağında yapıtın kaçınıcı baskı olduğu yazmaktadır.

Resim 1. (Almarpa'nın Gizemi, Ön Kapak)

Kitabın arka kapağında ise üst kısımda yazarın adı ve hemen altında kitabın adı yer almaktadır. Bu yazılar, ön kapakta kullanılan renkler ile oluşturulmuştur. Hemen altında ise “Efsaneler canlanıyor...” başlığı altında kitabın içeriği ile ilgili yer adları, hayvan ve bitki adları yazılmıştır. Arka kapağın bu bölümünde, kitabı tanıtıcı yazı kısa tutulmuş ve olaylar ile ilgili ipucu verilmemiştir. Kısa tutulan bu yazı ile okurda merak duygusunu devindirmek amaçlanmıştır. Yazının hemen altında, tüyleri renkli bir kuş görülmektedir. Bu kuşun, Kuşçu’nun papağanı “Çiko” olduğu söylenebilir. Arka kapağın en altında ise dalgalar resmedilmiştir. Dalgaların arasında kuş kafesi ve üç kırmızı balık görülmektedir. Arka kapağın sol tarafında dalgaların yükselip ağzına kadar ulaştığı bir kişi görülmektedir. Kafasındaki hasır şapkadan yola çıkarak bu kişinin Kuşçu olduğu söylenebilir. “‘Hah işte geliyor!’ dedi Tolga, onlara doğru gelen eski püskü hasır şapkalı, yanık suratlı bir adamı işaret ederek.” (s.18). Sol en altta ise yayınevinin genel ağ adresi ve sosyal medya adresleri yer almaktadır. Sağ en altta ise görselin görünürlüğünü etkileyen çizgi im yer almaktadır.

Resim 2. (Almarpa'nın Gizemi, Arka Kapak)

4.1.1.4. Sayfa Düzeni

“Almarpa'nın Gizemi” adlı yapıtta sayfa kenarlarında, harf, kelime, satır ve bölüm aralarında bırakılan boşluklar düzenli görülmektedir. Yeni bölümlere geçildiğinde bölüm başlıklarından önce sayfanın en üstünde boşluklar bırakılmıştır. Bölüm başlıklarının altında da belirli bir boşluk bırakılmıştır. Bu da okurun dikkatini

çekmekte ve yeni bir bölüme veya olaya geçildiğini duyumsatmaktadır. Yazı karakteri Times News Roman ve 12 puntodur. Satır aralığı ise ortaokul dönemi çocukları için sık sayılabilir. Bu durum okunabilirlik açısından bu düzeydeki öğrencileri olumsuz etkileyebilir.

4.1.1.5. Resimler

“Almarpa’nın Gizemi” adlı yapıtta resim bulunmamaktadır. Yapıtın seslendiği yaş düzeyi düşünüldüğünde bu, olumsuz bir durum olarak değerlendirilebilir. Çocuk okurun özdeşim kurabileceği başkisinin ve arkadaşlarının yaşları, yapıtın dil ve anlatımı, konunun ele alınış biçiminden yola çıkılarak yapıtın 10-12 yaş arası döneme uygun olduğu söylenebilir. Bu yaş grubuna seslenen bir yapıtta ise resimlerin olması çocuğun sözlü metni daha iyi anlamlandırmasına yardımcı olur. Görseller yoluyla metni belleğinde canlandırır. Özgün çizgilerle metne yeni anlamlar yükler. Ayrıca yapıtın içerisinde kullanılacak resimler çocuk okurun estetik algısını da geliştirir. “Almarpa’nın Gizemi” adlı yapıtın içerisinde resim bulunmaması bu açıdan bir eksiklik olarak değerlendirilebilir.

4.1.2. İç Yapı Özellikleri

4.1.2.1. Konu

Yapıtta, kentte yaşayan ve kent yaşamının gerektirdiği gibi davranışlar sergileyen Kaan’ın Köyceğiz’e taşındıktan sonra kırsal yaşamdaki değişimi anlatılmaktadır.

Yirmi üç bölümden oluşan yapıt, “Karetta Efsanesi” adlı bölüm ile başlamaktadır. Sonrasında olay anlatılmaya başlar. Olaylar, romanın başkışisi Kaan’ın, annesi ve kardeşi ile birlikte Köyceğiz’e gitmek için yaptıkları tren yolculuğu ile başlamaktadır. Kaan’ın babası İlhan Bey, ziraat mühendisi olarak çalıştığı şirketten çıkarılması sonucu Köyceğiz’e yerleşmeye karar verir. İlhan Bey’in arkadaşı Sıtkı, orada organik tarım işi ile uğraşmaktadır. İlhan Bey de gidip bu işe ortak olacak ve işleri büyüteceklerdir. İşte bu nedenle kent yaşamını terk eden aile, yaşamlarında büyük değişiklikler yaratacak olan Muğla’nın Köyceğiz ilçesine taşınır. İlhan Bey, yaşayacakları evi tutmak ve eksikleri gidermek amacıyla üç gün önce yola çıkmıştır. Ailenin gelmesi ile yeni eve yerleşme işi tamamlanmış ve Kaan da yeni okuluna başlamıştır. Kaan’ın korktuğu gibi sınıfındaki öğrenciler onu

dışlamamıştır. Sınıf arkadaşları, Kaan'a çok sıcak davranıp aralarına almıştır. Kaan'ın en yakın arkadaşları ise Aylin, Tolga ve Kerem olmuştur. Üstelik bu çocuklar, Kaan'ı okul dışında görüştükleri Kuşçu ile de tanıştırmışlardır. Kuşçu, çocuklara türlü hikâyeler, efsaneler anlatan biridir. Teknesi Almarpa ile denize açılıp doğal güzellikleri keşfeden Kuşçu, dört arkadaşla bu güzellikleri paylaşır. Kaan, istemeye istemeye geldiği Köyceğiz'de okula yürüdüğü yoldan, yediği domatese kadar her şeyi sevmeye başlamıştır. İyi arkadaşlar edinmiş ve keşfetmeyi, araştırmayı öğrenmiştir. Bu süreçte, önceki yaşamında arkadaşı Eren ile sürekli yaptığı gibi bilgisayar oyunları ile zaman geçirmemiştir.

Kuşçu'nun yanına daha sık gitmeye başlayan dört arkadaş, onunla tekne gezintileri de yapmaya başlamıştır. Köyceğiz çevresinde Kaunos antik kenti, Dalyan Kanalı, İztuzu gibi yerlere geziler düzenlemişlerdir. Karetta yumurtlamalarını görmüşler, doğal güzellikleri fotoğraflamışlardır. Kaan ve arkadaşları, çevreyi keşfettikleri bu gezileri sırasında dikkatleri sayesinde gizemli tavırlarından dolayı iki kişiden kuşkulunmuştur. Kuşçu'nun da bu iki kişiyi izlediğini görünce dört arkadaşın kuşkuları artmıştır. Kuşçu'nun da bazı işler çevirdiğini düşünen Kaan ve arkadaşları onu izlemeye başlamıştır. Kuşçu'nun kendilerinden sakladıklarını öğrenmek için tekneye gizlice girdikleri bir gün, Kuşçu'nun plan yaptığını duymuşlardır. Bunun üzerine, gece saatlerinde Kaan ve Aylin, tekneye gizlice girip saklanmıştır. Kerem ve Tolga ise kötü bir durum olursa çocukların ailelerine bildirmek için evde kalmıştır. Kaan ve Aylin, içinde saklanırken tekne, hareket etmiştir. Dalyan Kanalı'na geldiklerinde ise Kuşçu, teknenin motorunu durdurur. Yelkenleri açıp tekneyi sazlıkların arasında sessizce ilerletir. Bir süre sonra, sazlıkların ortasında bir yere demirler. Kuşçu, tekneden inip sazlıkların arasında hızlıca ilerler. Aylin ve Kaan da onu takip eder. Kuşçu, ileride Sığla ağaçlarının yanında konuşan adamları görünce sürünerek ilerlemeye başlar. Aylin, atik bir hareketle adamların göremeyeceği bir yere geçer. Kuşçu'yu gözden kaçırmak istemeyen Kaan da aynı şekilde ilerlemek isterken ağaçların yanında konuşan adamlara yakalanır. Tam o sırada biri, Aylin'in ağzını kapatır. Aylin, ağzını kapatan kişinin Kuşçu olduğunu ve onun da diğer adamlardan gizlendiğini fark edince rahatlar. Kuşçu'nun, kaçakçı olduğundan kuşkulandıkları adamlarla birlikte olmadığını anlayınca çok sevinir. Daha sonra Aylin, adamların ilgisini çekip Kuşçu'nun telefon şebekesinin çektiği bir yere geçmesini sağlar. Bu sırada Aylin de Kaan gibi adamların eline düşer. İkisinin de

elleri bağlanıp ağızları bantlanır. Bu arada Kuşçu, durumu polise ve arkadaşı Sinan'a bildirir. Polis, arama köpeğinin yardımı ile birlikte çocukları ve Kuşçu'yu bulup kurtarır. Su kaplumbağalarını ve Sığla ağaçlarını izinsiz yollarla yurt dışına kaçırmaya çalışan kişileri de yakalar.

Başından yara alan Kuşçu, kendisini hastanede ziyarete gelen dört arkadaşla olayların iç yüzünü anlatır. Sonrasında ise kendi hayat öyküsünü anlatarak son bir efsane anlatır. Roman, bu Martı efsanesi ile sonlanır. Kitapta anlatılan olaylarla; arkadaşlık, doğa sevgisi, hayvan sevgisi vurgulanır. Araştırıp keşfetmenin önemi, kırsal yaşamın güzel yanları öne çıkarılır.

Çatışmalar: Yapıt çeşitli çatışmalar üzerine kurgulanmıştır.

Kişi-Kişi Çatışması: Romanın başkişisi Kaan ve babası İlhan Bey arasındaki konuşma kişi-kişi çatışmasına örnek olarak gösterilebilir.

“Kaan daha fazla dayanamayıp odasından çıkmış ve ‘Ben hiçbir yere gitmek, yamru yumru patates, buruşuk domates falan da yemek istemiyorum!’ demişti. ‘Ne buruşuğu oğlum, domatesin hasını yiyeceğiz orada. Burada meyve sebze değil, plastik yiyoruz vallahi.’” (s.12).

Tolga, kurgu sürecinde zaman zaman Aylin ile çatışmaktadır.

“Bir şey dikkatinizi çekti mi?” diye sordu Tolga.

“Evet!” diye atıldı Aylin. “En güzel fotoğraflar benimkiler!”

“Hayır, o değil aptal!”

“Aptal sensin işte!” (s.42).

Kişinin Kendisiyle Olan Çatışması: Romanın başkişisi Kaan'ın Kuşçu hakkındaki düşünceleri kişinin kendisiyle olan çatışmasına örnektir.

“Birbirleriyle çelişen düşünceler ve önermeler birbirini kovalıyordu zihninde: ‘Acaba doğru mu söylüyor? Bunca zamandır gerçekten kuşları izlemek için mi ortalarda yoktu. Eğer yalan söylüyorsa, bu kuş fotoğrafları da nereden çıktı? Peki ama, o kılık değiştirmek, Fransız turist rolü yapmak da neyin nesiydi?’” (s.106).

Kişi-Toplum Çatışması: Kuşçu'nun çalıştığı şirketin Akdeniz kıyılarında yapacağı fabrikaya bölgenin köylüleri itiraz etmiştir. Şirketin patronunun köylüler ile karşı karşıya gelmesi kişi-toplum çatışmasına örnek olarak gösterilebilir.

“Şirket bir gün Akdeniz kıyılarına yeni bir fabrika yapmaya karar verdi. Ama köylüler ayaklanmıştı. Doğa harikası olan kıyılarında böyle bir fabrika istemiyorlar, eylemler yapıyorlardı. Gazetelerde televizyonlarda yer almıştı eylemleri. Tabi büyük patron tüm bu olanlardan iyice rahatsız olmuştu. Bir gün beni ve şirketin hukukçusunu yanına çağırdı ve ‘Gidin ve susturun şunları! Paraysa para... Hukuksa hukuk... Şirketin tüm imkânları elinizde. Yabancı ortağımızın midesi bulanmaya başladı bu işten. Gazeteciler, televizyoncular da yalan yanlış haber yapıp duruyorlar kardeşim. Gidip halledin gelin şu işi. Ben, kendini bilmez birkaç köylü yüzünden yüz milyon dolarlık bir yatırımdan olamam,’ dedi.” (s.144).

Kişi-Doğa Çatışması: Kişinin doğanın zorlukları ile mücadele ettiği durumlara aşağıdakiler örnek olarak gösterilebilir.

“Günler günleri kovalamış; yaşlı bir balıkçı bir gün denizde büyük bir fırtınaya yakalanmış. Denizin ortasında balıkçının küçük sandalı sanki bir fındık kabuğu gibi bir sağa sola sallanıp durmuş. Deniz kabardıkça kabarmış; rüzgâr kudurdukça kudurmuş. Balıkçı fırtınayla boğuşmaktan kurtulmuş. Tüm vücudu uyuşmuş.” (s.149).

Kişi-Kişi Çatışması	Kişinin Kendisiyle Olan Çatışması	Kişi-Toplum Çatışması	Kişi-Doğa Çatışması
9	5	1	2

Tablo 1. (Almarpa’nın Gizemi, Çatışma Türlerinin Sıklığı)

Görüldüğü gibi eser, çeşitli çatışmalar üzerine kurgulanmıştır. Yapıtta en fazla yer alan çatışma türü ise kişi-kişi çatışmasıdır. Konunun yapılandırılışını zayıflatan durumlarla genel olarak karşılaşılmamıştır. Rastlantısallık, abartılmış merak, aşırı duygusallık gibi olumsuzluklara yer verilmemiştir. Olayların çeşitli noktalarında merak düğümü atılmış, sonrasında ise mantıklı biçimde çözülmüştür.

“Tam o tarafa yöneldikleri sırada Kuşçu, bekçinin yanından ayrıldı. Sığla ağaçlarının oraya doğru gidiyordu.

(...)

“Kuşçu, çocukların da söylediği gibi, önce burnunu uzatıp ağacı kokladıktan sonra gövdesini uzun uzun inceledi” (s.78-79).

“Sonra da gözetledim onları. Sığla ağaçlarına çizikler attıklarını gördüm. Hemen gidip polisleri haber verdim. Ama polisler suçüstü yakalamaları gerektiğini, aksi takdirde bir şey yapamayacaklarını söylediler” (s.133).

“Sığla ağacının kabuğundan çıkarılan yağ, parfüm hammaddesi olarak kullanılır. Sığla ağacı ise nadir bulunur. Sadece burada ve bir de Amerika ve Çin’de sınırlı bir alanda yetişir. Bu yüzden de çok değerlidir.” (s.134).

“Vay canına... Demek bu yüzden o gün ağaçları inceleyip durdular,” dedi Kaan” (s.135).

Görüldüğü üzere merak ögesinin kullanıldığı bölümlerden birisinde, Kuşçu adlı karakterin sığla ağaçları ile olan ilgisi romanın sonlarına doğru açıklanmaktadır.

“Kuşçu niye keçi sakalı takıp kılık değiştirmişti ki? Üstelik Fransız turistlerin arasında ne arıyordu? ‘Mösyö kuşçu! Yok artık. Bu kadarı da çok fazla!’” (s.94).

Ayrıca Kuşçu ile ilgili merak uyandırılan noktalardan biri de çıkarım yaptırılarak sonuçlandırılmaktadır. Turist kılığında Fransızca konuşan Kuşçu’nun bunu neden yaptığı açığa kavuşturulmuştur. Ayrıca bunu nasıl yapabildiği de “Üniversitede öğrenci değişim programıyla Fransa’ya gidip geldim.” sözleri ile çıkarımsatılmıştır. Böylece kurguda herhangi zayıflığa izin verilmemiştir.

“Kafam öyle karışık ki, sonunda onun istediği gibi mühendislik okudum. Üniversitede öğrenci değişim programıyla Fransa’ya gidip geldim”(s.142-143).

Merak ögesinin yardımı ile yapının okunabilirliği artmıştır. Bu durum abartılmamış, merak öğeleri kurgunun ilerleyen süreçlerinde sonuçlandırılmıştır.

“‘Sensiz gider miyiz hiç Koca Yumruk?’ dedi Tolga.

Kaan onun Aylin’e niye ‘Koca Yumruk’ dediğini merak etti” (s.17).

“Aylin hızlı bir refleksle arkasındakine sert bir yumruk attı. Kaan acıyla inleyerek karnını tuttu. ‘Hey, sen manyak mısın, n’apıyorsun? Canımı çok yaktın!’ Ona neden Koca Yumruk dediklerini şimdi anlamıştı” (s.117).

“Teknenin adı da çok değişti ve Kaan’ı meraklandırmıştı. Dayanamayıp, ‘Almarpa ne demek?’ diye sordu” (s.19).

“‘Nasıl yani?’ dedi Tolga... ‘Almarpa bir kuş adı mı?’

“Bir değil, üç kuş adı!’ dedi Aylin. ‘Albatrosun’ AL’ı, martının ‘MAR’ı, papağanın da ‘PA’sı...AL-MAR-PA...” (s.152).

Ayrıca kurguda rastlantısallığa yer verilmemesi yapıtın güçlü yönlerindendir. Örneğin; İztuzu Kumsalı’na düzenlenen gezi sırasında bir su kaplumbağası gündüz vakti sahilde yumurtlamıştır. Bu olay, sadece çocukların çok merak ettikleri karettaların yumurtlamasını görmeleri için tasarlanmamış, neden sonuç ilişkisi içerisinde ele alınmıştır.

“Kaplumbağaların böyle yapması nadir bir olay. Bu kaplumbağa dün gece yumurtlamak için kumsala gelmiş olmalı. Ancak görünen o ki, bilmediğimiz bir nedenle yumurtalarını bırakamadan denize dönmüş. Zavallı zorlanınca da geceyi bekleyemeden kumsala çıkmak zorunda kalmış anlaşılan...” (s.64).

Çocukların bu olaya tanıklık etmeleri, kaplumbağa kaçakçılığı konusunda duydukları kuşku ile ilişkilendirilmiştir. Su kaplumbağası normalde gece, kimsenin rahatsız etmediği bir ortamda yumurtlayabilir. Bu su kaplumbağası ise gece kaçakçılar tarafından rahatsız edildiği için yumurtlamasını ertesi gün sabaha bırakmıştır.

“Acaba gece vakti ya da sabaha karşı kimler onu korkutmuş olabilir ki?’ dedi Kaan.” (s.86).

4.1.2.2. İzlek

Ailesiyle yeni bir yere taşınıp arkadaşlar edinen Kaan’ın yaşadığı değişimin konu edildiği yapıtın izleği önyargıdır. Kaan ve arkadaşları, Kuşçu’nun bazı davranışlarından dolayı onun su kaplumbağası kaçakçısı olduğunu düşünürler. Böyle düşülmelerinde Kuşçu’nun yaşam biçiminin de etkisi vardır. Kuşçu’nun belirli bir işinin olmaması, teknede yaşaması, sıra dışı bir yaşamının olması çocuklarda önyargı oluşturmuştur. Kurgu sonunda ise olayın içyüzünün düşünüldüğü gibi olmadığını anlaşılr.

İzlek, çocuğun anlama düzeyine uygun olarak işlenmiştir. Yapıtın izleği ile konusu arasında uyumsuzluk bulunmamaktadır. İzleğin çocukların, yaşamlarında daha duyarlı ve daha sorgulayıcı bireyler olmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

4.1.2.3. Kahramanlar

Başkişiler:

Kaan: Olayların başkişisi Kaan, kurgudaki en devingen kahramandır. Köyceğiz’e gelmeden önce zamanının çoğunu evde geçirmektedir. Yeni yaşamında ise arkadaşları ile doğa gezileri düzenleyen, merak ettiklerinin peşinden giden bir kahramana dönüşür. Kurgu içinde Kaan, girişken ve yürekli bir kahraman olarak verilmiştir.

Kuşçu: Asıl adı Ömer olan Kuşçu, kurgu içindeki en önemli kahramanlardandır. Küçükken dedesi ile köyde çok zaman geçirmiştir. Bu süreçte doğa sevgisi ve hayvan sevgisi edinmiştir. Dürüst, yardımsever ve hayvansever bir kişiliğe sahiptir.

Aylin: Annesi ve babası o küçükken trafik kazasında öldükleri için dedesi ve anneannesi ile yaşamaktadır. Aylin tehlikede hissettiğinde, kendisini yumruklarıyla savunduğundan “Koca Yumruk” diye anılmaktadır. Cesur, yardımsever, vefalı ve hayvansever bir kişiliğe sahiptir.

Kerem: Yeni okuluna başladığında Kaan’ın, Tolga ile birlikte edindiği ilk arkadaşıdır. Meraklı, soru soran bir kişiliğe sahiptir.

Tolga: Kaan’ın, yeni okuluna başladığında Kerem ile birlikte edindiği ilk arkadaşıdır. Tolga, girişken, cesur bir kişiliğe sahiptir. Ayrıca yazar, eğitim ile ilgili eleştirilerini Tolga üzerinden yapmaktadır.

“Ben de günlerdir nerde kaldı bunlar, diye düşünüyordum. Anlaşılan öğretmenler hâlâ bizim dönemimizdeki gibi ödev veriyor!”

Tolga atıldı hemen: “Haklısın Kuşçu. Birileri şu ödev denilen şeyi kaldırsa hiç fena olmaz aslında.” (s.18).

Kaan	Kuşçu	Aylin	Tolga	Kerem
Devingen	Durağan	Durağan	Durağan	Durağan
Açık	Açık	Açık	Kapalı	Kapalı

Tablo 2. (Almarpa’nın Gizemi, Başkişilerin Karakter Özellikleri)

Tabloda gösterildiği gibi yapıtta beş başkişi vardır. Bu başkişiler incelendiğinde, açık ve devingen karakterler olduğu gibi kapalı ve durağan

karakterlerin de yer aldığı belirlenmiştir. Başkişilerin açık olmasının, okurun kahramanlarla özdeşim kurmasını kolaylaştıracağı söylenebilir. Ayrıca, devingen karakterlerin geliştirilmesinin, yapıtın ilgi çekiciliğini artıracığı söylenebilir.

Yan Kişiler:

Eren: Kaan'ın İstanbul'dan arkadaşıdır. Bilgisayar oyunları oynayan, zamanının çoğunu evde geçirdiği anlaşılan bir çocuktur. Kapalı ve durağan bir karakterdir.

İlhan Bey: Kaan'ın babasıdır. İstanbul'da kent yaşamından usanmıştır. Sağlıklı beslenmek ve huzurlu bir yaşam sürmek istemektedir. Kapalı ve durağan bir karakterdir.

Işıl Hanım: Kaan'ın annesidir. Kaan dünyaya gelene değin bankacılık yapmıştır. Sonrasında işten ayrılmıştır. Öykü yazarıdır. Kapalı ve durağan bir karakterdir.

Arda: Kaan'ın kardeşidir. İstanbul'dan Köyceğiz'e geldikten sonra daha mutlu olduğu duyumsatılmıştır. Kapalı ve devingen karakterdir.

Sıtkı: Kaan'ın babası İlhan Bey'in ortağıdır. Köyceğiz'de organik tarım işi ile uğraşmaktadır.

Sinan: Kuşçu'nun arkadaşıdır. Kaplumbağa Araştırma Merkezinde görevlidir. Sığıla ağaçları ve kaplumbağaları Fransa'ya kaçırmak isteyenleri engellemede Kuşçu'ya yardımcı olmuştur. Kapalı ve durağan bir karakterdir.

Necmi Bey: Aylin'in dedesidir. Kapalı ve durağan bir karakterdir.

Aylin'in anneannesi: Aylin'in annesi ve babası trafik kazasında öldüğünden torununu yanına almıştır. Eşi Necmi Bey ile birlikte Aylin'e onlar bakmaktadır. Kapalı ve durağan bir karakterdir.

4.1.2.4. Dil ve Anlatım

Almarpa'nın Gizemi romanı incelendiğinde genel olarak kısa ve yalın tümcelere yer verildiği görülmektedir. Bununla birlikte içerisinde eylemsi bulunduran uzun tümceler de kullanılmıştır. Yapıtın başından sonuna değin deyimlere rastlanmaktadır: “oyun etmek” (s.7), “havayı değiştirmek” (s.39), “üstüne basmak” (s.42), “kafasını kurcalamak” (s.52), “göz atmak” (s.55), “buhar olup

uçmak” (s.90), “başından savmak” (s.112), “gözleri dolmak” (s.130), “burnunu sokmak” (s.136) romanda yer alan deyimlerdendir.

Söz varlığı ögelerinden olan ikilemelerden de sıklıkla yararlanılmıştır: “tık tık” (s.40), “üçer beşer” (s.45), “eski püskü” (s.45) “ağır ağır” (s.63), “küçük küçük” (s.82), “istemeye istemeye” (s.82), “fısır fısır” (s.90), “mini mini” (s.108), “koca koca” (s.108), “pis pis” (s.126), “sık sık” (s.136), “pıt pıt” (s.141), “süzüle süzüle” (s.150), “düşüne düşüne” (s.150), “ışık ışık” (s.150).

Yapıt incelendiğinde en sık karşılaşılan söz varlığı ögelerinin deyim ve ikilemeler olduğu belirlenmiştir.

Deyim	Atasözü	İkileme
72	0	77

Tablo 3. (Almarpa’nın Gizemi, Söz Varlığı Ögelerinin Sıklığı)

Yapıtta 72 deyim ve 77 ikileme belirlenmiştir. Ayrıca yapıtta atasözü tespit edilmemiştir. Yabancı kökenli sözcükler ise yeğlenmemiştir. Ortaokul dönemi okuruna uygun duru bir dil kullanılmıştır. Bunun yanı sıra, yerlerine kullanılacak Türkçe karşılıkları olmasına rağmen “keder” (s.8), “plaj” (s.62), “medcezir” (s.73), “nasihat” (s.113), “refleks” (s.117), “kabahat” (s.131) sözcükleri de kullanılmıştır.

Yapıtın genelinde Türkçenin anlatım olanaklarından yararlanıldığı görülmektedir. Bunun yanı sıra, çocuk okurun dil duyarlılığını olumsuz etkileyecek durumlarla da karşılaşmıştır: “Elbette, doğal olarak” anlamına gelen “tabii” sözcüğü yapıtın çeşitli yerlerinde “tabi” olarak kullanılmıştır. “Tabi ki... Ama dikkatli olun, sarkmadan yapın, diye uyardı Kuşçu” (s.77),

“Tabi yaparım! dedi Kaan sevinçle” (s.92), “Tabi... dedi Aylin. ‘Hiç aksatır mıyız?’” (s.109). Ayrıca bir yerde, nedeniyle anlamında kullanılmak istenen yüzünden sözcüğü, ‘yüzünde’ olarak yazılmıştır. “Eğer sırf görünüşü yüzünde fikrinden cayarsa çok ayıp etmiş olur” (s.30). Kurgu içerisinde bir başka anlatım yanlışlığı da Kaan ve babası arasındaki şu konuşmada yapılmıştır: “Onu biliyorum baba. Yani şeyi soruyorum... Hani sen normalde benim tanımadığım biriyle öyle bir yere gitmeme falan izin vermezsin ya pek” (s.47). Bu tümcede Kaan, babasının tanımadığı birini belirtirken ‘tanımadığım’ demektedir. Tümce, anlatılmak istenen

düşünüldüğünde şu şekilde yazılabilirdi: “Hani sen normalde beni, tanımadığın biriyle öyle bir yere gitmeme falan izin vermezsin ya pek.”

“Ah Çiko... O sıralar sürekli Sinan’la sık sık konuşuyorduk” (s.136). Bu tümcede ise gereksiz sözcük kullanımından kaynaklı anlatım bozukluğu yapılmıştır. ‘sık sık’ ikilemesi ve ‘sürekli’ sözcüğü aynı anlama geldiği için yalnız birinin kullanılması gerekirdi.

Okurda dil zevki uyandırmak ve anlatılmak isteneni somutlaştırmak amacıyla benzetmelere de yer verilmiştir. Örneğin; Kaan’ların Köyceğiz’deki evinde üst kata çıkan merdivenlerin gıcırdaması, merdivenin şarkı söylemesine benzetilmiştir. “Üst kata çıkan merdivenler öyle gıcırdıyordu ki, babam moralimiz bozulmasın diye, ‘Anlaşılan ahşaplar gelişinizi kutlamak için şarkı söylüyor,’ dedi.” (s.24). Yapıtta karşılaşılan bazı benzetmeler: “Hep söylerim, deniz ve açık hava insanı kurt gibi acıktırır diye...” (s.35). “Kaplumbağa yumurtlarken arada bir inler gibi sesler çıkarıyordu” (s.64). “Merak etmeyin dedim ya! Görüyorsunuz, turp gibiyim” (s.132).

Roman genel olarak üçüncü ağızdan anlatım ile okura aktarılmıştır. “Ertesi gün okul çıkışında, Aylin ve Kaan yine Kuşçu’nun yanına gittiler” (s.109). Yer yer birinci ağızdan anlatım da kullanılmıştır. “Aylin’in de sesi sertleşmişti: ‘Söyle de öğrenelim o hâlde! Neymiş bilmediğim benim?’” (s.112).

4.1.2.5. İleti

Almarpa’nın Gizemi’nde önyargı, doğa sevgisi, hayvan sevgisi, merak, keşfetme, arkadaşlık, eğitim gibi kavramlarla ilgili iletilere yer verilmiştir. Yapıtın ana iletisi şudur: İnsanlara ve yerlere karşı oluşturduğumuz önyargılar bizi yanlış düşüncelere sürükleyebilir.

Yapıtta yer alan yan iletiler ise şöyledir:

İnsanların mutlu olabilmelerinin koşullarından biri de iyi arkadaşlara sahip olmalarıdır.

Arkadaşlık, birlikteliği ve yardımlaşmayı gerektirir.

Öğrenmenin yolu araştırıp keşfetmekten ve çıkarım yapmaktan geçer.

Doğal bir yaşam sürmek insana sağlık ve huzur verir.

Bir insanı sevmek ve ona saygı duymak için en önemli etken o kişinin dış görünüşü değildir.

Hayvanların da belirli gereksinimleri vardır ve insanlar buna saygı duymalıdır.

Merak duymak, öğrenmek için önemli bir etkidir.

Değersiz ve önemsiz görülen bazı şeylerin değeri, zamanı geldiğinde ortaya çıkar.

Sır tutmak, arkadaşlığın önemli bir gereğidir.

Eğitim, dershaneye gitmek ve belirli ders içerikleri ile ilgili soru çözmek değildir.

Kadın ve erkek eşit koşullara sahiptir ve aile içerisinde birbirlerine yardımcı olmalıdır.

Genel Değerlendirme: Koray Avcı Çakman'ın "Almarpa'nın Gizemi" adlı yapıtı çocuk edebiyatının temel ilkeleri bağlamında 10-12 yaş aralığındaki çocuklar için önerilebilir.

4.2. ESRARENGİZ TESTİ

Kitabın Yazarı: Koray Avcı Çakman

Editör: Alkım Özalp

Resimleyen: Yusuf Tansu Özel

Kapak Tasarımı ve Çizimler: Yusuf Tansu Özel

Sayfa Tasarımı: Yeşim Ercan Aydın

Yayınevi: Kırmızıkeçi Yayınevi

Yayın Tarihi: Mart 2020, 7. Basım

Sayfa Sayısı: 134

4.2.1. Dış Yapı Özellikleri

4.2.1.1. Boyut

Kitap, 13,5 × 19,5 cm boyutlarındadır. Bu yönüyle ortaokul dönemi çocukların zorlanmadan taşıyabilecekleri büyüklüktedir. Ayrıca bu boyut, çocukların kitaplık oluşturmalarına ve kitaplık düzenlemelerine de uygun bir boyuttur.

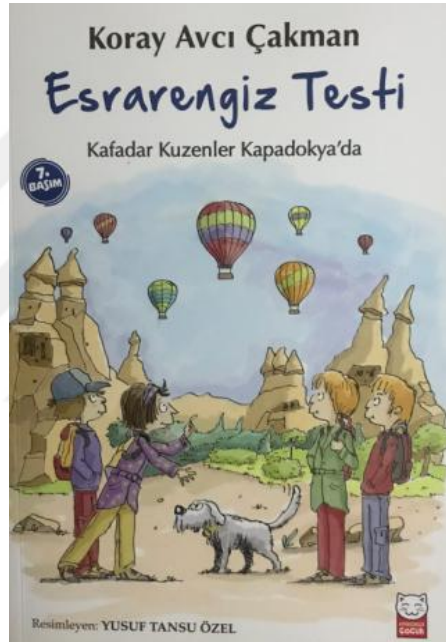
4.2.1.2. Kâğıt

Kitapta kullanılan kâğıt açık sarı, mat ve dayanıklı kâğıttır. Kâğıdın mat olması, yazıların rahat okunması ve okurun gözünü yormaması açısından önemlidir.

Kâğıdın dayanaklı ve kalın olması ise sayfaların çevrilmesi sırasında kolaylık sağlamaktadır.

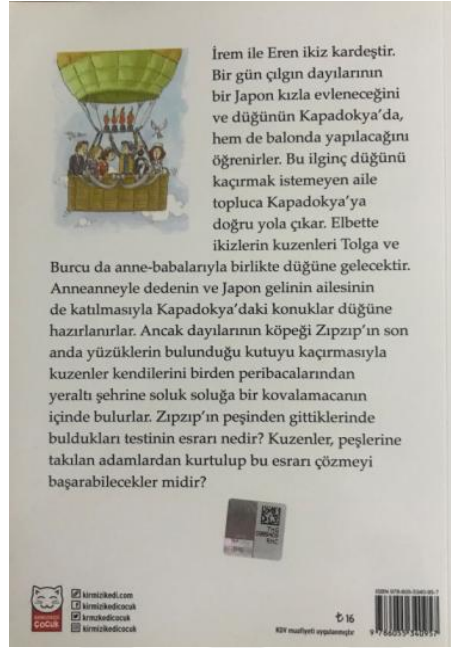
4.2.1.3. Kapak

Kitabın ön kapağında, beyaz arka plan üzerinde peribacaları resmedilmiştir. Üzerinde ise masmavi bir gökyüzünde balonlar çizilmiştir. Bu görselde bir köpek ve dört çocuk görülmektedir. Ön kapağın en üstünde yazarın adı, hemen altında ise yapıtın adı bulunmaktadır. Onların altında ise yapıtın içerisinde bulunduğu dizinin adı yazmaktadır. Dizi adının altında ise yapıtın kaçınıcı basım olduğu görülmektedir. Ön kapağın sol alt kısmında, resimleyeninin adı yazmaktadır. Sağ altta ise yayınevinin adı ve logosu bulunmaktadır.

Resim 3. (Esrarengiz Testi, Ön Kapak)

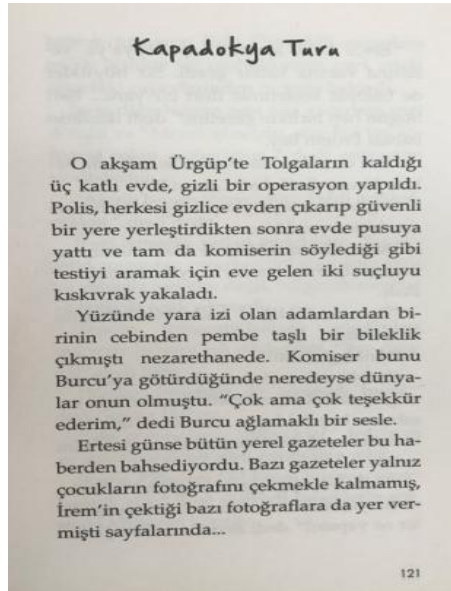
Kitabın arka kapağında yapıtın serim ve düğüm bölümü hakkında bilgiler verilmiştir. Bu yolla okurun merakını artırıp, dikkatini çekmek amaçlanmıştır. Bu yazının hemen altında yapıtın denetim pulu bulunmaktadır. Sol üst kısımda, kitabın içinde de yer verilen çizimlerden biri, balondaki nikâh anının resmi bulunmaktadır. Sol en altta yayınevinin adı, logosu, sosyal medya adresleri yazmaktadır. Sağ alt köşede ise kitabın fiyatı ve çizgi im bulunmaktadır.

Resim 4. (Esrarengiz Testi, Arka Kapak)

4.2.1.4. Sayfa Düzeni

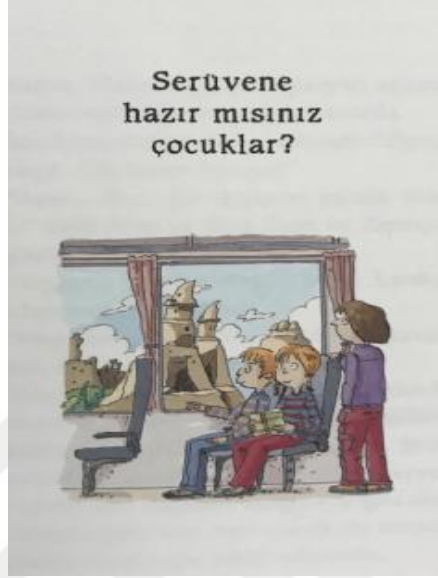
“Esrarengiz Testi” adlı yapıtta sayfa kenarlarında, sözcük ve satır aralarında bırakılan boşluklar düzenli görülmektedir. Her yeni bölüm başlarken sayfanın üst bölümünde boşluklar bırakılmıştır. Bu da okurun dikkatini çekmekte ve okuyucuya yeni bir bölüme geçildiğini duyumsatmaktadır. Yazı karakteri Verdana ve 12 puntodur. Satır aralığı ise ortaokul dönemi çocuklar için uygundur.

Resim 5. (Esrarengiz Testi, s.121)

4.2.1.5. Resimler

Yapıttaki resimlemeler Yusuf Tansu Özel tarafından yapılmıştır. Yapıttaki resimler bir fotoğraf gerçekliğiyle değil, resimleyen yorumu katılarak çizilmiştir. Yapıt başlamadan hemen önce yer verilen aşağıdaki resim, içerik hakkında ipucu verip çocukları maceraya çağırmaktadır.

Resim 6. (Esrarengiz Testi, s.5)

Bu durumun, yapıta başlamadan önce çocukların merak duygusunu artırabileceği düşünülmektedir. Bunun yanı sıra aşağı yer alan resimde ise geleneksel aile yaşantısı içerisinde bireyler, türlü sorumlulukları veya günlük yaşantıları ile resmedilmiştir. Tolgaların ev telefonu çaldığında anne, mutfak önlüğü ile çizilirken evin babası Güven Bey elinde kumandası ile koltukta oturmaktadır. Evin çocuğu Tolga ise bilgisayar başında oyun oynarken resmedilmiştir.

Resim 7. (Esrarengiz Testi, s.12)

Çizilen resimler, metinde adı sıkça geçen balon, peribacaları, testi kavramlarını okurun belleğinde bu nesneleri canlandırmasına yardımcı olmuştur.

Resim 8. (Esrarengiz Testi, s.49)

Resim 9. (Esrarengiz Testi, s.110)

Yapıt içerisindeki bir resim ise aşağıda görüldüğü üzere iki sayfada tamamlanacak biçimde çizilmiştir.

Resim 10. (Esrarengiz Testi, s.36-37)

Tüm bu resimler çocuk gerçekliğine uygun olarak çizilmiştir. Ayrıca, çizilen bu resimlerin metinde anlatılanların çocuğun belleğinde canlandırılmasına katkı sağlayacağı söylenebilir. Resimler, çocukları düşündürebilecek ve onların ilgisini çekebilecek niteliktedir. Bunların yanı sıra görsellerde resmedilen bazı kişilerin

kötülük yaptıkları, korkunç biçimde çizilerek verilmiştir. Bunlar, kuzenleri kovalayan tarihi eser kaçakçılarıdır.

4.2.2. İç Yapı Özellikleri

4.2.2.1. Konu

Yapıtta, dayılarının düğünü için Kapadokya'ya gelen kuzenler; Eren, İrem, Tolga ve Burcu'nun yeraltı şehrinde bir testi bulması ve bu nedenle tanımadıkları iki kişi tarafından aranması anlatılmaktadır.

On üç bölümden oluşan yapıtta, ikizler İrem ve Eren, onların kuzenleri olan Tolga ve Burcu, dayıları Ozan'ın düğünü için aileleri ile birlikte Kapadokya'ya gelirler. Burada, düğün günü, dayılarının köpeği Zıpzip'in yüzük kutusunu alıp koşmasıyla kuzenler de onun peşinden gider. Bu sırada balon havalanır. Gelin ve damat, aileler ile birlikte havada balonla birlikte gökyüzündeysen, yeryüzünde ise dört kuzen ağzında yüzük kutusu ile birlikte koşan Zıpzip'in peşine düşer. Zıpzip'in peşinden tarihi bir yer altı şehrine kadar giden kuzenler, burada hem yüzük kutusunu hem de Eren'in fark ettiği eski bir testi bulur. Zıpzip'i da alıp geri dönerler. Akşam olduğunda ise Burcu, ölen annesinden kalma bilekliğin kaybolduğunu fark eder. Yeraltı şehrinde düştüğünü düşündüklerinden ertesi gün tekrar oraya giderler. Burada tanımadıkları iki kişi tarafından kovalanan kuzenler, bilekliği bulamadan, güçlüklerle eve dönerler. Kapadokya yöresinde gezintiden döndükleri bir gün ise eve hırsız girdiğini fark edip polise haber verirler. Eve gelen polisler, hiçbir şeyin çalınmadığı belirler. Yalnızca ev dağılmış, bir şeyler aranmıştır. Burcu aradıkları şeyin, onların buldukları testi olabileceğini söyleyip başlarından geçen olayları ve o iki kişiyi anlatır. Polis, yine geleceklerini kestirdiği o iki kişi için evde tuzak kurar ve onları yakalar. Testinin bir tarihi eser, o iki kişinin de tarihi eser kaçakçısı olduğu anlaşılır.

Yapıtta anlatılan olaylarla çocukların, akıl yürütme ve cesaret ile türlü güçlükleri aşabilecekleri anlatılır. Bunun yanında tarihi eserlerin korunması ön plana çıkarılır.

Çatışmalar: Yapıt, çeşitli çatışmalar üzerine kurgulanmıştır.

Kişi-Kişi Çatışması: Yapıttaki kişilerden birinin, başka bir kişi ile olan çatışmasına kişi-kişi çatışması denir. Aşağıdaki bölüm kişi-kişi çatışmasına örnek gösterilebilir.

“‘Demin öyle demiyordun ama Bay dedektif Bozuntusu... Hani elinle koymuş gibi bulacaktın sakladığın yeri! Boşuna okuma o kitapları bari... Senden dedektif falan olmaz!’

‘Gıcık n’olacak!’ dedi Eren” (s.99-100).

Kişinin Kendisiyle Olan Çatışmalar: Yapıtta kişinin kendisiyle olan çatışmasına rastlanmamıştır.

Kişi-Toplum Çatışması: Yapıtta kişi-toplum çatışmasına yer verilmemiştir.

Kişi-Doğa Çatışması: Kişinin doğanın zorlukları ile mücadele ettiği durumlara aşağıdaki bölüm örnek olarak gösterilebilir.

“Daha geç saatte rüzgâr sertçe esmeye başlar ve o zaman inişte sorunlar yaşanır ve balonun sepeti tehlikeli bir biçimde sürüklenbilir” (s.40).

Kişi-Kişi Çatışması	Kişinin Kendisiyle Olan Çatışması	Kişi-Toplum Çatışması	Kişi-Doğa Çatışması
14	0	0	4

Tablo 4. (Esrarengiz Testi, Çatışma Türlerinin Sıklığı)

Yapıtta en fazla karşılaşılan çatışma türü, kişi-kişi çatışmasıdır. Yapıtta konunun yapılandırılışını zayıflatan durumlarla karşılaşılmamıştır. Abartılmış merak, aşırı duygusallık, rastlantısallık gibi olumsuzluklara yer verilmemiştir. Yapıtın genelinde, çocukların merak duygusunu devindirecek durumlara yer verilmiştir.

“Şeyma Hanım telefonu kapattığında hâlâ şaşkınlığını üzerinden atamamıştı” (s.13).

“Birden, ‘Bakın! Burada ne var!’ diye bağırды yan yana dizili kaya parçalarının ortasını işaret ederek” (s.65).

“Tam da bu sırada, ‘Sesler... Sesleri duydunuz mu? Birileri geliyor olmalı’, dedi İrem heyecanla” (s.81).

“Bu cüsse, bu gür ses! Eren, adamın sesini duyar duymaz tanıdı. ‘Bunlar onlar!’ diye fısıldadı Tolga’nın kulağına” (s.111).

4.2.2.2. İzlek

Yapıtın izleği cesarettir.

Romanın başkişileri olan kuzenler Kapadokya gezisi sırasında tarihi eser kaçakçıları ile karşı karşıya gelmiş, cesaretleri ve akıllı hareket etmeleri ile hem bir tarihi eserin kaçırılmasını engellemiş hem de suçluların yakalanmalarını sağlamışlardır.

İzlek ile konu uyumludur. Yapıtın izleği, çocuğun anlama düzeyine uygun olarak verilmiştir. İzleğin çocukların, yürekli olmalarına ve güçlükleri aşmada akıl yürütüp, mantıklı hareket eden bireyler olmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

4.2.2.3. Kahramanlar

Baş Kişiler:

Tolga: Olayların başkişileri olan dört kuzenden biridir. Meraklı olmasının yanında diğer kuzenlerine göre daha sağduyuludur. İzcilik kulübüne üye olmasından dolayı doğada karşılaştığı güçlüklerle başa çıkabilmektedir.

İrem: Olayların başkişileri olan dört kuzenden biridir. Diğer kuzenlerine göre okuma alışkanlığı daha da gelişmiştir. Bundan dolayı karşılaştığı durumlarla ilgili çoğu zaman ön bilgiye sahiptir. Fotoğraf çekmeyi ve gezilere katılıp yeni yerler keşfetmeyi sevmektedir.

Eren: Olayların başkişileri olan dört kuzenden biridir. İrem'in ikizidir. Diğer kuzenlerine göre daha heyecanlıdır. Polisiye kitaplar okumayı sevmektedir. Kurguda meraklı, macerasever, araştırmacı olarak verilmiştir.

Burcu: Olayların başkişileri olan dört kuzenden biridir. Diğer kuzenlerine göre daha duygusaldır. Annesi, babası öldüğü için dedesi ve anneannesi ile yaşamaktadır. Kurguda hayvansever, dürüst ve sakin bir kişilik olarak verilmiştir.

Tolga	İrem	Eren	Burcu
Durağan	Durağan	Durağan	Durağan
Kapalı	Kapalı	Kapalı	Açık

Tablo 5. (Esrarengiz Testi, Başkişilerin Karakter Özellikleri)

Tabloda gösterildiği gibi yapıtta dört başkişi vardır. Bu başkişiler incelendiğinde, karakterlerin genel olarak durağan ve kapalı olduğu görülmektedir.

Yalnızca bir kişi açık olarak geliştirilmiştir. Ayrıca, yapıtta devingen karakter bulunmamaktadır.

Yan Kişiler:

Ozan dayı: Dört kuzenin dayısıdır. Kurguda içten, çocuksu, neşeli olarak verilmiştir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Şeyma Hanım: Kuzenlerden Tolga'nın annesidir. Kurguda özverili ve çalışkan olarak verilmiştir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Güven Bey: Kuzenlerden Tolga'nın babasıdır. Kurguda uyumlu bir kişilik olarak verilmiştir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Eda Hanım: İkiz kardeşler İrem ve Eren'in annesidir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Erdem Bey: İkiz kardeşler İrem ve Eren'in babasıdır. Kurguda yükseklik korkusu vurgulanmıştır. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

4.2.2.4. Dil ve Anlatım

“Esrarengiz Testi” adlı yapıt incelendiğinde sade bir dil kullanıldığı görülmektedir. Genel olarak kısa ve yalın tümcelere yer verildiği belirlenmiştir. Yapıtın başından sonuna değin deyimlere rastlanmaktadır: “kulak kesilmek” (s.17), “gözden kaybolmak” (s.57), “eliyle koymuş gibi bulmak” (s.80), “kafasını kurcalamak” (s.114), “ucuz atlatmak” (s.126) yapıtta yer alan deyimlerden bazılarıdır.

Söz varlığı ögelerinden olan ikilemelerden de sıklıkla yararlanılmıştır. Yapıtta yer alan ikilemelerden bazıları şunlardır: “heyecanlı heyecanlı” (s.26), “sallana sallana” (s.59,) “çalı çırpı” (s.74), “iri yarı” (s.111).

Yapıt incelendiğinde en sık karşılaşılan söz varlığı ögelerinin deyim ve ikilemeler olduğu belirlenmiştir.

Deyim	Atasözü	İkileme
91	0	74

Tablo 6. (Esrarengiz Testi, Söz Varlığı Ögelerinin Sıklığı)

Yapıtta ortaokul dönemi okuruna uygun sade bir dil kullanılmıştır. Ayrıca çocukların, anlamını bağlamdan kestirip öğrenebilecekleri yeni sözcükler de

kullanılmıştır. Didişmek, fan, oyuk, testi, cüsse, mızıldanmak, poliklinik, ufuk, ofis, gizem, keçe, yeğlemek, esrarengiz, dehliz, müddet gibi sözcükler bu duruma örnek gösterilebilir.

Yapıtın genel anlamda çocukta dil zevki uyandıracak bir anlatım ile oluşturulduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra yapıtta anlatım bozukluğu, yazım yanlışlıkları da yapılmıştır. Bunlar aşağıda belirtilmiştir:

“Onları aramış ama bölgede ceptelefonu çekmediği için ulaşamamıştı”(s.72). Bu tümcede yer alan ceptelefonu sözcüğü cep telefonu biçiminde yazılmalıydı.

“Tolga peribacalarına tırmanıp inerek onun şaşırtmıştı”(s.92). Bu tümcede ise onun sözcüğü ‘onu’ olarak düzeltilmelidir.

“Eren’in bu söylediğine karşın İrem, ‘Arkeologlar o yeraltı şehrini didik didik aramış ve ne buldularsa çoktan müzelere kaldırmışlardır akıllım!’ dedi”(s.97). Bu tümcede yer alan karşın sözcüğü anlatım bozukluğuna neden olmaktadır. Karşın sözcüğü yerine ‘karşı’ sözcüğü kullanılmalıdır.

“Kuzenlerinin şaşkın bakışları arasında ince, uzun ağızlı bir vazo yapıverdi çabucak”(s.107). Bu tümcede yapmak eylemi tezlik anlamı katan –ivermek ekini almıştır. Bunun yanında çabucak sözcüğünün de kullanılması gereksiz sözcük kullanımından kaynaklı anlatım bozukluğuna neden olmuştur.

Yapıt, üçüncü ağızdan anlatım ile okura aktarılmıştır.

“Çocuklar yol boyunca Güven Bey’e anlattıklarını evdekilere yinelediler”(s.73).

4.2.2.5. İleti

Yapıtta cesaret, akıl yürütme, aile sevgisi, hayvan sevgisi, farklı kültürlere saygı, tarihi eserlerin korunması kavramları ile ilgili iletilere yer verilmiştir. Yapıtın ana ileti ise şudur: Cesaretimizi yitirmeyip aklımızın kılavuzluğunda hareket ettiğimizde güçlükleri aşabiliriz.

Yapıtta yer alan yan iletiler ise şöyledir:

Farklı uluslardan insanlar birbirleri ile evlenebilir.

Kişilerarası iletişimde en önemli şey sevgi ve saygıdır.

Çocuklar doğayla iç içe olmayı sevmektedir.

Çocuklar, teorik derslere göre yaşamda karşılığı olan uygulamalı dersleri yeğlemektedir.

Dergi, ansiklopedi, kitap gibi yapıtları okuma alışkanlığı edinmiş çocuklar, günlük yaşamlarında karşılaştıkları olay ve durumlarla ilgili ön bilgilere sahip olurlar.

İzcilik gibi doğa ile iç içe yapılan etkinlikler çocuklara özgüven aşılar.

Çocukları yalnızca teorik derslere değil, bedensel ve kültürel etkinliklere de yönlendirmeliyiz.

Çocukların merak duygusunu köreltmeyip öğrenmelerini desteklemeliyiz.

Çocuklar hata yapabilir, büyükler bu durumu anlayışla karşılamalıdır.

Doğal ve tarihi güzelliklerimize sahip çıkmalıyız.

Tarihi eserlerin korunması konusunda hassas olunmalıdır.

Genel Değerlendirme: Koray Avcı Çakman'ın "Esrarengiz Testi" adlı yapıtı, çocuk edebiyatının temel ilkeleri bağlamında 9-11 yaş aralığındaki çocuklar için önerilebilir.

4.3. IŞIĞIN ÇOCUĞU AREL

Kitabın Yazarı: Koray Avcı Çakman

Resimleyen: Elif Deneç

Yayın Koordinatörü: İpek Şoran

Editör: Ebru Akkaş Kuseyri

Kapak ve İç Tasarım: Gözde Bitir Tufan

Tasarım Uygulama: Güldal Yurtoğlu

Yayınevi: Can Çocuk Yayınları

Yayın Tarihi: Ocak 2020, 7. Basım

Sayfa Sayısı: 173

4.3.1. Dış Yapı Özellikleri

4.3.1.1. Boyut

Kitap, 12,5 × 19,5 cm boyutlarındadır. Bu yönüyle ortaokul dönemi çocukların zorlanmadan taşıyabilecekleri büyüklüktedir. Ayrıca bu boyut, çocukların kitaplık oluşturmalarına ve kitaplık düzenlemelerine de uygun bir boyuttur.

4.3.1.2. Kâğıt

Kitapta kullanılan kâğıt açık sarı, mat ve dayanıklı kâğıttır. Kâğıdın mat olması, yazıların rahat okunması ve okurun gözünü yormaması açısından önemlidir. Kâğıdın dayanıklı ve kalın olması ise sayfaların çevrilmesi sırasında kolaylık sağlamaktadır.

4.3.1.3. Kapak

Kitabın ön kapağında, beyaz arka plan üzerinde renkli görsel ve yazılar bulunmaktadır. En üstte ve ortada yazarın adı ve soyadı bulunmaktadır. Hemen altında, daha büyük bir yazı ile kitabın adı yazmaktadır. Sağ üst köşede ise kitabın türü ve hangi kategoride bulunduğu belirtilmiştir. Ön kapağın ortasında, gökyüzünde sarı renkli bir gezegen bulunmaktadır. Hemen altında ise uzun ve beyaz sakallarıyla yaşlı, sevecen bir kişi bulunmaktadır. Bu kişinin elinde ise minik bir fare bulunmaktadır. Bu çizimin hemen altında resimleyenın adı bulunmaktadır. Sağ alt köşede ise kitabın kaçınıcı basım olduğu yazmaktadır. En altta ve ortada yayınevinin adı ve logosu yer almaktadır. Ön kapağın, yapıtın içeriğiyle uyumlu olduğu söylenebilir.

Resim 11. (Işığın Çocuğu Arel, Ön Kapak)

Kitabın arka kapağında da en üstte yazarın adı bulunmaktadır. Hemen altında, kitabın adı bulunmaktadır. Bu yazıların hemen altında ise kurgu ile ilgili bir çizim yer almaktadır. Bu çizimde Ay bekçisi Ays'ın fareleri kovalaması resmedilmiştir.

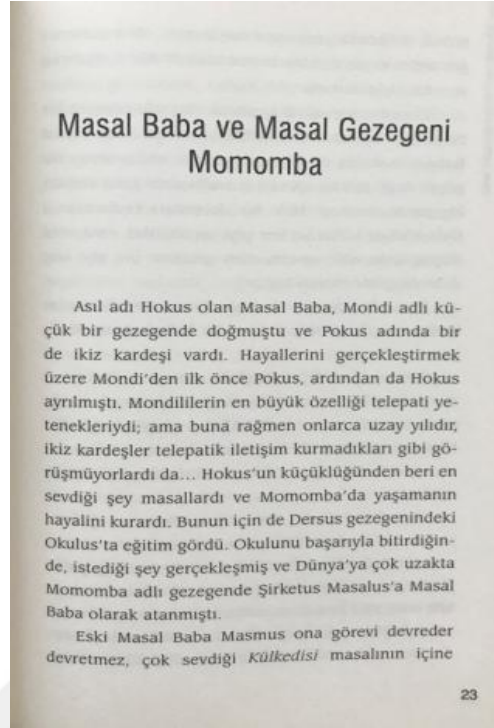
Bu çizimin altında “Masal kahramanları kayıp!” ifadesi ile merak artırılmaktadır. Bu tümcenin sonrasında ise tanıtım yazısı bulunmaktadır. Tanıtım yazısının altında denetim pulu, sağ alt köşede ise çizgi im bulunmaktadır. Denetim pulu ve çizgi im görselin görünürlüğünü etkilememektedir. Sol alt köşede kitabın fiyatı yer almaktadır. En altta ve ortada ise yayınevinin adı ve logosu bulunmaktadır. Sol üst köşede ise yapıtın seslendiği yaş düzeyleri yazmaktadır.

Resim 12. (Işığın Çocuğu Arel, Arka Kapak)

4.3.1.4. Sayfa Düzeni

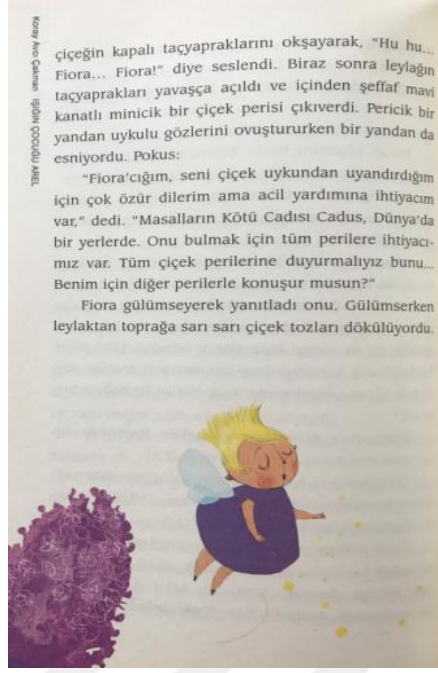
“Işığın Çocuğu Arel” adlı yapıtta sayfa kenarlarında, sözcük ve satır aralarında bırakılan boşluklar düzenli görülmektedir. Yeni bölümlere geçildiğinde bölüm başlıklarından önce sayfanın en üstünde boşluklar bırakılmıştır. Bölüm başlıklarının altında da belirli bir boşluk bırakılmıştır. Bu da okurun dikkatini çekmekte ve yeni bir bölüme veya olaya geçildiğini duyumsatmaktadır. Yazı karakteri Times News Roman ve 12 puntodur. Ayrıca sağ taraftaki sayfaların sağ üst köşesine aşağıdan yukarı doğru, dikey biçimde yazarın adı ve kitabın adı yazılmıştır. Sol taraftaki sayfalarda ise bu durum sol üst köşede yer almaktadır. Tamamı resim olan sayfalarda ve yeni bölümün başladığı sayfalarda böyle bir yazı bulunmamaktadır.

Resim 13. (Işğın Çocuğu Arel, s.23)

4.3.1.5. Resimler

Yapıttaki resimlemeler Elif Deneç tarafından yapılmıştır. Resimlerin biçemi özgün olarak değerlendirilebilir. Yapıttaki resimler bir fotoğraf gerçekliğiyle oluşturulmamış, çizerim yorumu katılmıştır. Çocuğun ilgisini çekebilecek niteliktedir. Yapıtın genelinde resimler, bir olay veya durum anlatıldıktan sonra çizilmiştir. Bu resimler, metinde anlatılanların çocuğun belleğinde canlandırılmasına katkı sağlamaktadır. Yapıttaki resimler, çocuk gerçekliğine göre çizilmiştir. Kişiler ve hayvanlar çocuklara sevimli gelebilecek biçimde çizilmiştir. Metinle resimlerin birlikte yer aldığı sayfalarda herhangi bir karmaşa söz konusu değildir. Resimlerin, metnin altına veya üstüne yerleşimleri uygun bir biçimde yapılmıştır.

Resim 14. (Işığın Çocuğu Arel, s.128)

Resim 15. (Işığın Çocuğu Arel, s.49)

Yapıttaki resimlerin çocukların ilgisini çekebileceği ve onları eğlendirebileceği söylenebilir.

4.3.2. İç Yapı Özellikleri

4.3.2.1. Konu

Yapıt, toplam otuz bölümden oluşmaktadır. Kötü Cadus'un, masalların kahramanlarını kaçırp harfleri de büyülemesiyle masalların yok oluşu anlatılır. Masalların olmadığı bir dünyada çocukların öfkeli, somurtkan, mutsuz olduğu vurgulanır. Masalları çok seven ve her akşam evcil faresi Hektor'a masal anlatarak uyuyan Arel, bir gün masalları unutup öfkeli ve gergin bir kişiliğe bürünür. Masalları unutmuş ve sürekli olarak bilgisayarında savaş oyunları oynamaktadır. Üstelik masalları unutup öfkeli, huysuz hâle gelen tek çocuk Arel değildir. Dünya'daki tüm çocuklar gülümsemeyi bırakmış, somurtmakta ve en ufak bir şeye öfkelenip bağırmaktadır. Dünya'da bunlar olurken yükselen gürültüler Masallar gezegeni Momomba'da da duyulmaktadır. Masal Baba Hokus, uyanıp Dünya'ya baktığında hiçbir çocuğun masal okumadığını ve türlü huysuzluklarla gürültü yaptıklarını görür. Momomba'da da farklı bir durum vardır: Kitaplıklardaki masalların hiçbirisi yerinde yoktur. Kısa süre sonra gerçek ortaya çıkar. Kötü cadı Cadus, masal kitaplarındaki masal kahramanlarını büyüyle yanına almış ve harfleri de büyüleyip yeni masalların yazılmasını engellemiştir. Hokus, yardımcıları ve Ay bekçisi olan arkadaşı Ays ile birlikte bu sorunu çözmeye çalışmaktadır. Hektor ise Arel'in değişimini anlamak ve çözüm bulmak için Masal Baba ile konuşur. Arel ve Hektor'u da yanına alan Hokus, Cadus'un yaptığı büyüü bozmak ve yeniden masal kahramanlarına kavuşmak için kardeşi Pokus ve iyi cadı Berta'dan da yardım alır. Kurgunun sonunda Arel'in masal sevgisi gücünü de kullanan Hokus, Cadus'u etkisiz hâle getirir. Masal kahramanlarının yeniden masallara dönmesiyle masal kitapları da kitaplıklardaki yerini alır. Böylece çocuklar yeniden masal okumaya başlar ve Dünya'daki kargaşa ve gürültü de sona erer.

Yapıtta anlatılan olaylarla masal sevgisinin yanında aile sevgisi ve hayvan sevgisi de vurgulanır.

Çatışmalar: Yapıt, çeşitli çatışmalar üzerine kurgulanmıştır.

Kişi-Kişi Çatışması: Yapıttaki masal kahramanı Arel'in duman adamlarla mücadelesi kişi-kişi çatışmasına örnek olarak gösterilebilir.

“Arel, iki duman adam aniden üzerine saldırınca tüm bunlara onların neden olduğunu anladı. Korkusuzca duman adamlara meydan okudu ve onlara Jüpiter'i terk

etmelerini, yoksa hiç acımadan hepsini Foşurt Asidi kuyularında yok edeceğini söyledi” (s.87).

Kişinin Kendisiyle Olan Çatışmalar: Kişinin kendisiyle olan çatışmasına aşağıdaki bölüm örnek olarak gösterilebilir.

“Hektor, “İşe yaramamış işte! Masal baba mıdır nedir, onun ‘Ben şimdi sihir yapacağım ve Arel artık senin söylediklerini viykleme duymayacak, seni anlayacak,’ derken saçmaladığını biliyordum zaten” diye düşündü. Ama bu düşünce onun içini iyice sıktı. Arel’i böyle kendini hâline bırakamazdı. Kim bilir belki de biraz önce sesi heyecandan kısık çıkmıştı; hem zaten bilgisayarın da sesi oldukça yüksekti ve Arel onu bu yüzden duymamış olabilirdi” (s.74).

Kişi-Toplum Çatışması: Yapıtta kişi-toplum çatışmasına rastlanmamıştır.

Kişi-Doğa Çatışması: Kişinin, doğanın veya doğadaki canlıların zorlukları ile mücadele ettiği durumlara aşağıdaki bölüm örnek olarak gösterilebilir.

“Ay Bekçisi, ‘Kışt kışt... Kışt fare... Bu fareler de iyice çıldırdı artık. Benim ayakkabımın da mı peynirden yapıldığını sanıyor ne? Tüm kaçık fareler de beni bulur zaten. Kışt fare! Sakın ayakkabımı kemirme, peynirden değil o, kışt!’ diye bağırarak ayağını sallamaya başladı” (s.53).

Kişi-Kişi Çatışması	Kişinin Kendisiyle Olan Çatışması	Kişi-Toplum Çatışması	Kişi-Doğa Çatışması
6	2	0	6

Tablo 7. (Işığın Çocuğu Arel, Çatışma Türlerinin Sıklığı)

Yapıtta en fazla karşılaşılan çatışma türleri kişi-kişi ve kişi-doğa çatışmasıdır. Yapıtta konunun yapılandırılışını zayıflatan durumlarla genel olarak karşılaşılmamıştır. Abartılmış merak, aşırı duygusallık gibi olumsuzluklara yer verilmemiştir.

Yapıtın genelinde, çocukların merak duygusunu devindirecek durumlara yer verilmiştir. Bazıları aşağıda gösterilmiştir.

“Masal Baba üzerindeki ayıcıklı pijamalarını bile çıkartmadan gözlüklerini takıp hemen dürbünü eline aldı. O da ne?” (s.27)

“İşte tam bu sırada ejderlerden birinin saçtığı alev topu Arel’e isabet etti. Sonra bir diğeri, bir diğeri daha... Arel şimdi yerde boylu boyunca uzanmış, hareketsiz yatıyordu” (s.94).

“Arel bunu söyler söylemez iksiri bir çırpıda Cadus’un üzerine boşalttı. İşte o anda etrafı simsiyah bulutlar kapladı” (s.165).

4.3.2.2. İzlek

Yapıtın izleği okuma sevgisidir. Yapıtta masalların yok olmasıyla birlikte mutsuzlaşan, öfkeli çocuklar anlatılır. Çocuklar, yeniden çok sevdikleri masallarını okumaya başladıklarında gürültü ve kargaşa son bulur. Çocuklar, masallarla birlikte yeniden hayvanları ve bitkileri seven, çevrelerine duyarlı ve mutlu bireyler olurlar.

Yapıtın izleği, konu ile uyumludur ve okurun anlama düzeyine uygun olarak verilmiştir. İzleğin; çocukların, masal kitaplarını ve diğer kitapları okumayı alışkanlık edinmiş, anlayışlı, bireyler olmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

4.3.2.3. Kahramanlar

Baş Kişiler:

Arel: Olayların başkişisi Arel, masal okumayı çok seven bir çocuktur. Hayvanseverdir. Sevecen ve merhametli bir kişiliğe sahiptir. Ailesini çok sever. Büyükbabası ile zaman geçirmekten mutlu olur.

Hokus: Kurgudaki masal gezegeni Momomba’da yaşamaktadır. Masal Baba olarak görevi Dünya’daki çocukların masal okuyup okumadığını denetlemek ve Dünya’ya yeni masallar göndermektir. Bilge bir kişiliğe sahiptir. Sevecen ve anlayışlıdır.

Hektor: Arel’in evcil faresidir. Söz dinleyen, akıllı ve göbekli bir faredir. Arel’i çok sevmekte ve yardıma ihtiyacı olduğunda ona yardım etmektedir. Masal dinlemeyi çok seven, saygılı ve sevgi dolu bir faredir.

Arel	Hokus	Hektor
Durağan	Durağan	Durağan
Açık	Açık	Kapalı

Tablo 8. (Işığın Çocuğu Arel, Başkişilerin Karakter Özellikleri)

Tabloda gösterildiği gibi yapıtta üç başkişi vardır. Bu başkişiler incelendiğinde, açık karakterlerin var olduğu görülmektedir. Başkişilerin açık olmasının, okurun kahramanlarla özdeşim kurmasını kolaylaştıracağı söylenebilir. Ayrıca, yapıttaki başkişilerin hiçbiri devingen değildir.

Yan Kişiler:

Arel'in Büyükbabası: Masalları çok seven ve torunu Arel'e de sevdiren kişidir. Sevecen ve içten bir kişiliğe sahiptir. Torununa bir masal kahramanının - Arel- adını vermiştir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Cadus: Masal kahramanlarının yok olup, masalların yeniden yazılamamasına neden olan kötü kişidir. Kindar, acımasız ve bencil bir kişiliğe sahiptir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Şador: Masal kahramanı Arel ile mücadele eden ve yenilen kötü karakterdir. Evrendeki tüm kişileri umutsuz ve bezgin kişiler hâline getirerek onları yönetmek ve kötülüğü hâkim kılmak istemektedir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Pokus: Masal Baba Hokus'un ikiz kardeşidir. Gezegenleri Mondi'de yaşarken sürekli bitkilerle ilgilenir. Hayali Dünya'ya gidip bitki bilimi alanında çalışmaktır. Aile özlemine karşın hayallerini gerçekleştirmiştir. Sevecen, içten, kararlı ve yardımseverdir. Durağan ve açık bir karakterdir.

Ays: Masal Baba Hokus'un arkadaşıdır. Ay'ın bekçiliğini yapmaktadır. Çalışkan, kararlı ve yardımseverdir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Berta: Daha önceleri kötü biriyken iyiliği seçmiş bir cadıdır. Bilgili ve yardımseverdir. Devingen ve kapalı bir karakterdir.

4.3.2.4. Dil ve Anlatım

“Işığın Çocuğu Arel” adlı yapıt incelendiğinde sade bir dil kullanıldığı görülmektedir. Genel olarak kısa ve yalın tümcelere yer verildiği belirlenmiştir. Yapıtın başından sonuna değin deyimlere rastlanmaktadır: “bir ağızdan konuşmak” (s.32), “can kulağıyla dinlemek” (s.70), “iç geçirmek” (s.103), “aklını kurcalamak” (s.126), “aklı başına gelmek” (s.134), “gözden kaybolmak” (s.167) yapıtta yer alan deyimlerden bazılarıdır.

Söz varlığı ögelerinden olan ikilemelerden de sıklıkla yararlanılmıştır. Yapıtta yer alan ikilemelerden bazıları şunlardır: “koştura koştura” (s.30), “agu mugu” (s.66), “irili ufaklı” (s.85), “zar zor” (s.109), “çatur çatur” (s.159).

Yapıt incelendiğinde en sık karşılaşılan söz varlığı ögelerinin deyim ve ikilemeler olduğu belirlenmiştir.

Deyim	Atasözü	İkileme
135	0	121

Tablo 9. (Işgın Çocuğu Arel, Söz Varlığı Ögelerinin Sıklığı)

Yapıtta yabancı kökenli sözcükler yeğlenmemiştir. Ortaokul dönemi okuruna uygun sade bir dil kullanılmıştır. Ayrıca çocukların, anlamını bağlamdan kestirip öğrenebilecekleri yeni sözcükler de kullanılmıştır. Obur, kement, bigudi, bukle, galaksi, ihtişam, telepati, kukuleta, bunak, samur, talimat, rejim, tembihlemek, şamata, pati gibi sözcükler bu duruma örnek gösterilebilir.

Yapıtın genelinde çocuk okurda dil zevki uyandıracak biçimde Türkçenin anlatım olanaklarından yararlanılmıştır. Kader sözcüğü yerine toplumda yaygınlaşmaya başlayan Türkçe kökenli yazgı sözcüğünün kullanılması da bu duruma örnektir.

“Şimdi onun yazgısı yine sürekli hayal kırıklığı ve bitmek tükenmek bilmeyen yenilgilerden başka bir şey olmayacak!” (s.168-169).

Ayrıca kurguda yaratılan düşsel dünyada yer alan kavramları, yerleri ve kişileri karşılamak için kullanılan sözcükler de Türkçenin anlatım olanaklarından yararlanılıp yaratılmıştır. Bu duruma örnek olarak; aypeynir, dersus, şirketus, masalus, Bayan Süspüs, Bayan Pimpirik, Bayan Eskipüskü, Bay Rafraf, Bay Silsüpür, Bay Başdizici gösterilebilir.

Bunların yanı sıra, yapıtta anlatım bozukluğu ve yazım yanlışlığı da yapılmıştır. Bunlar aşağıda belirtilmiştir.

““Haklısın Ay Cücesi... Ama sen bunu nasıl çabucak çözüverdin?”” (s.63). Tümcisinde gereksiz sözcük kullanımından kaynaklı anlatım bozukluğu yapılmıştır. Çözmek eylemi -ivermek fiili ile birleşmiş tezlik anlamı almıştır. Bunun yanında aynı tümcede çabucak sözcüğün kullanılması gereksizdir ve anlatım bozukluğuna neden olmuştur.

“Çok geçmeden dumanlar tamamen dağıldı ve bezgin Jüpiterliler eski hallerine döndüler” (s.90). Bu tümcede yer alan ‘hallerine’ sözcüğünün hâllerine biçiminde düzeltilmesi gerekmektedir.

“‘Masal Baba düşündüğümünden de çevikmiş’ dedi Hekor” (s.164). tümcesinde Hektor’un adı Hekor olarak yanlış biçimde yazılmıştır.

Yapıt, üçüncü ağızdan anlatım ile okura aktarılmıştır.

“Arel okumaya başladığında, Hektor halının ucunda her zamanki yerini almıştı” (s.72).

4.3.2.5. İleti

Yapıtta okuma sevgisi, hayvan sevgisi, aile sevgisi, iyilik kavramları ile ilgili iletilere yer verilmiştir. Yapıtın ana ileti ise şudur: Masallar, çocukların gelişiminde çok önemli bir yere sahiptir.

Yapıtta yer alan yan iletiler ise şöyledir:

Çocukların gelişiminde anne-babalar gibi dedeler de önemli bir paya sahiptir.

Masallar çocukları gerginlikten uzaklaştırır, sakinleştirir.

Önyargılı davranmamalı ve kimseyi küçümsememeliyiz.

Zamanını yalnızca bilgisayar oyunları ile geçiren çocukların sağlıklı bir gelişimi olmamaktadır.

Güçlükler karşısında umutsuz olmamalıyız.

Güç zamanlarda çabalarsak aydınlığa ulaşabiliriz.

Ummadığımız kişiler, güçlükler karşısında bize yardımcı olabilir.

Çocuklara, bebekliklerinden itibaren verilen edebiyat ürünleri onların gelişimine katkı sağlar.

Anne-babalar çocukların yaptıkları yanlışlara karşı anlayışlı olmalıdır.

Sanal ortamdaki savaş oyunları çocukların gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir.

Aileler, hayallerinin peşinden giden çocuklarını desteklemelidir.

Doğada hayvanların da yaşam hakkı vardır ve insanlar buna saygı göstermelidir.

İyilik yapmak, kişiyi mutlu eder.

Genel Değerlendirme: Koray Avcı Çakman'ın "Işığın Çocuğu Arel" adlı yapıtı, çocuk edebiyatının temel ilkeleri bağlamında 9-11 yaş aralığındaki çocuklar için önerilebilir.

4.4. MİDAS'IN PEŞİNDE

Kitabın Yazarı: Koray Avcı Çakman

Editör: Sema Diker

Resimleyen: Yusuf Tansu Özel

Kapak Tasarımı ve Çizimler: Yusuf Tansu Özel

Kapak Uygulama ve Grafik: Yeşim Ercan Aydın

Yayınevi: Kırmızıkeci Yayınevi

Yayın Tarihi: Mart 2019, 6. Basım

Sayfa Sayısı: 120

4.4.1. Dış Yapı Özellikleri

4.4.1.1. Boyut

Kitap, 13,5 × 19,5 cm boyutlarındadır. Bu yönüyle ortaokul dönemi çocukların zorlanmadan taşıyabilecekleri büyüklüktedir. Ayrıca bu boyut, çocukların kitaplık oluşturmalarına ve kitaplık düzenlemelerine de uygun bir boyuttur.

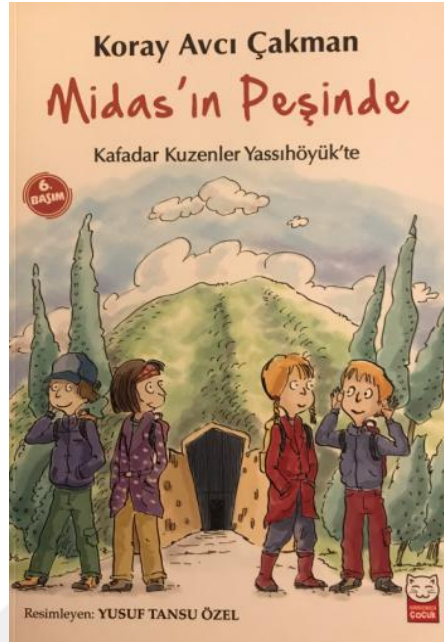
4.4.1.2. Kâğıt

Kitapta kullanılan kâğıt açık sarı, mat ve dayanıklı kâğıttır. Kâğıdın mat olması, yazıların rahat okunması ve okurun gözünü yormaması açısından önemlidir. Kâğıdın dayanıklı ve kalın olması ise sayfaların çevrilmesi sırasında kolaylık sağlamaktadır.

4.4.1.3. Kapak

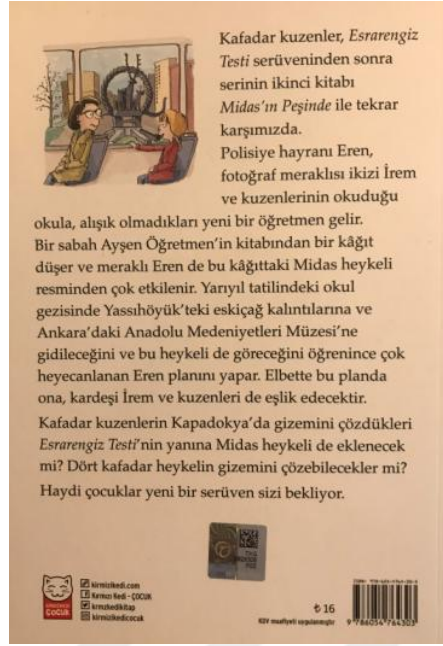
Kitabın ön kapağında, beyaz arka plan üzerinde çimenli bir tepe ve ağaçlar resmedilmiştir. Tepenin altında bir de kapı görülmektedir. Bu kapının metinden anlaşılacağı üzere müzenin veya antik kentin girişi olduğu söylenebilir. Kapının önünde ise kuzenler; Tolga, Burcu, İrem ve Eren çizilmiştir. Ön kapağın en üstünde yazarın adı, hemen altında ise yapıtın adı bulunmaktadır. Onların altında ise yapıtın içerisinde bulunduğu dizinin adı yazmaktadır. Dizi adının altında ise yapıtın kaçınıcı basım olduğu görülmektedir.

Ön kapağın sol alt kısmında, resimleyenın adı yazmaktadır. Sağ altta ise yayınevinin adı ve logosu bulunmaktadır.

Resim 16. (Midas'ın Peşinde, Ön Kapak)

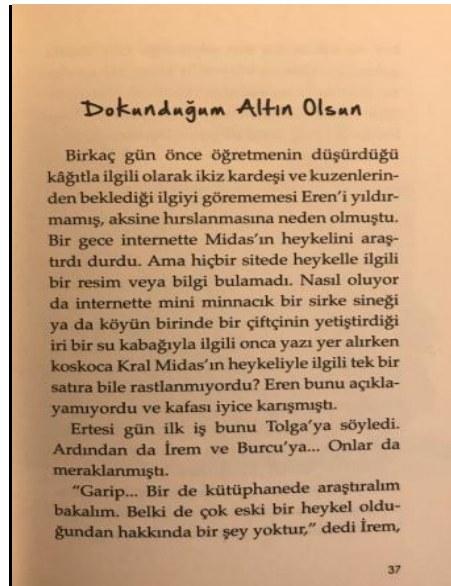
Kitabın arka kapağında yapıtın serim ve düğüm bölümü hakkında bilgiler verilmiştir. Bu yolla okurun merakını artırıp, dikkatini çekmek amaçlanmıştır. Bu yazının hemen altında yapıtın denetim pulu bulunmaktadır. Sol üst kısımda, kitabın içinde de yer verilen çizimlerden biri olan Ayşen Öğretmen ile İrem'in otobüsün içinden Ankara'daki Hitit heykelini gördükleri anın resmi bulunmaktadır. Sol en altta yayınevinin adı, logosu ve sosyal medya adresleri yazmaktadır. Sağ alt köşede ise kitabın fiyatı ve çizgi im bulunmaktadır.

Resim 17. (Midas'ın Peşinde, Arka Kapak)

4.4.1.4. Sayfa Düzeni

“Midas'ın Peşinde” adlı yapıtta sayfa kenarlarında, sözcük ve satır aralarında bırakılan boşluklar düzenli görülmektedir. Her yeni bölüm başlarken sayfanın üst bölümünde boşluk bırakılmıştır. Bu da okurun dikkatini çekmekte ve okuyucuya yeni bir bölüme geçildiğini duyumsatmaktadır. Yazı karakteri Verdana ve 12 puntodur. Satır aralığı ise ortaokul dönemi çocuklar için uygundur.

Resim 18. (Midas'ın Peşinde, s.121)

4.4.1.5. Resimler

Yapıttaki resimlemeler Yusuf Tansu Özel tarafından yapılmıştır. Yapıttaki resimler bir fotoğraf gerçekliğiyle değil, resimleyen yorumu katılarak çizilmiştir. Çizilen resimlerle çocuklara kazandırılmak istenen davranışların vurgulandığı söylenebilir. Hayvan sevgisi, kütüphanede araştırma yapmak, kitap okumak, müze gezisi çizimlerle vurgulanmıştır.

Resim 19. (Midas'ın Peşinde s.21)

Resim 20. (Midas'ın Peşinde s.39)

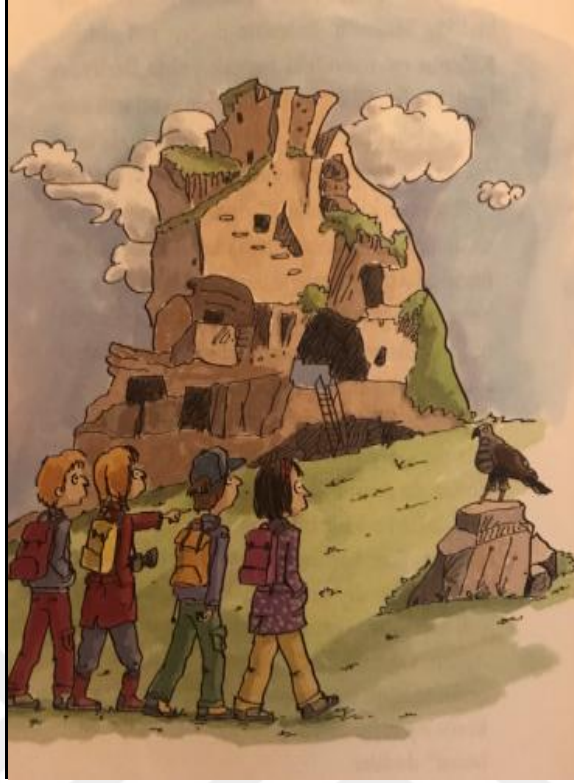

Resim 21. (Midas'ın Peşinde, s.57)

Ayrıca, çizilen bu resimlerin metinde anlatılanların çocuğun belleğinde canlandırılmasına katkı sağlayacağı söylenebilir. Örneğin, sorgu odası ve höyük kavramlarına aşağıda yer alan resimlerde yer verilerek çocuğun anlamlandırmasına yardımcı olunmuştur.

Resim 22. (Midas'ın Peşinde, s.107)

Resim 23. (Midas'ın Peşinde, s.119)

Tüm bu resimler çocuk gerçekliğine uygun olarak çizilmiştir. Resimler, çocukları düşündürebilecek ve onların ilgisini çekebilecek niteliktedir.

4.4.2. İç Yapı Özellikleri

4.4.2.1. Konu

Yapıtta, okullarına yeni gelen Ayşen Öğretmen'den kuşkulanan kuzenlerin okul gezisi ile gittikleri Anadolu Medeniyetleri Müzesinde yaşadıkları macera anlatılmaktadır.

On bölümden oluşan yapıtta, ikiz kardeşlerden Eren, okuduğu polisiye kitapların etkisiyle sıra dışı bir olay bulup onu çözmek istemektedir. Bunun için sürekli çevresini gözlemlerken bir gün okula giren bir yabancı fark eder. Sonrasında ise bu kişinin okulun yeni öğretmenlerinden Ayşen Öğretmen olduğu anlaşılır. Eren, Ayşen Öğretmen'in ders sunumunu sıra dışı bulmaktadır ve onun bu kadar bilgiye nasıl sahip olduğunu düşünüp kuşkulanmaktadır. Bahçede olduğu bir gün ise Ayşen Öğretmen'in düşürdüğü birkaç kâğıdı inceleyince üzerinde yer alan heykel resimlerini görür ve kuşkuları iyice artar. Tolga, Burcu ve İrem ise Eren'in düşüncelerine katılmazlar ve onun yine okuduğu polisiye romanlardan etkilenip

olayları abarttığını düşünürler. Ayşen Öğretmen'in düzenlediği okul gezisinde ise tüm kuzenler ondan kuşku duymaya başlarlar. Çünkü Ayşen öğretmenin düşürdüğü ve Eren'in bulduğu kâğıtlarda çizimleri yer alan Midas heykelini Anadolu Medeniyetleri Müzesinde gördükten bir gün sonra heykelin yerinde olmadığını fark ederler. Bunun yanı sıra Ayşen Öğretmen'i müze görevlileri ile kaygılı bir biçimde konuşurken de yakalarlar. Kuzenler, polis merkezine gidip Ayşen Öğretmen'in tarihi eser kaçakçısı olduğunu anlatırlar. Bunun üzerine Ayşen Öğretmen sorgu odasına alınıp sorgulanır. Sorulan sorular sonrası şaşkınlık yaşayan Ayşen Öğretmen, her şeyi baştan anlatır ve olayların kuzenlerin anladığı gibi olmadığını ortaya çıkar. Ayşen Öğretmen Gordion, Anadolu Medeniyetleri Müzesi ve Yassıhöyük'e yapılacak okul gezisinden önce, Midas'ın heykelini yaptırmış ve müze görevlileri ile anlaşp onu müzenin bahçesine gömdürmeyi tasarlamıştır. Öğrenciler de kazı yapacak ve bir tarihi eseri günışığına çıkaracak bu yolla da verimli bir gezi yapılmış olacaktı. Olayların gerçek yüzü ortaya çıkınca kuzenler, öğretmenlerinden kuşkulandıkları ve tasarlanan müze etkinliğini bozdukları için çok utanır ve üzürlürler. Gezi, Yassıhöyük'ün de gezilmesiyle son bulur.

Yapıtta anlatılan olaylarla çocukların önyargılı olmamaları gerektiği vurgulanır. Bunun yanında tarihi eserlerin önemi, müze gezileri ön plana çıkarılır.

Çatışmalar: Yapıt, çeşitli çatışmalar üzerine kurgulanmıştır.

Kişi-Kişi Çatışması: Yapıttaki kişilerden birinin, başka bir kişi ile olan çatışmasına kişi-kişi çatışması denir. Aşağıdaki bölüm kişi-kişi çatışmasına örnek gösterilebilir.

“‘Kapadokya’da tarihi eser kaçakçılarını bulduk diye her gördüğün kişi kaçakçı olamaz ya! Bence bunu o koca kafana iyice sok Eren!’

‘Bence sen şunu o koca kafana sok! Sana göre esrarengiz testi de sıradandı değil mi?’”(s.35-36).

Kişinin Kendisiyle Olan Çatışmalar: Yapıtta kişinin kendisiyle olan çatışmasına örnek olarak aşağıdaki bölüm gösterilebilir.

“O akşam kitap ve dergileri okurken dalıp gitmişti yine: ‘Midas’ın heykeli nerdeydi, neden hiçbir yerde ondan söz edilmiyordu? Acaba gidecekleri gezide bu heykelin gizemini çözebilecekler miydi?’ Aklından geçenler artık onu rahatsız eder

olmuştu. ‘Üf... İyice Eren’e benzedim!’ diye düşünüp kendi kendine kızmadan edemedi”(s.46).

Kişi-Toplum Çatışması: Yapıtta kişi-toplum çatışmasına yer verilmemiştir.

Kişi-Doğa Çatışması: Yapıtta kişi-doğa çatışmasına rastlanmamıştır.

Kişi-Kişi Çatışması	Kişinin Kendisiyle Olan Çatışması	Kişi-Toplum Çatışması	Kişi-Doğa Çatışması
16	1	0	0

Tablo 10. (Midas’ın Peşinde, Çatışma Türlerinin Sıklığı)

Yapıtta en fazla karşılaşılan çatışma türü, kişi-kişi çatışmasıdır. Yapıtta konunun yapılandırılışını zayıflatan durumlarla karşılaşılmamıştır. Abartılmış merak, aşırı duygusallık, rastlantısallık gibi olumsuzluklara yer verilmemiştir.

Yapıtın genelinde, çocukların merak duygusunu devindirecek durumlara yer verilmiştir.

“Öğretmenleri her zaman yaptığı gibi ‘Kitaptan falanca sayfayı açın bakalım,’ demek yerine, ‘ne zamandır beklediğim haber nihayet geldi çocuklar,’ dedi. Acaba neydi bu haber?”(s.25).

“Eren elindeki kâğıda şöyle bir baktı ve ‘Bu da ne böyle?’ dedi” (s.31).

“‘Peki sizce Midas heykelinin resmi Ayşen Öğretmen’de ne arıyor? Onun Midas’ın yaşadığı Gordion’a gezi düzenlemesi büyük bir tesadüf değil mi?’” (s.52).

“Kapının ardından Ayşen Öğretmen’in sesi duyuluyordu. Birileriyle konuşuyordu. Eren bir yandan kulak kesilmiş bu konuşmaları dinlerken bir yandan da bir eliyle sus işareti yapıyordu”(s.60).

Tüm bunların yanında yapıt içerisinde olumsuz bir algıya neden olabilecek bir duruma da yer verilmiştir:

“Ders başladığından beri onların aralarında fısır fısır konuşmaları öğretmenin gözünden kaçmamıştı. Ceza olarak iki kuzene kütüphanede araştırmak üzere ödev verdi” (s.16).

Eren ve Tolga sınıfta, ders sırasında kendi aralarında konuşması nedeniyle dersin öğretmeni tarafından cezalandırılmıştır. Ceza olarak ise kuzenlere kütüphanede araştırmak üzere ödev verilmiştir. Bu durum çocuklarda, kütüphanede

araştırma yapmanın ve ödevin çok da yararlı şeyler olmadıklarını ve ancak ceza alındığında yapılacak bir iş olduğu düşüncesi oluşturabilir.

4.4.2.2. İzlek

Yapıtın izleği önyargıdır.

Romanın başkişileri olan kuzenler okula yeni gelen Ayşen Öğretmen'den tarihi eser kaçakçılığı konusunda kuşkullanmış, sonrasında ise bu kuşkuları Anadolu Medeniyetleri Müzesi gezisi sırasında artmıştır. Kurgu sonunda ise yanlışlıklarını anlayan kuzenler, önyargılı oldukları için üzölmüştür.

İzlek ile konu uyumludur. Yapıtın izleği, çocuğun anlama düzeyine uygun olarak verilmiştir. İzleğin, çocukların yeni tanıdıkları kişiler hakkında önyargısız bireyler olmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

4.4.2.3. Kahramanlar

Baş Kişiler:

Tolga: Olayların başkişileri olan dört kuzenden biridir. Meraklı olmasının yanında diğer kuzenlerine göre daha sağduyuludur. İzcilik kulübüne üye olmasından dolayı doğada karşılaştığı güçlüklerle başa çıkabilmektedir.

İrem: Olayların başkişileri olan dört kuzenden biridir. Diğer kuzenlerine göre okuma alışkanlığı daha da gelişmiştir. Bundan dolayı karşılaştığı durumlarla ilgili çoğu zaman ön bilgiye sahiptir. Fotoğraf çekmeyi ve gezilere katılıp yeni yerler keşfetmeyi sevmektedir.

Eren: Olayların başkişileri olan dört kuzenden biridir. İrem'in ikizidir. Diğer kuzenlerine göre daha heyecanlıdır. Polisiye kitaplar okumayı sevmektedir. Kurguda meraklı, macerasever, araştırmacı olarak verilmiştir.

Burcu: Olayların başkişileri olan dört kuzenden biridir. Diğer kuzenlerine göre daha duygusaldır. Annesi, babası öldüğü için dedesi ve anneannesi ile yaşamaktadır. Kurguda hayvansever, dürüst ve sakın bir kişilik olarak verilmiştir.

Ayşen Öğretmen: Olayların başkişileri olan dört kuzenin okullarına yeni gelen öğretmendir. Ders işleme süreci ve derste kullandığı yöntemler açısından diğer öğretmenlerden ayrılmaktadır. Öğrencileri tarafından çok sevilmektedir ve dersi merakla beklenmektedir.

Tolga	İrem	Eren	Burcu	Ayşen Öğretmen
Durağan	Durağan	Durağan	Durağan	Durağan
Kapalı	Kapalı	Kapalı	Açık	Kapalı

Tablo 11. (Midas'ın Peşinde, Baş Kişilerin Karakter Özellikleri)

Tabloda gösterildiği gibi yapıtta beş başkişi vardır. Bu başkişiler incelendiğinde, genel olarak kapalı olduğu görülmektedir. Yapıttaki başkişilerden biri ise açık olarak geliştirilmiştir. Başkişilerin açık olmasının, okurun kahramanlarla özdeşim kurmasını kolaylaştıracağı söylenebilir. Ayrıca, yapıttaki başkişilerin tamamı durağandır.

Yan Kişiler:

Ozan dayı: Dört kuzenin dayısıdır. Kurguda içten, çocuksu, neşeli olarak verilmiştir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Eda Hanım: İkiz kardeşler İrem ve Eren'in annesidir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Erdem Bey: İkiz kardeşler İrem ve Eren'in babasıdır. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

4.4.2.4. Dil ve Anlatım

“Midas'ın Peşinde” adlı yapıt incelendiğinde sade bir dil kullanıldığı görülmektedir. Genel olarak kısa ve yalın tümcelere yer verildiği belirlenmiştir. Yapıtın başından sonuna değin deyimlere rastlanmaktadır: “burun kıvırmak” (s.19), “akıl etmek” (s.34), “koltukları kabarmak” (s.74), “yol göstermek” (s.100), “bir çuval inciri berbat etmek” (s.112) yapıtta yer alan deyimlerden bazılarıdır.

Söz varlığı öğelerinden olan ikilemelerden de sıklıkla yararlanılmıştır. Yapıtta yer alan ikilemelerden bazıları şunlardır: “hışır hışır” (s.30), “kesile yakıla” (s.73), “küçük küçük” (s.105), “sıkış tepiş” (s.114).

Yapıt incelendiğinde en sık karşılaşılan söz varlığı öğelerinin deyim ve ikilemeler olduğu belirlenmiştir.

Deyim	Atasözü	İkileme
--------------	----------------	----------------

139	0	64
-----	---	----

Tablo 12. (Midas'ın Peşinde, Söz Varlığı Ögelerinin Sıklığı)

Yapıtta ortaokul dönemi okuruna uygun sade bir dil kullanılmıştır. Ayrıca çocukların, anlamını bağlamdan kestirip öğrenebilecekleri yeni sözcükler de kullanılmıştır. Görkemli, dikizlemek, kâbus, donatmak, dedektif, kaykılmak, yeğlemek, paytak, lahit, hafiye, ziyan, Tümülüs, antik kent, höyük gibi sözcükler bu duruma örnek gösterilebilir.

Yapıtın genel anlamda çocukta dil zevki uyandıracak bir anlatım ile oluşturulduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra yapıtta yazım yanlışlığı da yapılmıştır. Bu yanlışlık aşağıda belirtilmiştir:

“Midas'ın dillere destan gül bahçesinde uyuya kalmış”(s.49). Bu tümcedeki uyuya kalmak sözcüğü uyuyakalmak biçiminde birleşik yazılmalıdır.

Yapıt, üçüncü ağızdan anlatım ile okura aktarılmıştır.

“Gece boyu yalnızca kısacık bir mola verdiler. Eren'le Tolga uyuklarken İrem ile Burcu inmişti”(s.54).

4.4.2.5. İleti

Yapıtta önyargı, akıl yürütme, hayvan sevgisi, eğitim, tarihi eserlerin korunması kavramları ile ilgili iletilere yer verilmiştir. Yapıtın ana iletisi ise şudur: Yeni tanıdığımız kişilere karşı önyargılı olmamalıyız.

Yapıtta yer alan yan iletiler ise şöyledir:

Araştırma ve okuma alışkanlığı olan çocukların farklı konularda bilgi birikimi vardır.

Çocuklar sürükleyici kitaplar okumayı çok sevmektedir.

Merak, çocuklar için araştırma yapma ve okuma için önemli bir güdülenme etkenidir.

Çocuklar doğayla iç içe olmayı sevmektedir.

Öğrenciler uygulamalı derslere ve farklı yöntemlerle işlenen derslere karşı ilgi duymaktadır.

Öğrenciler, farklı bilgiler ve ilginç olaylar anlatan öğretmenlerine karşı daha fazla ilgi göstermektedir.

Dergi, ansiklopedi, kitap gibi yapıtları okuma alışkanlığı edinmiş çocuklar, günlük yaşamlarında karşılaştıkları olay ve durumlarla ilgili ön bilgilere sahip olurlar.

Çocukları yalnızca teorik derslere değil kültürel etkinliklere de yönlendirmeliyiz.

Çocukların hobi edinmeleri, onların daha mutlu ve çalışkan bireyler olmalarına katkı sağlamaktadır.

Ören yeri, müze gibi yerlere yönelik yapılan okul gezilerinin verimli olması için gezilerin iyi tasarlanması gerekir.

İnsanların doğayı bozması, gelecek kuşakların doğal güzellikten yoksun kalmasına neden olur.

Çocuklar, büyüklerin onlara yalnızca öğüt vermesini değil, kendilerine güvenmelerini de beklemektedir.

Çocuklar, kendilerine arkadaş gibi davranan büyükleriyle daha iyi iletişim kurarlar.

Kişiler ve olayların içyüzü, görüldüğünden farklı olabilir.

Doğal ve tarihi güzelliklerimize sahip çıkmalıyız.

Tarihi eserlerin korunması konusunda hassas olunmalıdır.

Genel Değerlendirme: Koray Avcı Çakman'ın "Midas'ın Peşinde" adlı yapıtı, çocuk edebiyatının temel ilkeleri bağlamında 9-11 yaş aralığındaki çocuklar için önerilebilir.

4.5. TUTANKAMON'UN KOLYESİ

Kitabın yazarı: Koray Avcı Çakman

Resimleyen: Seda Candemir

Genel Yayın Yönetmeni: Melike Günyüz

Yayın Koordinatörü: Zeynep Gülsüm Sağlam

Editör: Sevim Sarıçam

Yayınevi: Erdem Yayınları

Yayın tarihi: 2018

Sayfa sayısı: 112

4.5.1. Dış Yapı Özellikleri

4.5.1.1. Boyut

Kitap, 13,5 × 19,5 cm boyutlarındadır. Bu yönüyle ortaokul dönemi çocukların zorlanmadan taşıyabilecekleri büyüklüktedir. Ayrıca bu boyut, çocukların kitaplık oluşturmalarına ve kitaplık düzenlemelerine de uygun bir boyuttur.

4.5.1.2. Kâğıt

Kitapta kullanılan kâğıt açık sarı, mat ve dayanıklı kâğıttır. Kâğıdın mat olması, yazıların rahat okunması ve okurun gözünü yormaması açısından önemlidir. Kâğıdın dayanıklı ve kalın olması ise sayfaların çevrilmesi sırasında kolaylık sağlamaktadır.

4.5.1.3. Kapak

Kitabın ön kapağında, beyaz arka plan üzerinde görsel ve yazılar bulunmaktadır. En üstte kitabın kaçınıcı baskı olduğı yazmaktadır. Altında ise yapıtın içerisinde yer aldığı dizinin adı yazmaktadır. Hemen altında daha büyük boyutta kitabın adı bulunmaktadır. Onun da altında ise yazarın adı yazmaktadır. Yazıların altında bir su birikintisi çizimi görölmektedir. Suyun üzerinde ise bir sal ve bu salın üzerinde bir çocuk görölmektedir. Çocuk salın çevresinde, suyun içinde bulunan timsahlardan kendini ve kucağında tuttuğı köpeğı korumaktadır. Ön kapağın sağ altında geleneksel Mısır giysileriyle bir kiş i görölmektedir. Sol en altta ise yayınevinin adı yer almaktadır.

Ön kapakta kullanılan çizimlerin metnin içeriğı ile uyumlu olduğı söylenebilir.

Resim 24. (Tutankamon'un Kolyesi, Ön Kapak)

Kitabın arka kapağında da ön kapaktaki gibi en üstte yapıtın içerisinde yer aldığı dizinin adı yazmaktadır. Hemen altında ise kitabın adı bulunmaktadır. Bunları hemen altında ise yapıtın içeriği ile ilgili bilgiler verilip merak uyandırılmaya çalışılmıştır. Bu tanıtım yazısının altında ise bir köpeğin üç farklı kitapla birlikte resmedildiği görülmektedir. Bu kitaplar, yapıtında da içerisinde yer aldığı 'Arşi ve Zaman Saati' adlı dizinin kitaplarıdır. Çizimlerin altında denetim pulu bulunurken en altta ise çizgi im, yayınevinin adı ve yayınevinin sosyal medya adresleri bulunmaktadır.

Resim 25. (Tutankamon'un Kolyesi, Arka Kapak)

4.5.1.4. Sayfa Düzeni

“Tutankamon'un Kolyesi” adlı yapıtta sayfa kenarlarında, sözcük ve satır aralarında bırakılan boşluklar düzenli görülmektedir. Yazı karakteri Times New Roman, yazı boyutu ise 12 puntodur. Satır aralığı ise ortaokul dönemi çocuklar için uygundur. Her yeni bölüm başlarken sayfanın üst bölümünde bölüm adı ile birlikte bir resim bulunmaktadır. Bu durum okurun dikkatini çekip okuyucuya yeni bir bölüme geçildiğini duyumsatmaktadır.

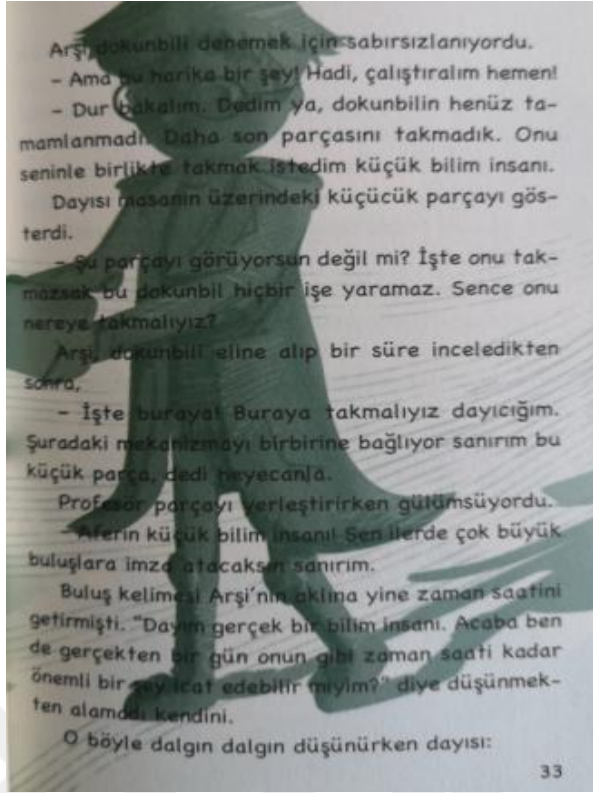
Resim 26. (Tutankamon'un Kolyesi, s.5)

Yapıt içerisinde metinle resmin birlikte kullanıldığı birçok sayfa bulunmaktadır. Bu sayfalardaki resimler, metinle uyumlu bir biçimde yerleştirilmiştir. Okuma sırasında herhangi bir karmaşaya neden olmamaktadır.

Resim 27. (Tutankamon'un Kolyesi, s.7)

Bunların yanında yapıt içerisindeki bazı sayfalarda ise kullanılan resimlerin, yazıların okunabilirliğini olumsuz yönde etkileyebileceği söylenebilir. Aşağıda yer alan resim, bu duruma örnek olarak gösterilebilir.

Resim 28. (Tutankamon'un Kolyesi, s.33)

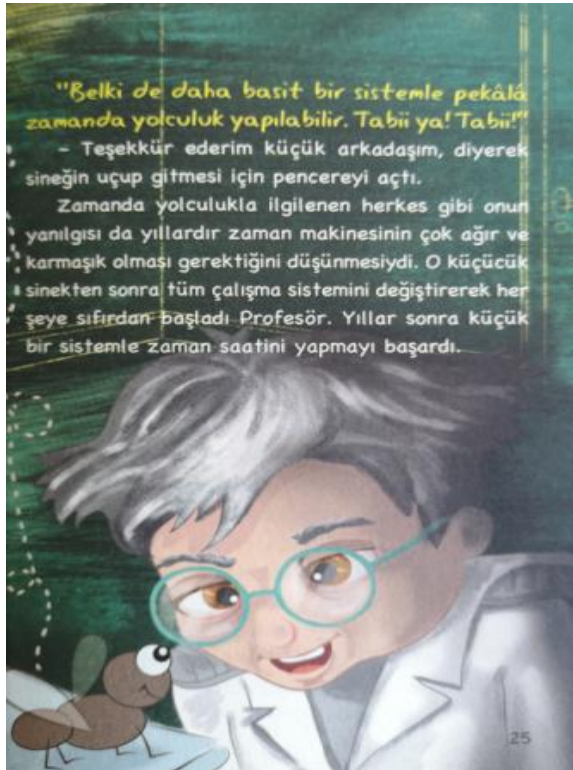
4.5.1.5. Resimler

Yapıttaki resimlemeler Seda Candemir tarafından yapılmıştır. Yapıttaki resimler bir fotoğraf gerçekliğiyle değil, resimleyen yorumu katılarak çizilmiştir. Kurgu içerisinde okura farklı gelebilecek, dikkat çekici aygıtların resmi çizilerek çocukların bunları belleğinde canlandırmasına katkıda bulunulmuştur. Son teknoloji ile üretilmiş yeni buzdolapları, dokunbil, zaman saati, robot, jetbüs resimlerde yer verilen aygıtlardandır. Bunların yanı sıra çocukların anlamlandırmasına yardımcı olmak amacıyla Mısır kültürünün geleneksel giysileri resimlerde yer almıştır. Piramitler, heykeller, taht, mumya da resimlerle gösterilen kavramlardır. Ayrıca çizilen resimlerin, kahramanların o anki duygu durumunu yansıtabildiği söylenebilir.

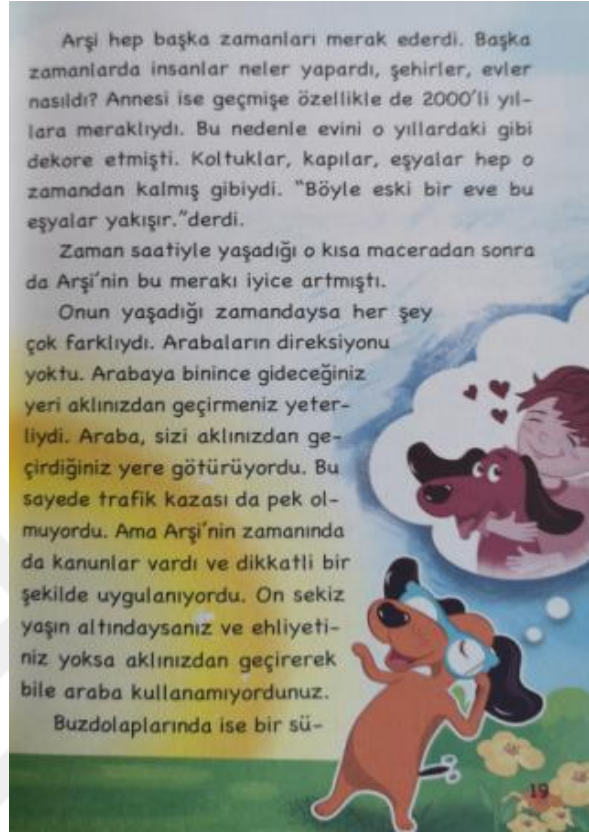

Resim 29. (Tutankamon'un Kolyesi, s.21)

Bunların yanında yapıtta yer alan resimlerde farklı ve dikkat çekici birçok renk kullanıldığı söylenebilir. Birçok resimde arka plan rengi de beyaz olarak seçilmemiş, türlü renkler kullanılmıştır. Bu durumun, yapıtı çocuklar için daha ilgi çekici bir hâle getireceği söylenebilir.

Resim 30. (Tutankamon'un Kolyesi, s.25)

Resim 31. (Tutankamon'un Kolyesi, s.19)

Tüm bu resimler çocuk gerçekliğine uygun olarak çizilmiştir. Ayrıca, çizilen bu resimlerin metinde anlatılanların çocuğun belleğinde canlandırılmasına katkı sağlayacağı söylenebilir. Resimler, çocukları düşündürebilecek ve onları eğlendirebilecek niteliktedir.

4.5.2. İç Yapı Özellikleri

4.5.2.1. Konu

Yapıtta, Arşi adlı çocuğun zamanda yaptığı yolculuk ile Eski Mısır'da yaşadığı maceralar anlatılır.

On dört bölümden oluşan yapıtta olayların başkışisi Arşi, dayısının laboratuvarında bir saat bulur. Bu saatin tuşlarına dokunması ile aniden başı dönmeye başlar ve baygınlık geçirir. Uyandığında kendini farklı bir yerde bulan Arşi, koluna taktığı saatin, zamanda yolculuk yapmaya yarayan bir aygıt olduğunu anlar. Arşi gittiği zamandan eve dönmeyi başarmıştır ama zamanda yolculuk yapma

düşüncesi sürekli aklında bulunmaktadır. Dayısının laboratuvarı; annesi, babası ve dayısı ile yaşadıkları evin içindedir. Aynı evde, sürekli olarak laboratuvarın çevresinde olmasına karşın dayısının izin vermemesi nedeniyle laboratuvara girememektedir. Arşi ise bir yolunu bulup bilim insanı olan dayısı Heper'in yeni buluşu olan zaman saatini kullanmak istemektedir. Bu isteği, okulda olduğu bir gün tarih öğretmeni Maya Hanım'ın Eski Mısır medeniyeti ile ilgili verdiği bir ödev ile daha da artar. Arşi, bu sunum ödevi ile ilgili çok farklı, ilginç bilgiler toplamak için dayısının zaman saatini alacak ve Eski Mısır dönemine gidecektir. Arşi'nin bu isteği dayısının konferans için il dışına gitmesi ile gerçekleşir. Köpeği Hav'ı da yanına alan Arşi zamanda yolculuk yaparak Eski Mısır'a gider. Burada genç kral Tutankamon'la ve onun gizemli kolyesiyle tanışır. Piramitleri ve mumyalamayı görür. Bunların yanında Tutankamon'u öldürmeye yönelik yapılan gizli planı da bozar. Bu sırada Horemheb ve Menes tarafından Nil Nehri'nde kovalanır ve büyük bir tehlike atlatır. Bu yolculukta Antik Mısır hakkında birçok bilgiye sahip olan Arşi, eve döndüğünde güzel bir sunum hazırlar ve bunu okulda başarıyla sunar.

Yapıttaki olaylarla Arşi'nin merakı ve cesareti anlatılır. Yardımseverlik, hayvan sevgisi, güçlükleri aşmada aklın üstünlüğü gibi kavramlar vurgulanır.

Çatışmalar: Yapıt, çeşitli çatışmalar üzerine kurgulanmıştır.

Kişi-Kişi Çatışması: Arşi ile dayısı Heper arasında geçen bu konuşma, kişi-kişi çatışmasına örnek olarak gösterilebilir.

“Dayısının sesi bu kez biraz sertti:

‘- Seninle anlaştığımızı sanıyorum Arşi. Zaman saatini şimdilik unut!’

Arşi istemeden de olsa,

‘- Olur, tamam,’ demek zorunda kaldı dayısına” (s.36).

Kişinin Kendisiyle Olan Çatışmalar: Yapıtın başkişisinin yaptığı içsel konuşmalar, kişinin kendisiyle olan çatışmasına örnektir.

“Demek dayısı hiçbir yere gitmemişti. ‘Ama saatlerdir ne yapıyordu ki içerde? Neden zaman saatiyle bir yerlere gitmemişti? Yoksa dayısı henüz zaman saatinin çalıştığını bilmiyor muydu?’

(...)

‘Yoksa dün gece saat bozulmuş muydu?

- Belki de yanlış bir yere bastım’’ (s.15-16).

Kişi-Toplum Çatışması: Yapıtta kişi-toplum çatışmasına rastlanmamıştır.

Kişi-Doğa Çatışması: Kişinin doğa ve doğadaki canlılar ile ilgili güçlüklerle mücadele ettiği durumlara aşağıdaki bölüm örnek olarak gösterilebilir.

“Sineğin vızıltısı profesörün sinirlerini iyice bozmuştu.

‘- Seni sersem yaratık! Nerden girdin buraya? Yeter artık başımda vızıldayıp durmasana’’ (s.24).

Kişi-Kişi Çatışması	Kişinin Kendisiyle Olan Çatışması	Kişi-Toplum Çatışması	Kişi-Doğa Çatışması
4	3	0	5

Tablo 13. (Tutankamon’un Kolyesi, Çatışma Türlerinin Sıklığı)

Yapıtta en fazla karşılaşılan çatışma türü kişi-doğa çatışmasıdır. Yapıtta konunun yapılandırılışını zayıflatan durumlarla karşılaşılmamıştır. Abartılmış merak, aşırı duygusallık, rastlantısallık gibi olumsuzluklara yer verilmemiştir.

Yapıtın genelinde, çocukların merak duygusunu devindirecek durumlara yer verilmiştir.

“‘Kimse beni fark etmeden geri dönmeliyim. Peki ama nasıl?’ diye geçirdi içinden endişeyle’’ (s.7).

“İşçilerden biri ona döndüğünde şaşkınlıktan neredeyse küçük dilini yutacaktı’’ (s.76).

“Tapınağın girişinde iki kişi kısık sesle aralarında bir şeyler konuşuyorlardı. İlk geldiğinde gördüğü kişilerdi bunlar. Sanki gizli bir plan yapıyorlardı’’ (s.77).

“Ayak sesleri giderek yaklaşıyordu. Gözlerini kapadı. ‘Yakalanacağım! Haydi, zaman saati! Çabuk lütfen!’’’ (s.80).

“Horemheb ve Menes’in salı, iyice yaklaşmıştı. ‘Birazdan ya yakalanacağız ya da kurtulacağız!’ diye düşünüyordu’’ (s.102).

Yapıt içerisinde okurun merakının giderilmediği bir durum da söz konusudur. Arşi’nin köpeği Hav’ın Eski Mısır’a gittiklerinde neden her zamankinden farklı

davrandığı ve Arşi'nin kuşkulandığı gibi ona verilen bir yiyecek nedeniyle mi tembelleştiği tam olarak açıklanmamıştır.

4.5.2.2. İzlek

Yapıtın izleği cesarettir.

Yapıtın başkışisi Arşi, merakının peşinden giderek zamanda yolculuk yapmıştır. Hem bu kararı almasında hem de yaptığı yolculuk sırasında Eski Mısır'da yaşadığı olaylarda hiçbir zaman cesaretini yitirmemiş ve başarılı olmuştur.

İzlek ile konu uyumludur. Yapıtın izleği, çocuğun anlama düzeyine uygun olarak verilmiştir. İzleğin çocukların; yürekli, umutlu, yardımsever bireyler olmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

4.5.2.3. Kahramanlar

Baş Kişiler:

Arşi: Olayların başkışisi Arşi, cesur, meraklı, hayvansever ve macerayı seven bir çocuktur. Bilime ve teknolojiye karşı ilgili, güçlükleri aşmada akıl yolunu kullanan, mantıklı hareket eden bir kişidir. Kurguda zamanda yaptığı yolculuk sonunda gittiği dönemde hem birçok şey öğrenmiş hem de yapılmak istenen bir kötülüğü engellemiştir.

Tutankamon: Toplum tarafından saygı duyulan, Eski Mısır'da hükümdarlık yapmış kişidir. Çocuk yaşta tahta çıkmıştır. Hayvansever ve şefkatli bir kişiliğe sahiptir.

Arşi	Tutankamon
Durağan	Durağan
Açık	Kapalı

Tablo 14. (Tutankamon'un Kolyesi, Başkışilerin Karakter Özellikleri)

Tabloda gösterildiği gibi yapıtta iki başkışı vardır. Bu başkışiler incelendiğinde, ikisinin de durağan kişiler olduğu, bir kişinin kapalı karakterken diğerinin ise açık olarak geliştirildiği görülmektedir. Okurun özdeşim kurması için açık karakterlerin daha uygun olduğu söylenebilir.

Yan Kişiler:

Heper: Arşı'nın dayısıdır. Zamanının çoğunu evde yer alan laboratuvarında geçirmektedir. Meraklı, araştırmacı, çalışkan bir kişidir. Aynı zamanda anlayışlı ve hayvanseverdir. Durağan ve açık bir karakter olarak verilmiştir.

Bayan Mina: Arşı'nın annesidir. Şefkatli, çalışkan ve duygusal olarak verilmiştir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Bay Başer: Arşı'nın babasıdır. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Bayan Maya: Arşı'nın okulunda tarih öğretmenidir. Disiplinli, çalışkan ve ciddi bir kişidir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Horemheb: Arşı'nın zamanda yolculuk yaparak gittiği Eski Mısır'daki kral Tutankamon'a suikast planı yapan kişidir. Kurnaz, acımasız ve güvenilmezdir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Menes: Arşı'nın zamanda yolculuk yaparak gittiği Eski Mısır'daki kral Tutankamon'a suikast planı yapan Horemheb'in arkadaşı ve destekçisidir. Güvenilmez ve acımasız bir kişidir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

4.5.2.4. Dil ve Anlatım

“Tutankamon'un Kolyesi” adlı yapıt incelendiğinde sade bir dil kullanıldığı görülmektedir. Genel olarak kısa ve yalın tümcelere yer verildiği belirlenmiştir. Yapıtın başından sonuna değin deyimlere rastlanmaktadır: “göz atmak” (s.15), “göz gezdirmek” (s.50), “yüzünü buruşturmak” (s.66), “ucuz atlatmak” (s.101), “kurban gitmek” (s.111) yapıtta yer alan deyimlerden bazılarıdır.

Söz varlığı öğelerinden olan ikilemelerden de sıklıkla yararlanılmıştır. Yapıtta yer alan ikilemelerden bazıları şunlardır: “kesik kesik” (s.16), “apar topar” (s.46), “miskin miskin” (s.84), “iç içe” (s.96).

Yapıt incelendiğinde en sık karşılaşılan söz varlığı öğelerinin deyim ve ikilemeler olduğu belirlenmiştir.

Deyim	Atasözü	İkileme
91	0	42

Tablo 15. (Tutankamon'un Kolyesi, Söz Varlığı Öğelerinin Sıklığı)

Yapıtta ortaokul dönemi okuruna uygun sade bir dil kullanılmıştır. Ayrıca çocukların, anlamını bağlamdan kestirip öğrenebilecekleri yeni sözcükler de

kullanılmıştır. Buruk, yanılgı, düğbasal, dokunbil, papirüs, jetbüs, ödevmatik, ışingör, yaygara, bulamaç, kazık, sfenks, piramit, mumya, huzme gözde, bulanık gibi sözcükler bu duruma örnek gösterilebilir.

Yapıtın genel anlamda çocukta dil zevki uyandıracak bir anlatım ile oluşturduğu söylenebilir. Ayrıca kurguya uygun olarak metinde yeni teknolojik aygıtlar kullanılmaktadır. Bu aygıtlara Türkçenin ses yapısına uygun adlar verilmesi çocuklara dil zevki edindirme açısından önemlidir. Bu sözcükler; ışingör, dokunbil, jetbüs, jetjet, kutkut, düğbasaldır. Bunların yanı sıra, yapıtta anlatım bozukluğu, yazım yanlışlıkları da yapılmıştır. Bunlar aşağıda belirtilmiştir:

“O da Arşi bilimle ilgili şeyleri araştırıp okur hatta kendince icatlar yapmaya çalışırdı” (s.22). Bu tümcede gibi edatının yazılmaması anlatımda karışıklığa neden olmuştur. Tümcenin ‘O da Arşi gibi bilimle ilgili şeyleri araştırıp okur hatta kendince icatlar yapmaya çalışırdı.’ biçiminde olması gerekirdi.

“Başına ufak tefek kazalar gelse de bu ilgisinden hiç vaz geçmedi” (s.22). Bu tümcede ise birleşik yazılması gereken bir eylem ayrı yazılmıştır. Sözcüğün ‘vazgeçmedi’ biçiminde yazılması gerekirdi.

“İkisi birlikte tıpkı Arşi’nin ödevmatikte gördüklerine benzeyen, başı aslan, gövdesi insan şeklinde bir heykelin ardına gizlendiler” (s.53). Bu tümcede anlatılan sfenks olarak adlandırılan heykellerdir. Fakat buradaki betimleme yanlış yapılmıştır. Sfenkslerin gövdesi insan biçiminde değildir. Gövdeleri aslan biçiminde olan bu heykellerin başları ise koç, kuş veya insan biçiminde olabilir.

Yapıt, üçüncü ağızdan anlatım ile okura aktarılmıştır.

“Arşi de fırsat bu fırsat, koşarcasına çıktı odadan” (s.68).

4.5.2.5. İleti

Yapıtta cesaret, yardımseverlik, hayvan sevgisi, aklın ve bilimin üstünlüğü kavramları ile ilgili iletilere yer verilmiştir. Yapıtın ana ileti ise şudur: Güçlükler karşısında cesaretimizi yitirmedeğimizde başarılı oluruz.

Yapıtta yer alan yan iletiler ise şöyledir:

Merak, bilimsel çalışma üretmek için gerekli olan önemli bir etkidir.

Merak, iyi yönlendirilmediğinde kişiye zarar da verebilir.

Başarılı olmak isteyen kişiler, yılmadan çalışmalıdır.

Hayvanlar, insanların dostudur. Onlara karşı şefkatli olmalıyız.

Aile sevgisinin olduğu ortamda yetişen çocuklar uyumlu, girişken ve başarılı olur.

Çocuklar, aileleri tarafından kendilerine sürekli olarak öğüt verilmesinden rahatsız olmaktadır.

Kişi, hiç beklemediği bir varlıktan veya durumdan önemli bir bilgi edinebilir ve yardım alabilir.

Çocuklar yaparak, yaşayarak öğrendiklerinden zevk alır.

Çocuklar, farklı materyallerle tasarlanmış derslere karşı daha fazla ilgi duyar.

Çalışkan olmak, kişi için en büyük mutluluk kaynaklarından.

Bir çocuk, sınırsız olanaklara sahip olmakla değil; arkadaşlarıyla oyun oynayıp eğlenmekle mutlu olur.

Hayvan sevgisine sahip insanlar, çevrelerindeki kişilere karşı da sevgi ile yaklaşır.

Kişilere yararı olmayan varlıkların, değerli nesnelerin hiçbir önemi yoktur.

Kişi, gördüğü haksızlık ve kötülüklere karşı gelmelidir.

Kişi, en güç zamanda bile umutlu olmalıdır.

Bilim, insanların temelsiz inançlara bağlanmalarını engeller.

Genel Değerlendirme: Koray Avcı Çakman'ın “Tutankamon'un Kolyesi” adlı yapıtı, çocuk edebiyatının temel ilkeleri bağlamında 8-10 yaş aralığındaki çocuklar için önerilebilir.

4.6. EFES'İN SIRLARI

Kitabın Yazarı: Koray Avcı Çakman

Editör: Alkım Özalp

Son Okuma: Sema Diker

Resimleyen: Yusuf Tansu Özel

Kapak Tasarımı ve Çizimler: Yusuf Tansu Özel

Kapak ve Sayfa Uygulama: Yeşim Ercan Aydın

Yayınevi: Kırmızıkeci Yayınevi

Yayın Tarihi: Kasım 2020, 11. Basım

Sayfa Sayısı: 133

4.6.1. Dış Yapı Özellikleri

4.6.1.1. Boyut

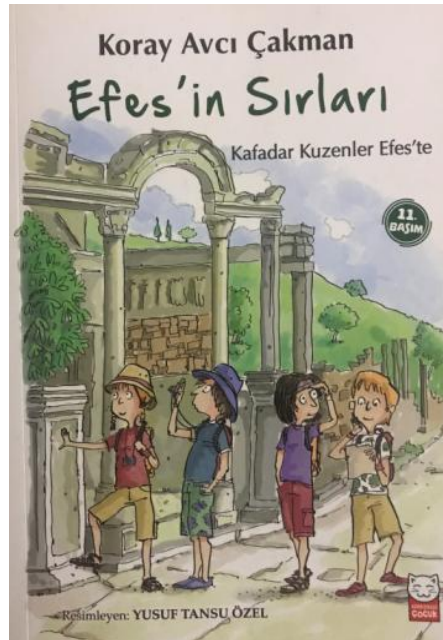
Kitap, 13,5 × 19,5 cm boyutlarındadır. Bu yönüyle ortaokul dönemi çocukların zorlanmadan taşıyabilecekleri büyüklüktedir. Ayrıca bu boyut, çocukların kitaplık oluşturmalarına ve kitaplık düzenlemelerine de uygun bir boyuttur.

4.6.1.2. Kâğıt

Kitapta kullanılan kâğıt açık sarı, mat ve dayanıklı kâğıttır. Kâğıdın mat olması, yazıların rahat okunması ve okurun gözünü yormaması açısından önemlidir. Kâğıdın dayanıklı ve kalın olması ise sayfaların çevrilmesi sırasında kolaylık sağlamaktadır.

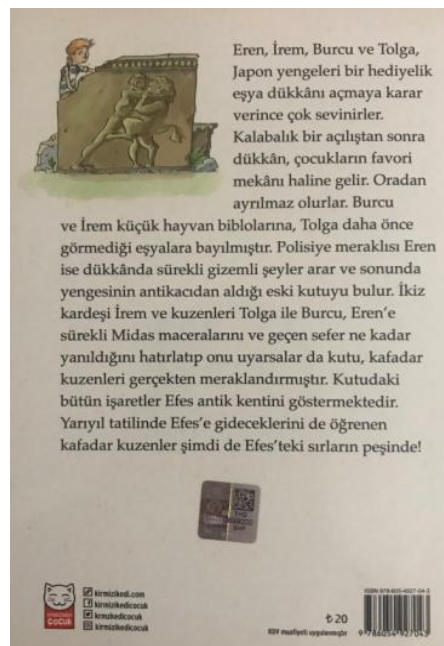
4.6.1.3. Kapak

Kitabın ön kapağında, beyaz arka plan üzerinde antik kent kalıntıları resmedilmiştir. Bu kalıntı çiziminde sütunlar, kabartmalar bulunmaktadır. Görselde bu kalıntıları inceleyen dört çocuk görülmektedir. Bunların İrem, Tolga, Burcu ve Eren adlı kuzenler olduğu söylenebilir. Çocukların giysilerinin yanlış resmedildiği söylenebilir çünkü mevsim kış olmasına rağmen çizimlerde yazlık giysiler kullanılmıştır. Kalıntıların arkasında ise yeşil bir alan bulunmaktadır. Ön kapağın en üstünde yazarın adı, hemen altında ise yapıtın adı bulunmaktadır. Onların altında ise yapıtın içerisinde bulunduğu dizinin adı yazmaktadır. Dizi adının altında ise yapıtın kaçınıcı basım olduğu görülmektedir. Ön kapağın sol alt kısmında, resimleyeninin adı yazmaktadır. Sağ altta ise yayınevinin adı ve logosu bulunmaktadır.

Resim 32. (Efes'in Sırları, Ön Kapak)

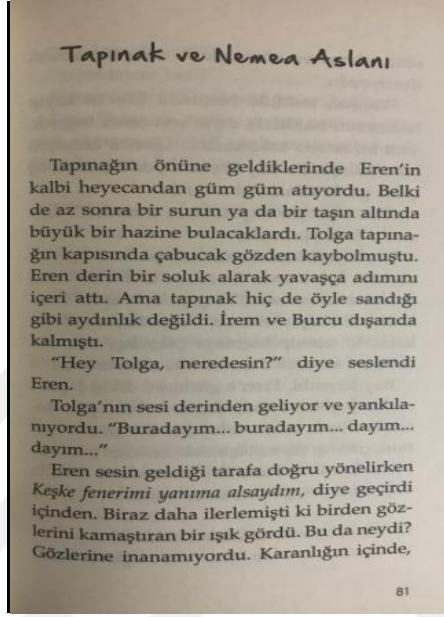
Kitabın arka kapağında yapıtın serim ve düğüm bölümü hakkında bilgiler verilmiştir. Bu yolla okurun merakını artırıp, dikkatini çekmek amaçlanmıştır. Bu yazının hemen altında yapıtın denetim pulu bulunmaktadır. Sol üst kısımda, kitabın içinde de yer verilen çizimlerden biri bulunmaktadır. Bu çizim; Eren'in, Herakles'in Nemea Aslanı'nını öldürüşünün çizildiği kabartmaya baktığı resimdir. Sol en altta yayınevinin adı, logosu, sosyal medya adresleri yazmaktadır. Sağ alt köşede ise kitabın fiyatı ve çizgi im bulunmaktadır.

Resim 33. (Efes'in Sırları, Arka Kapak)

4.6.1.4. Sayfa Düzeni

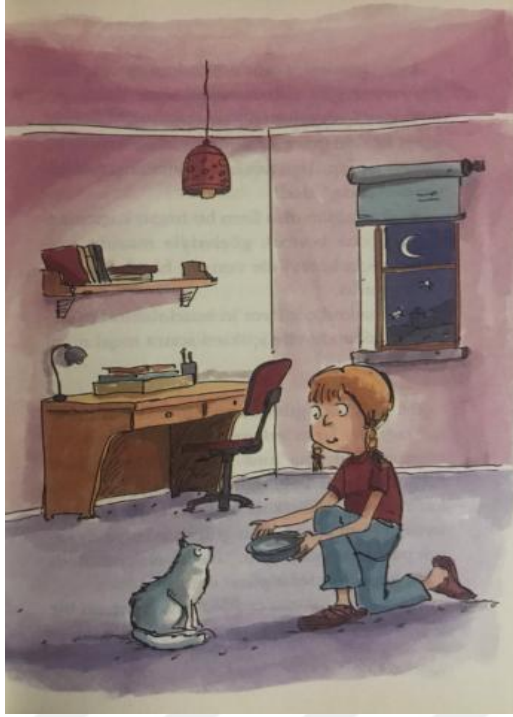
“Efes’in Sırları” adlı yapıtta sayfa kenarlarında, sözcük ve satır aralarında bırakılan boşluklar düzenli görülmektedir. Her yeni bölüm başlarken sayfanın üst bölümünde boşluklar bırakılmıştır. Bu da okurun dikkatini çekmekte ve okuyucuya yeni bir bölüme geçildiğini duyumsatmaktadır. Yazı karakteri Verdana ve 12 puntodur. Satır aralığı ise ortaokul dönemi çocuklar için uygundur.

Resim 34. (Efes’in Sırları, s.121)

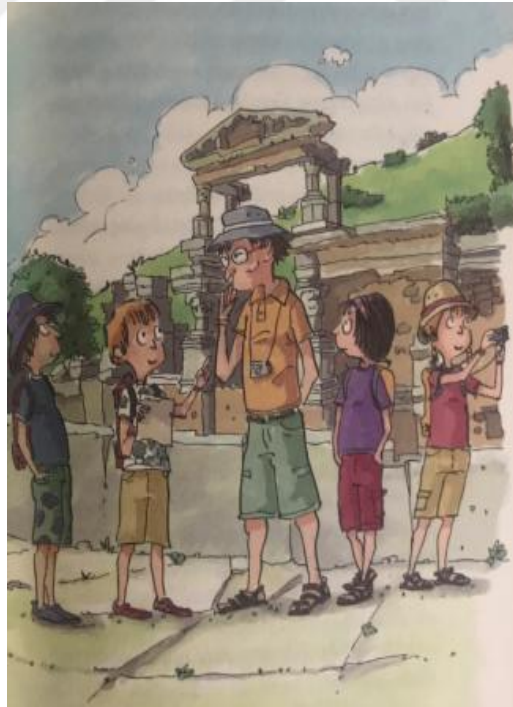
4.6.1.5. Resimler

Yapıttaki resimlemeler Yusuf Tansu Özel tarafından yapılmıştır. Yapıttaki resimler bir fotoğraf gerçekliğiyle değil, resimleyen yorumu katılarak çizilmiştir. Çizilen resimlerde çocuklara kazandırılmak istenen iyi davranışlar vurgulanmış ve yapıtta sık kullanılan kavramlara dikkat çekilmiştir. Aşağıdaki resimde İrem, kedi yavrusunu beslerken çizilmiştir. Bu resmin, çocuklarda hayvan sevgisi geliştirmede ve onları bu davranışa özendirmede etkili olabileceği söylenebilir.

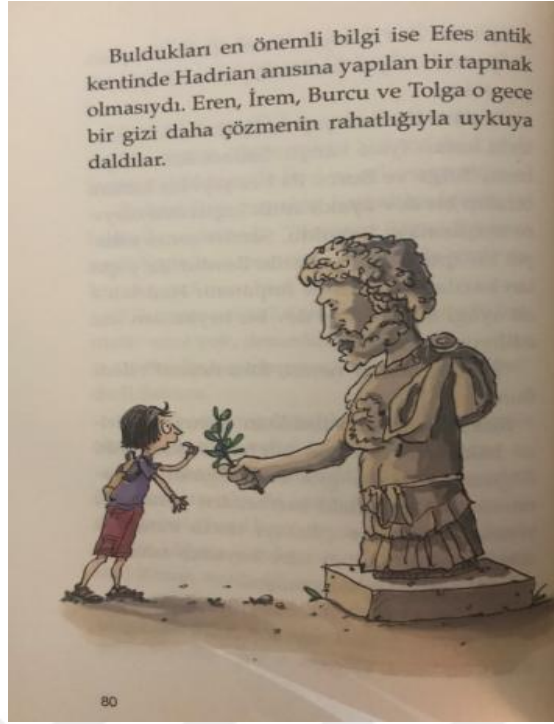

Resim 35. (Efes'in Sırları, s.15)

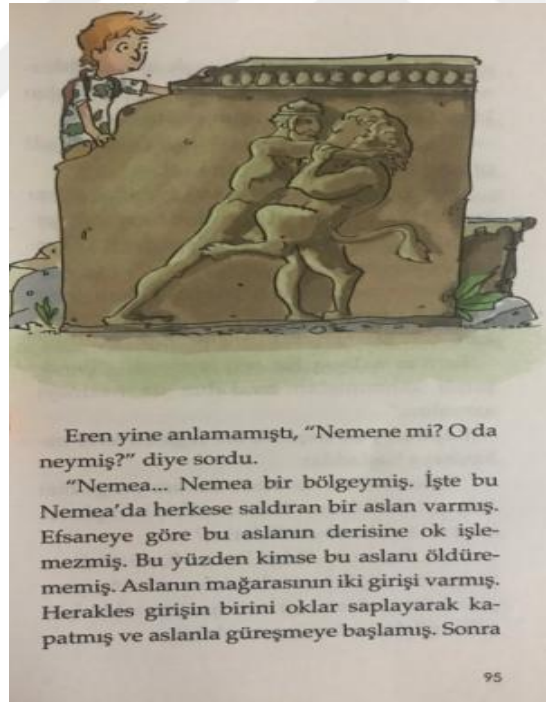
Çizilen resimlerin, yapıtta adı sıkça geçen sütun, kabartma, heykel kavramlarını okurun belleğinde canlandırmasına yardımcı olabileceği söylenebilir.

Resim 36. (Efes'in Sırları, s.71)

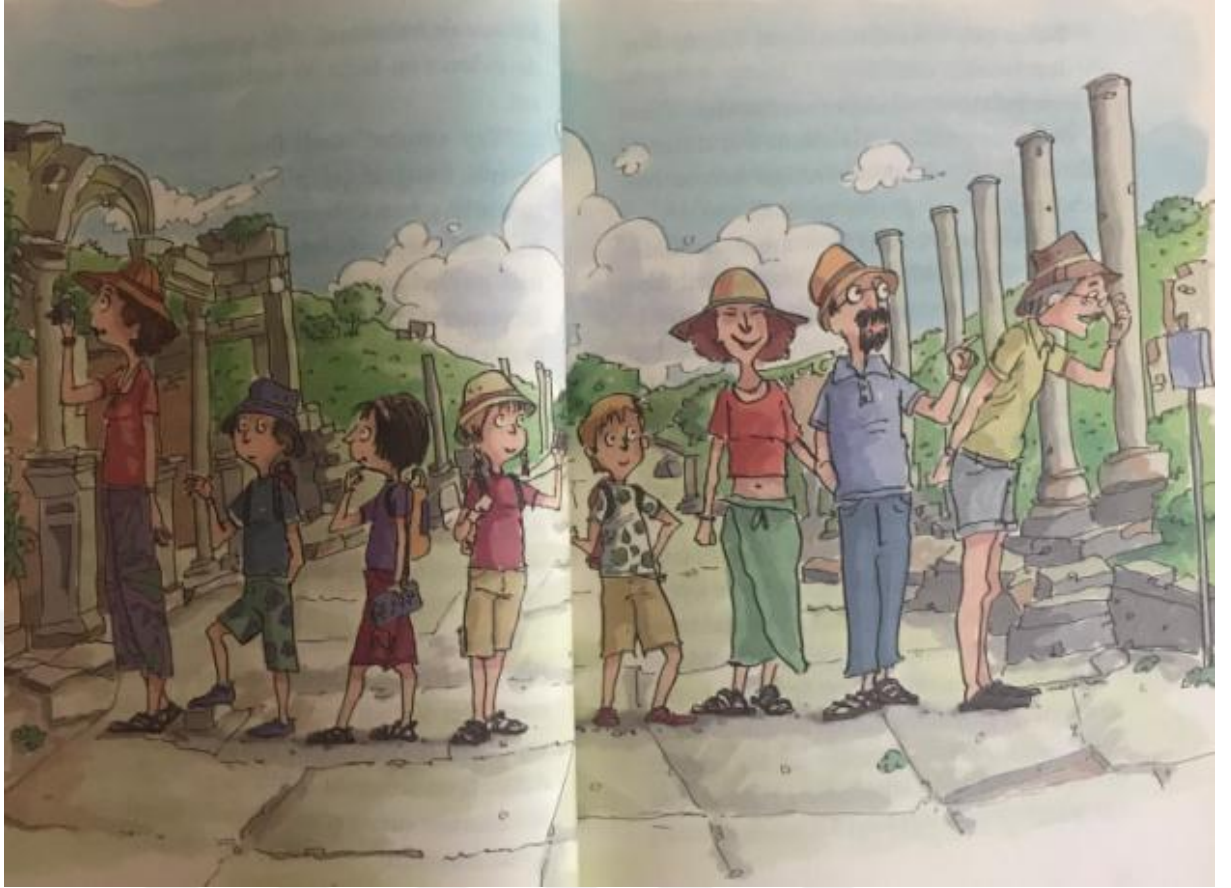

Resim 37. (Efes'in Sırları, s.80)

Resim 38. (Efes'in Sırları, s.95)

Yapıt içerisindeki iki resim ise aşağıda görüldüğü üzere iki sayfada tamamlanacak biçimde çizilmiştir.

Resim 39. (Efes'in Sırları, s.56-57)

Bunların yanı sıra resimlerle çocuklara antik kent gezilerinin nasıl yapılacağına ilişkin bilgiler de verilmiştir. Kişiler, Yürüyüşe elverişli giysiler ve ayakkabılar giymektedir. Türlü eserler dikkatle incelenmektedir ve fotoğrafları çekilmektedir. Bütün bunların, gezilerin nasıl yapılması gerektiğine ilişkin çocukların bilgilenmesini sağlayacağı düşünülmektedir. Tüm bunların yanında resimlerin havanın sıcak olduğunu duyumsatması ise yanıltır. Çünkü yapıtta gezinin yapıldığı zamanın okulların yarıyıl tatilinde olduğu söylenmektedir. Ocak veya şubat ayında yapıldığı anlaşılan gezide, havanın sıcak değil soğuk olmasının beklenileceği söylenebilir.

Çizilen bu resimlerin metinde anlatılanların çocuğun belleğinde canlandırılmasına katkı sağlayacağı söylenebilir. Resimler, çocukları düşündürebilecek ve onların ilgisini çekebilecek niteliktedir.

4.6.2. İç Yapı Özellikleri

4.6.2.1. Konu

Yapıtta, macerasever dört kuzenin Efes Antik Kenti'nde yaşadığı maceralar anlatılmaktadır.

Macerasever dört kuzenden biri olan Eren, Ozan dayısının Japon eşi Sakura'nın hediyelik eşya dükkânında kilitli bir kutu bulur. Kutunun üzerinde yer alan yabandomuzu ve balık figürlerini oynattığında ise kilidin açıldığını fark eder. Kutu ilgisini çekince yengesinin izniyle kutuyu alır. Kutunun içinden eski Yunan harfleriyle yazılmış bir de kâğıt çıkınca Eren'in merakı daha da artar. Eve dönen Eren, kutudan kuzeni Tolga'ya da bahseder fakat aradan haftalar geçmesine karşın kutudan çıkan kâğıt ile ilgili bir şey bulamazlar. Okullar yarıyıl tatiline girdiğinde ise Ozan dayı ailesine bir gezi firmasının acenteliğini aldığını söyler. İlk gezi ise Efes Antik Kenti'ne yapılacaktır. Ozan dayı, tüm aileyi bu geziye davet eder. Kuzenler bu habere çok sevinip dergi ve kitaplardan Efes ile ilgili bilgiler edinmeye başlar. İrem, ikiz kardeşi Eren ile kuzenleri Tolga ve Burcu'ya Efes'in kuruluş efsanesi okur. Efsanede yer alan, “yabandomuzu ve balığın işaret ettiği yerde bir kent kuracaksın.” sözlerini duyan Eren heyecanlanır ve yengesinin bulduğu kutudan Burcu ve İrem'e de söz eder. Kutunun yarattığı merak ile Efes'e giden kuzenler, burada da bulduğu ipucu kâğıtlarla bir yere varmaya çalışırlar. Her ulaştıkları bilgi ile antik kent içinde yeni yerler keşfeden ve yeni bilgiler öğrenen kuzenlere, Sakura yengenin arkadaşı Japon arkeolog Bay Kiyoshi de yardım etmektedir. Eren ise Bay Kiyoshi'ye güvenmemekte ve onun Sakura yenge ile birlikte Efes'te yer alan gizli bir hazinenin peşinde olduğunu düşünmektedir. Günler süren Efes gezisi sırasında kuzenler, buldukları kâğıtlarda yazılı ipuçları ile hazineyi ararken antik kent hakkında çok önemli bilgiler edinirler. Memmius Anıtı, Traian Çeşmesi, Hadrian Tapınağı, Celsus Kütüphanesi, Herkül kabartmaları, Artemis Tapınağı, Efes Antik Tiyatrosu, Agora, yamaç evleri kuzenlerin gezip hakkında bilgiler öğrendikleri alanlardandır. İpuçlarının kuzenleri yönlendirdiği son yer olan yamaç evlerinde ise bir mektup bulurlar. Mektubu okuyan kuzenler, tüm bu ipuçlarının onları bir hazineye götürmediğini, bunları Ozan dayı ve Sakura yengenin hazırladığını öğrenirler. Japon arkeolog Bay Kiyoshi de bu plana katılmış ve çocukların verimli, unutamayacakları bir gezi yaşamalarına yardımcı olmuştur.

Yapıtta anlatılan olaylarla çocukların önyargılı olmamaları gerektiği vurgulanır. Bunun yanında akıl yürüterek güçlüklerin aşılabileceği, tarihi eserlerin önemi, müze gezileri ön plana çıkarılır.

Çatışmalar: Yapıt, çeşitli çatışmalar üzerine kurgulanmıştır.

Kişi-Kişi Çatışması: Yapıttaki kişilerden birinin, başka bir kişi ile olan çatışmasına kişi-kişi çatışması denir. Aşağıdaki bölüm kişi-kişi çatışmasına örnek gösterilebilir.

“‘Üf saçmalama budala! Kediciği beslemeliyim.’

‘Budala sensin. Herhalde ona burada bakmayı düşünmüyorsun’” (s.14).

Kişinin Kendisiyle Olan Çatışmalar: Yapıtta kişinin kendisiyle olan çatışmasına rastlanmamıştır.

Kişi-Toplum Çatışması: Yapıtta kişi-toplum çatışmasına yer verilmemiştir.

Kişi-Doğa Çatışması: Kişinin doğanın zorlukları ile mücadele ettiği durumlara aşağıdaki bölüm örnek olarak gösterilebilir.

“Kış, yalnız don ve ayazla değil lapa lapa yağan kar ve beraberinde bir sürü sorunla gelip çatmıştı. Çöpçü, güzel günlerin özlemiyle sokaktaki karları kürerken en sevdiği mevsimin yaz olduğunu düşünüyordu” (s.40).

Kişi-Kişi Çatışması	Kişinin Kendisiyle Olan Çatışması	Kişi-Toplum Çatışması	Kişi-Doğa Çatışması
14	0	0	2

Tablo 16. (Efes’in Sırları, Çatışma Türlerinin Sıklığı)

Yapıtta en fazla karşılaşılan çatışma türü, kişi-kişi çatışmasıdır. Yapıtta konunun yapılandırılışını zayıflatan durumlarla karşılaşılmamıştır. Abartılmış merak, aşırı duygusallık, rastlantısallık gibi olumsuzluklara yer verilmemiştir. Yapıtın genelinde, çocukların merak duygusunu devindirecek durumlara yer verilmiştir.

“Caddenin ortasındaki dar, yüksek apartmanın üçüncü katındaki dairenin kapısı yavaşça açıldı ve biri telaşla dışarı çıktı” (s.8).

“Her şeyin tam da istediği gibi gittiğini düşünüyordu ki birden bir ses, ‘Hey sen! Yakalandın!’ dedi” (s.8).

“Biraz daha ilerlemişti ki birden gözlerini kamaştıran bir ışık gördü. Bu da neydi?” (s.81).

“Akşam yemeğinde Sakura yenge biraz dalgın görünüyordu. Ozan dayı ile fısır fısır bir şeyler konuştuktan sonra yüzü iyice asıldı” (s.107).

“Japon yenge tam anlatacaktı ki Ozan dayı hemen araya girdi, ‘Onu da dönüşte söyleyelim. Sürpriz!’” (s.126).

4.6.2.2. İzlek

Yapıtın izleği önyargıdır.

Romanın başkişileri olan kuzenler Efes gezisi sırasında buldukları bazı yazılı kâğıtların kendilerini bir hazineye götüreceğini düşünmüşlerdir. Bunun yanı sıra dayılarının eşi Sakura yengenin ve onun arkeolog arkadaşı Bay Kiyoshi’nin de bu hazinenin peşinde olduklarını düşünmüşlerdir. Kurgunun sonunda ise olayların içyüzü ortaya çıkmış, kuzenler boş yere kuşkulandıklarını ve yanıldıklarını anlamışlardır.

İzlek ile konu uyumludur. Yapıtın izleği, çocuğun anlama düzeyine uygun olarak verilmiştir. İzleğin, çocukların kişiler ve olaylar hakkında önyargısız bireyler olmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

4.6.2.3. Kahramanlar

Baş Kişiler:

Tolga: Olayların başkişileri olan dört kuzenden biridir. Meraklı olmasının yanında diğer kuzenlerine göre daha sağduyuludur.

İrem: Olayların başkişileri olan dört kuzenden biridir. Diğer kuzenlerine göre okuma alışkanlığı daha da gelişmiştir. Bundan dolayı karşılaştığı durumlarla ilgili çoğu zaman ön bilgiye sahiptir. Fotoğraf çekmeyi, gezilere katılıp yeni yerler keşfetmeyi ve hayvanları sevmektedir.

Eren: Olayların başkişileri olan dört kuzenden biridir. İrem’in ikizidir. Diğer kuzenlerine göre daha heyecanlıdır. Polisiye kitaplar okumayı sevmektedir. Kurguda meraklı, macerasever, araştırmacı olarak verilmiştir.

Burcu: Olayların başkişileri olan dört kuzenden biridir. Diğer kuzenlerine göre daha duygusaldır. Annesi, babası öldüğü için dedesi ve anneannesi ile yaşamaktadır. Kurguda hayvansever, dürüst ve sakın bir kişilik olarak verilmiştir.

Tolga	İrem	Eren	Burcu
Durağan	Durağan	Durağan	Durağan
Kapalı	Kapalı	Kapalı	Açık

Tablo 17. (Efes'in Sırları, Baş Kişilerin Karakter Özellikleri)

Tabloda gösterildiği gibi yapıtta beş başkişi vardır. Bu başkişiler incelendiğinde, tamamının durağan olduğu görülmektedir. Ayrıca bir kir karakter açık olarak geliştirilmişken, diğerleri kapalıdır. Başkişiler içerisinde devingen olarak geliştirilmiş karakterlerin olması yapıtın ilgi çekiciliğini artırabileceğini ve çocukların özdeşim kurmasını kolaylaştıracağı söylenebilir.

Yan Kişiler:

Ozan: Dört kuzenin dayısıdır. Kurguda içten, çocuksu, neşeli olarak verilmiştir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Sakura: Kuzenlerin dayısı olan Ozan'ın eşidir. Japon olması nedeniyle Türkçeyi sonradan öğrenmeye çalışmaktadır. Neşeli, içten ve çalışkan bir kahramandır. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Bay Kiyoshi: Sakura yengenin Japon arkadaşıdır. Efes Antik Kenti'nde arkeolog olarak çalışmaktadır. Çalışkan, neşeli ve sevecen bir kişiliğe sahiptir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Şeyma Hanım: Kuzenlerden Tolga'nın annesidir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Güven Bey: Kuzenlerden Tolga'nın babasıdır. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Eda Hanım: İkiz kardeşler İrem ve Eren'in annesidir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Erdem Bey: İkiz kardeşler İrem ve Eren'in babasıdır. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

4.6.2.4. Dil ve Anlatım

“Efes'in Sırları” adlı yapıt incelendiğinde sade bir dil kullanıldığı görülmektedir. Genel olarak kısa ve yalın tümcelere yer verildiği belirlenmiştir.

Yapıtın başından sonuna değin deyimlere rastlanmaktadır: “suyunu çıkarmak” (s.20), “gözü dönmek” (s.52), “akıl yürütmek” (s.89), “yüzünü asmak” (s.107), “can atmak” (s.123) yapıtta yer alan deyimlerden bazılarıdır.

Söz varlığı ögelerinden olan ikilemelerden de sıklıkla yararlanılmıştır. Yapıtta yer alan ikilemelerden bazıları şunlardır: “ıncık cıncık” (s.21), “kıvrım kıvrım” (s.54), “bilgiç bilgiç” (s.86), “kıs kıs” (s.125).

Yapıt incelendiğinde en sık karşılaşılan söz varlığı ögelerinin deyim ve ikilemeler olduğu belirlenmiştir.

Deyim	Atasözü	İkileme
174	0	87

Tablo 18. (Efes’in Sırları, Söz Varlığı Ögelerinin Sıklığı)

Yapıtta ortaokul dönemi okuruna uygun sade bir dil kullanılmıştır. Ayrıca çocukların, anlamını bağlamdan kestirip öğrenebilecekleri yeni sözcükler de kullanılmıştır. Loş, derhâl, tahammülsüz, sitem, ispiyonlamak, şive, işgüzar, aylak, rüküş, matruşka, klips, eda, acente, engin, dingin, kafiye, alaca gibi sözcükler bu duruma örnek gösterilebilir.

Yapıtın genel anlamda çocukta dil zevki uyandıracak bir anlatım ile oluşturulduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra yapıtta anlatım bozukluğu, yazım yanlışlıkları da yapılmıştır. Bunlar aşağıda belirtilmiştir:

“Eğer bir kez daha oğlunuzun elinde dürbünle bizi dikizlediğini görürsek derhal polise haber vereceğiz,’ demişlerdi” (s.10). Bu tümcede geçen derhal sözcüğünün “derhâl” biçiminde yazılması gerekir.

“Burcu sürprizi duyarduymazöylesevinöiştikiböyleanlarda” (s.22). Bu tümcede sözcükler arasında gerekli boşluklar bırakılmamıştır.

“Tıpkı gizli görev yapan bir dedektif edasıyla etrafına şöyle bir bakıp kâğıdı çabucak cebine atıverdi” (s.33). Bu tümcede ise atmak eylemi tezlik anlamı katan – ivermek ekini almıştır. Bunun yanında çabucak sözcüğünün de kullanılması gereksiz sözcük kullanımından kaynaklı anlatım bozukluğuna neden olmuştur.

Az sonra Bay Kiyoshi'yi tam da Burcu'nun söylediği gibikazıkebininyanında,İmparator” (s.69). Bu tümcenin içinde de bazı sözcüklerin arasında gerekli boşluklar bırakılmayıp yanlışlık yapılmıştır.

Yapıt, üçüncü ağızdan anlatım ile okura aktarılmıştır.

“İşte o anda Sakura yenge elinde porselen bebeklerle içeri girdi”(s.33).

4.6.2.5. İleti

Yapıtta önyargı, akıl yürütme, hayvan sevgisi, farklı kültürlere saygı, tarihi eserlerin korunması kavramları ile ilgili iletilere yer verilmiştir. Yapıtın ana ileti ise şudur: Kişilerin ve olayların içyüzü, düşündüğümüzden farklı olabilir.

Yapıtta yer alan yan iletiler ise şöyledir:

Karşılaşılan türlü güçlükler, akıl yardımı ile aşılabılır.

Hayvan sevgisine sahip çocuklar, çevrelerine karşı da iyilik dolu ve sevecen olurlar.

Araştırma ve okuma alışkanlığı olan çocukların farklı konularda bilgi birikimi vardır.

Merak edip macera yaşama isteği çocukların müze ve antik kent gezmeleri için önemli bir güdüleyicidir.

Çocuklar sürükleyici kitaplar okumayı çok sevmektedir.

Merak, çocuklar için araştırma yapma ve okuma için önemli bir güdülenme etkenidir.

Dergi, ansiklopedi, kitap gibi türlü yapıtları okuma alışkanlığı edinmiş çocuklar, belirli bir bilgi birikimine sahip olur.

Çocukların hobi edinmeleri, onların daha mutlu ve çalışkan bireyler olmalarına katkı sağlamaktadır.

Ören yeri, müze, antik kent gibi yerlere yönelik yapılan gezilerinin verimli olması için gezilerin iyi tasarlanması gerekir.

Tarihi eserlerin ve antik kentlerin korunması konusunda hassas olunmalıdır.

Ulusların kendilerine ait kültürleri vardır ve bu kültüre saygı duyulmalıdır.

Genel Değerlendirme: Koray Avcı Çakman'ın “Efes'in Sırları” adlı yapıtı, çocuk edebiyatının temel ilkeleri bağlamında 9-11 yaş aralığındaki çocuklar için önerilebilir.

4.7. ADVİN SAHRA ÇÖLÜ'NDE

Kitabın Yazarı: Koray Avcı Çakman

Editör: Alkım Özalp

Resimleyen: Yusuf Tansu Özel

Kapak Tasarımı ve Çizimler: Yusuf Tansu Özel

Kapak Uygulama ve Grafik: Serap Bertay

Son Okuma: Sema Diker

Yayınevi: Kırmızıkeci Yayınevi

Yayın Tarihi: Ağustos 2019, 4. Basım

Sayfa Sayısı: 122

4.7.1. Dış Yapı Özellikleri

4.7.1.1. Boyut

Kitap, 13,5 × 19,5 cm boyutlarındadır. Bu yönüyle ortaokul dönemi çocukların zorlanmadan taşıyabilecekleri büyüklüktedir. Ayrıca bu boyut, çocukların kitaplık oluşturmalarına ve kitaplık düzenlemelerine de uygun bir boyuttur.

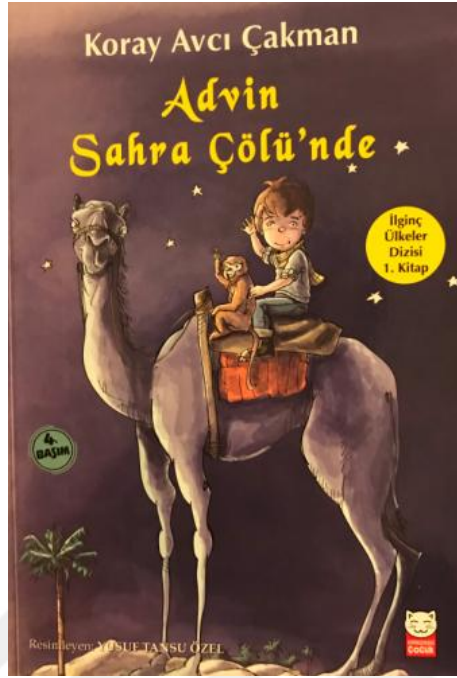
4.7.1.2. Kâğıt

Kitapta kullanılan kâğıt açık sarı, mat ve dayanıklı kâğıttır. Kâğıdın mat olması, yazıların rahat okunması ve okurun gözünü yormaması açısından önemlidir. Kâğıdın dayanıklı ve kalın olması ise sayfaların çevrilmesi sırasında kolaylık sağlamaktadır.

4.7.1.3. Kapak

Kitabın ön kapağında, mor arka plan üzerinde görsel ve yazılar bulunmaktadır. En üstte ve ortada yazarın adı ve soyadı bulunmaktadır. Hemen altında kitabın adı yazmaktadır. Ön kapağın ortasında renkli çizimlerle bir deve resmedilmiştir. Devenin üzerinde Advin ve maymunu Fora bulunmaktadır. Devenin bulunduğu ortamda, çölü sezdirecek biçimde kum tepeleri ve palmyeler çizilmiştir. Gökyüzünde ise yıldızlar görülmektedir. Tüm resim incelendiğinde bu çizimin, Advin'in annesiyle babasını bulmak için kamp alanından kaçtığı gece olduğu düşünülebilir. Bu çizimin sağında kitabın, ilginç ülkeler dizisinin birinci kitabı olduğu yazılıdır. Kitabın sol alt kısmında, resimleyen adı yazmaktadır. Hemen

üstünde kitabın kaçınıcı basım olduğu yazmaktadır. Sağ altta ise yayınevinin adı ve logosu bulunmaktadır.

Resim 40. (Advin Sahra Çölü'nde, Ön Kapak)

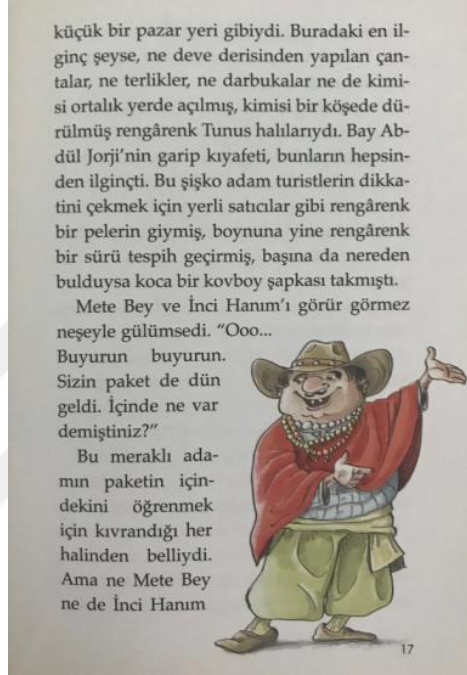
Kitabın arka kapağında yapıtın serim bölümü hakkında bilgiler verilmiştir. Bu yazının altında ise denetim pulu bulunmaktadır. Sol üst kısımda, kitabın içinde de yer verilen çizimlerden biri, Bay Fili ve Advin'in Belvedere Kayalıkları'nda olduğu çizim bulunmaktadır. Sol en altta yayınevinin adı, logosu, sosyal medya adresleri yazmaktadır. Sağ alt köşede ise kitabın fiyatı ve çizgi imi bulunmaktadır.

Resim 41. (Advin Sahra Çölü'nde, Arka Kapak)

4.7.1.4. Sayfa Düzeni

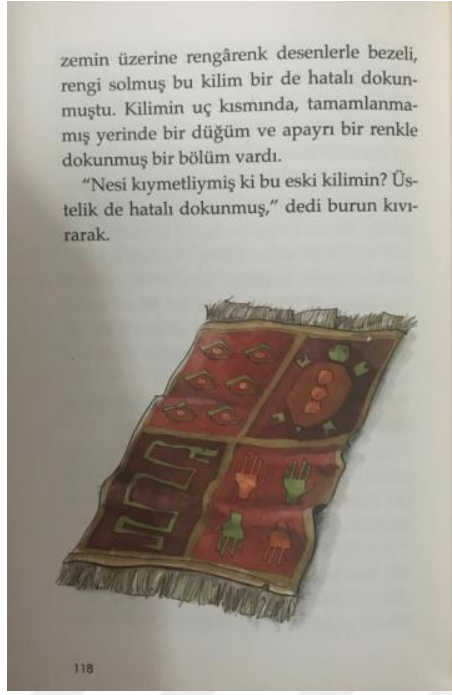
“Advin Sahra Çölü’nde” adlı yapıtta sayfa kenarlarında, sözcük ve satır aralarında bırakılan boşluklar düzenli görülmektedir. Her yeni bölüm başlarken sayfanın üst bölümünde boşluklar bırakılmıştır. Bu da okurun dikkatini çekmekte ve okuyucuya yeni bir bölüme geçildiğini duyumsatmaktadır. Yazı karakteri Verdana ve 12 puntodur. Satır aralığı ise ortaokul dönemi çocuklar için uygundur. Ayrıca metnin ve resmin birlikte yer aldığı sayfalarda herhangi bir karmaşa söz konusu değildir.

Resim 42. (Advin Sahra Çölü’nde, s.17)

4.7.1.5. Resimler

Yapıttaki resimlemeler Yusuf Tansu Özel tarafından yapılmıştır. Yapıttaki resimler bir fotoğraf gerçekliğiyle değil, resimleyen yorumu katılarak çizilmiştir. Ayrıca resimlerde kullanılan giysiler ve eşyalar, olayların geçtiği yer olan Tunus'un kültürüne uygun olarak çizilmiştir.

Resim 43. (Advin Sahra Çölü'nde, s.118)

Yapıt içerisindeki resimlerden bazıları yukarıdaki gibi metin ile birlikte yer almıştır. Bazı resimler ise sayfa içerisinde metin bulunmadan çizilmiştir.

Resim 44. (Advin Sahra Çölü'nde, s.65)

Bazı resimler ise aşağıdaki gibi iki sayfada tamamlanacak biçimde çizilmiştir.

Resim 45. (Advin Sahra ölü'nde, s.88-89)

Tüm bu resimler çocuk gerçekliğine uygun olarak çizilmiştir. Ayrıca, çizilen bu resimlerin metinde anlatılanların çocuğun belleğinde canlandırılmasına katkı sağlayacağı söylenebilir. Resimler, çocukları düşündürebilecek ve onların ilgisini çekebilecek niteliktedir. Bunların yanı sıra görsellerde resmedilen bazı kişilerin, çocuklara korkunç gelebilecek biçimde çizildiği söylenebilir. Bu kişiler: Yaşıba, Bay Hundumundi, Bay Abdül Jorji'dir.

4.7.2. İç Yapı Özellikleri

4.7.2.1. Konu

Yapıtta, Advin adlı çocuğun, Sahra ölü'nde kaybolan annesi ve babasını araması anlatılmaktadır.

Altı bölümden oluşan yapıt, Advin ve ailesinin çölde ortaya çıkan kum fırtınasından kendilerini sakınmak için çadırlarına girmeleri ile başlamaktadır. Advin'in annesi ve babası antropologtur. Yeni görev yerleri olan Tunus'un Duz şehri yakınlarındaki kamp alanları Sahra ölü'nün ortasındadır. Advin'in anne ve babası üzerinde çalıştıkları Samsahara'nın ne olduğunu öğrenebilmek için çölde yaşayan Bay Hundumundi ile görüşmek isterler. Bu görüşme için yanlarına rehberleri Nabil'i de alıp kamp alanından ayrılırlar. İnci Hanım ve Mete Bey kamp alanına geri dönmeyince Advin, annesiyle babasının başına kötü bir şeyin gelmiş olmasından korkar. Tüm geceyi kâbuslar görerek geçirir. Sabah uyandığında ise annesiyle

babasının hâlâ dönmediğini görür. Üstelik yetkililer onu Türkiye'deki amcasının yanına göndermek istemektedirler. Advin ise çölde kalıp annesiyle babasını aramakta kararlıdır. Bu amaçla gece kamp alanından aldığı bir deve ile yola çıkar. Türlü maceralardan sonra ilk olarak Duz şehrinde dükkânı olan ve anne-babasının kendisinden alışveriş yaptığı Bay Abdül Jorji'nin yanına gider. Burada aradığı yardımı bulamayan Advin, bir ipucu bulabilmek için çadırdan ayrılırken yanına aldığı annesiyle babasının günlüğüne göz atar. Bu sırada güvenilir, iyi kalpli bir kişi olarak not alınmış birinin adını okur. Bu kişinin adı, Bay Fili'dir. Advin, yanında Fora ile birlikte Bay Fili'yi bulmak için otobüsle Tozur şehrine gider. İlk başlarda onun ilginç biri olduğunu düşünen Advin, sonrasında Bay Fili'yi sever ve ona güvenir. Advin ve Bay Fili, günlükten yararlanarak Mete Bey ve İnci Hanım'ı ararlar. İpuçları onları bazen Sahra Çölü'nde Bay Hundumundi'nin kulübesine, bazen Belvedere Kayalıkları'na, bazen de Dar Cherait Müzesi'ne götürür. İpuçlarına izleyip en son Cerbe Adası'na giderler. Yanlarında Fora ve Bay Fili'nin papağanı Agnomos da vardır. Burada takip etmeye başladıkları iki adam bir deniz fenerine gelir. Bay Fili de onların peşinden gitmiştir fakat geri gelmemiştir. Advin daha fazla bekleyemez ve o da deniz fenerine gider. Deniz fenerinde takip ettikleri iki adam ve onlarla birlik olduğu anlaşılan bir kişi daha görür. Bu kişi ise Nabil'dir. Yerde ise elleri ve ayakları bağlı üç kişi bulunmaktadır: Mete Bey, İnci Hanım ve Bay Fili. Çok heyecanlanan ve onları kurtarmak isteyen Advin, adamlardan ikisinin gittiğini görünce harekete geçer fakat Nabil'e yakalanır. Tam bu sırada Advin, heybesinden daha önce Bay Fili'nin Fora'ya koklatıp da sakinleştirdiği otu yani halfa otunu Nabil'e koklatır ve onun bayılmasını sağlar. İçerideki diğer adamın üstüne ise Advin'in maymunu Fora atlamıştır ve onu rahat bırakmamaktadır. Bu kargaşada Advin ipleri çözer ve ailesiyle Bay Fili'yi kurtarır. Kurgunun sonunda İnci Hanım ve Mete Bey'in anlattıklarından Samsahara'nın Bay Hundumundi'nin kilimi olduğu anlaşılır. Bay Hundumundi, bu kilimi Advin'in annesi ve babasına armağan olarak vermiştir. Samsahara'nın peşinde olan kötü niyetli kişiler, Nabil aracılığıyla bu durumdan haberdar olmuş ve İnci Hanımla Mete Bey'i kaçırp kilimi de almıştır. Advin'in annesiyle babası olan bitenleri anlatırken polisler de Nabil'in kaçan ortaklarını kilimi başka bir yere satmadan yakalar. İşin içinde Abdül Jorji'nin de olduğu anlaşılır. El konulan kilim de sergilenmek üzere müzeye götürülür.

Yapıtta anlatılan olaylarla çocukların, aileleri için türlü güçlükleri aşabileceklerinin anlatılmasının yanında akıl yürütme, yürekli olma, tarihi eserlerin korunması da ön plana çıkarılır. Zorluklarla baş etmek, güven, önyargı vurgulanır.

Çatışmalar: Yapıt, çeşitli çatışmalar üzerine kurgulanmıştır.

Kişi-Kişi Çatışması: Kurgunun başında kum fırtınası çıkmak üzereyken içeri girmek istemeyen Advin ve onu zorla çadıra sokan babası arasındaki olay, kişi-kişi çatışmasına örnek olarak gösterilebilir.

“Ama Advin’in ne olursa olsun Fora’yı bulmadan içeri girmeye niyeti yoktu. Bu kez babası hışımla dışarı çıktı ve söylene söylene oğlunu kolundan tuttuğu gibi çekercesine çadıra soktu: ‘Gir artık içeri Advin. Yoksa bir kum tepesinin altında kalmak mı istiyorsun?’” (s.5-6).

Kişinin Kendisiyle Olan Çatışmalar: Yapıtın başkişisi Advin’in kamp alanında anne ve babasını beklerken onlar için endişelenmesi ve bu sıradaki içsel konuşmaları kişinin kendisiyle olan çatışmasına örnektir.

“Acaba ondan ne saklıyorlardı? Yoksa anne-babasının başına bir şey mi gelmişti?” (s.24).

Kişi-Toplum Çatışması: Yapıtta kişi-toplum çatışmasına yer verilmemiştir.

Kişi-Doğa Çatışması: Kişinin, doğanın ve doğadaki canlıların güçlükleri ile mücadele ettiği durumlara aşağıdaki bölüm örnek olarak gösterilebilir.

“Advin korkudan soğuk terler döküyor; bu gözü dönmüş kurtların elinden nasıl kurtulacaklarını düşünüyordu. Tam bu sırada kurtlardan biri, ‘Hırr! Hırrr... hırrrr...’ diye sesler çıkararak koca pençesiyle ona doğru atıldı” (s.37).

Kişi-Kişi Çatışması	Kişinin Kendisiyle Olan Çatışması	Kişi-Toplum Çatışması	Kişi-Doğa Çatışması
7	6	0	3

Tablo 19. (Advin Sahra Çölü’nde, Çatışma Türlerinin Sıklığı)

Yapıtta en fazla karşılaşılan çatışma türü, kişi-kişi çatışmasıdır. Yapıtta konunun yapılandırılışını zayıflatan durumlarla karşılaşılmamıştır. Abartılmış merak, aşırı duygusallık, rastlantısallık gibi olumsuzluklara yer verilmemiştir. Yapıtın genelinde, çocukların merak duygusunu devindirecek durumlara yer verilmiştir.

“Bu arada, Profesör Dupont’un ateşin başında yerlilerle fısır fısır konuşması Advin’in gözünden kaçmamıştı. Acaba ondan ne saklıyorlardı?” (s.24).

“Ardından ay ışığının aydınlatığı kum tepesinde bir karaltı gördü” (s.34).

““Olamaz... Şim... şimdi ne yapacağız?” dedi Advin korkuyla” (s.37).

“Advin nedense onun davranışlarından rahatsız olmuştu. Birden bir şimşek çaktı kafasında” (s.46).

“Advin endişelenmişti. Yoksa Bay Hundumundi ölmüş müydü?” (s.83).

4.7.2.2. İzlek

Yapıtın izleği anne-baba sevgisidir.

Yapıtın başkişisi Advin, aniden ortadan kaybolan annesi ve babasını çölün zorlu şartlarına rağmen pes etmeden arar. Bu arama sırasında güvenebileceği tek kişi olan Bay Fili ile birlikte ipuçlarını izlerler. Türlü akıl yürütmeler ve çıkarımlarda bulunurlar. Cesaretini yitirmeyen Advin, sonunda annesi ve babasına ulaşır.

İzlek ile konu uyumludur. Yapıtın izleği, çocuğun anlama düzeyine uygun olarak verilmiştir. İzleğin çocukların; aile sevgisine sahip, yürekli ve güçlükleri aşmada akıl yürütüp, mantıklı hareket eden bireyler olmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

4.7.2.3. Kahramanlar

Baş Kişiler:

Advin: Olayların başkişisi Advin, on bir yaşında yürekli, meraklı ve akıllı bir çocuktur. Annesi ve babası antropologtur ve dünyanın çeşitli ülkesinde görev yapmışlardır. Yine görevde oldukları bir zamanda Advin, Afrika’da doğmuştur. Adı da Afrika dilinde ‘zengin arkadaş’ anlamına gelmektedir. Advin, annesiyle babasının okul dönemi dışındaki görevlerine katılmış ve böylece yeni yerler ve yeni kültürlerle tanışmıştır. Advin, hayvansever bir çocuktur. Yaşadığı olaylardan ve öğrendiklerinden anlamlar çıkarır. Güçlükleri aşmada akıl yürütüp mantıklı hareket eder.

Bay Fili: Annesi ve babasını bulmada Advin’e yardım eden kişidir. Dürüst, akıllı ve konukseverdir. İnci Hanım ve Mete Bey’in günlüklerinden hareketle

ipuçlarını dikkatle takip etmiştir. Güçlükleri aşmada mantıklı hareket etmiştir. Kurgu boyunca iletişimi iyi, içten, akıllı, yardımsever olarak verilmiştir.

Advin	Bay Fili
Durağan	Durağan
Açık	Kapalı

Tablo 20. (Advin Sahra ölü’nde, Başkişilerin Karakter Özellikleri)

Tabloda gösterildiği gibi yapıtta iki başkişi vardır. Bu başkişiler incelendiğinde, açık karakterler olduğu gibi kapalı ve durağan karakterlerin de yer aldığı belirlenmiştir. Başkişilerin açık olmasının, okurun kahramanlarla özdeşim kurmasını kolaylaştıracakı söylenebilir. Ayrıca, devingen karakterlerin geliştirilmesinin, çocuklarda insanların değışebileceği düşüncesini oluşturacakı söylenebilir.

Yan Kişiler:

İnci Hanım: Advin’in annesidir. Kurguda cesur ve çalışkan olarak verilmiştir. Durağan ve kapalı bir karakter olarak verilmiştir.

Mete Bey: Advin’in babasıdır. Kurguda cesur ve çalışkan olarak verilmiştir. Durağan ve kapalı bir karakter olarak verilmiştir.

Nabil: Advin’in ailesine Tunus’ta rehberlik eden kişidir. Tunusludur. Kurgu içerisinde güvenilmez, fırsatçı, yalancı olarak verilmiştir. Devingen ve kapalı bir karakterdir.

Profesör Dupont: Advin’in annesi ve babasının da görevli olduğu kamp alanında yetkili kişilerdendir. Antropoloji alanında uzmandır. Neşesiz, sevimsiz ve disiplinli olarak gösterilmiştir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Bay Hundumundi: Advin’in annesiyle babasının, Samsahara’nın sırrını çözmek için görüştükleri yaşlı kişidir. Sahra ölü’ndeki kulübesinde yaşamaktadır. Kurguda inatçı olarak verilmiştir. Durağan ve açık bir karakterdir.

Bay Abdül Jorji: Duz şehrinde ticaret ile uğraşan yerel bir kişidir. Kurguda; kurnaz, samimiyetsiz, meraklı ve kötü bir kişi olarak verilmiştir. Devingen ve kapalı bir karakterdir.

Tuareg: Advin'i çölde kurt saldırısından kurtaran kişidir. Kurguda yardımsever, dürüst, konuksever olarak gösterilmiştir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

4.7.2.4. Dil ve Anlatım

“Advin Sahra Çölü’nde” adlı yapıt incelendiğinde sade bir dil kullanıldığı görülmektedir. Genel olarak kısa ve yalın tümcelere yer verildiği belirlenmiştir. Yapıtın başından sonuna değin deyimlere rastlanmaktadır: “gözünü dikmek” (s.11), “sabır tükenmek” (s.28), “eli ayağına dolaşmak” (s.80), “ağzını bıçak açmamak” (s.96), “dize getirmek” (s.121) yapıtta yer alan deyimlerden bazılarıdır.

Söz varlığı ögelerinden olan ikilemelerden de sıklıkla yararlanılmıştır. Yapıtta yer alan ikilemelerden bazıları şunlardır: “harıl harıl” (s.8), “hayal meyal” (s.39), “cıyak cıyak” (s.79), “lime lime” (s.115).

Yapıt incelendiğinde en sık karşılaşılan söz varlığı ögelerinin deyim ve ikilemeler olduğu belirlenmiştir.

Deyim	Atasözü	İkileme
69	0	62

Tablo 21. (Advin Sahra Çölü’nde, Söz Varlığı Ögelerinin Sıklığı)

Yapıtta ortaokul dönemi okuruna uygun sade bir dil kullanılmıştır. Ayrıca çocukların, anlamını bağlamdan kestirip öğrenebilecekleri yeni sözcükler de kullanılmıştır. Aşırmak, yürütmek, cüppe, kaftan, hörgüç, eyer, dizgin, fes, serap gibi sözcükler bu duruma örnek gösterilebilir.

Yapıtın genel anlamda çocukta dil zevki uyandıracak bir anlatım ile oluşturduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra, yapıtta anlatım bozukluğu ve yazım yanlışlıkları da yapılmıştır. Bunlar aşağıda belirtilmiştir:

“Onun bu hali Advin'i korkutmuştu” (s.61). Bu tümcede geçen “hali” sözcüğünün, hâli olarak yazılması gerekmektedir.

“Hamadu’nun kulübesi yanınca onun oğlu Sero başka kulübe yapmıştı” (s.85). Bu tümcede geçen “yanınca” sözcüğü yerine yanında sözcüğünün kullanılması gerekmektedir.

Ayrıca 115. sayfanın ikinci satırında sözcükler arasında boşluk bırakılmamıştır: “...etmesine ama herkes farklı bir şey söylüyordu. Hatta öyle” (s.115).

Yapıt, üçüncü ağızdan anlatım ile okura aktarılmıştır.

“Fora bir taburenin üzerinde hiç kıpırdamadan öylece duruyordu” (s.61).

4.7.2.5. İleti

Yapıtta aile sevgisi, cesaret, akıl yürütme, güven, önyargı, hayvan sevgisi kavramları ile ilgili iletilere yer verilmiştir. Yapıtın ana ileti ise şudur: Çocuklar, annesi ve babası için özverili davranıp türlü güçlüklerle katlanabilir.

Yapıtta yer alan yan iletiler ise şöyledir:

Cesaretimizi yitirmeyip aklımızın kılavuzluğunda hareket ettiğimizde güçlükleri aşabiliriz.

Kişilerin ve olayların içyüzü, görüldüğü gibi olmayabilir.

Kişinin çevresinde güvenilebileceği insanlar olmalıdır.

Kısa sürede kurulan ilişkilerde güven sağlanamaz.

Kişiler, işleri gereği bazı bilgileri gizli tutmalıdır.

Her ülkenin farklı bir kültürü vardır ve bu kültüre saygı duyulmalıdır.

Toplumların kültürünü tanıyan kişi, o ülkedeki insanlarla iyi iletişim kurabilir.

En büyük zenginlik; görebildiğimiz, tanıyabildiğimiz yaşamdır.

Çocuklar, gezerek, keşfederek, tanıyarak gerçekleştirdikleri öğrenmelerle gelişir ve zenginleşir.

Genel Değerlendirme: Koray Avcı Çakman’ın “Advin Sahra Çölü’nde” adlı yapıtı, çocuk edebiyatının temel ilkeleri bağlamında 9-11 yaş aralığındaki çocuklar için önerilebilir.

4.8. ADVİN GÜMÜŞ SIRTLI GORİLLER ÜLKESİNDE

Kitabın Yazarı: Koray Avcı Çakman

Editör: Alkım Özalp

Resimleyen: Yusuf Tansu Özel

Kapak Tasarımı ve Çizimler: Yusuf Tansu Özel

Kapak Uygulama ve Grafik: Serap Bertay

Son Okuma: Sema Diker

Yayınevi: Kırmızıkeci Yayınevi

Yayın Tarihi: Eylül 2018, 2. Basım

Sayfa Sayısı: 116

4.8.1. Dış Yapı Özellikleri

4.8.1.1. Boyut

Kitap, $13,5 \times 19,5$ cm boyutlarındadır. Bu yönüyle ortaokul dönemi çocukların zorlanmadan taşıyabilecekleri büyüklüktedir. Ayrıca bu boyut, çocukların kitaplık oluşturmalarına ve kitaplık düzenlemelerine de uygun bir boyuttur.

4.8.1.2. Kâğıt

Kitapta kullanılan kâğıt açık sarı, mat ve dayanıklı kâğıttır. Kâğıdın mat olması, yazıların rahat okunması ve okurun gözünü yormaması açısından önemlidir. Kâğıdın dayanıklı ve kalın olması ise sayfaların çevrilmesi sırasında kolaylık sağlamaktadır.

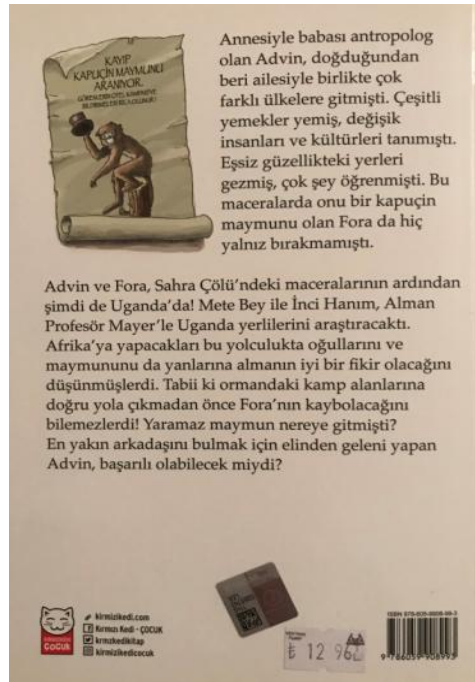
4.8.1.3. Kapak

Kitabın ön kapağında, en üstte ve ortada yazarın adı ve soyadı bulunmaktadır. Hemen altında kitabın adı yazmaktadır. Ön kapağın ortasında ormanlık bir alanda yemyeşil ağaçlar ve goriller görülmektedir. Ağacın dallarından birinde ise Advin ve maymunu Fora resmedilmiştir. Çizimin hemen üstünde ve sağda yapıtın kaçıncı basım olduğu, solda ise yapıtın içerisinde bulunduğu dizinin adı bulunmaktadır. Sol altta resimleyeninin adı yazmaktadır. Sağ altta ise yayınevinin adı ve logosu bulunmaktadır.

Resim 46. (Advin Gümüş Sırtlı Goriller Ülkesinde, Ön Kapak)

Kitabın arka kapağında yapıtın serim bölümü hakkında bilgiler verilmiştir. Soru tümceleri ile merak artırılmaya çalışılmıştır. Bu tanıtım yazısının altında ise denetim pulu bulunmaktadır. Sol üst kısımda, kitabın içinde de yer verilen çizimlerden biri, Fora'nın kayıp ilanının çizimi bulunmaktadır. Sol en altta yayınevinin adı, logosu, sosyal medya adresleri yazmaktadır. Sağ alt köşede ise kitabın fiyatı ve çizgi imi bulunmaktadır.

Resim 47. (Advin Gümüş Sırtlı Goriller Ülkesinde, Arka Kapak)

4.8.1.4. Sayfa Düzeni

“Advin Gümüş Sırtlı Goriller Ülkesinde” adlı yapıtta sayfa kenarlarında, sözcük ve satır aralarında bırakılan boşluklar düzenli görülmektedir. Her yeni bölüm başlarken sayfanın üst bölümünde boşluklar bırakılmıştır. Bu da okurun dikkatini çekmekte ve okuyucuya yeni bir bölüme geçildiğini duyumsatmaktadır. Yazı karakteri Verdana ve 12 puntodur. Satır aralığı ise ortaokul dönemi çocuklar için uygundur. Ayrıca metnin ve resmin birlikte yer aldığı sayfalarda herhangi bir karmaşa söz konusu değildir.

Resim 48. (Advin Gümüş Sırtlı Goriller Ülkesinde, s.87)

4.8.1.5. Resimler

Yapıttaki resimlemeler Yusuf Tansu Özel tarafından yapılmıştır. Yapıttaki resimler bir fotoğraf gerçekliğiyle değil, resimleyen yorumu katılarak çizilmiştir. Ayrıca resimlerde kullanılan giysiler ve eşyalar, olayların geçtiği yer olan Uganda'nın kültürüne ve iklimine uygun olarak çizilmiştir.

Resim 49. (Advin Gümüş Sırtlı Goriller Ülkesinde, s.114)

Yapıt içerisindeki resimlerden bazıları yukarıdaki gibi metin ile birlikte yer almıştır. Bazı resimler ise sayfa içerisinde metin bulunmadan çizilmiştir.

Resim 50. (Advin Gümüş Sırtlı Goriller Ülkesinde, s.65)

Bazı resimler ise aşağıdaki gibi iki sayfada tamamlanacak biçimde çizilmiştir.

Resim 51. (Advin Gümüş Sırtlı Goriller Ülkesinde, s.80-81)

Tüm bu resimler çocuk gerçekliğine uygun olarak çizilmiştir. Ayrıca, çizilen bu resimlerin metinde anlatılanların çocuğun belleğinde canlandırılmasına katkı sağlayacağı söylenebilir. Resimler, çocukları düşündürebilecek ve onların ilgisini çekebilecek niteliktedir.

4.8.2. İç Yapı Özellikleri

4.8.2.1. Konu

Yapıtta, Advin adlı çocuğun, Uganda'da kaybolan Fora adlı maymununu araması anlatılmaktadır.

Yedi bölümden oluşan yapıt, Advin'in maymunu Fora ile pazar alanındaki gezisi ile başlamaktadır. Advin, antropolog olan annesi ve babası ile birlikte bir araştırma için Uganda'nın Kampala adlı şehrine gelmiş yanına da arkadaşı olan Fora adlı maymunu almıştı. Annesi İnci Hanım ile babası Mete Bey, kamp kuracakları alana geçip çalışmalara başlamak için Alman arkeolog Bay Mayer'i otellerinde beklerken Advin de Fora ile birlikte etrafı gezmeye çıkmıştır. Maymunu Fora, pazardaki hareketli hâlleri ile herkesin dikkatini çekmektedir. Özellikle de yüzünde yara izi olan bir adam, Fora'nın eşyaları ve yiyecekleri aşırmakta çok yetenekli olduğunu fark etmiş ve Advin'e Fora'yı kendisine vermesi karşılığında para teklif etmiştir. Advin bu teklifi kabul etmeyince de onu otele kadar takip etmiştir. Fora'yı

kaçırmak için fırsat arayan bu adam, bir gün bunu başarır. Bay Mayer, yardımcısı Otto ile birlikte otele gelip Advinlerin kahvaltı masasına oturur. Kahve içip sohbet ettikleri sırada Fora ortadan kaybolur. Her yeri aramalarına karşın Fora'yı bulamazlar. Araştırmalarına başlamak için rehberler eşliğinde başka bir şehre gidecek olan ekip, Fora'yı aramayı bırakır ve yola çıkar. Oradan ayrılmadan önce de otele ve çevresine, kaybolan Fora'nın arandığını bildiren duvar kâğıdı asarlar. Yolculukları sırasında gümüş Sırtlı Gorillere, türlü bitkilere, yerli kabilelere rastlayan Advin, bunların hiçbirine odaklanamaz. Anne ve babasının kamp çadırında uyudukları bir saatte onlara bir not bırakarak kamp alanından ayrılır. Önce Kampala şehrindeki kaldıkları otele gider. Burada Fora'nın hâlâ bulunmadığını öğrenir ama bir ipucu elde eder. İpucundan yola çıkarak Entebbe adlı şehre gider. Burada Fora'yı yüzünde yara izi olan bir adamın yanında bulur. Bu adamın Kampala'daki pazarda, Fora'yı para karşılığında almak isteyen adam olduğu anımsar. Adam Fora'yı hırsızlık yaptırmak için kaçırmıştır. Adamın peşine düşen Advin, türlü zorluklarla Fora'yı bu adamdan kurtarır. Sonrasında ise kendisini aramaya gelen babası ve rehber Bakari ile buluşur. Sonrasında da hep beraber kamp alanına, annesinin yanına giderler.

Yapıtta anlatılan olaylarla çocukların, arkadaşları hâline gelen hayvanlar için türlü güçlükleri aşabilecekleri anlatılır. Bunun yanında akıl yürütme, yürekli olma da ön plana çıkarılır.

Çatışmalar: Yapıt, çeşitli çatışmalar üzerine kurgulanmıştır.

Kişi-Kişi Çatışması: Yapıtın başkişisi Advin ile babası arasındaki geçen aşağıdaki konuşma, kişi-kişi çatışmasına örnek olarak gösterilebilir.

“‘Hayır baba, gidemeyiz. Fora benim dostum.’ ‘Seni anlıyorum oğlum. Ama lütfen sen de bizi anla. Buraya bir araştırma yapmak için geldik ve onu yapmadan dönmeyeceğiz.’ Advin’in sesi yükselmişti: ‘Demek sizin aptal araştırmanız Fora’dan daha önemli!’” (s.50).

Kişinin Kendisiyle Olan Çatışmalar: Yapıtın başkişisi Advin’in, pazar alanında kendisini izleyen biri olup olmadığı ile ilgili yaşadığı kararsızlık, kişinin kendisiyle olan çatışmasına örnektir.

“Yoksa bu adam onları takip mi ediyordu? ‘İyi de neden takip etsin ki bizi?’ diye düşündü Advin” (s.12).

Kişi-Toplum Çatışması: Yapıtta kişi-toplum çatışmasına yer verilmemiştir.

Kişi-Doğa Çatışması: Kişinin doğanın ve doğadaki canlıların yaşattığı güçlükler ile mücadele ettiği durumlara aşağıdaki bölümler örnek olarak gösterilebilir.

“Profesör yüzüne yapışan bir sineği kovmak için kendi kendini tokatlamıştı” (s.67).

“Sinekler fısfa aldırmadan onun açık pembe tenine konup duruyorlardı. Şimdiden bir kulağını kızartmış, gözkapaklarından birini hafifçe şişirmişlerdi” (s.67).

Kişi-Kişi Çatışması	Kişinin Kendisiyle Olan Çatışması	Kişi-Toplum Çatışması	Kişi-Doğa Çatışması
7	4	0	9

Tablo 22. (Advin Gümüş Sırtlı Goriller Ülkesinde, Çatışma Türlerinin Sıklığı)

Yapıtta en fazla karşılaşılan çatışma türü, kişi-doğa çatışmasıdır. Yapıtta konunun yapılandırılışını zayıflatan durumlarla karşılaşılmamıştır. Abartılmış merak, aşırı duygusallık, rastlantısallık gibi olumsuzluklara yer verilmemiştir. Yapıtta, çocukların merak duygusunu devindirecek durumlara da yer verilmiştir. Bunlardan bazıları aşağıda gösterilmiştir.

“Tam bu sırada birilerinin onları izlediği hissine kapıldı Advin” (s.11).

“‘Afrika’nın gizemini bizim çözmemizi bekliyor da ondan!’

‘Gizem mi? Ne gizemi?’ diye sordu heyecanla” (s.21).

“Bu sırada onu sırtından biri ittirdi. ‘Teşekkür ederim Bakari,’ diyerek bir an için arkasına döndü Otto. Ama o anda gördüğü manzara karşısında korkudan dili tutuldu” (s.74).

4.8.2.2. İzlek

Yapıtın izleği hayvan sevgisidir.

Yapıtın başkişisi Advin, en yakın arkadaşı hâline gelen Fora adlı maymununun kaybolması ile Uganda gezisinden zevk alamaz. Kayıp ilanları asmak ve polis merkezine başvurmakla da yetinmeyen Advin, tek başına Fora’yı aramaya çıkar. Fora’ya karşı olan sevgisi, tanımadığı bir ülkede türlü güçlüklerle baş etmesini gerektirir. Cesur davranıp akıl yürüterek Fora’yı bulur ve onu, kaçıran adamdan alır.

İzlek ile konu uyumludur. Yapıtın izleği, çocukların anlama düzeyine uygun olarak verilmiştir. İzleğin çocukların; hayvan sevgisine sahip, güçlükleri aşmada akıl yürütüp mantıklı hareket eden bireyler olmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

4.8.2.3. Kahramanlar

Baş Kişiler:

Advin: Olayların başkişisi Advin; yürekli, meraklı ve akıllı bir çocuktur. Annesi ve babası antropologtur ve dünyanın çeşitli ülkelerinde görev yapmışlardır. Advin yine görevde oldukları bir zamanda Afrika'da doğmuştur. Adı da Afrika dilinde 'zengin arkadaşı' anlamına gelmektedir. Advin, annesiyle babasının okul dönemi dışındaki görevlerine katılmış ve böylece yeni yerler ve yeni kültürlerle tanışmıştır. Advin, hayvansever bir çocuktur. Yaşadığı olaylardan ve öğrendiklerinden anlamlar çıkarır. Güçlükleri aşmada akıl yürütüp mantıklı hareket eder.

Advin
Durağan
Açık

Tablo 23. (Advin Gümüş Sırtlı Goriller Ülkesinde, Başkişinin Karakter Özellikleri)

Tabloda gösterildiği gibi yapıtta bir başkişi vardır. Bu başkişi incelendiğinde, açık ve durağan karakter olduğu görülmektedir. Başkişilerin açık olmasının, okurun kahramanla özdeşim kurmasını kolaylaştıracağı söylenebilir.

Yan Kişiler:

İnci Hanım: Advin'in annesidir. Kurguda çalışkan ve anlayışlı olarak verilmiştir. Durağan ve kapalı bir karakter olarak verilmiştir.

Mete Bey: Advin'in babasıdır. Kurguda cesur ve çalışkan olarak verilmiştir. Durağan ve kapalı bir karakter olarak verilmiştir.

Bakari: Advin'in ailesine Uganda'da rehberlik eden kişidir. Ugandalıdır. Kurgu içerisinde güvenilir ve yardımsever bir kişi olarak verilmiştir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Profesör Mayer: Advin'in annesi ve babasının da görevli olduğu kamp alanında araştırmacıdır. Antropoloji alanında uzmandır. Almanya'dan gelmektedir. Konuşkan ve çalışkandır. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Otto: Profesör Mayer'in yardımcısıdır. Korkak ve telaşlı bir kişidir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Ayo: Bakari ile birlikte Advinlere ve Profesör Mayer'e rehberlik yapmaktadır. Güvenilir bir kişi olarak gösterilmiştir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Yüzünde yara izi olan adam: Advin'in arkadaşı maymun Fora'yı kaçıran kişidir. Kaçırdığı maymuna hırsızlık yaptırmaktadır. Güvenilmez, yalancı ve kötü bir kişiliğe sahiptir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

4.8.2.4. Dil ve Anlatım

“Advin Gümüş Sırtlı Goriller Ülkesinde” adlı yapıt incelendiğinde sade bir dil kullanıldığı görülmektedir. Genel olarak kısa ve yalın tümcelere yer verildiği belirlenmiştir. Yapıtın başından sonuna değin deyimlere rastlanmaktadır: “ucuz atlatmak” (s.27), “göz kulak olmak” (s.47), “kanı kaynamak” (s.85), “yola koyulmak” (s.91), “göze almak” (s.106) yapıtta yer alan deyimlerden bazılarıdır.

Söz varlığı ögelerinden olan ikilemelerden de sıklıkla yararlanılmıştır. Yapıtta yer alan ikilemelerden bazıları şunlardır: “saçma sapan” (s.46), “doğru düzgün” (s.71), “soluk soluğa” (s.95), “ıvır zıvır” (s.116).

Yapıt incelendiğinde en sık karşılaşılan söz varlığı ögelerinin deyim ve ikilemeler olduğu belirlenmiştir.

Deyim	Atasözü	İkileme
102	0	67

Tablo 24. (Advin Gümüş Sırtlı Goriller Ülkesinde, Söz Varlığı Ögelerinin Sıklığı)

Yapıtta ortaokul dönemi okuruna uygun sade bir dil kullanılmıştır. Ayrıca çocukların, anlamını bağlamdan kestirip öğrenebilecekleri yeni sözcükler de kullanılmıştır. Aşırnak, tamtam, balafon, ksilofon, broş, acente, antropolog, tropik, gizem, sicim, kerpiç, hamak, muzip gibi sözcükler bu duruma örnek gösterilebilir.

Yapıtın genel anlamda çocukta dil zevki uyandıracak bir anlatım ile oluşturulduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra, yapıtta belirlenen bir yazım yanlışlığı da aşağıda gösterilmiştir.

“Advin bir avuç dolusu kabukla dolu elini dikkatlice çekti adamın cebinden. Ardından da bir parçasını Fora’ya uzattı” (s.106). Tümcede geçen ‘parçasını’ sözcüğünün parçasını biçiminde düzeltilmesi gerekmektedir.

Yapıt, üçüncü ağızdan anlatım ile okura aktarılmıştır.

“Advin bir önündeki uçuruma bir ona uzatılan kalın sarmaşığa baktı” (s.68).

4.8.2.5. İleti

Yapıtta hayvan sevgisi, cesaret, akıl yürütme, önyargı, aile sevgisi kavramları ile ilgili iletilere yer verilmiştir. Yapıtın ana ileti ise şudur: Çocuklar, en yakın arkadaşları hâline gelen hayvanlar için türlü güçlüklerle katlanabilir.

Yapıtta yer alan yan iletiler ise şöyledir:

Kişilerin ve olayların içyüzü, görüldüğü gibi olmayabilir.

Her ülkenin farklı bir kültürü vardır ve buna saygı duyulmalıdır.

Toplumların kültürünü tanıyan kişi, o ülkedeki insanlarla iyi iletişim kurabilir.

En büyük zenginlik; görebildiğimiz, tanıyabildiğimiz yaşamdır.

Çocuklar, gezerek, keşfederek, tanıyarak gerçekleştirdikleri öğrenmelerle gelişir ve zenginleşir.

Hayvanlar da insanlar gibi değerlidir.

Kişi, cesaretini yitirmeyip aklının kılavuzluğunda türlü güçlükleri aşabilir.

Nesli tükenme tehlikesi olan hayvanların korunması için önlemler alınmalıdır.

Hayvanlara zarar vermediğimiz sürece onlardan zarar görmeyiz.

Kişi, karşılaştığı güçlükler karşısında hiçbir zaman umudunu yitirmemelidir.

Genel Değerlendirme: Koray Avcı Çakman’ın “Advin Gümüş Sırtlı Goriller Ülkesinde” adlı yapıtı, çocuk edebiyatının temel ilkeleri bağlamında 9-11 yaş aralığındaki çocuklar için önerilebilir.

4.9. GİZEMLİ LABORATUVAR

Kitabın yazarı: Koray Avcı Çakman

Resimleyen: Zafer Okur

Yayına hazırlayan: Bahar Ulukan

Kapak tasarımı: Onur Erbay

Grafik uygulama: Havva Alp
Yayınevi: Doğan Egmont Yayıncılık
Yayın tarihi: 2019
Sayfa sayısı: 155

4.9.1. Dış Yapı Özellikleri

4.4.1.1. Boyut

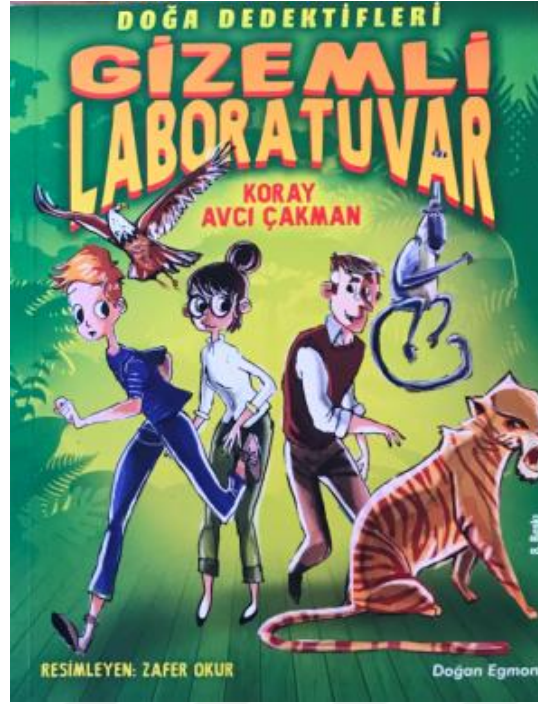
Kitap, $13,5 \times 18$ cm boyutlarındadır. Bu yönüyle ortaokul dönemi çocukların zorlanmadan taşıyabilecekleri büyüklüktedir. Ayrıca bu boyut, çocukların kitaplık oluşturmalarına ve kitaplık düzenlemelerine de uygun bir boyuttur.

4.9.1.2. Kâğıt

Kitapta kullanılan kâğıt açık sarı, mat ve dayanıklı kâğıttır. Kâğıdın mat olması, yazıların rahat okunması ve okurun gözünü yormaması açısından önemlidir. Kâğıdın dayanıklı ve kalın olması ise sayfaların çevrilmesi sırasında kolaylık sağlamaktadır.

4.9.1.3. Kapak

Kitabın ön kapağında, yeşil arka plan üzerinde türlü görsel ve yazılar bulunmaktadır. En üstte kitabın bağlı olduğu dizinin adı yazmaktadır. Hemen altında daha büyük boyutta kitabın adı bulunmaktadır. Onun da altında ise yazarın adı yazmaktadır. Yazıların altında ise yırtıcı bir kuş türü, maymun, kaplan ve üç insan çizimi yer almaktadır. Bu üç kişinin metnin başkişilerinden olan Profesör Bener, Alya Berker ve oğulları Arkan olabileceği düşünülmektedir. Sol en altta resimleyeninin adı, sağ en altta ise yayınevinin adı ve yapıtın kaçınıcı basım olduğu yazmaktadır. Ön kapakta kullanılan çizimlerin metnin içeriği ile uyumlu olduğu söylenebilir.

Resim 52. (Gizemli Laboratuvar, Ön Kapak)

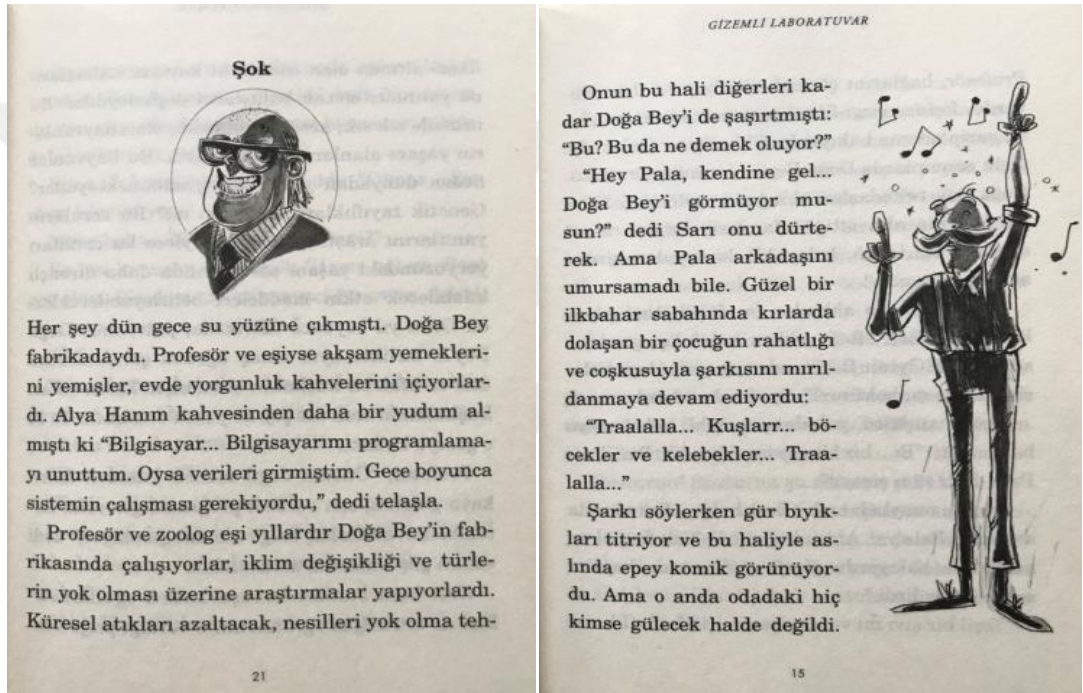
Kitabın arka kapağında üstte yapıtın içeriği ile ilgili bilgiler verilip merak uyandırılmaya çalışılmıştır. Bu yazıların altında denetim pulu bulunmaktadır. Sol en altta yayınevinin adı, sağ en altta ise çizgi im bulunmaktadır.

Resim 53. (Gizemli Laboratuvar, Arka Kapak)

4.9.1.4. Sayfa Düzeni

“Gizemli Laboratuvar” adlı yapıtta sayfa kenarlarında, sözcük ve satır aralarında bırakılan boşluklar düzenli görülmektedir. Her yeni bölüm başlarken sayfanın üst bölümünde boşluklar bırakılmıştır. Ayrıca bölüm başlıklarının altında o bölümle ilgili bir resim yer almaktadır. Tüm bunlar okurun dikkatini çekip okuyucuya yeni bir bölüme geçildiğini duyumsatmaktadır. Yazı karakteri Times New Roman, yazı boyutu ise 12 puntodur. Satır aralığı ise ortaokul dönemi çocuklar için uygundur. Ayrıca metnin ve resmin birlikte yer aldığı sayfalarda herhangi bir karmaşa söz konusu değildir.

Resim 54. (Gizemli Laboratuvar, s.21) Resim 55. (Gizemli Laboratuvar, s.15)

4.9.1.5. Resimler

Yapıttaki resimlemeler Zafer Okur tarafından yapılmıştır. Yapıttaki resimler bir fotoğraf gerçekliğiyle değil, resimleyen yorumu katılarak çizilmiştir. Çizilen resimlerin çocukların ilgisini çekebileceği düşünülmektedir. Ayrıca resimler, çocuklara sevimli gelebilecek biçimde oluşturulmuştur. Bunun yanında çizilen resimlerin, metnin heyecanını yansıttığı söylenebilir.

Resim 56. (Gizemli Laboratuvar, s.9)

Yapıttaki resimler çocuk gerçekliğine uygun olarak çizilmiştir. Bu resimlerin, çocuğun metinde okuduklarını belleğinde canlandırabilmesine katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Resim 57. (Gizemli Laboratuvar, s.11)

Tüm bunların yanında yapıttaki resimler, yalnızca siyah ve beyaz renkler kullanılarak oluşturulmuştur. Türlü renklerin kullanılmaması, yapıtın seslendiği yaş düzeyi düşünöldüğünde olumsuzluk olarak değeriendirilebilir.

Resim 58. (Gizemli Laboratuvar, s.88)

4.9.2. İç Yapı Özellikleri

4.9.2.1. Konu

Yapıtta; bir laboratuvarda çalışan Profesör Bener ve eşi Alya Hanım'ın, laboratuvarın sahibi Doğa Bey tarafından kaçırlması anlatılmaktadır.

Profesör Bener ve eşi Alya Berker, bir laboratuvarda nesli tükenme tehlikesi altında olan hayvanları araştırıp onların genlerini güçlendirme çalışmaları yapmaktadır. Laboratuvarın sahibi Doğa Bey ise bu bilim insanlarından aldığı bilgileri kötüye kullanmaktadır. Laboratuvarın bir diğer bilim insanı Oytun Bey ile birlikte bu hayvanların avlanıp nesillerinin tükenmesine neden olmaktadır. Bunun yanında insan yaşamını tehlikeye atan türlü iksirler de geliştirmektedir. Berker ailesi yıllarca Doğa Bey'in yanında çalışmış fakat her zaman onun da kendileri gibi dünyaya ve bilime katkıda bulunduğunu düşünmüşlerdir. Bir gece Doğa Bey'den habersiz laboratuvara geldiklerinde onun konuşmalarına tanık olurlar. Gizlice dinlemeyi sürdürdüklerinde ise Doğa Bey'in kötü amaçlarından haberdar olurlar. Sessizce oradan ayrılmayı tasarlarken Doğa Bey'e ve onun adamları olan Pala, Uzun ve Sarı'ya yakalanırlar. Doğa Bey, Profesör Bener ve eşini bir süre tutsak hâlde

beklettikten sonra onlara Hafussıfır iksirinden içirir. Bu iksir nedeniyle belleklerdeki kayıtların bir kısmı silinen Bener ve eşi Alya Hanım, Sarı ve Uzun tarafından bir parka götürülür. Sarı ve Uzun, onları parkta bir banka oturtup Doğa Bey'in verdiği kâğıtta yazılanları okur. Yazılanların okunması bittikten sonra da onlara yeni bir iksir içirirler. Sonrasında da onları parkta bırakıp giderler. Profesör Bener ve eşi Alya Hanım, belirli bir süre sonra banktan kalkar ve onlara okunan yazıları tekrar etmeye başlar. Doğa Bey, hazırladığı yazıda, iksirlerin de etkisiyle Berkeleri sürekli seyahat etmeye yönlendirmiştir. Ayrıca onlara iki Hawaii bileti almıştır. Tüm bunların etkisiyle Profesör Bener ve eşi Alya Hanım Hawaii'ye giderler. Bunlar olurken Berker çiftinin oğlu Arkan, annesi ve babasının başına bir şey geldiğinden kuşkullanmış ve onları aramaya başlamıştır. Arkan'ın amcası Heper Bey de abisi ve yengesini arama çalışmalarını sürdürmektedir. Bunun için laboratuvara da gitmiş ama bir sonuç alamamıştır. İkinci kez Doğa Bey'in laboratuvarına giden Heper Bey, burada kendisine verilen Doğanın Büyüsü adlı iksirden içer ve onun etkisi altına girer. Bunun üzerine Arkan, anne ve babasının patronu olan Doğa Bey'in kesinlikle yanlış bir şeyler yaptığını düşünür ve arkadaşları ile birlikte bu laboratuvara gitmeye karar verir. Arkan, Defne, Tolga ve Mete; Heper Bey'in kullandığı araçla laboratuvara giderler. Burada onları fark eden Uzun ve Sarı tarafından kovalanırlar. Arkan, Mete ve Defne elleri bağlı biçimde Doğa Bey'in karşısına çıkartılırken Tolga ise kaçıp binadan çıkmayı başarır ve polis çağırır. Gelen polisin de Doğanın Büyüsü adlı iksirin etkisine girmesi ile Tolga son çare olarak tekrar laboratuvara girer. Arkadaşlarını kurtaramaz fakat iksirin etkisini geçirecek bir sıvı bulur. Binadan çıkarken de dikkat dağıtmak için yangın alarmı verir. Tolga'nın getirdiği sıvıyı içen Heper Bey ve polis memuru düzelir. Yangın için itfaiye gelirken, içeridekiler de panikle dışarı çıkarlar. Polis, Doğa Bey'i ve adamlarını yakalar. Arkan ve amcası ise Hawaii'ye gitmek üzere oradan ayrılırlar. Hawaii'de Profesör Bener ve eşi Alya Hanım'ı bulurlar. Onlara Tolga'nın verdiği sıvıdan içirirler. Böylece Berker çifti iksirin etkisinden kurtulur ve hep beraber evlerine dönerler. Doğa Bey ve adamları ise bu olaydan ceza almadan kurtulurlar. Çünkü laboratuvarda, yangın alarmı verildiğinde her şeyin gizleneceği bir düzenek vardır. O gece bu düzenek devreye girip her şeyi saklamıştır. Polisler laboratuvardaki incelemede suç oluşturacak bir şey bulamamıştır. Yapıtı sonlanırken hem Berker çifti hem de arkadaşlarıyla birlikte Arkan, Doğa Bey'in hak ettiği cezayı alması için uğraşacakları için birbirlerine söz verirler.

Yapıtta anlatılan olaylarla doğa sevgisi, hayvan sevgisi, aile sevgisi öne çıkarılır. İşbirliği, arkadaşlık gibi kavramlar vurgulanır.

Çatışmalar: Yapıt, çeşitli çatışmalar üzerine kurgulanmıştır.

Kişi-Kişi Çatışması: Yapıtın kişilerinden birinin başka bir kişi ile yaşadığı çatışmalara kişi-kişi çatışması denir. Aşağıda bu duruma örnek gösterilmiştir.

“‘Siz... Siz hastanız Doğa Bey! En kısa zamanda tedavi olmalısınız!’ Bunu söyler söylemez birileri duyar da yardıma gelir ümidiyle çığlığı bastı: ‘İmdaat! Kimse yok mu? İmdaat!’

Doğa Bey onun bağırmasından rahatsız olmuştu: ‘Aaa... Kes yaygarayı!’ diye söylenerek Alya Hanım’ın ağzını tekrar bantladı” (s.48-49).

Kişinin Kendisiyle Olan Çatışmalar: Yapıtın başkışilerinden Arkan’ın yaşadığı ikilem, kişinin kendisiyle olan çatışmasına örnektir.

“Arkan amcasıyla kalacağı için sevinmesine sevinmişti ama aklı karışmıştı. Anne babası laboratuvara gidiyoruz diyerek ayrılmışlardı evden. Birdenbire bu iş gezisi de nereden çıkmıştı?” (s.56-57).

Kişi-Toplum Çatışması: Yapıtta kişi-toplum çatışmasına rastlanmamıştır.

Kişi-Doğa Çatışması: Kişinin doğanın ve doğadaki canlıların güçlükleri ile mücadele ettiği durumlara aşağıdaki bölüm örnek olarak gösterilebilir.

“Adam kendisini korkuttuğu için kediye öfkelenmişti. ‘Seni sersem şey! Nereden çıktın sen? Şehirler bitti de şimdi sıra buralara mı geldi? Yakında hepinizin sonu gelecek, çok yakında,’ dedi dişlerini sıkarak.

Kedicikse şaşkıındı” (s.6).

Kişi-Kişi Çatışması	Kişinin Kendisiyle Olan Çatışması	Kişi-Toplum Çatışması	Kişi-Doğa Çatışması
14	2	0	2

Tablo 25. (Gizemli Laboratuvar, Çatışma Türlerinin Sıklığı)

Yapıtta en fazla karşılaşılan çatışma türü kişi-kişi çatışmasıdır. Yapıtta konunun yapılandırılışını zayıflatan durumlarla karşılaşılmamıştır. Abartılmış merak, aşırı duygusallık gibi olumsuzluklara yer verilmemiştir. Bir yerde ise kurguda zayıflık olarak değerlendirilebilecek bir rastlantısallığa yer verilmiştir. Arkan,

arkadaşları olan Tolga, Defne ve Mete ile birlikte laboratuvara geldiğinde kapının kilitli olduğunu görürler. Bu kapının şifre ile açılan bir kapı olduğunu anlayınca da Tolga, arkadaşlarına şöyle bir soru sorar: “‘Şifre yok ki bizde! Nasıl gireceğiz içeri?’” (s.129). Şifre ise yok sözcüğüdür. Tolga’nın kurmuş olduğu tümcede yok sözcüğü geçtiği için kapı açılır. Bu durum kurguda bir rastlantısallık olarak değerlendirilebilir.

Yapıtın genelinde, çocukların merak duygusunu devindirecek durumlara yer verilmiştir. Bunlardan bazıları aşağıda örneklendirilmiştir.

“Gecenin ıssızlığını tak diye bir ses böldü. Bu bir silah sesinden çok, koca bir sandığın ya da bir kapının kapanma sesine benziyordu” (s.5).

“‘Bu da ne? Bu saatte kim olabilir ki?’ dedi Alya Hanım” (s.27).

“Yoksa korktuğu şey mi olmuştu? İçeride bir bilgi hırsızı mı vardı? Doğa Bey’in odasının kapısı aralıktı” (s.28).

“Hepsi soluklarını tutmuşlardı. Nereye saklanacaklarını bilemeden öylece duruyorlardı ki kapı açılıverdi ve birdenbire bir el elektrik düğmesine uzanıp ışığı açtı” (s.131).

4.9.2.2. İzlek

Yapıtın izleği doğa sevgisidir.

Yapıtın başkişilerinden olan Profesör Bener ve eşi Alya Hanım, doğaya karşı duydukları sevgi ve saygıdan dolayı dünyanın türlü yerlerinde çalışmalar yapmıştır. Çalıştıkları laboratuvar da doğa ile ilgili iyileştirici çalışmalar yapmaktadırlar. Laboratuvarın sahibi Doğa Bey ise onların aksine doğaya saygı duymayan ve kendi çıkarları için hayvanlara zarar veren bir kişidir. Aralarında yaşanan çatışmanın sonucu doğayı da etkileyecektir.

İzlek ile konu uyumludur. Yapıtın izleği, çocuğun anlama düzeyine uygun olarak verilmiştir. İzleğin; çocukların doğa sevgisine sahip, işbirliği içinde hareket eden, güçlükleri aşmada akıl yolunu kullanan bireyler olmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

4.9.2.3. Kahramanlar

Başkişiler:

Doğa Bey: Olayların başkişilerinden olan Doğa Bey, Profesör Bener ve Alya Berker'in çalıştığı laboratuvarın sahibidir. Doğaya ve insanlara karşı saygısız bir kişidir. Acımasız ve kötüdür.

Profesör Bener: Doğa Bey'in laboratuvarında çalışmaktadır. Zeki, hayvansever ve şefkatli bir kişiliğe sahiptir.

Alya Berker: Eşi olan Profesör Bener gibi o da Doğa Bey'in laboratuvarında çalışmaktadır. Hayvansever ve doğaseverdir. Zeki ve çalışkan bir kişiliğe sahiptir.

Arkan: Profesör Bener ve Alya Hanım'ın oğludur. Meraklı ve çalışkandır. Cesur ve hayvansever bir kişiliğe sahiptir.

Doğa Bey	Profesör Bener	Alya Berker	Arkan
Durağan	Durağan	Durağan	Durağan
Kapalı	Kapalı	Kapalı	Kapalı

Tablo 26. (Gizemli Laboratuvar, Başkişilerin Karakter Özellikleri)

Tabloda gösterildiği gibi yapıtta dört başkişi vardır. Bu başkişiler incelendiğinde, tamamının durağan ve kapalı karakterler olduğu görülmektedir.

Yan Kişiler:

Heper Bey: Profesör Bener'in kardeşidir. Veterinerlik yapmaktadır. Hayvansever ve zeki bir kişiliğe sahiptir. Durağan ve kapalı bir kişidir.

Oytun Bey: Doğa Bey'in laboratuvarında çalışmakta olan bilim insanıdır. Doğa Bey gibi kötü amaçları vardır. Acımasız bir kişiliğe sahiptir. Durağan ve kapalı bir kişidir.

Uzun: Doğa Bey'in kötü amaçları için kullandığı adamlarındandır. Algılama sorunu yaşayan, acımasız bir kişidir. Durağan ve kapalı bir kişidir.

Sarı: Doğa Bey'in kötü amaçları için kullandığı adamlarındandır. Acımasız ve kurnaz bir kişiliğe sahiptir. Durağan ve kapalı bir kişidir.

Pala: Doğa Bey'in kötü amaçları için kullandığı adamlarındandır. Acımasız ve meraklı bir kişiliğe sahiptir. Durağan ve kapalı bir kişidir.

Mete: Arkan'ın okuldan arkadaşıdır. Yürekli ve meraklı bir kişiliğe sahiptir. Durağan ve kapalı bir kişidir.

Defne: Arkan’ın okuldan arkadaşıdır. Yürekli ve meraklı bir kişiliğe sahiptir. Yazma becerisi gelişmiştir. Durağan ve kapalı bir kişidir.

Tolga: Arkan’ın okuldan arkadaşıdır. Yürekli ve meraklı bir kişiliğe sahiptir. Yemek yemeyi çok sevmektedir. Durağan ve kapalı bir kişidir.

4.9.2.4. Dil ve Anlatım

“Gizemli Laboratuvar” adlı yapıt incelendiğinde sade bir dil kullanıldığı görülmektedir. Genel olarak kısa ve yalın tümcelere yer verildiği belirlenmiştir.

Yapıtın başından sonuna değin deyimlere rastlanmaktadır: “göz kulak olmak” (s.38), “suya düşmek” (s.72), “laf yetiştirmek” (s.111), “aklımı kaçırmak” (s.133), “gününi göstermek” (s.155) yapıtta yer alan deyimlerden bazılarıdır.

Söz varlığı ögelerinden olan ikilemelerden de sıklıkla yararlanılmıştır. Yapıtta yer alan ikilemelerden bazıları şunlardır: “pis pis” (s.42), “gece gece” (s.70), “tek tek” (s.102), “saçma sapan” (s.135).

Yapıt incelendiğinde en sık karşılaşılan söz varlığı ögelerinin deyim ve ikilemeler olduğu belirlenmiştir.

Deyim	Atasözü	İkileme
150	0	82

Tablo 27. (Gizemli Laboratuvar, Söz Varlığı Ögelerinin Sıklığı)

Yapıtta ortaokul dönemi okuruna uygun sade bir dil kullanılmıştır. Ayrıca çocukların, anlamını bağlamdan kestirip öğrenebilecekleri yeni sözcükler de kullanılmıştır. Sütun, duyarlı, ilham, şömine, mızıkçılık, talimat, kasvetli, bariyer, ukala, editör gibi sözcükler bu duruma örnek gösterilebilir.

Yapıtın genel anlamda çocukta dil zevki uyandıracak bir anlatım ile oluşturduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra, yapıtta bir yerde yazım yanlışlığı da yapılmıştır. Bu durum aşağıda belirtilmiştir.

“Aslında profesör ve eşi değil tüm evi, yalnızca şu salonu bile görselerdi olayın iç yüzünü çoktan anlamış olurlardı” (s.67). Bu tümcede geçen ‘iç yüzünü’ sözcüğünün tümcedeki anlamı düşünüldüğünde bitişik yazılması gerekmektedir.

Yapıt, üçüncü ağızdan anlatım ile okura aktarılmıştır.

“Arkan o akşam yatağında dönüp durdu” (s.105).

4.9.2.5. İleti

Yapıtta doğa sevgisi, aile sevgisi, arkadaşlık, hayvan sevgisi, işbirliği kavramları ile ilgili iletilere yer verilmiştir. Yapıtın ana ileti ise şudur: İnsanlar; doğayı ve doğadaki canlıları, ona zarar veren kişilere karşı korumalıdır.

Yapıtta yer alan yan iletiler ise şöyledir:

Kişi, yaşadığı dünyayı hayvanlarla paylaştığını unutmamalıdır.

Kişi, doğaya ve hayvanlara saygı duymalıdır.

Nesilleri tükenme tehlikesi yaşayan hayvanlar için önlemler alınmalıdır.

Yaşamda her canlının bir görevi vardır, hiçbir canlı küçümsenmemelidir.

Kişiler ve olaylar, göründüklerinden farklı olabilir.

Bilim, insanlığın ve doğanın yararına kullanılmalıdır.

İnsanlar hırslarını kontrol edemediğinde kötü birine dönüşebilir.

Çocuklar, anne babaları için türlü güçlüklerle katlanabilir.

Kişiler, arkadaşlarına zor günlerinde yardım etmelidir.

Öğrenciler, yaşamlarında sorun olduğunda derslerine odaklanamamaktadır.

Dergi ve gazetelerde; basit metinler yerine, yarar sağlayıcı bilgilendirici yazılar okunmalıdır.

Çocuklar, işbirliği içerisinde hareket ettiğinde türlü güçlükleri aşabilir.

Kişi; yaşadığı dünya için düşünmeli, çalışkan ve üretken olmalıdır.

Genel Değerlendirme: Koray Avcı Çakman'ın "Gizemli Laboratuvar" adlı yapıtı, çocuk edebiyatının temel ilkeleri bağlamında 10-12 yaş aralığındaki çocuklar için önerilebilir.

4.10. GİZEMLİ OLİMPOS

Kitabın Yazarı: Koray Avcı Çakman

Editör: Alkım Özalp

Son Okuma: Sema Diker

Resimleyen: Yusuf Tansu Özel

Kapak Tasarımı ve Çizimler: Yusuf Tansu Özel

Kapak Uygulama ve Grafik: Serap Bertay

Yayınevi: Kırmızıkedici Yayınevi

Yayın Tarihi: Mart 2018, 4. Basım

Sayfa Sayısı: 142

4.10.1. Dış Yapı Özellikleri

4.10.1.1. Boyut

Kitap, 13,5 × 19,5 cm boyutlarındadır. Bu yönüyle ortaokul dönemi çocukların zorlanmadan taşıyabilecekleri büyüklüktedir. Ayrıca bu boyut, çocukların kitaplık oluşturmalarına ve kitaplık düzenlemelerine de uygun bir boyuttur.

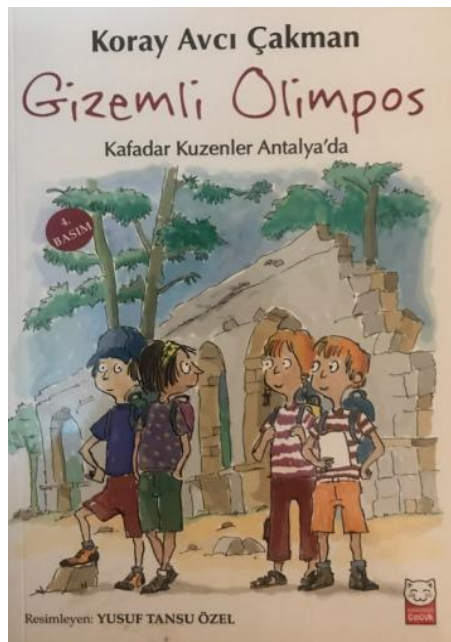
4.10.1.2. Kâğıt

Kitapta kullanılan kâğıt açık sarı, mat ve dayanıklı kâğıttır. Kâğıdın mat olması, yazıların rahat okunması ve okurun gözünü yormaması açısından önemlidir. Kâğıdın dayanıklı ve kalın olması ise sayfaların çevrilmesi sırasında kolaylık sağlamaktadır.

4.10.1.3. Kapak

Kitabın ön kapağında, beyaz arka plan üzerinde antik kent kalıntıları resmedilmiştir. Bu kalıntıların ardında uzun ağaçlar, önünde ise dört çocuk görülmektedir. Bu çocukların İrem, Tolga, Burcu ve Eren adlı kuzenler olduğu metinden yola çıkılarak söylenebilir. Ön kapağın en üstünde yazarın adı, hemen altında ise yapıtın adı bulunmaktadır. Onların altında ise yapıtın içerisinde bulunduğu dizinin adı yazmaktadır. Dizi adının altında ise yapıtın kaçınıcı basım olduğu görülmektedir.

Ön kapağın sol alt kısmında, resimleyeninin adı yazmaktadır. Sağ altta ise yayınevinin adı ve logosu bulunmaktadır.

Resim 59. (Gizemli Olimpos, Ön Kapak)

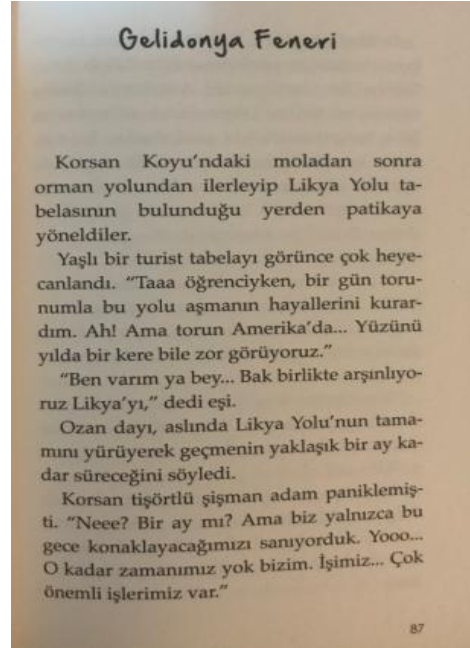
Kitabın arka kapağında yapıtın içerisinde yer aldığı Kafadar Kuzenler dizisinin diğer kitapları olan Esrareniz Testi, Midas'ın Peşinde ve Efes'in Sırları'na göndermelerde bulunulmuştur. Bunun yanında metnin serim ve düğüm bölümleri hakkında bilgiler verilmiştir. Bu yolla okurun merakını artırıp, dikkatini çekmek amaçlanmıştır. Bu yazının hemen altında yapıtın denetim pulu bulunmaktadır. Sol üst kısımda, kitabın içinde de yer verilen çizimlerden biri bulunmaktadır. Bu çizim, İrem'in şüpheli iki adamın fotoğrafını çektiği resimdir. Sol en altta yayınevinin adı, logosu ve sosyal medya adresleri yazmaktadır. Sağ alt köşede ise kitabın fiyatı ve çizgi im bulunmaktadır.

Resim 60. (Gizemli Olimpos, Arka Kapak)

4.10.1.4. Sayfa Düzeni

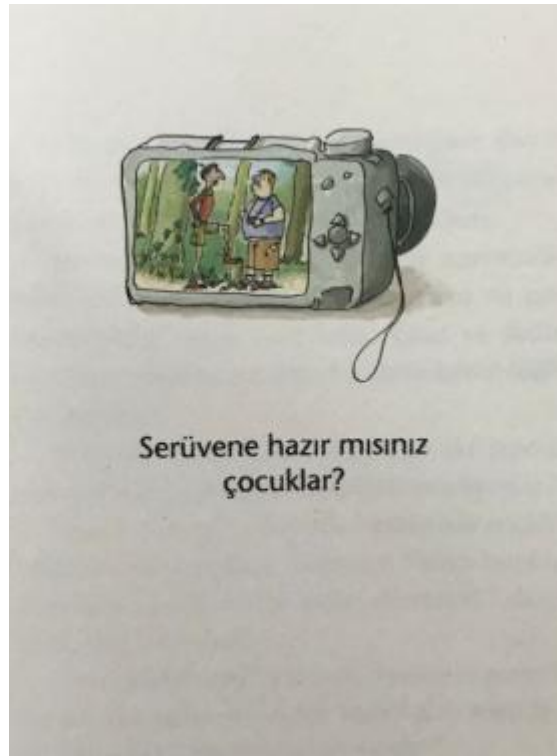
“Gizemli Olimpos” adlı yapıtta sayfa kenarlarında, sözcük ve satır aralarında bırakılan boşluklar düzenli görülmektedir. Her yeni bölüm başlarken sayfanın üst bölümünde boşluklar bırakılmıştır. Bu da okurun dikkatini çekmekte ve okuyucuya yeni bir bölüme geçildiğini duyumsatmaktadır. Yazı karakteri Verdana ve 12 puntodur. Satır aralığı ise ortaokul dönemi çocuklar için uygundur.

Resim 61. (Gizemli Olimpos, s.87)

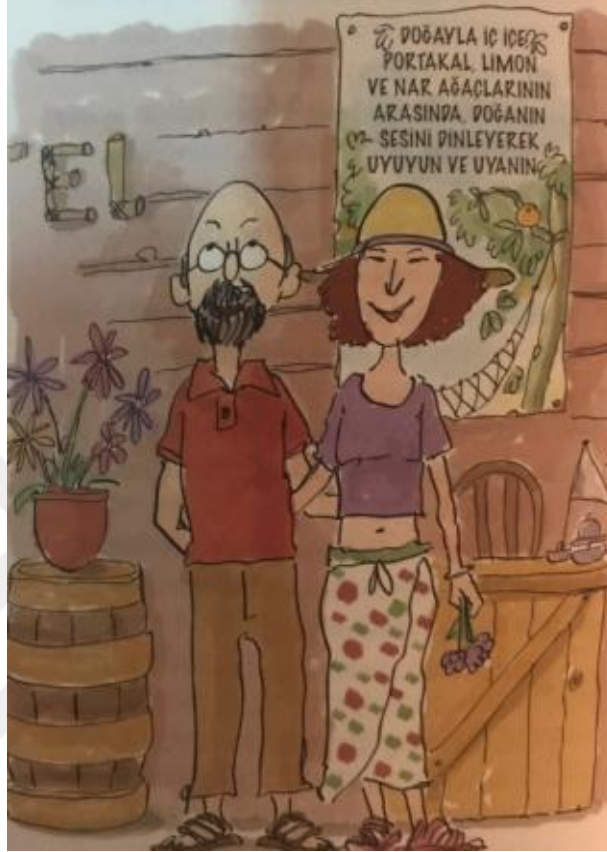
4.10.1.5. Resimler

Yapıttaki resimlemeler Yusuf Tansu Özel tarafından yapılmıştır. Yapıttaki resimler bir fotoğraf gerçekliğiyle değil, resimleyen yorumu katılarak çizilmiştir. Yapıt başlamadan hemen önce yer verilen aşağıdaki resim, içerik hakkında ipucu verip çocukları maceraya çağırmaktadır. Bu durumla Kafadar Kuzenler dizisinin tüm yapıtlarında karşılaşılmaktadır.

Resim 62. (Gizemli Olimpos, s.5)

Bu yolla, yapıta başlamadan önce çocukların merak duygusunun artacağı düşünülmektedir.

Resim 63. (Gizemli Olimpos, s.38)

Çizilen resimlerin, yapıtta adı sıkça geçen ağaç ev, lahit, deniz feneri kavramlarının okurun belleğinde canlandırmasına yardımcı olabileceği söylenebilir.

Resim 64. (Gizemli Olimpos, s.77)

Sayfa içerisinde metinle birlikte yer alan resimlerde ise aşağıda görüldüğü üzere herhangi bir karmaşa söz konusu değildir. Okurun metni okumasını ve resmi algılamasını engelleyecek bir durum yoktur.

üzerinde direksiz ve küreksiz bir gemi kabartmasıyla dört satırlık bir şiir bulunanı gösteren Ozan dayı, "Bakın" dedi, "bu mezar Olimposlu korsanlardan Kaptan Eudemos'a aittir."

İrem, koşarak soluğu lahte ilişkin açıklayıcı levhanın yanında alıp şiirin çevirisini okudu;

Resim 65. (Gizemli Olimpos, s.61)

Yapıt içerisindeki bazı resimler ise aşağıda görüldüğü üzere iki sayfada tamamlanacak biçimde çizilmiştir.

Resim 66. (Gizemli Olimpos, s.96-97)

Bunların yanı sıra resimlerle çocuklara açık hava gezilerinin nasıl yapılacağına ilişkin bilgiler de verilmiştir. Kişiler, şapka takmakta ve yürüyüşe elverişli giysiler, ayakkabılar giymektedir. Rehber eşliğinde yapıtlar incelenmektedir. Bütün bunların, gezilerin nasıl yapılması gerektiğine ilişkin çocukların bilgilenmesini sağlayacağı düşünülmektedir. Çizilen bu resimlerin metinde anlatılanların çocuğun belleğinde canlandırılmasına katkı sağlayacağı söylenebilir. Resimler, çocukları düşündürebilecek ve onların ilgisini çekebilecek niteliktedir.

4.10.2. İç Yapı Özellikleri

4.10.2.1. Konu

Yapıtta, Olimpos'ta ormanlık alana zarar verip o bölgede otel yapmayı planlayanlara karşı dört kuzenin bunu engellemeye çalışması anlatılmaktadır.

Macerasever dört kuzen, yaz tatilini geçirmek için Olimpos'ta ağaç evler işleten Ozan dayılarının yanına gider. Burada Faselis Antik Kenti, Gelidonya Feneri, Yanartaş'ı gezip gören kuzenler, kötülük yapabileceğinden kuşkulandıkları iki kişiyi izlemeye başlarlar. Eren'in ormanda düşen dürbününü almak için girdiği çalılıklardayken konuşmalarına tanık olduğu bu iki kişi, ormanlık alan üzerinde kötü

emelleri olan kişilerdir. Kuzenler Ozan dayının kılavuzluğunda Olimpos'u gezerken bir yandan da günlerce bu iki kişiyi izler. Bu kişiler de dikkat çekmemek için sürekli turlara ve etkinliklere katılmakta ve kuzenlerin onları takip etmesine fırsat vermektedirler. Herkesin kumsaldaki su kaplumbağası yavrularının denize girmesini seyrettiği bir gecede ise bu iki kişi, ağaç evlerden başlayarak ormanlık alanda yangın çıkartırlar. Başından beri kuşkuvarı olan Eren ve kuzenleri ise o sırada peşlerinde oldukları bu iki kişinin yangın çıkardıklarını görüp bu yangını önlemeye çalışırlar. Sonrasında ise Ozan dayılarını ve itfaiyeyi arayan kuzenler, ormanlık alanı çok daha büyük bir zarardan korumuş olurlar.

Yapıtta anlatılan olaylarla güçlüklerin cesaret ve akıl yoluyla aşılabileceği vurgulanır. Tarihi eserlerin ve doğal güzelliklerin önemi ön plana çıkarılır.

Çatışmalar: Yapıt, çeşitli çatışmalar üzerine kurgulanmıştır.

Kişi-Kişi Çatışması: Yapıttaki kişilerden birinin, başka bir kişi ile olan çatışmasına kişi-kişi çatışması denir. Aşağıdaki bölüm kişi-kişi çatışmasına örnek gösterilebilir.

“Otur da biraz ders çalış; iki havuz problemi falan çöz oğlum,” demişti.

‘Ders mi? Tatildegiz anne, farkında mısın?’

‘İyi ya. Demek ki ders çalışmak için bol bol zamanın var.’

‘Offf şu büyükler... ‘ diye düşünmüştü Tolga” (s.25).

Kişinin Kendisiyle Olan Çatışmalar: Yapıtta kişinin kendisiyle olan çatışmasına örnek olarak aşağıdaki bölüm gösterilebilir.

“Eren olduğu yerde taş kadar kıpırtısızdı. ‘Bu işin içinde bir iş var,’ diye düşünüyordu. Bu iki adam buraya gezmek için gelmediyse ne için gelmişti? Amaçları neydi? Bir sürü soru dönüp duruyordu kafasında” (s.43).

Kişi-Toplum Çatışması: Yapıtta kişi-toplum çatışmasına yer verilmemiştir.

Kişi-Doğa Çatışması: Kişinin doğanın zorlukları ile mücadele ettiği durumlara aşağıdaki bölüm örnek olarak gösterilebilir.

“Eren kimseye bir şey söylemeden dürbünü düşürdüğü yere yöneldi ve yamaçtaki dikenlerin canını acıtmasına aldırmadan çalılığın içine dalıverdi” (s.42).

Kişi-Kişi	Kişinin Kendisiyle Olan	Kişi-Toplum	Kişi-Doğa
-----------	-------------------------	-------------	-----------

Çatışması	Çatışması	Çatışması	Çatışması
36	2	0	5

Tablo 28. (Gizemli Olimpos, Çatışma Türlerinin Sıklığı)

Yapıtta en fazla karşılaşılan çatışma türü, kişi-kişi çatışmasıdır. Yapıtta konunun yapılandırılışını zayıflatan durumlarla karşılaşılmamıştır. Abartılmış merak, aşırı duygusallık, rastlantısallık gibi olumsuzluklara yer verilmemiştir. Bunların yanında yapıtın genelinde, çocukların merak duygusunu devindirecek durumlara yer verilmiştir.

“İki adam aralarında konuşarak o tarafa doğru geliyordu. Eren, çalıların arasında kıpırdamadan durup bekledi” (s.42).

“İki adam aşağıda sandığın başında olduğuna göre onu yakalayan kimdi acaba? Yoksa kafilde bir ortakları daha mı vardı?” (s.102).

“Burcu panikle fısıldadı: ‘Adam... Şişman adam geliyor!’ ‘İçeride değil miymiş o? Eren... Eren yakalanacak!’ dedi İrem” (s.113).

“Adamların masadan koşarcasına kalkmaları Eren’in dikkatinden kaçmamıştı. İkisinin peşine takıldı. Acaba ne yapacaklardı?” (s.118).

“Adamlardan biri bir ağaç evin önünde, arkasını dönmüş bir şeyler yapıyordu. Tolga düşünceliydi. ‘Odasını mı şaşırdı? Bu onun kaldığı ağaç ev değil ki,’ dedi” (s.128).

4.10.2.2. İzlek

Yapıtın izleği cesarettir.

Yapıtın başkişilerinden olan Eren, Olimpos gezisi sırasında tanık olduğu konuşmalar sonucu ormanlık alana zarar verecek iki adamı izlemeye başlar. Kuzenleri de Eren’le birlikte hareket etmektedir. Kurgunun sonunda ise iki kötü adam bilerek yangın çıkarırlar. Yapıtın başından itibaren cesaretlerini yitirmeyen kuzenler yangın anında da yürekli davranıp adamları engellemeye çalışırlar. Kuzenler hem itfaiye ve dayılarına telefon ile ulaşmış hem de adamları engellemeye çalışarak daha büyük bir yangının önüne geçmeyi başarmışlardır.

İzlek ile konu uyumludur. Yapıtın izleği, çocuğun anlama düzeyine uygun olarak verilmiştir. İzleğin, çocukların cesur ve çevreye duyarlı bireyler olmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

4.10.2.3. Kahramanlar

Baş Kişiler:

Tolga: Olayların başkişileri olan dört kuzenden biridir. İzcilik kulübüne üye olması nedeniyle ormanlık alanlarda yer yön bulma konusunda kuzenlerine yardımcı olmaktadır.

İrem: Olayların başkişileri olan dört kuzenden biridir. Diğer kuzenlerine göre okuma alışkanlığı daha da gelişmiştir. Bundan dolayı karşılaştığı durumlarla ilgili çoğu zaman ön bilgiye sahiptir. Fotoğraf çekmeyi, gezilere katılıp yeni yerler keşfetmeyi ve hayvanları sevmektedir.

Eren: Olayların başkişileri olan dört kuzenden biridir. İrem'in ikizidir. Diğer kuzenlerine göre daha heyecanlıdır. Polisiye kitaplar okumayı sevmektedir. Kurguda meraklı, macerasever, araştırmacı olarak verilmiştir.

Burcu: Olayların başkişileri olan dört kuzenden biridir. Diğer kuzenlerine göre daha duygusaldır. Annesi, babası öldüğü için dedesi ve anneannesi ile yaşamaktadır. Kurguda hayvansever ve sakın bir kişilik olarak verilmiştir.

Tolga	İrem	Eren	Burcu
Durağan	Durağan	Durağan	Durağan
Kapalı	Kapalı	Kapalı	Açık

Tablo 29. (Gizemli Olimpos, Baş Kişilerin Karakter Özellikleri)

Tabloda gösterildiği gibi yapıtta dört başkişi vardır. Bu başkişiler incelendiğinde, bir karakterin açık olarak geliştirildiği, diğerlerinin ise kapalı olduğu görülmektedir. Ayrıca, karakterlerin tamamı durağandır.

Yan Kişiler

Ozan: Dört kuzenin dayısıdır. Kurguda içten, çocuksu, neşeli olarak verilmiştir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Sakura: Kuzenlerin dayısı Ozan'ın eşidir. Japon olması nedeniyle Türkçeyi sonradan öğrenmeye çalışmaktadır. Neşeli, içten ve çalışkan bir kahramandır. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Şişman adam: Ormanlık alanı ateşe verip yangın çıkaran iki kişiden biridir. Açlığa ve sıcakta yürümeye karşı dayanıksızdır. Yanındaki arkadaşına göre daha meraklıdır ve gezmeyi sevmektedir. Kurguda kötü, saf ve beceriksiz olarak verilmiştir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Zayıf adam: Ormanlık alanı ateşe verip yangın çıkaran iki kişiden biridir. Yanındaki arkadaşına göre daha kurnazdır. Kurguda kötü, duygusuz ve kurnaz olarak verilmiştir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Şeyma Hanım: Kuzenlerden Tolga'nın annesidir. Durağan ve kapalı bir karakter olarak verilmiştir.

Güven Bey: Kuzenlerden Tolga'nın babasıdır. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Eda Hanım: İkiz kardeşler İrem ve Eren'in annesidir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Erdem Bey: İkiz kardeşler İrem ve Eren'in babasıdır. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Furkan: Kuzenlerin dayısı Ozan'ın arkadaşısıdır. Bölgeyi çok iyi tanıdığından Olimpos'ta rehberlik yapmaktadır.

4.10.2.4. Dil ve Anlatım

“Gizemli Olimpos” adlı yapıt incelendiğinde sade bir dil kullanıldığı görülmektedir. Genel olarak kısa ve yalın tümcelere yer verildiği belirlenmiştir. Yapıtın başından sonuna değin deyimlere rastlanmaktadır: “burnunu sokmak” (s.23), “gözden kaçırmak” (s.54), “oralı olmamak” (s.83), “gözden kaybolmak” (s.112), “aklı takılmak” (s.139) yapıtta yer alan deyimlerden bazılarıdır.

Söz varlığı öğelerinden olan ikilemelerden de sıklıkla yararlanılmıştır. Yapıtta yer alan ikilemelerden bazıları şunlardır: “ara sıra” (s.42), “kıkır kıkır” (s.75), “karman çorman” (s.111), “soluk soluğa” (s.133).

Yapıt incelendiğinde en sık karşılaşılan söz varlığı öğelerinin deyim ve ikilemeler olduğu belirlenmiştir.

Deyim	Atasözü	İkileme
150	0	51

Tablo 30. (Gizemli Olimpos, Söz Varlığı Ögelerinin Sıklığı)

Yapıtta ortaokul dönemi okuruna uygun sade bir dil kullanılmıştır. Ayrıca çocukların, anlamını bağlamdan kestirip öğrenebilecekleri yeni sözcükler de kullanılmıştır. Ören yeri, lahit, antik kent, cırcır böceği, kabile, ihtişam, ağaç ev, sit alanı, motif, çardak, sinmek, çömelmek, sırtmak, amfora, arşınlamak, deniz feneri, yakut, rota gibi sözcükler bu duruma örnek gösterilebilir.

Yapıtın genel anlamda çocukta dil zevki uyandıracak bir anlatım ile oluşturduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra yapıtta anlatım bozukluğu, yazım yanlışlıkları da yapılmıştır. Bunlar aşağıda belirtilmiştir:

“Eren gözünü dürbününün merceğine dayamış, merakla az ötedeki sukemerlerinin oraya bakıyordu” (s.7). Bu tümcedeki ‘sukemerlerinin’ sözcüğünün su kemerlerinin biçiminde düzeltilmesi gerekmektedir.

“Genç adam başını önüne eğip susarken cırcırböcekleri iyice coşmuştu” (s.13). Bu tümcede yer alan ‘cırcırböcekleri’ sözcüğünün cırcır böceği biçiminde yazılması gerekmektedir.

““Diyelim ki sen haklısın o halde, neden bu kadar garip davranıyorlar?”” (s.78). Bu tümcede yer alan ‘halde’ sözcüğünün hâlde biçiminde yazılması gerekmektedir. Bu yanlışlık, yapıt içerisinde birkaç kez tekrarlanmıştır.

““Yaaa... Uyuya kalmışsınız dayıcığım,” dedi Burcu” (s.116). Bu tümcede ise birleşik yazılması gereken bir eylem ayrı yazılmış ve yanlışlık yapılmıştır. Bu sözcüğün ‘uyuyakalmışsınız’ biçiminde yazılması gerekir.

Yapıt, üçüncü ağızdan anlatım ile okura aktarılmıştır.

“Kafadar kuzenler ne yöne gideceklerini bilmiyorlardı ki, alevlerin arasından iki kişi göründü” (s.130).

4.10.2.5. İleti

Yapıtta cesaret, akıl yürütme, doğa sevgisi, hayvan sevgisi, , doğal güzelliklerin ve tarihi eserlerin korunması kavramları ile ilgili iletilere yer verilmiştir. Yapıtın ana ileti ise şudur: Cesaretimizi yitirmeyip aklımızın kılavuzluğunda hareket ettiğimizde kötülükleri engelleyebiliriz.

Yapıtta yer alan yan iletiler ise şöyledir:

Çocuklar doğayla iç içe olmayı sevmektedir.

İzcilik gibi doğa ile iç içe yapılan etkinlikler çocuklara özgüven aşılar.

Çocukları yalnızca teorik derslere değil, bedensel ve kültürel etkinliklere de yönlendirmeliyiz.

Doğal ve tarihi güzelliklerimize sahip çıkmalıyız.

Doğal güzelliklerin ve tarihi eserlerin korunması konusunda hassas olunmalıdır.

Karşılaşılan türlü güçlükler, akıl yardımı ile aşılabılır.

Hayvan sevgisine sahip çocuklar, çevrelerine karşı da iyilik dolu ve sevecen olurlar.

Hayvanlar, insanları türlü tehlikelere karşı koruyabilir.

Araştırma ve okuma alışkanlığı olan çocukların farklı konularda bilgi birikimi vardır.

Çocuklar sürükleyici kitaplar okumayı çok sevmektedir.

Ören yeri, müze, antik kent gibi yerlere yönelik yapılan gezilerinin verimli olması için gezilerin iyi tasarlanması ve rehber eşliğinde yapılması gerekir.

İnsanlar kendi çıkarları için toplumun ortak yaşam alanlarına zarar verebilmektedir.

Zarar gören yeşil alanlarımızın gelecek kuşaklara aktarılması için tekrar yeşillendirilmesi gerekir.

Genel Değerlendirme: Koray Avcı Çakman'ın "Gizemli Olimpos" adlı yapıtı, çocuk edebiyatının temel ilkeleri bağlamında 9-11 yaş aralığındaki çocuklar için önerilebilir.

4.11. DÜŞLERİN PEŞİNDEKİ ÇOCUK

Kitabın Yazarı: Koray Avcı Çakman

Yayına Hazırlayan: Hülya Şat

Resimleyen: Belit Sak

Kapak Tasarımı: Gülhan Taşlı

Sayfa Düzeni: Naciye Dipburun

Yayınevi: Altın Kitaplar Yayınevi

Yayın Tarihi: Şubat 2020, 8. Basım

Sayfa Sayısı: 142

4.11.1. Dış Yapı Özellikleri

4.11.1.1. Boyut

Kitap, 13,3 × 19,5 cm boyutlarındadır. Bu yönüyle ortaokul dönemi çocukların zorlanmadan taşıyabilecekleri büyüklüktedir. Ayrıca bu boyut, çocukların kitaplık oluşturmalarına ve kitaplık düzenlemelerine de uygun bir boyuttur.

4.11.1.2. Kâğıt

Kitapta kullanılan kâğıt beyaz ve dayanıklı kâğıttır. Kâğıdın dayanaklı ve kalın olması sayfaların çevrilmesi sırasında rahatlık sağlamaktadır.

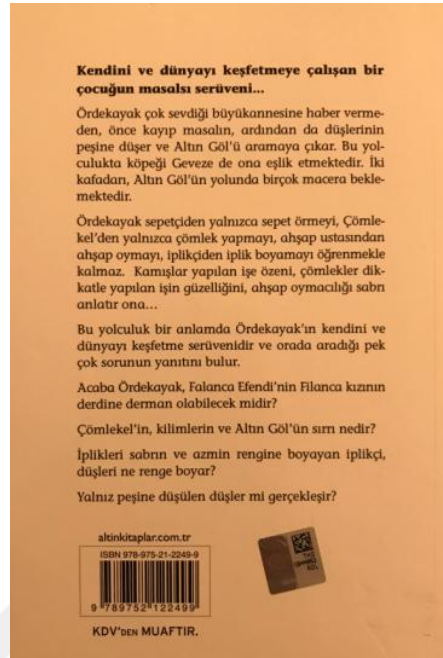
4.11.1.3. Kapak

Kitabın ön kapağında, beyaz arka plan üzerinde renkli görsel ve yazılar bulunmaktadır. En üstte ve ortada yazarın adı ve soyadı bulunmaktadır. Hemen altında kitabın adı yazmaktadır. Sağ üst köşede ise kitabın aldığı ödül yazmaktadır. Ön kapağın ortasında renkli çizimlerle ağaç, çiçek, tepe ve gökyüzü resmedilmiştir. Çizimdeki doğada Ördekayak olduğu anlaşılan bir çocuk ve onun köpeği Geveze resmedilmiştir. Bu resmin hemen üstünde resimleyen kişinin adı yazmaktadır. Sağ alt köşede ise kitabın kaçınıcı basım olduğu yazmaktadır. En altta ve ortada yayınevinin adı ve logosu yer almaktadır.

Resim 67. (Düşlerin Peşindeki Çocuk, Ön Kapak)

Kitabın arka kapağında yapıtın içeriği hakkında bilgiler verilmiştir. Ördekayak'ın yolculuğunda neler öğrendiği anlatılır. Bu yolculuk sırasında Ördekayak'ın kendini ve dünyayı keşfetmesi vurgulanır. Metnin sonunda okuyucuya "Çömlekel'in, kilimlerin ve Altın Göl'ün sırrı nedir?, Yalnız peşine düşülen düşler mi gerçekleşir?" gibi sorular yöneltilerek okuma öncesi okurun merakını artırmak amaçlanmıştır. Bu tanıtım yazısının altında denetim pulu, sol alt köşede ise çizgi im bulunmaktadır.

Resim 68. (Düşlerin Peşindeki Çocuk, Arka Kapak)

4.11.1.4. Sayfa Düzeni

“Düşlerin Peşindeki Çocuk” adlı yapıtta sayfa kenarlarında, sözcük ve satır aralarında bırakılan boşluklar düzenli görülmektedir. Her yeni bölüm, bir resim ile başlamaktadır. Bu da okurun dikkatini çekmekte ve okuyucuya yeni bir bölüme veya olaya geçildiğini duyumsatmaktadır. Başlayacak bölüm ile ilgili olan bu resimden sonra bölümün başlığı yer almaktadır. Yazı karakteri Verdana ve 13 puntodur. Satır aralığı ise ortaokul dönemi çocuklar için uygundur.

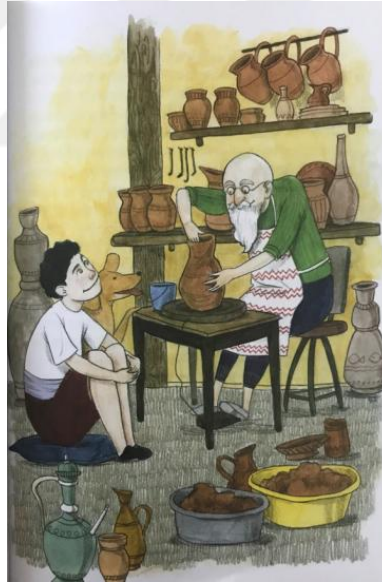
4.11.1.5. Resimler

Yapıttaki resimlemeler Belit Sak tarafından yapılmıştır. Yapıttaki resimler bir fotoğraf gerçekliğiyle değil, resimleyen yorumu katılarak çizilmiştir. Her bölüm başlangıcında, o bölümde anlatılacaklarla ilgili bir resim bulunmaktadır.

Resim 69. (Düşlerin Peşindeki Çocuk, s.15)

Yapıt içerisindeki resimlerden bazıları yukarıdaki gibi metin ile birlikte, metnin üstünde yer almıştır. Bazı resimler ise sayfa içerisinde metin bulunmadan çizilmiştir.

Resim 70. (Düşlerin Peşindeki Çocuk, s.69)

Bazı resimler ise aşağıdaki gibi iki sayfada tamamlanacak biçimde çizilmiştir.

Resim 71. (Düşlerin Peşindeki Çocuk, s.36-37)

Tüm bu resimler çocuk gerçekliğine uygun olarak çizilmiştir. Ayrıca, çizilen bu resimlerin metinde anlatılanların çocuğun belleğinde canlandırmasına katkı sağlayacağı söylenebilir.

4.11.2. İç Yapı Özellikleri

4.11.2.1. Konu

Yapıtta, bir köyde büyükannesi ile birlikte yaşayan Ördekayak'ın düşlerinin peşinden gidip Altın Göl'ü araması ve bu yolda yaşadığı serüvenle birlikte kişiliğindeki değişim anlatılmaktadır.

Yapıt, toplam on beş bölümden oluşmaktadır. Ördekayak büyükannesi ile birlikte yaşayıp ona her işinde yardımcı olan bir çocuktur. Ayağının paytak olmasından dolayı bu adı kendisi seçmiştir. Zamanla çevresindeki herkes de ona Ördekayak demeye alışmıştır. Ördekayak ayağının aksamasını kabullenmiştir fakat tarlada daha verimli çalışabilmek, daha hızlı yürüyebilmek için de ayağının sağlam olmasını ister. Çünkü büyükannesinin yaşlılığı, kendisinin de ayağının aksaması yüzünden tarla işlerine yetişemezler. Üstelik kuraklık nedeniyle de ekinleri zarar görmektedir. Bu duruma çare bulamayınca yiyecekleri azalır ve bu durum hem büyükanneyi hem de Ördekayak'ı kaygılandırır. Tüm bu kaygıların ötesinde akşamları mutlu geçirirler çünkü büyükanne her akşam Ördekayak'a bir masal anlatır, torunu da onu sevinçle dinler. Ördekayak, büyükannesinin hasta olup masal okuyamadığı bir akşam masal kitabını karıştırmaya başlar. Bu sırada kitabın içerisinde bir sayfanın eksik olduğunu fark eder. Üstelik bu eksik sayfanın

yırtılmadığı, isteyerek koparıldığını anlar. Sonrasında ise koparılan sayfanın peşine düşer. Evdeki arama sırasında kayıp sayfaya ulaşır. Bu sayfada Altın Göl masalı bulunmaktadır. Altın Göl masasında sırtında büyük bir yumru olması nedeniyle mutsuz olan bir kaplumbağa anlatılır. Bu kaplumbağa, bir gün, bir kurbağadan Altın Göl diye anılan bir yerin varlığını öğrenir. Üstelik kurbağa, bu gölün sularının iyileştirici olduğunu söyler: “Derler ki, Altın Göl’de kör yüzse görür; ayağı aksayan yürür; dilsiz dillenir, kederli şenlenir.” Bu sözleri dinleyen kaplumbağa yollara düşer ve uzun bir yolculuktan sonra Altın Göl’e ulaşır. Sularında yüzer ve çıkınca sırtındaki yumrusundan kurtulur. Ördekayak bunları okuyup masalı bitirdiğinde düşünmeye başlar. Altın Göl gerçekten de varsa, o da gidip sularında yüzmek ister. Bu yolla ayağındaki paytaklıktan kurtulacak ve daha fazla çalışıp kendisini de büyükannesini de yiyecek azlığından kurtaracaktır. Ördekayak bu düşüncelerle birkaç gün geçirir. Altın Göl’e gitmeyi artık iyice kafasına koymuştur. Bir gece büyükannesine bir mektup bırakarak, yanına da köpeği Geveze’yi alarak Altın Göl’ü bulmak amacıyla evden ayrılır. Yolda, bataklıkta kamış toplamaya giden bir sepetçi ile karşılaşır ve ona yardım eder. Sepetçi Ördekayak’a sepet yapımında kendisine yardım etmesi karşılığında kalacak yer ve yiyecek yemek vermeyi önerir. Ördekayak ise tüm bunları büyükannesinin onu bulamayacağı bir uzaklığa ulaşmak ve sonrasında Altın Göl’ü aramak için kabul eder. Burada sepet yapmayı öğrenen Ördekayak, sepetçiye Altın Göl’ü sorar. Sepetçi orayı bilmediğini söyleyince Ördekayak umudunu yitirecek olur. Ama sepetçi, sorunun yanıtını çömlekçiden öğrenebilirsin deyip onu Çömlekel’in yanına gönderir. Yeniden umutlanan Ördekayak, çömlekçiyi bulmak için yola çıkar. Ördekayak, Altın Göl’ün yerini burada da öğrenemez fakat sepetçide olduğu gibi çömlekçi de ellerinin hünerli olduğunu fark eder. Hem sepetçi hem de çömlekçi, Ördekayak’ın hünerinin ellerinde olduğunu söyler. Altın Göl’ü aramaya devam eden Ördekayak, sırasıyla ahşap ustası, dokumacı ve iplikçinin de yanlarına gider. Her gittiği ustanın yanında yeni şeyler öğrenen, ellerinin becerisini fark eden Ördekayak ayrıca büyükannesine götürmek üzere bu ustalardan türlü armağanlar da alır. Ördekayak, bu armağanların yanında Falan Efendi adlı, kızının derdine derman arayan zengin bir adamdan da bir armağan alır: çil çil altınlarla dolu bir testi. Yolculuğunun sonunda Altın Göl’ü bulamayan ama kendini tanıyan ve yeteneklerinin farkına varan Ördekayak büyükannesinin yanına dönmek için yola çıkar. Yolda, Ördekayak’ın önu üç haydut tarafından kesilir. Haydutlar onun heybesini zorla alır ve içini ararlar. Sepetçi

ustasının verdiği kuru ekmeği, çömlekçinin verdiği eski heybeyi, ahşap ustasının armağanı olan çakıyı, yine ahşap ustasının yanında kendi yaptığı minik bibloyu, dokumacı kadının verdiği Altın Göl motifli kilimi, iplikçi kadının verdiği düşlerin rengine boyanmış iplik yumağını bir kenara fırlatıp içi çil çil altınla dolu testiyi alıp oradan uzaklaşırlar. Yoluna üzüntüyle devam eden Ördekayak, köyüne varır ve büyükannesini sağlıklı olarak bulunca çok sevinir. Ona getirdiği armağanları verir. Büyükanne tüm armağanlara çok değer verir. Ayrıca kuru ekmeği böldüğünde içinden çil çil altınlar dökülür. Ördekayak, ona kuru ekmek hediye eden sepetçiye cimri dediğini hatırlar ve bu durum karşısında hiçbir şeyin görüldüğü gibi olmadığı fark eder. Büyükanne ve torunu, ekmeğin içinden çıkan altınlar sayesinde geçim zorluğunu aşar. Ayrıca Ördekayak, Altın Göl'ü arama serüveni sırasında kendini keşfeder ve daha mutlu biri olur. Artık paytak ayağının aksaması onu düşündürmemektedir. Ellerindeki hüneri keşfeder ve atölyeye dönüştürdüğü evlerinin alt katında sepet örüp çömlek yapar. Bunun yanında bu becerilerini köydeki diğer çocuklara da öğretir.

Yapıtta anlatılan olaylarla bireyin kendini tanımasının yanında el ustalığı isteyen geleneksel, kültürel işlerimiz de ön plana çıkarılır. Zorluklarla baş etmek ve usta-çırak ilişkisi vurgulanır.

Çatışmalar: Yapıt, çeşitli çatışmalar üzerine kurgulanmıştır.

Kişi-Kişi Çatışması: Romanın başkişisi Ördekayak ve önünü kesen üç haydut arasındaki konuşmalar kişi-kişi çatışmasına örnek olarak gösterilebilir.

“‘Hımm... Bunca altını nerden buldun sen?’

‘Bırakın beni... Onlar benim. Onları bana kızını iyileştirdim diye Falan Efendi verdi.’ ‘Kes sesini! Kimse sana, böyle değerli şeylerle etrafta dolaşmaman gerektiğini söylemedi mi?’”(s.127-128).

Kişinin Kendisiyle Olan Çatışmalar: Yapıtın başkişisi Ördekayak'ın tarlada ot yolarken susuz kalan ekinleri düşünüp kaygılanması ve bu sırada aklından geçen düşünceler kişinin kendisiyle olan çatışmasına örnektir.

“Ördekayak düşünceliydi. Sanki bir anda büyüyüvermişçesine yetişkinlere özgü bir kaygı bürümüştü içini... Ya haftalarca yağmur yağmazsa? O zaman mısırlar da, tarladaki diğer bitkiler de olgunlaşmadan, tamamen kururdu. Kilerdeki ürünlerse büyükannesiyle ona yetmezdi. O zaman ne yaparlardı?” (s.42).

Kişi-Toplum Çatışması: Yapıtta kişi-toplum çatışmasına yer verilmemiştir.

Kişi-Doğa Çatışması: Kişinin doğanın zorlukları ile mücadele ettiği durumlara aşağıdaki bölüm örnek olarak gösterilebilir.

“‘Orası balçık ve bataklık... Bir girersen çıkamazsın.’ Gerçekten de ıslak toprak oğlanın paytak ayağını içine doğru çekiyordu. Panikle ayağını kurtardı balçıktan ve tam tersi yöne dönüp sarsak adımlarla yürüdü” (s.50).

Kişi-Kişi Çatışması	Kişinin Kendisiyle Olan Çatışması	Kişi-Toplum Çatışması	Kişi-Doğa Çatışması
1	6	0	4

Tablo 31. (Düşlerin Peşindeki Çocuk, Çatışma Türlerinin Sıklığı)

Yapıtta en fazla karşılaşılan çatışma türü, kişinin kendisiyle olan çatışmasıdır. Yapıtta konunun yapılandırılışını zayıflatan durumlarla genel olarak karşılaşmamıştır. Abartılmış merak, aşırı duygusallık gibi olumsuzluklara yer verilmemiştir. Bunun yanında kurguda, rastlantısallık olarak değerlendirilebilecek olumsuz durumlarla da karşılaşmıştır:

“Ne yapıp edip bu kadını durdurmalı ve ona sorusunu sormalıydı. Bir masal... bir masal durdurur onu herhâlde, diye düşündü ve ‘Yeni dokuyacağınız kilim için size bir masal anlatabilirim.’ dedi”(s.96). Ördekayak’ın bu sözleri üzerine dokumacı kadının durması ve aradığı şeyin tam da bir masal olduğunu söyleyip onu evine davet etmesi rastlantısallık olarak değerlendirilebilir. Benzer bir durumla şu bölümde de karşılaşmaktadır:

“Acaba bana küstü mü? Bu yüzden mi konuşmuyor, diye düşünmeye başladı Ördekayak. O sırada camın önünden geçen iki köylünün aralarındaki konuşmasına kulak misafiri oldu. (...) ‘Bunu işini bitirene kadar öğrenemeyeceğiz.’ dedi bir diğeri. ‘Biliyorsun ki kilimi bitirene kadar tek kelime etmez.’ Ördekayak köpeğine döndü. ‘Demek kilimi bitirene kadar konuşmayacak ha... O hâlde daha buradayız Geveze.’”

Yapıtın genelinde, çocukların merak duygusunu devindirecek durumlara yer verilmiştir.

“O sabah salona adımını atar atmaz, büyükannesinin yatakta olduğunu gördü. Korkuyla yaklaştı yanına...

‘Büyükanne! İyi misin büyükanne?’ merak duygusunun arttığı bu bölümde olay çabucak sonuçlandırılmıştır:

“Büyükannesini gözlerini aralayıp gülümsedi. ‘İyiym!’”

Merak düğümünün atıldığı bazı bölümlerde ise olayların çözümü sonraki bölümlere bırakılmıştır:

“Ne zaman gözü evlerindeki kilime ilişecek olsa mutluluk duyardı. Şimdi de içi umutla dolmuştu” (s.88).

“Kilim onu heyecanlandırmakla kalmamış, içini azimle de doldurmuştu” (s.96).

“Nedense kilime baktıkça kendini güçlü hissedip, daha önce duymadığı bir özgüven duygusuna kapıldı” (s.103).

“Yerdeki kilime ilişti gözleri. Dokumacı kadına anlatmış olduğu ‘Yağmursuz Büyüyen Tohumlar’ masalındaki figürlerle bezenmiş bu kilime bakar bakmaz nedenini bilmediği bir özgüvene kapıldı” (s.105). Görüldüğü üzere kilimlerle ilgili olarak kurgunun çeşitli bölümlerinde merak uyandırılmıştır. Bu merak düğümleri, yapıtın sonlarına doğru şöyle çözümlenmiştir:

“‘İşte o renge de ‘azmin rengi’ adını verdim.’

‘Demek bu yüzden... Bu kilime her baktığımda kendimi azim dolu hissetmem bu yüzdenmiş.’ diye mırıldandı” (s.124).

“Kadın bunları söylerken, Ördekayak da düşünüyordu. Demek büyükanneyle yaşadığı evdeki kilime bakınca mutluluğa kapılmasının, ahşap ustasının dükkânında gördüğü kilime bakınca da içinde umut hissetmesinin nedeni buydu. Dokumacı, Ördekayak’ın ona anlattığı Yağmursuz Büyüyen Tohumlar masalının motiflerini dokurken de, ‘güvenin rengi’yle boyanmış iplikleri kullanmış olmalıydı. Ördekayak o kilime bakınca ne de özgüvenli hissetmişti kendini” (s.124-125).

4.11.2.2. İzlek

Yapıtın izleği kendini keşfetmektir.

Romanın başkişisi Ördekayak, düşlerinin peşinden giderken her uğradığı yerde kendini keşfetmiş ve aksayan yanlarına değil yetenekli olduğu yanlarına odaklanmayı başarmıştır.

İzlek ile konu uyumludur. Yapıtın izleği, çocuğun anlama düzeyine uygun olarak verilmiştir. İzleğin, çocukların kendilerini tanımalarına, yeteneklerini keşfetmelerine ve yaşamlarında mutlu bireyler olmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

4.11.2.3. Kahramanlar

Baş Kişiler:

Ördekayak: Olayların başkişisi Ördekayak, büyükannesini çok seven, çalışkan ve iyi yürekli bir çocuktur. Ördekayak'ın bir ayağı paytaktır. Yaşamının çeşitli yerlerinde ayağının aksamasını kabullenmiştir. Ördekayak adını da kendi bulmuştur. Fakat büyükannesi ile tarlada çalışırken ayağının aksamasına çok üzülür. O daha fazla çalışıp kendini de büyükannesini de geçim zorluğundan kurtarmak ister. Bu işte en önemli engelini ayağı olarak görür. Bu engeli aşmanın yolunun Altın Göl'ün iyileştirici sularında yüzmekten geçtiğini düşünür ve yola çıkar. Ördekayak, serüveni sırasında Altın Göl'ü bulamaz ama kendini keşfeder. Ayağındaki paytaklığı düşünmekten vazgeçer çünkü yeteneğinin ellerinde olduğunu fark eder.

Ördekayak
Devingen
Kapalı

Tablo 32. (Düşlerin Peşindeki Çocuk, Başkişinin Karakter Özellikleri)

Tabloda gösterildiği gibi yapıtta bir başkişi vardır. Bu başkişinin kapalı ve devingenidir. Karakterlerin zihinsel olarak yaşadıkları dönüşümlerle devingen olarak geliştirilmesinin, çocuklar için daha ilgi çekici olduğu söylenebilir.

Yan Kişiler:

Büyükanne: Ördekayak'ın büyükannesidir. Doğaya ve hayvanlara karşı saygılı, torununa karşı ise her zaman anlayışlı ve güler yüzlü biri olarak verilmiştir. Sabırlı ve çalışkandır. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Lokman Ana: Doğal yöntemlerle bitkilerden şifa bulmaya çalışan, köyün alternatif tıpcısıdır. Merhametli ve yardımseverdir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Sepetçi: Ördekayak’a kamıştan sepet örmeyi öğretmiştir. Çok konuşkan değildir. İçten ve eli açık bir kişidir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Çömlekçi: Ördekayak’a çamurdan çömlek yapmayı ve çömlekleri sırla kaplamayı öğretmiştir. Sohbet etmeyi seven, içten bir kişi olarak verilmiştir. Durağan ve açık bir karakterdir.

Ahşap ustası: Ördekayak’a ahşapları oymayı ve onlara şekil vermeyi öğretmiştir. Yardımsever, güler yüzlü, işini çok seven bir kişidir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Dokumacı: Merhametli, işini çok seven bir kadındır. İş konusunda çok disiplinlidir. Cömert olarak verilmiştir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Falan Efendi: Kızının mutsuzluğuna çare arayan varlıklı bir kişidir. Kurguda cömert ve dürüst olarak verilmiştir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Filanca Kız: Falan Efendi adlı zengin bir adamın kızıdır. Gözleri görmemektedir. Bu yüzden hiç yüzü gülmez. Ördekayak’la tanıştıktan sonra kendini tanımaya ve yeteneklerini keşfetmeye başlar. Böylece mutlu ve yaşamı seven birine dönüşür. Devingen ve kapalı bir karakterdir.

İplikçi: Anaç ve merhametli bir kişidir. Disiplinlidir ve işini çok sever. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

4.11.2.4. Dil ve Anlatım

“Düşlerin Peşindeki Çocuk” adlı yapıt incelendiğinde sade bir dil kullanıldığı görülmektedir. Genel olarak kısa ve yalın tümcelere yer verildiği belirlenmiştir. Yapıtın başından sonuna değin deyimlere rastlanmaktadır: “surat asmak” (s.9), “ayak bağı olmak” (s.25), “boğazında düğümlenmek” (s.54) , “kulak misafiri olmak” (s.100), “can kulağıyla dinlemek” (s.116), “yola koyulmak” (s.126) yapıtta yer alan deyimlerden bazılarıdır.

Söz varlığı öğelerinden olan ikilemelerden de sıklıkla yararlanılmıştır. Yapıtta yer alan ikilemelerden bazıları şunlardır: “yırtık pırtık” (s.20), “mışıl mışıl” (s.44,) “seke seke” (s.88), “renk renk” (s.142).

Yapıt incelendiğinde en sık karşılaşılan söz varlığı ögelerinin deyim ve ikilemeler olduğu belirlenmiştir.

Deyim	Atasözü	İkileme
81	0	126

Tablo 33. (Düşlerin Peşindeki Çocuk, Söz Varlığı Ögelerinin Sıklığı)

Yapıtta ortaokul dönemi okuruna uygun sade bir dil kullanılmıştır. Ayrıca çocukların, anlamını bağlamdan kestirip öğrenebilecekleri yeni sözcükler de kullanılmıştır. Heybe, kiler, azim, özgüven, paytak, sarsak, motif, buruk gibi sözcükler bu duruma örnek gösterilebilir.

Yapıtın genel anlamda çocukta dil zevki uyandıracak bir anlatım ile oluşturduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra, yapıtta anlatım bozukluğu ve yazım yanlışlıkları da yapılmıştır. Bunlar aşağıda belirtilmiştir:

“O sabah salona adımını atar atmaz, büyükannesini yatakta olduğunu gördü” (s.25). Bu cümledeki anlamın doğru ifade edilebilmesi için sözcüğün “büyükannesinin” biçiminde düzeltilmesi gerekmektedir.

“... ama yetirince yağurmamış, tablanın üzerine koyarken de tablanın tam ortasına özenle oturtmamıştı” (s.71). Bu cümledeki “yetirince” sözcüğü yanlış yazılmıştır. Yeterince olarak düzeltilmelidir.

“Meşe palamudunu ağacın kovuğund’a yaşayan sincap görmüş” (s.137). Burada ise gereksiz yere kesme işareti kullanılmıştır. Sözcük kovuğunda olarak düzeltilmelidir.

Yapıt, üçüncü ağızdan anlatım ile okura aktarılmıştır.

“Ördekayak adamı büyük bir dikkatle izledi, çok geçmeden de kavradı işi” (s.58).

4.11.2.5. İleti

Yapıtta kendini tanıma, saygı, doğa sevgisi, hayvan sevgisi, geleneksel zanaatlar, çalışkanlık kavramları ile ilgili iletilere yer verilmiştir. Yapıtın ana iletisi ise şudur: Kendimizi keşfedip olumlu yönlerimizi ön plana çıkarırsak daha mutlu ve üretken kişiler oluruz.

Yapıtta yer alan yan iletiler ise şöyledir:

Büyükler, çocukları sevgi ile yetiştirmelidir.

Çocuklar, bedenlerindeki olumsuzlukları yaşamlarının en büyük sorunu hâline getirebilir.

Çocukları, yapabilecekleri işler için yüreklendirmeliyiz.

Aileler, çocukların kendileri hakkındaki olumsuz düşüncelerini yıkmak için onlara yardımcı olmalıdır.

Büyükler, her çocuğun özel olduğunu ve farklı güzellikte olduğunu çocuğa duyumsatmalıdır.

Güç demek yalnızca beden gücü demek değildir. Akıl, kişi için önemli bir güç kaynağıdır.

Her çocuğun yetenekli olduğu bir alan vardır, bu alan keşfedilmelidir.

Çalışıp üretmek insana mutluluk ve özgüven duyumsatır.

El becerisi isteyen geleneksel zanaatler; saygı duyulması gereken, görüldüğü kadar kolay olmayan işlerdir.

Hiçbir şey görüldüğü gibi değildir, önyargılı olmamalıyız.

Biz onlara zarar vermedikçe doğa ve hayvanlar, insana karşı iyilikle doludur.

Zor görünen işler; bilgiyle, öğrenmeyle kolaylaşır.

Hiç kimse kusursuz değildir, herkesin olumsuz bir yanı vardır.

Kişinin olumsuz bir yanı varsa olumlu da birçok özelliği vardır.

En önemli beceri; çalışıp kendini yetiştirmek, geliştirmektir.

Kişi yapmak istediklerini çok ister ve bu amaçla çalışıp çabalarsa başarılı olur.

Genel Değerlendirme: Koray Avcı Çakman'ın “Düşlerin Peşindeki Çocuk” adlı yapıtı, çocuk edebiyatının temel ilkeleri bağlamında 9-11 yaş aralığındaki çocuklar için önerilebilir.

4.12. HOFLİPUF

Kitabın Yazarı: Koray Avcı Çakman

Resimleyen: Mert Tugen

Yayın Koordinatörü: İpek Şoran

Editör: Devrim Çakır

Düzeltili: Egem Atik

Kapak ve İç Tasarım: Gözde Bitir Tufan

Tasarım Uygulama: Recep Eren

Yayınevi: Can Çocuk Yayınları

Yayın Tarihi: Ağustos 2018, 2. Basım

Sayfa Sayısı: 110

4.12.1. Dış Yapı Özellikleri

4.12.1.1. Boyut

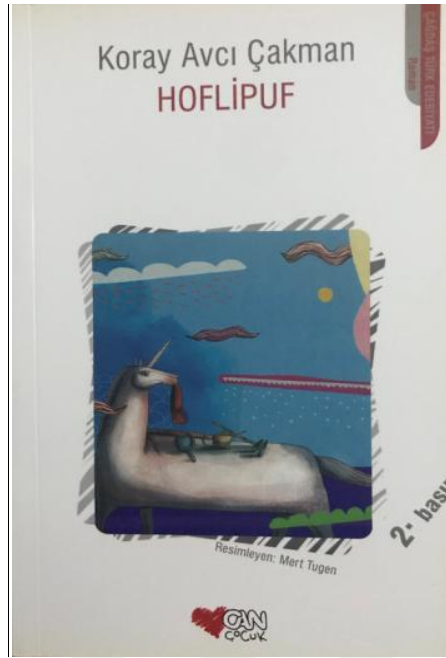
Kitap, 12,5 × 19,5 cm boyutlarındadır. Bu yönüyle ortaokul dönemi çocuklarının zorlanmadan taşıyabilecekleri büyüklüktedir. Ayrıca bu boyut, çocukların kitaplık oluşturmalarına ve kitaplık düzenlemelerine de uygun bir boyuttur.

4.12.1.2. Kâğıt

Kitapta kullanılan kâğıt açık sarı, mat ve dayanıklı kâğıttır. Kâğıdın mat olması, yazıların rahat okunması ve okurun gözünü yormaması açısından önemlidir. Kâğıdın dayanıklı ve kalın olması ise sayfaların çevrilmesi sırasında kolaylık sağlamaktadır.

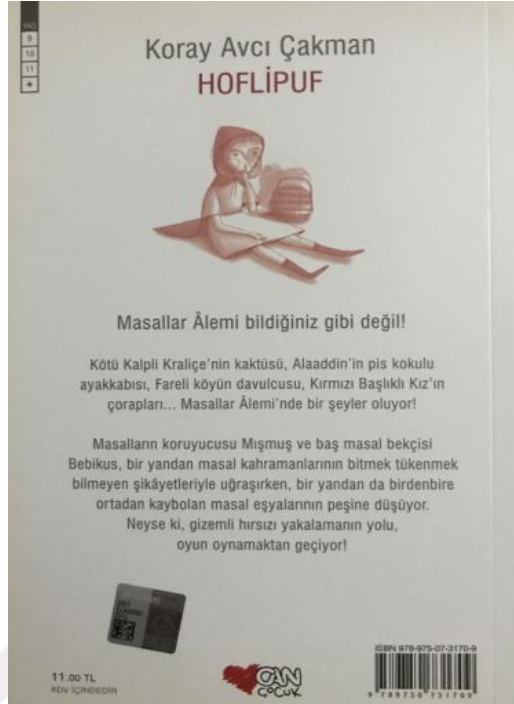
4.12.1.3. Kapak

Kitabın ön kapağında, beyaz arka plan üzerinde renkli görsel ve yazılar bulunmaktadır. En üstte ve ortada yazarın adı ve soyadı bulunmaktadır. Hemen altında, daha büyük bir yazı ile kitabın adı yazmaktadır. Sağ üst köşede ise kitabın türü ve hangi kategoride bulunduğu belirtilmiştir. Ön kapağın ortasında tek boynuzlu bir at resmi görülmektedir. Mavi renkte bir alan içerisinde yer alan resmin çevresinde türlü renklerde, deniz canlısı olabilecek çizimler bulunmaktadır. Tek boynuzlu atın üzerinde ise masal kahramanlarının eşyaları yer almaktadır. Bunlar: kırmızı başlık, sihirli lamba, ayna, cam ayakkabılar ve kavalıdır. Bu çizimin hemen altında resimleyeninin adı bulunmaktadır. Sağ alt köşede ise kitabın kaçınıcı basım olduğu yazmaktadır. En altta ve ortada yayınevinin adı ve logosu yer almaktadır. Ön kapaktaki resmin metnin içeriğiyle uyumlu olduğu söylenebilir.

Resim 72. (Hoflipuf, Ön Kapak)

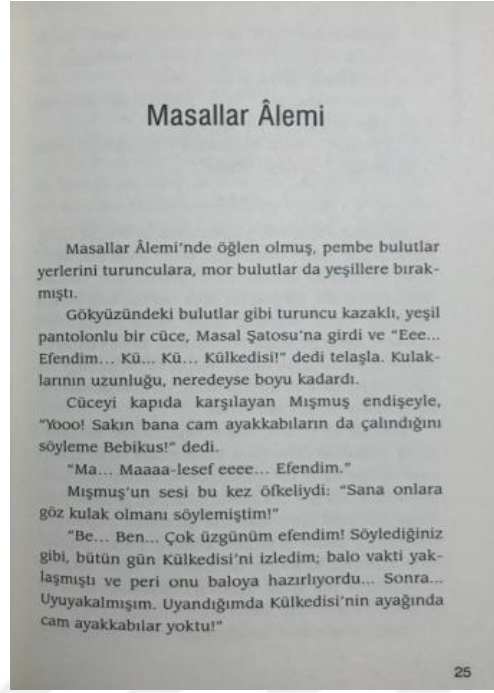
Kitabın arka kapağında da en üstte yazarın adı bulunmaktadır. Hemen altında, kitabın adı bulunmaktadır. Bu yazıların hemen altında ise kurgu ile ilgili bir çizim yer almaktadır. Bu çizimde Kırmızı Başlıklı Kız masalının başkışisi olan kız, yanında sepetiyle beraber görülmektedir. Bu çizimin altında “Masallar Âlemi bildiğiniz gibi değil!” başlığı ile merak uyandırılmaktadır. Bu tümceden sonra ise tanıtım yazısı bulunmaktadır. Tanıtım yazısının altında denetim pulu, sağ alt köşede ise çizgi im bulunmaktadır. Denetim pulu ve çizgi im görselin görünürlüğünü etkilememektedir. Sol alt köşede kitabın fiyatı yer almaktadır. En altta ve ortada ise yayınevinin adı ve logosu bulunmaktadır. Sol üst köşede ise yapıtın seslendiği yaş düzeyleri yazmaktadır.

Resim 73. (Hoflipuf, Arka Kapak)

4.12.1.4. Sayfa Düzeni

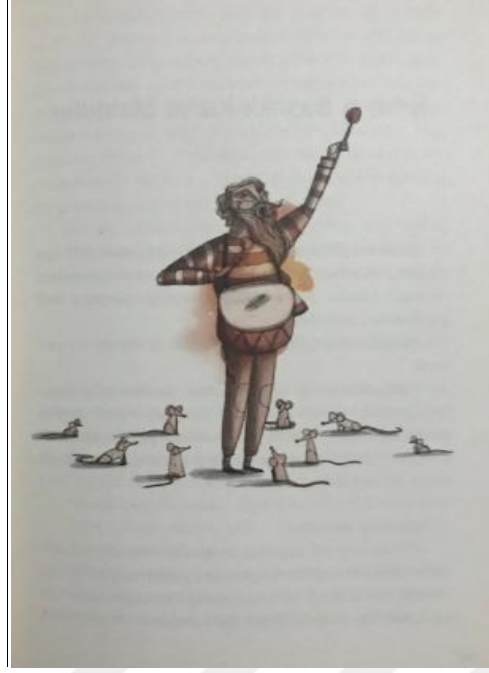
“Hoflipuf” adlı yapıtta sayfa kenarlarında, sözcük ve satır aralarında bırakılan boşluklar düzenli görülmektedir. Yeni bölümlere geçildiğinde bölüm başlıklarından önce sayfanın en üstünde boşluklar bırakılmıştır. Bölüm başlıklarının altında da belirli bir boşluk bırakılmıştır. Bu da okurun dikkatini çekmekte ve yeni bir bölüme veya olaya geçildiğini duyumsatmaktadır. Yazı karakteri Times News Roman ve 12 puntodur. Ayrıca sağ taraftaki sayfaların sağ üst köşesine aşağıdan yukarı doğru, dikey biçimde yazarın adı ve kitabın adı yazılmıştır. Sol taraftaki sayfalarda ise bu durum sol üst köşede yer almaktadır. Tamamı resim olan sayfalarda ve yeni bölümün başladığı sayfalarda böyle bir yazı bulunmamaktadır.

Resim 74. (Hoflipuf, s.25)

4.12.1.5. Resimler

Yapıttaki resimlemeler Mert Tugen tarafından yapılmıştır. Resimlerin biçimi özgün olarak değerlendirilebilir. Yapıttaki resimler fotoğraf gerçekliğiyle oluşturulmamış, çizerin yorumu katılmıştır. Çocuğun ilgisini çekebilecek niteliktedir. Yapıttaki resimler; çocuğun belleğinde algılayabileceği biçimde, çocuk gerçekliğine göre çizilmiştir. Kişiler ve nesneler çocuklara sevimli gelebilecek biçimdedir. İnsan resimleri çocuklara çok farklı gelebilecek, onları eğlendirebilecek bir biçime sahiptir. Metinle birlikte aynı sayfada yer alan resimlerde karmaşa oluşmamıştır. Böyle sayfalarda hem resim hem de yazılar gözü yormadan algılanabilmektedir.

Resim 75. (Hoflipuf, s.33)

Resim 76. (Hoflipuf, s.99)

Yapıttaki kişilerin, masal kahramanlarının ve hayvan çizimlerinin, çocukların ilgisini çekebilecek ve onları eğlendirebilecek resimler olduğu söylenebilir.

4.12.2. İç Yapı Özellikleri

4.12.2.1. Konu

On yedi bölümden oluşan yapıtta oyun oynamak isteyen bir tekboynuzlu atın, masal kahramanlarının eşyalarını alıp yerlerine farklı eşyalar bırakması anlatılmaktadır. Masallar Âlem’indeki Beyazlar Ülkesi’nde yaşayan tekboynuzlu bir at olan Hoflipuf; masal kahramanlarından Kötü Kalpli Kraliçe’nin aynasını, Alaaddin’in sihirli lambasını, Kırmızı Başlıklı Kız’ın başlığını, Fareli Köyün Kavalcisi’nin kavalını, Külkedisi’nin camdan ayakkabılarını alıp saklar. Bu eşyaların yerine ise farklı nesneler bırakır. Yeni eşyaları ile mutsuz olan masal kahramanları bu durumdan yakınmalarını masalların koruyucusu Mışmuş’a iletir. Masal kahramanları çalınan eşyaları bulunmazsa masallarda daha fazla yer almayacaklarını söyler. Mışmuş ise baş masal bekçisi Bebikus ile birlikte bir an önce kaybolan eşyaları bulmak için harekete geçer. Sonrasında ise Mışmuş, Hoflipuf’un gönderdiği bilmeceli mektubu arkadaşı Bipe’ye götürüp çözdürür. Bu bilmecedan eşyaları çalanın Beyazlar Ülkesi’nde yaşayan bir tekboynuz olduğu anlaşılır. Bunun üzerine Mışmuş, Beyazlar Ülkesi’ndeki dostu Persus’un yanına gider ve ondan konu ile ilgili bilgi alır. Hoflipuf, gönderdiği yeni bir mektupla oyun oynamak için gönderilecekleri beklediğini, aldığı eşyaları oyun sonrasında geri vereceğini söyler. Mışmuş ve Bebikus, bunun üzerine Hoflipuf ile oyun oynayacak birilerini bulmaya çalışırlar. Ne kadar arasalar da Masallar Âlemi’nde Hoflipuf ile oyun oynayıp onunla baş edecek birilerini bulamazlar. Bebikus’un önerisiyle oyun oynamaya Dünyalı dört çocuğu gönderirler. Bu çocuklar: Ash, Burak, Çağla ve Eren’dir. Bu çocuklar, Bebikus’un gizli geçitten geçip Dünya’ya ulaştığı ormanda sürekli oyun oynayan ve eğlenen çocuklardır. Masallar Âlemi’ne gelen dört arkadaş, kendilerine anlatılanları yapar ve Hoflipuf ile oyunlar oynamaya başlar. Bir tür bilmecelerden oluşan bu oyunlar sonunda çocuklar, sorun çözmede aklını ve deneyimlerini kullanarak tüm eşyaları geri alır. Ayrıca Hoflipuf ile de konuşan çocuklar; onun kötü biri olmadığını, sadece oyun oynamak istediğini anlar. Bulunan eşyalar masal kahramanlarına geri verilir ve masalların geleceği tehlikeden kurtarılmış olur. Böylece; masallar her zamanki gibi anlatılacak, çocuklar da onlarla huzur bulup düş dünyalarını geliştirmeye devam edecektir.

Yapıtta anlatılan olaylarla masalların önemi vurgulanır. Bunun yanında doğa sevgisi ve arkadaşlık konularına da değinilmektedir.

Çatışmalar: Yapıt, çeşitli çatışmalar üzerine kurgulanmıştır.

Kişi-Kişi Çatışması: Yapıtta yer alan aşağıdaki bölüm, kişi-kişi çatışmasına örnek olarak gösterilebilir.

“Mışmuş’un sesi bu kez öfkeliydi: ‘Sana onlara göz kulak olmanı söylemişim!’

‘Be... Ben... Çok üzgünüm efendim! Söylediğiniz gibi, bütün gün Külkedisi’ni izledim; balo vakti yaklaşmıştı ve peri onu baloya hazırlıyordu... Sonra... Uyuyakalmışım’” (s.25).

Kişinin Kendisiyle Olan Çatışmalar: Kişinin kendisiyle olan çatışmasına aşağıdaki bölüm örnek olarak gösterilebilir.

“Peki ama az önce okuduğu kitapta neden öyle yazıyordu? ‘O şey’ kaktüs olamazdı, bundan emindi ama... Neydi?

‘Balkabağı mıydı? Yooo, bu da en az kaktüs kadar saçma! Çaydanlık? Yok, daha neler... Tarak mıydı yoksa? Hayır! Sihirli bir küre belki?’” (s.8).

Kişi-Toplum Çatışması: Yapıtta kişi-toplum çatışmasına rastlanmamıştır.

Kişi-Doğa Çatışması: Kişinin doğanın veya doğadaki canlıların zorlukları ile mücadele ettiği durumlara aşağıdaki bölüm örnek olarak gösterilebilir.

“Dört arkadaş korkuyla kaçışırken kuşun gölgesi çoktan üzerlerine inmişti. Üstelik koşarken Aslı’nın ayağı bir taşa takılmıştı; burkulmuş bileğini tutup düştüğü yerde acıyla kıvranıyordu. Kuşun gölgesi, başının üzerinde giderek büyürken, arkadaşları paniğe kapılmıştı” (s.86).

Kişi-Kişi Çatışması	Kişinin Kendisiyle Olan Çatışması	Kişi-Toplum Çatışması	Kişi-Doğa Çatışması
3	1	0	1

Tablo 34. (Hoflipuf, Çatışma Türlerinin Sıklığı)

Yapıtta en fazla karşılaşılan çatışma türü kişi-kişi çatışmasıdır. Bunun yanında, yapıtta çatışma sayısının az olduğu söylenebilir. Yapıtta konunun yapılandırılışını zayıflatan durumlarla genel olarak karşılaşılmamıştır. Abartılmış merak, aşırı duygusallık gibi olumsuzluklara yer verilmemiştir.

Yapıtın genelinde, çocukların merak duygusunu devindirecek durumlara yer verilmiştir. Bazıları aşağıda gösterilmiştir.

“Dört arkadaş ormandan uzaklaşırken gizlice kulübeye giren tuhaf görünümlü biri, elindeki kocaman kozalağı diğerlerinin yanına koymaya çalışıyordu...” (s.24).

“Mışmuş düşünceliydi: ‘Bir türlü anlamıyorum, kim ne yapsın bu eşyaları?’” (s.28).

“Eren onları takip ederken, birden ağaçların arasından hızla bir şey geçtiğini gördü, ‘Bu bir ceylan mı acaba?’ diye düşündü” (s.45).

“‘Bu da ne?’ dedi Mışmuş, ‘Biri benimle alay mı ediyor yoksa?’ Ama kim, neden onunla alay etsindi ki?” (s.50).

4.12.2.2. İzlek

Yapıtın izleği oyun sevgisidir. Yapıtta oyun oynamayı çok seven dört arkadaşın ve Masallar Âlemi’nde yaşayan tekboynuzlu bir atın oyun sevgileri anlatılır.

Yapıtın izleği, konu ile uyumludur ve okurun anlama düzeyine uygun olarak verilmiştir. İzleğin, çocukların oyun ve masal sevgilerini artırmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

4.12.2.3. Kahramanlar

Baş Kişiler:

Aslı: Olayların baş kişisi Aslı; kırsal yaşamı seven, arkadaşları ile oyun oynamayı ve masal okumayı seven bir çocuktur. Yeni bilgiler öğrenmeye açık, sevgi dolu ve saygılı bir kişiliğe sahiptir.

Burak: Aslı’nın arkadaşıdır. Burak’ın ailesi de Aslılar gibi yazdan yaza kasabada yaşamaktadır. Macerayı ve oyunları sevmektedir. Cesur ve meraklı bir kişiliğe sahiptir.

Çağla: Aslı’nın arkadaşıdır. Ailesi kasabada yazlıkçı değildir. Sürekli olarak kasabada yaşamaktadır. Macerayı, oyunları ve hayvanları çok sevmektedir. Cesur ve heyecanlı bir kişiliğe sahiptir.

Eren: Aslı’nın arkadaşıdır. Oyunları sevmektedir. Oyunlar ve arkadaşları yardımıyla bazı korkularını yenmiş ve daha yürekli bir kişiliğe sahip olmuştur.

Hoflipuf: Masallar Âlemi’nde yer alan Beyazlar Ülkesi’nde yaşayan tekboynuzlu bir attır. Oyun oynamayı çok sevmektedir. Akıllı ve sevimlidir.

Aslı	Burak	Çağla	Eren	Hoflipuf
Durağan	Durağan	Durağan	Devingen	Durağan
Kapalı	Kapalı	Kapalı	Kapalı	Kapalı

Tablo 35. (Hoflipuf, Başkışilerin Karakter Özellikleri)

Tabloda gösterildiği gibi yapıtta beş başkışı vardır. Bu başkışiler incelendiğinde, kahramanların tamamının kapalı olduğu görülmektedir. Ayrıca, bir kahramanın devingen, diğerlerinin ise durağan olduğu belirlenmiştir.

Yan Kışiler:

Mışmuş: Masallar Âlemi’nin koruyucusudur. Çalışkan, dürüst ve saygın bir kişiliğe sahiptir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Bebikus: Masallar Âlemi’nin baş masal bekçisidir. Çalışkan ve güvenilir bir kişiliğe sahiptir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Bipe: Masallar Âlemi’ndeki Bilmeceler Perisidir. Yardımsever ve iyiliksever bir kişiliğe sahiptir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Persus: Masallar Âlemi’nde yer alan Beyazlar Ülkesi’nde yaşayan tekboynuzlu bir attır. Mışmuş’un arkadaşıdır. Yardımseverdir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Aslı’nın büyükbabası: Kasabada yaşayan sevecen, hayvansever ve iyilik dolu bir kişiliğe sahiptir. Doğayı, çocukları ve masal anlatmayı çok sevmektedir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Aslı’nın büyükannesi: Kasabada yaşayan sevecen, çalışkan ve iyilik dolu bir kişiliğe sahiptir. Çocukları ve doğayı çok sevmektedir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

4.12.2.4. Dil ve Anlatım

“Hoflipuf” adlı yapıt incelendiğinde sade bir dil kullanıldığı görülmektedir. Genel olarak kısa ve yalın tümcelere yer verildiği belirlenmiştir. Yapıtın başından sonuna değin deyimlere rastlanmaktadır: “iple çekmek” (s.16), “aklı karışmak”

(s.37), “gözden kaybolmak” (s.45), “gözlerini kaçırmak” (s.65), “peşine takılmak” (s.82), “can atmak” (s.100) yapıtta yer alan deyimlerden bazılarıdır.

Söz varlığı ögelerinden olan ikilemelerden de sıklıkla yararlanılmıştır. Yapıtta yer alan ikilemelerden bazıları şunlardır: “pırıl pırıl” (s.17), “alacalı bulacalı” (s.37), “abuk sabuk” (s.70), “şıkır şıkır” (s.97), “uzun uzun” (s.109).

Yapıt incelendiğinde en sık karşılaşılan söz varlığı ögelerinin deyim ve ikilemeler olduğu belirlenmiştir.

Deyim	Atasözü	İkileme
73	1	72

Tablo 36. (Hoflipuf, Söz Varlığı Ögelerinin Sıklığı)

Yapıtta yabancı kökenli sözcükler yeğlenmemiştir. Ortaokul dönemi okuruna uygun sade bir dil kullanılmıştır. Ayrıca çocukların, anlamını bağlamdan kestirip öğrenebilecekleri yeni sözcükler de kullanılmıştır. Enfes, patika, muzip, talimat, çağlayan, yakınmak, çimdiklemek, komut gibi sözcükler bu duruma örnek gösterilebilir.

Yapıtın genelinde çocuk okurda dil zevki uyandıracak biçimde Türkçenin anlatım olanaklarından yararlanılmıştır. Bunların yanı sıra, yapıtta yazım yanlışlığı da yapılmıştır. Bunlar aşağıda belirtilmiştir.

“‘Pekala küçükhanım, o halde bir an önce sofrayı hazırlayalım’ (s.30). Bu tümcede yer alan ‘pekala’ sözcüğü pekâlâ biçiminde, ‘halde’ sözcüğü ise hâlde biçiminde yazılmalıdır.

“‘Neden çaldın o eşyayı?’ dedi” (s.105). Tümcesinde yer alan ‘eşyayı’ sözcüğünde yazım yanlışlığı yapılmıştır. Sözcüğün eşyaları biçiminde düzeltilmesi gerekmektedir.

Yapıtın anlatımında üçüncü ağızdan anlatım ağır basmaktadır.

“Tam bu sırada başlarının üzerinden dev bir kuş geçti” (s.85).

4.12.2.5. İleti

Yapıtta oyun sevgisi, okuma sevgisi, doğa ve hayvan sevgisi, arkadaşlık kavramları ile ilgili iletilere yer verilmiştir. Yapıtın ana iletisi ise şudur: Oyunlar ve masallar çocukların gelişimi için çok önemlidir.

Yapıtta yer alan yan iletiler ise şöyledir:

Kırsal alanlardaki doğal yaşam, çocukları mutlu etmektedir.

Çocukların mutlu olabilmelerinin koşullarından biri de iyi arkadaşlara sahip olmalarıdır.

Doğal bir yaşam sürmek insana sağlık ve huzur verir.

Hayvan sevgisine sahip olan çocuklar, arkadaşlarına karşı da sevgi doludur.

Arkadaşları ile oyunlar oynayan çocukların düş dünyası ve kişilerarası iletişimi gelişir.

Çocuklar, anne ve babalarının kendilerine sürekli öğüt vermelerinden rahatsız olmaktadır.

Okuma alışkanlığı gelişmiş çocukların türlü konularda bilgi birikimleri vardır.

Çocuklar sürükleyici kitaplar okumayı sevmektedir.

İnsanlar, farklı düşünceleri bir araya getirerek doğruya ulaşabilir.

Görünenler, kişiler tarafından farklı yorumlanabilir.

Karşılaşılan güçlükler, akıl ve bilgi ile aşılabılır.

Görünen durum veya olayların içyüzü farklı olabilir.

Genel Değerlendirme: Koray Avcı Çakman'ın “Hoflipuf” adlı yapıtı, çocuk edebiyatının temel ilkeleri bağlamında 8-10 yaş aralığındaki çocuklar için önerilebilir.

4.13. KAYIP FORMÜL

Kitabın yazarı: Koray Avcı Çakman

Resimleyen: Zafer Okur

Yayına hazırlayan: Bahar Ulukan

Kapak tasarımı: Onur Erbay

Grafik uygulama: Havva Alp

Yayınevi: Doğan Egmont Yayıncılık

Yayın tarihi: 2018

Sayfa sayısı: 153

4.13.1. Dış Yapı Özellikleri

4.13.1.1. Boyut

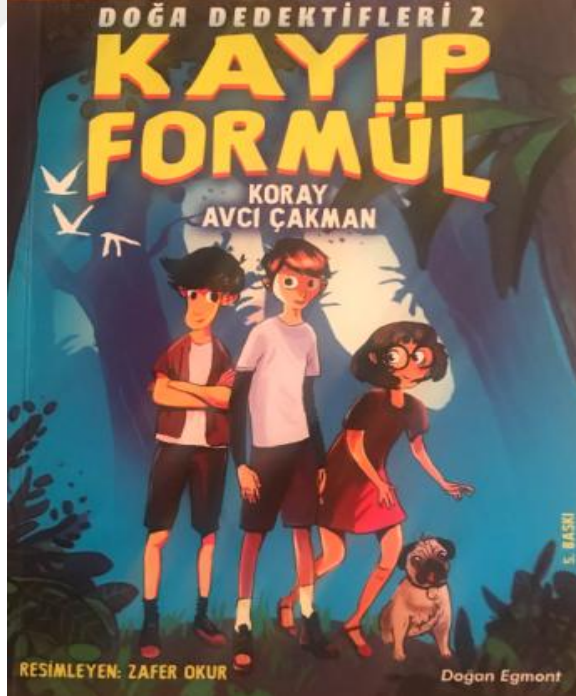
Kitap, 13,5 × 18 cm boyutlarındadır. Bu yönüyle ortaokul dönemi çocukların zorlanmadan taşıyabilecekleri büyüklüktedir. Ayrıca bu boyut, çocukların kitaplık oluşturmalarına ve kitaplık düzenlemelerine de uygun bir boyuttur.

4.13.1.2. Kâğıt

Kitapta kullanılan kâğıt açık sarı, mat ve dayanıklı kâğıttır. Kâğıdın mat olması, yazıların rahat okunması ve okurun gözünü yormaması açısından önemlidir. Kâğıdın dayanıklı ve kalın olması ise sayfaların çevrilmesi sırasında kolaylık sağlamaktadır.

4.13.1.3. Kapak

Kitabın ön kapağında, en üstte kitabın bağlı olduğu dizinin adı yazmaktadır. Hemen altında daha büyük boyutta kitabın adı bulunmaktadır. Onun da altında ise yazarın adı yazmaktadır. Bunların altında ise ormanlık bir alan içerisinde üç çocuk çizimi yer almaktadır. Bu çocukların Arkan ve arkadaşları olabileceği düşünülmektedir. Fakat kurguda, kendilerine “Doğa Dedektifleri” adını veren bu grup dört kişidir. Çocuklardan biri çizimde yer almamıştır. Çocuk çizimlerinin yanında bir köpek çizimi yer almaktadır. Metnin içeriğinden yola çıkılarak bu köpeğin Gork olabileceği düşünülmektedir. Sol en altta resimleyeninin adı, sağ en altta ise yayınevinin adı ve yapıtın kaçınıcı basım olduğu yazmaktadır. Ön kapakta kullanılan çizimlerin metnin içeriği ile uyumlu olduğu söylenebilir.

Resim 77. (Kayıp Formül, Ön Kapak)

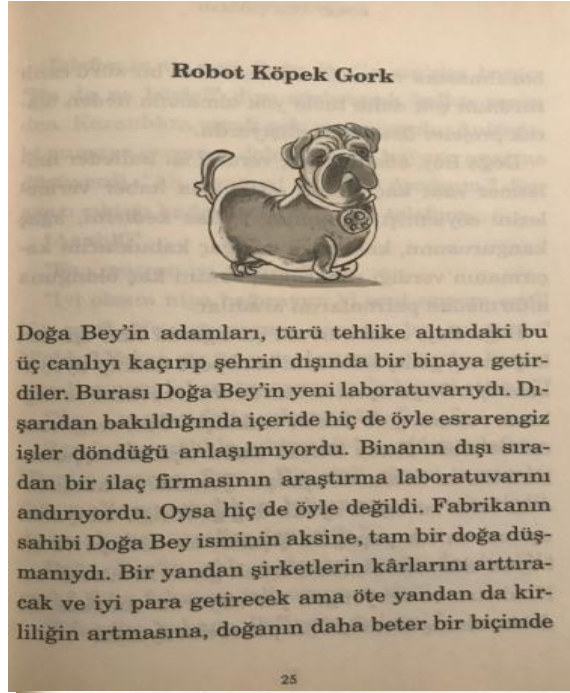
Kitabın arka kapağında, üstte denetim pulu bulunmaktadır. Denetim pulunun altında ise yapıtın içeriği ile ilgili bilgiler verilip merak uyandırılmaya çalışılmıştır. Sol en altta yayınevinin adı, sağ en altta ise çizgi im bulunmaktadır.

Resim 78. (Kayıp Formül, Arka Kapak)

4.13.1.4. Sayfa Düzeni

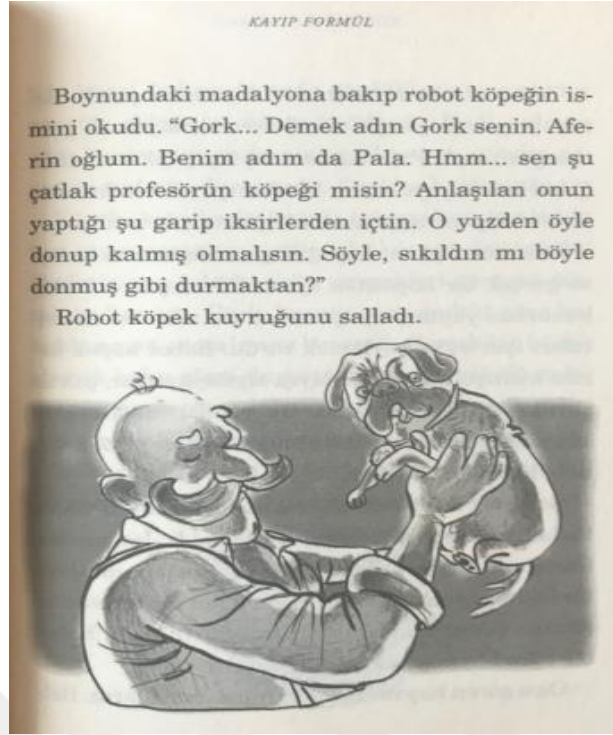
“Kayıp Formül” adlı yapıtta sayfa kenarlarında, sözcük ve satır aralarında bırakılan boşluklar düzenli görülmektedir. Her yeni bölüm başlarken sayfanın üst bölümünde boşluklar bırakılmıştır. Ayrıca bölüm başlıklarının altında o bölümle ilgili bir resim yer almaktadır. Tüm bunlar okurun dikkatini çekip okuyucuya yeni bir bölüme geçildiğini duyumsatmaktadır. Yazı karakteri Times New Roman, yazı boyutu ise 12 puntodur. Satır aralığı ise ortaokul dönemi çocuklar için uygundur. Ayrıca metnin ve resmin birlikte yer aldığı sayfalarda herhangi bir karmaşa söz konusu değildir.

Resim 79. (Kayıp Formül, s.25) Resim 80. (Kayıp Formül, s.17)

4.13.1.5. Resimler

Yapıttaki resimlemeler Zafer Okur tarafından yapılmıştır. Yapıttaki resimler bir fotoğraf gerçekliğiyle değil, resimleyen yorumu katılarak çizilmiştir. Çizilen resimlerin çocukların ilgisini çekebileceği düşünülmektedir. Ayrıca resimler, çocuklara sevimli gelebilecek biçimde oluşturulmuştur.

Resim 81. (Kayıp Formül, s.41)

Yapıttaki resimler çocuk gerçekliğine uygun olarak çizilmiştir. Bu resimlerin, çocuğun metinde okuduklarını belleğinde canlandırabilmesine katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Resim 82. (Kayıp Formül, s.89)

Tüm bunların yanında yapıttaki resimler, yalnız siyah ve beyaz renkler kullanılarak oluşturulmuştur. Türlü renklerin kullanılmaması, yapıtın seslendiği yaş düzeyi düşünöldüğünde olumsuzluk olarak değeriendirilebilir.

4.13.2. İç Yapı Özellikleri

4.13.2.1. Konu

Yapıtta; laboratuvar sahibi Doğa Bey ve onun çalışanı Oytun Bey'in doğaya zarar verecek çalışmalarına karşı, bilim insanları Profesör Bener ve eşi Alya Hanım'ın doğayı koruma çalışmaları anlatılmaktadır.

Profesör Bener ve eşi Alya Berker, bir laboratuvarıda nesli tükenme tehlikesi altında olan hayvanları ve bitkileri araştırıp onların genlerini güçlendirme çalışmaları yapmaktadır. Daha önce çalıştıkları laboratuvarın sahibi olan Doğa Bey ise bitki ve hayvanları kendi istediği gibi yönlendirmeye çalışan, onlara zarar veren bir kişidir. Doğa Bey, laboratuvarında çalışan Oytun Bey ile birlikte bu hayvanların avlanıp nesillerinin tükenmesine neden olmaktadır. Ayrıca; Oytun Bey, bitki türlerine zarar veren türlü iksirler de geliştirmektedir. Doğa Bey, zararlı çalışmalarında kullanacağı bazı bilgiler için adamları olan Pala, Sarı ve Uzun'u bir gece görevlendirir. Bu adamlar Doğa Bey'den aldıkları emirle Profesör Bener ve eşi Alya Berker'in çalıştığı laboratuvara gizlice girerler. Nesli tükenme tehlikesi altındaki bazı canlı hayvanları ve bazı ağaçların kabuklarını çalarlar. Ayrıca bilgisayardaki bazı bilgileri ve çevredeki belgeleri de alırlar. Aldıklarının tümünü de Doğa Bey'in laboratuvarına getirirler. Oytun Bey ise Doğa Bey'in laboratuvarındaki çalışmalarının bir kısmını sonuçlandırmış ve robot köpek Gork'u oluşturmayı başarmıştır. Pala, Sarı ve Uzun'un getirdikleri üzerinde de çalışıp onlardan da bitkilere ve hayvanlara zarar verecek sıvılar hazırlayacaktır. Fakat Pala'nın yanlışlıkla düğmesine basıp çalıştırması sonucu Gork, getirilen ağaç kabuklarını yer ve laboratuvardan kaçır. Ağaç kabuklarını midesinden almak için Gork'un peşine düşen Doğa Bey'in adamları, onu bulamaz. Eli boş gelmek istemeyince de ormandaki ağaçların kabuklarını getirirler. Bu kabuklar ise bitkileri ve ağaçları iyileştirici özelliklere sahiptir. Bu kabuklarla çalışmalarını sürdüren Oytun Bey, hazırladığı sıvıyı parktaki ağaçlara uygular. Beklediği etkinin tam tersi olup ağaçlar yeşerince de Pala, Uzun ve Sarı'nın onu kandırdıklarını anlar. Oytun Bey, amaçladığı çalışmaları tek başına halledemeyeceğini anlayınca da bir gece gizlice Profesör Bener ve eşi Alya Hanım'ın yaşadığı eve girer. Onları bir sprey ile uyutup evdeki tüm veri ve belgeleri alıp kaçır.

Berker ailesi ise Doğa Bey ve Oytun Bey'in bu belgeleri çalmaya uğraşacağını bildiği için onlara tuzak kurmuştur. Bilgi ve belgelerde düzenlemeler yaparak Oytun Bey'in amaçladığının tersi bir etkiye neden olacak formül hazırlamışlardır. Oytun Bey yaptığı çalışma ile ağaçları yine yeşertmiş, canlandırmıştır. Tuzağa düştüğünü anlayan Oytun Bey ve Doğa Bey öfkelenirken, Profesör Bener ve eşi Alya Berker ise doğayı korudukları için mutludurlar. Sevinçli olan yalnızca Berker çifti değildir. Kendilerine “Doğa Dedektifleri” adını veren Arkan ve arkadaşları da Doğa Bey'in amaçlarına ulaşip doğaya zarar veremediği için çok mutludur.

Yapıtta anlatılan olaylarla doğa sevgisi, hayvan sevgisi, aile sevgisi öne çıkarılır. İşbirliği, arkadaşlık gibi kavramlar vurgulanır.

Çatışmalar: Yapıt, çeşitli çatışmalar üzerine kurgulanmıştır.

Kişi-Kişi Çatışması: Yapıtın kişilerinden birinin başka bir kişi ile yaşadığı çatışmalara kişi-kişi çatışması denir. Aşağıda bu duruma örnek gösterilmiştir.

“Üç adamdan uzun boylu olanı söylendi: ‘Dikkatli sürsene şunu. Lunaparka mı geldik, kamyonete mi bindik, belli değil!’

‘Ben ne yapayım yollar engebeliyse? Keyfimden öyle sürmüyorum ya! Acele ediyoruz herhalde...’” (s.5).

Kişinin Kendisiyle Olan Çatışmalar: Yapıtın kişilerinden Doğa Bey'in yaşadığı ikilem, kişinin kendisiyle olan çatışmasına örnektir.

“Acaba kimdi bu? Benerler olabilir miydi? ‘Tabii ya! Onlardan başka kim olabilir ki? Akıllarınca hem doğaya katkıda bulunacaklar, hem de benim projelerimi engelleyecekler,’ dedi kendi kendine. Ama muhabirin yanında ne Bener Bey ne de Alya Hanım duruyordu. Saçı başı dağınık, yırtık pırtık ceketinin cebine açmamış bir gecese fası ilıştırılmış bir evsizdi bu. Doğa Bey iyice sinirlenmişti: ‘Bu da ne? Alay mı ediyorlar bizimle?’ diye söylendi yüksek sesle” (s.107).

Kişi-Toplum Çatışması: Yapıtta kişi-toplum çatışmasına rastlanmamıştır.

Kişi-Doğa Çatışması: Kişinin doğanın ve doğadaki canlıların güçlükleri ile mücadele ettiği durumlara aşağıdaki bölüm örnek olarak gösterilebilir.

“Ama bu iş düşündüğü kadar kolay olmayacaktı. Kedi uyanmıştı ve onun niyetini anlamışçasına hırlayıp duruyor, kafesin tellerine pençe atıyordu.

“Sakin ol bakalım. Şşşt!’ dedi Sarı” (s.13).

Kişi-Kişi Çatışması	Kişinin Kendisiyle Olan Çatışması	Kişi-Toplum Çatışması	Kişi-Doğa Çatışması
23	4	0	4

Tablo 37. (Kayıp Formül, Çatışma Türlerinin Sıklığı)

Yapıtta en fazla karşılaşılan çatışma türü kişi-kişi çatışmasıdır. Yapıtta konunun yapılandırılışını zayıflatan durumlarla karşılaşılmamıştır. Abartılmış merak, aşırı duygusallık rastlantısallık gibi olumsuzluklara yer verilmemiştir. Yapıtın genelinde, çocukların merak duygusunu devindirecek durumlara yer verilmiştir. Bunlardan bazıları aşağıda örneklendirilmiştir.

“Gecenin bir yarısı üç adam bir kamyonete atladıkları gibi yola koyuldular. Üçünün de telaşlı ve sabırsız bir hali vardı” (s.5).

“Köpeğin karnına sert hareketlerle dokunuyordu. İşte ne olduysa o anda oldu” (s.71).

“Sarı, ‘Ben şuraya bakıyorum. Siz de diğer odalara bakın’ dedi ve çocukların saklandığı odaya giriverdi” (s.139).

4.13.2.2. İzlek

Yapıtın izleği doğa sevgisidir.

Oytun Bey ve patronu Doğa Bey, laboratuvarlarında kendi çıkarları için hayvanlara ve bitkilere zarar vermektedirler. Profesör Bener ve eşi Alya Hanım ise doğaya karşı duydukları sevgiden dolayı bitki ve hayvanlarla ilgili iyileştirici çalışmalar yapmaktadırlar. Ayrıca, türlü tehlikelere karşın Doğa Bey ve Oytun Bey’in zararlı çalışmalarını da engellemeye çalışmaktadırlar.

İzlek ile konu uyumludur. Yapıtın izleği, çocuğun anlama düzeyine uygun olarak verilmiştir. İzleğin; çocukların doğa sevgisine sahip, işbirliği içinde hareket eden, güçlükleri aşmada akıl yolunu kullanan bireyler olmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

4.13.2.3. Kahramanlar

Başkişiler:

Oytun Bey: Doğa Bey'in laboratuvarında çalışmakta olan bilim insanıdır. Doğa Bey gibi kötü amaçları vardır. Acımasız bir kişiliğe sahiptir.

Profesör Bener: Toprak Bey'in laboratuvarında çalışmaktadır. Zeki, hayvansever ve şefkatli bir kişiliğe sahiptir.

Alya Berker: Eşi olan Profesör Bener gibi o da Toprak Bey'in laboratuvarında çalışmaktadır. Hayvansever ve doğaseverdir. Zeki ve çalışkan bir kişiliğe sahiptir.

Arkan: Profesör Bener ve Alya Hanım'ın oğludur. Meraklı ve çalışkandır. Cesur ve hayvansever bir kişiliğe sahiptir.

Oytun Bey	Profesör Bener	Alya Berker	Arkan
Durağan	Durağan	Durağan	Durağan
Kapalı	Kapalı	Kapalı	Kapalı

Tablo 38. (Kayıp Formül, Başkişilerin Karakter Özellikleri)

Tabloda gösterildiği gibi yapıtta dört başkişi vardır. Bu başkişiler incelendiğinde, tamamının durağan ve kapalı karakterler olduğu belirlenmiştir.

Yan Kişiler:

Toprak Bey: Profesör Bener ve Alya Berker'in çalıştığı laboratuvarın sahibidir. Doğaya ve insanlara karşı saygılı bir kişidir. Durağan ve kapalı bir kişidir.

Doğa Bey: Oytun Bey'in doğaya zarar veren çalışmalarını yürüttüğü laboratuvarın sahibidir. Doğaya ve insanlara karşı saygısızdır. Acımasız ve kötüdür. Durağan ve kapalı bir kişidir.

Uzun: Doğa Bey'in kötü amaçları için kullandığı adamlarındandır. Algılama sorunu yaşayan, acımasız bir kişidir. Durağan ve kapalı bir kişidir.

Sarı: Doğa Bey'in kötü amaçları için kullandığı adamlarındandır. Acımasız bir kişiliğe sahiptir. Kurnazdır. Durağan ve kapalı bir kişidir.

Pala: Doğa Bey'in kötü amaçları için kullandığı adamlarındandır. Acımasız ve meraklı bir kişiliğe sahiptir. Durağan ve kapalı bir kişidir.

Mete: Arkan'ın okuldan arkadaşıdır. Yürekli ve meraklı bir kişiliğe sahiptir. Durağan ve kapalı bir kişidir.

Defne: Arkan’ın okuldan arkadaşıdır. Yürekli ve meraklı bir kişiliğe sahiptir. Yazma becerisi gelişmiştir. Durağan ve kapalı bir kişidir.

Tolga: Arkan’ın okuldan arkadaşıdır. Yürekli ve meraklı bir kişiliğe sahiptir. Yemek yemeyi çok sevmektedir. Durağan ve kapalı bir kişidir.

4.13.2.4. Dil ve Anlatım

“Kayıp Formül” adlı yapıt incelendiğinde sade bir dil kullanıldığı görülmektedir. Genel olarak kısa ve yalın tümcelere yer verildiği belirlenmiştir. Yapıtın başından sonuna değin deyimlere rastlanmaktadır: “laf atmak” (s.7), “gözlerini kaçırmak” (s.61), “gözden kaçırmak” (s.86), “iş karıştırmak” (s.115), “burnunu sokmak” (s.143) yapıtta yer alan deyimlerden bazılarıdır.

Söz varlığı ögelerinden olan ikilemelerden de sıklıkla yararlanılmıştır. Yapıtta yer alan ikilemelerden bazıları şunlardır: “saf saf” (s.11), “katır kutur” (s.44), “karman çorman” (s.99), “şangur şungur” (s.138).

Yapıt incelendiğinde en sık karşılaşılan söz varlığı ögelerinin deyim ve ikilemeler olduğu belirlenmiştir.

Deyim	Atasözü	İkileme
120	0	66

Tablo 39. (Kayıp Formül, Söz Varlığı Ögelerinin Sıklığı)

Yapıtta ortaokul dönemi okuruna uygun sade bir dil kullanılmıştır. Ayrıca çocukların, anlamını bağlamdan kestirip öğrenebilecekleri yeni sözcükler de kullanılmıştır. kontak, böbürlenmek, silüet, şamata, egzotik, şömine, antre, prototip, panzehir, çentik, slogan gibi sözcükler bu duruma örnek gösterilebilir.

Yapıtın genel anlamda çocukta dil zevki uyandıracak bir anlatım ile oluşturduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra, yapıtta yazım yanlışlıkları da yapılmıştır. Bunlar aşağıda belirtilmiştir.

“Pala, ay ışığında kapkara bir silüet biçiminde önlerinde dikilen binaya baktı” (s.8). Bu tümcede yer alan ‘silüet’ sözcüğünün TDK Yazım Kılavuzu’na göre silüet biçiminde yazılması gerekmektedir.

Alya Hanım ve Bay Berker, patronları Doğa Bey'in iç yüzünü gördükleri gece Doğa Bey onları adamlarına kısıkvrak yakalatmış" (s.49). Bu tümcede geçen 'iç yüzünü' sözcüğünün içyüzünü biçiminde bitişik yazılması gerekmektedir.

"Ama ne Uzun ne Pala ne de Sarı bu dinçliklerinin orman havasından kaynaklandığını düşünmüyor" (s.90). Bu tümcedeki 'düşümüyor' sözcüğünün düşünmüyor biçiminde düzeltilmesi gerekmektedir.

"Acaba kimdi bu? Benerler olabilir miydi?" (s.107). Bu tümcede ise Bay Bener ve Alya Hanım'ın soyadı yanlış yazılmıştır. 'Benerler' sözcüğünün Berkerler biçiminde düzeltilmesi gerekmektedir.

"Doğa Bey rahatsız olmuştu" (s.114). Bu tümcede hakkında konuşulan kişi Oytun Bey iken yazımda yanlışlık yapılmış ve 'Doğa Bey' denmiştir.

"Sen bilirsin koçum," dedi şoför ve ani bir frenle durdu dolmuşu" (s.131). Tümcedeki anlatımın tam olarak sağlanması için 'durdu' sözcüğünün durdurdu biçiminde düzeltilmesi gerekmektedir.

"Berkerlerin köpeği Loris salondaki büyük kanepenin oraya kıvrılmış yatıyordu. Kanepede bir de kedileri Şobil vardı" (s.146). Bu tümcede de bir yanlışlık yapılmıştır. Dizinin ilk kitabı olan "Gizemli Laboratuvar"dan bilindiği üzere Berker çiftinin köpeğinin adı Şobil, kedilerinin adı ise Loris'tir. Bu tümcede ise hayvanlar tam tersi olarak, yanlış adlandırılmıştır.

Yapıt, üçüncü ağızdan anlatım ile okura aktarılmıştır.

"Profesör Oytun, bir ekrandaki verilere, bir de önündeki kedi kılına baktı" (s.75).

4.13.2.5. İleti

Yapıtta doğa sevgisi, aile sevgisi, hayvan sevgisi, işbirliği kavramları ile ilgili iletilere yer verilmiştir. Yapıtın ana iletileri ise şudur: İnsanlar; doğayı ve doğadaki canlıları, ona zarar veren kişilere karşı korumalıdır.

Yapıtta yer alan yan iletiler ise şöyledir:

Kişi, yaşadığı dünyayı hayvanlarla paylaştığını unutmamalıdır.

Kişi, doğaya ve hayvanlara saygı duymalıdır.

Nesilleri tükenme tehlikesi yaşayan hayvanlar için önlemler alınmalıdır.

Kişiler ve olaylar, göründüklerinden tamamen farklı olabilir.

Bilim, insanlığın ve doğanın yararına kullanılmalıdır.

Sevgi; kişileri duyarlı, dürüst, şefkatli insanlara dönüştürebilir.

Kişi, hayvanlara sevgi ile yaklaşırsa onlardan zarar görmez.

Kişiler, kendi çıkarları için toplumun ortak alanı olan doğaya zarar vermemelidir.

Kişilere ve topluma karşı işlenen suçlar cezalandırılmazsa; suçlular, suç işlemeye devam eder.

Çocuklar, bazı durumlarda düşünmeden hareket ettiğinde yaşamlarını tehlikeye atabilmektedir.

Kişiler işbirliği içerisinde hareket ettiklerinde türlü güçlükleri aşabilir.

Doğanın özenle korunması ve gelecek kuşaklara zarar görmeden bırakılması gerekmektedir.

Genel Değerlendirme: Koray Avcı Çakman'ın “Kayıp Formül” adlı yapıtı, çocuk edebiyatının temel ilkeleri bağlamında 10-12 yaş aralığındaki çocuklar için önerilebilir.

4.14. KIZIL TÜY

Kitabın yazarı: Koray Avcı Çakman

Resimleyen: Seda Candemir

Genel Yayın Yönetmeni: Melike Günyüz

Yayın Koordinatörü: Zeynep Gülsüm Sağlam

Editör: Sevim Sarıçam

Yayınevi: Erdem Yayınları

Yayın tarihi: 2018

Sayfa sayısı: 112

4.14.1. Dış Yapı Özellikleri

4.14.1.1. Boyut

Kitap, 13,3 × 19,5 cm boyutlarındadır. Bu yönüyle ortaokul dönemi çocukların zorlanmadan taşıyabilecekleri büyüklüktedir. Ayrıca bu boyut, çocukların kitaplık oluşturmalarına ve kitaplık düzenlemelerine de uygun bir boyuttur.

4.14.1.2. Kâğıt

Kitapta kullanılan kâğıt açık sarı, mat ve dayanıklı kâğıttır. Kâğıdın mat olması, yazıların rahat okunması ve okurun gözünü yormaması açısından önemlidir. Kâğıdın dayanıklı ve kalın olması ise sayfaların çevrilmesi sırasında kolaylık sağlamaktadır.

4.14.1.3. Kapak

Kitabın ön kapağında, sarı arka plan üzerinde görsel ve yazılar bulunmaktadır. En üstte ise yapıtın içerisinde yer aldığı dizinin adı yazmaktadır. Hemen altında daha büyük boyutta kitabın adı bulunmaktadır. Onun altında ise yazarın adı yazmaktadır. Yazıların altında tek katlı geleneksel, ahşap bir ev bulunmaktadır. Sol altta ise yapıtın başkişisi Arşi çizilmiştir. Kafasında ise kırmızı renkte bir tüy bulunmaktadır. Yanında ise geleneksel giysileri ile bir Kızılderili resmi bulunmaktadır. Sağ en altta ise yayınevinin adı ve logosu bulunmaktadır.

Ön kapakta kullanılan çizimlerin metnin içeriği ile uyumlu olduğu söylenebilir.

Resim 83. (Kızıl Tüy, Ön Kapak)

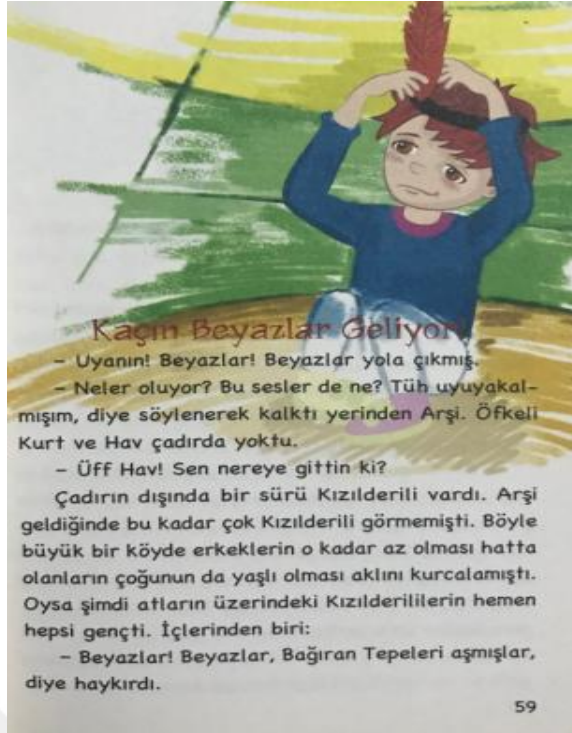
Kitabın arka kapağında da ön kapaktaki gibi en üstte yapıtın içerisinde yer aldığı dizinin adı yazmaktadır. Hemen altında ise kitabın adı bulunmaktadır. Bunların hemen altında ise yapıtın içeriği ile ilgili bilgiler verilmiştir. Bu tanıtım yazısında içerikle ilgili sorular sorulup okuyucunun merakı artırılmaya çalışılmıştır. Bunların altında ise yapıtın başkişisi Arşi'nin köpeği olan Hav'ın üç farklı kitapla birlikte resmedildiği görülmektedir. Bu kitaplar, yapıtında da içerisinde yer aldığı 'Arşi ve Zaman Saati' adlı dizinin kitaplarıdır. Çizimlerin altında denetim pulu bulunurken en altta ise çizgi im, yayınevinin adı ve yayınevinin sosyal medya adresleri bulunmaktadır.

Resim 84. (Kızıl Tüy, Arka Kapak)

4.14.1.4. Sayfa Düzeni

“Kızıl Tüy” adlı yapıtta sayfa kenarlarında, sözcük ve satır aralarında bırakılan boşluklar düzenli görülmektedir. Yazı karakteri Times New Roman, yazı boyutu ise 12 puntodur. Satır aralığı ise ortaokul dönemi çocuklar için uygundur. Her yeni bölüm başlarken sayfanın üst bölümünde bölüm adı ile birlikte bir resim bulunmaktadır. Bu durum okurun dikkatini çekip okuyucuya yeni bir bölüme geçildiğini duyumsatmaktadır.

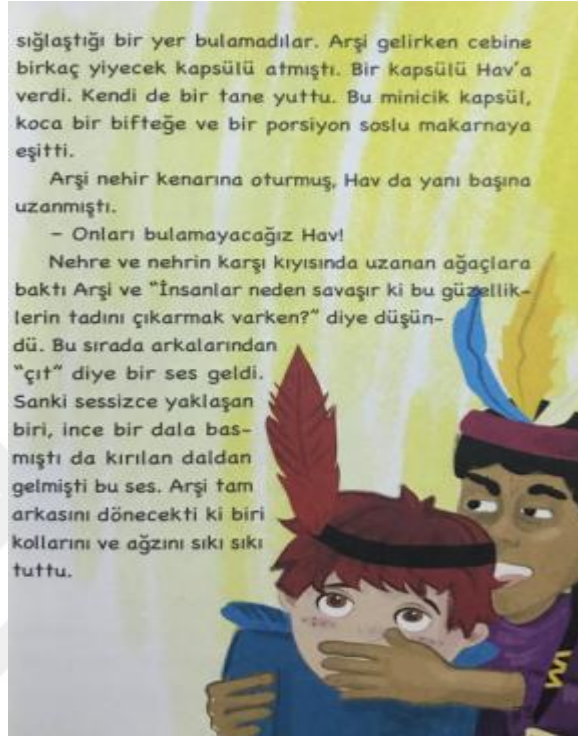
Resim 85. (Kızıl Tüy, s.59)

Yapıt içerisinde metinle resmin birlikte kullanıldığı birçok sayfa bulunmaktadır. Bu sayfalardaki resimler, metinle uyumlu bir biçimde yerleştirilmiştir. Okuma sırasında herhangi bir karmaşaya neden olmamaktadır.

Resim 86. (Kızıl Tüy, s.7)

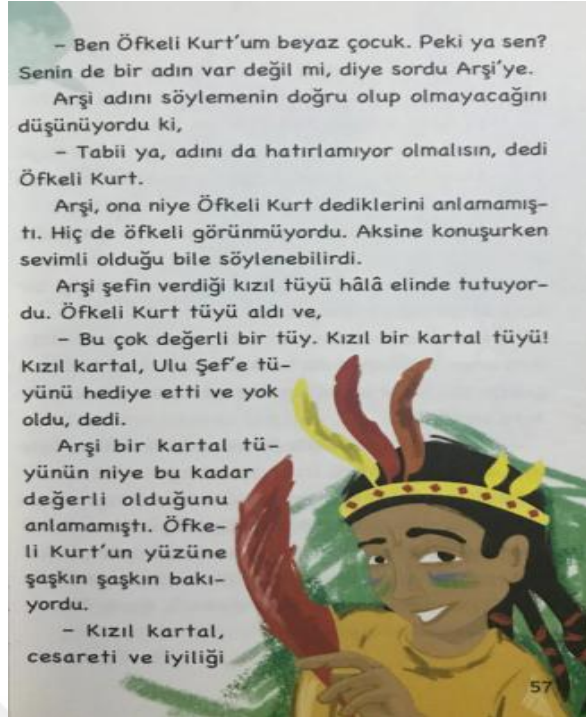
Bunların yanında yapıt içerisindeki bazı sayfalarda ise kullanılan resimlerin, yazıların okunabilirliğini olumsuz yönde etkileyebileceği söylenebilir. Aşağıda yer alan resim, bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Yapıtın farklı yerlerinde de bu durumla karşılaşılmıştır. Beyaz dışında kullanılan bazı renkler üzerine siyah yazı karakteri geldiğinde çocukların okuma sırasında zorlanabileceği söylenebilir.

Resim 87. (Kızıl Tüy, s.75)

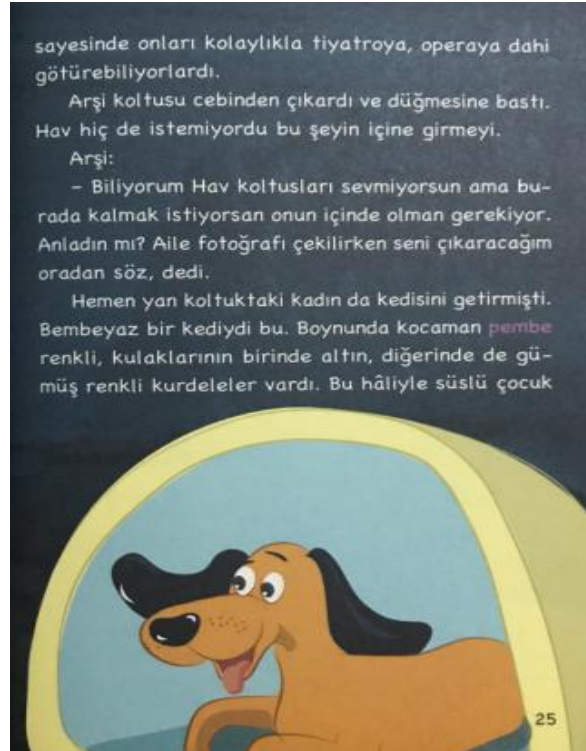
4.14.1.5. Resimler

Yapıttaki resimlemeler Seda Candemir tarafından yapılmıştır. Yapıttaki resimler bir fotoğraf gerçekliğiyle değil, resimleyen yorumu katılarak çizilmiştir. Kurgu içerisinde çocuklara farklı gelebilecek, dikkat çekici aygıtların resmi çizilerek çocukların bunları belleğinde canlandırmasına katkıda bulunulmuştur. Son teknoloji ile üretilmiş yeni buzdolapları, temizlik robotu, jetus, koltus resimlerde yer verilen aygıtlardandır. Tüm bu resimler, çocuk gerçekliğine uygun olarak çizilmiştir. Bunların yanı sıra çocukların anlamlandırmasına yardımcı olmak amacıyla Kızılderililerin geleneksel giysileri resimlerde yer almıştır. Ayrıca çizilen resimlerin, kahramanların o anki duygu durumunu yansıtabildiği söylenebilir.

Resim 88. (Kızıl Tüy, s.57)

Bunların yanında yapıtta yer alan resimlerde farklı ve dikkat çekici birçok renk kullanıldığı söylenebilir. Birçok resimde arka plan rengi de beyaz olarak seçilmemiş, türlü renkler kullanılmıştır. Bu durumun, yapıtı çocuklar için daha ilgi çekici bir hâle getireceği söylenebilir. Ayrıca resimlerin çocukları eğlendirebilecek ve düşündürecek resimler olduğu söylenebilir.

Resim 89. (Kızıl Tüy, s.25)

Bunların yanında, yapıtta çocuklara korkunç gelebilecek bir resim de vardır. Bu resim aşağıda gösterilmiştir.

Resim 90. (Kızıl Tüy, s.13)

4.14.2. İç Yapı Özellikleri

4.14.2.1. Konu

Yapıtta, Arşi adlı çocuğun zamanda yaptığı yolculuk ile Amerika kıtasındaki Arizona bölgesinde Kızılderililer arasında yaşadığı maceralar anlatılır.

On bölümden oluşan yapıtta olayların başkışisi Arşi, dayısının iş gezisi için Japonya'ya gitmesiyle onun evde bulunan laboratuvarına gizlice girer. Zamanda yolculuk yapmaya yaradığını bildiği saati kullanır. Sinegörden izlediği Kızılderili filmlerinin etkisiyle bu insanları ve kültürlerini merak eden Arşi, Köpeği Hav'ı da yanına alıp zamanda yolculuk yaparak Arizona bölgesine, 1860 yılına gider. Burada tanıştığı Öfkeli Kurt ve Küçük Kartal ile iyi anlaşır. Kızılderililerin kültüründe hoşgörü ve konukseverliğin önemli olduğunu görür. Filmlerde yansıtıldığı gibi vahşi ve savaşçı olmadıklarını görür. Hırsızlığın kınandığını ve cezalandırıldığını tanık

olur. Arşı, Kızılderililerin doğaya ve hayvanlara karşı gösterdiği saygıdan ve aralarındaki dayanışmadan çok etkilenir. Köpeği Hav ise burada doğal ortamda çok mutlu olmuş bir de Yanu adında bir kurtla arkadaşlık kurmuştur. Tüm bunların yanında; Arşı, Vintu kabilesi şefinin oğlu olan arkadaşı Küçük Kartal'ı bulmak için arama yapanlara katılır. Ormanda iz sürmeyi, hayvanlar için kurulan tuzaklardan kaçınmayı öğrenir. Küçük Kartal'ın onu kaçıran adamlardan kurtarılmasına yardım eder. Arşı, burada bir de kendi zamanına geri dönememe tehlikesi atlatır. Kara Sansar adlı Kızılderili'nin zaman saatini çalmasıyla bir an umutsuzluğa kapılmış, sonrasında ise Öfkeli Kurt'un yardımıyla saatine yeniden sahip olmuştur. Bu yolculukta Kızılderililerle ilgili birçok bilgi öğrenen Arşı, evine döner ve ailesiyle tekrar buluşur.

Yapıtta, bazı bildiğimiz şeylerin tümüyle yanlış olabileceği anlatılır. Cesaret, konukseverlik, doğa sevgisi, hayvan sevgisi, bilimin gücü gibi kavramlar vurgulanır.

Çatışmalar: Yapıt, çeşitli çatışmalar üzerine kurgulanmıştır.

Kişi-Kişi Çatışması: Arşı ile onu tanımayan bir Kızılderili arasında yaşananlar, kişi-kişi çatışmasına örnek olarak gösterilebilir.

“Arşı tam arkasını dönecekti ki biri kollarını ve ağzını sıkı sıkı tuttu.

‘- Bı... ıı...’

Arşı'nın sesi çıkmıyordu.

‘Bırak onu! Bu beyaz çocuk,’ dedi biri.

Ama onu tutan elin hiç de bırakmaya niyeti yok gibiydi” (s.75-76).

Kişinin Kendisiyle Olan Çatışmalar: Yapıtın başkışisi Arşı'nın yaptığı içsel konuşmalar, kişinin kendisiyle olan çatışmasına örnektir.

“Arşı çok şaşkıındı. Köyümüz dedikleri yerden sırf beyazlar geliyor diye ayrılacaklar mıydı yani? Oysa izlediği filmlerde Kızılderililer hiç kaçmaz, sürekli savaşırlardı. Neden korkuyorlardı ki?” (s.60).

Kişi-Toplum Çatışması: Yapıtta kişi-toplum çatışmasına rastlanmamıştır.

Kişi-Doğa Çatışması: Kişinin doğa ve doğadaki canlılar ile ilgili güçlüklerle mücadele ettiği durumlara aşağıdaki bölüm örnek olarak gösterilebilir.

“- İmdat! Kurtarın beni! İmdat, kurt beni parçalayacak,” diye bağıyordu. Kurt oldukça hızlıydı. Arşi soluk soluğa kalmıştı. Bacaklarındaki gücün tükendiğini hissediyordu. Kurt onu çalılıklara doğru kovalıyor, gittikçe köyden uzaklaşıyordu” (s.62-63).

Kişi-Kişi Çatışması	Kişinin Kendisiyle Olan Çatışması	Kişi-Toplum Çatışması	Kişi-Doğa Çatışması
6	4	0	3

Tablo 40. (Kızıl Tüy, Çatışma Türlerinin Sıklığı)

Yapıtta en fazla karşılaşılan çatışma türü kişi-kişi çatışmasıdır. Yapıtta konunun yapılandırılışını zayıflatan durumlarla karşılaşılmemiştir. Abartılmış merak, aşırı duygusallık, rastlantısallık gibi olumsuzluklara yer verilmemiştir.

Yapıtın genelinde, çocukların merak duygusunu devindirecek durumlara yer verilmiştir.

“Odasından çıktığında laboratuvarın kapısının sonuna kadar açık olduğunu gördü. Yoksa dayısı bir şey unutup geri mi gelmişti?” (s.39).

“Arşi her şeyin bittiğini ve kurda yem olacağını düşündü. Başını kollarının arasına alıp gözlerini kapattı” (s.63).

“Arşi tam arkasını dönecekti ki biri kollarını ve ağzını sıkı sıkı tuttu” (s.75).

“Sürünen Yılan yavaşça ona doğru yaklaştı ve Arşi’nin önündeki yaprak yığınının elindeki oku fırlattı. Ne olduysa o anda oldu” (s.80).

“Birden boğazına bir el sarıldı Arşi’nin” (s.88).

“İşte tam bu sırada gördükleri karşısında şaşkınlıktan neredeyse donakaldı” (s.99).

“Elindeki balta havada, Öfkeli Kurt’a arkasından öldürücü bir darbe indirecekti ki,

‘- Hayır! Öfkeli Kurt dikkat et,’ diye bağırdı Arşi gözlerini kapayarak” (s.107).

4.14.2.2. İzlek

Yapıtın izleği önyargıdır.

Yapıtın başkişisi Arşi, izlediği filmlerin etkisiyle Kızılderilileri vahşi ve savaşçı bir toplum olarak nitelendirmektedir. Zamanda yaptığı yolculuk ile 1860 yılının Arizona'sına giden Arşi, burada geçirdiği zamandan sonra Kızılderililerin düşündüğü gibi olmadığını, tersine; doğaya, hayvanlara ve insanlara sevgiyle yaklaştıklarını görür.

İzlek ile konu uyumludur. Yayıtın izleği, çocuğun anlama düzeyine uygun olarak verilmiştir. İzleğin; çocukların, önyargısız bireyler olmalarına katkı sağlayacağı düşünölmektedir.

4.14.2.3. Kahramanlar

Baş Kişiler:

Arşi: Olayların başkişisi Arşi; cesur, meraklı, hayvansever ve macerayı seven bir çocuktur. Bilime ve teknolojiye karşı ilgili, güçlükleri aşmada akıl yolunu kullanan, mantıklı hareket eden bir kişidir.

Öfkeli Kartal: Arşi'nin Arizona'daki gittiği Kızılderili köyünde yaşayan kişidir. Arşi'ye yardım etmiştir. Cesur, yardımsever, konuksever olarak verilmiştir.

Arşi	Öfkeli Kartal
Durağan	Durağan
Açık	Kapalı

Tablo 41. (Kızıl Tüy, Başkişilerin Karakter Özellikleri)

Tabloda gösterildiği gibi yapıtta iki başkişi vardır. Bu başkişiler incelendiğinde, ikisinin de durağan olduğu görölmektedir. Ayrıca, başkişilerden biri hakkında ayrıntılı bilgi verilerek açık bir biçimde geliştirilmiştir. Diğer karakterin ise kapalı olduğu belirlenmiştir.

Yan Kişiler:

Heper: Arşi'nin dayısıdır. Zamanının çoğunu evde yer alan laboratuvarında geçirmektedir. Meraklı, araştırmacı, çalışkan bir kişidir. Aynı zamanda anlayışlı ve hayvanseverdir. Durağan ve açık bir karakter olarak verilmiştir.

Bayan Mina: Arşi'nin annesidir. Şefkatli, çalışkan ve duygusal olarak verilmiştir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Bay Başer: Arşi'nin babasıdır. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Küçük Kartal: Arşı'nın, Kızılderili köyündeki arkadaşıdır. Aynı zamanda köyün şefinin oğludur. Sevecen, cesur, saygılı ve arkadaş canlısıdır. Durağan ve açık bir karakterdir.

Sürünen Yılan: Arşı'nın gittiği Kızılderili köyündeki kişilerdendir. Doğasever ve yardımsever bir kişiliğe sahiptir. Cesur ve bilgili olarak verilmiştir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Kara Sansar: Arşı'nın zamanda yolculuk yaparak gittiği Kızılderili köyünde yaşayan kişilerdendir. Güvenilmez ve önyargılı bir kişidir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Ulu Şef: Arşı'nın zamanda yolculuk yaparak gittiği Kızılderili köyündeki Vintu kabilesinin lideridir. Adaletli, güvenilir ve konuksever bir kişi olarak verilmiştir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

4.14.2.4. Dil ve Anlatım

“Kızıl Tüy” adlı yapıt incelendiğinde sade bir dil kullanıldığı görülmektedir. Genel olarak kısa ve yalın tümcelere yer verildiği belirlenmiştir.

Yapıtın başından sonuna değin deyimlere rastlanmaktadır: “göze girmek” (s.10), “aklını kurcalamak” (s.59), “yol almak” (s.79), “eliyle koymuş gibi” (s.94), “içinden gelmek” (s.103) yapıtta yer alan deyimlerden bazılarıdır.

Söz varlığı ögelerinden olan ikilemelerden de sıklıkla yararlanılmıştır. Yapıtta yer alan ikilemelerden bazıları şunlardır: “zar zor” (s.18), “irili ufaklı” (s.45), “zangır zangır” (s.73), “hayal meyal” (s.87).

Yapıt incelendiğinde en sık karşılaşılan söz varlığı ögelerinin deyim ve ikilemeler olduğu belirlenmiştir.

Deyim	Atasözü	İkileme
96	0	44

Tablo 42. (Kızıl Tüy, Söz Varlığı Ögelerinin Sıklığı)

Yapıtta ortaokul dönemi okuruna uygun sade bir dil kullanılmıştır. Ayrıca çocukların, anlamını bağlamdan kestirip öğrenebilecekleri yeni sözcükler de kullanılmıştır. Doludizgin, papyon, çilingir, esirgemek, enlem, boylam, bozkır,

müddet, yeğlemek, gardırop, şerit, kekelemek, miskin, pusula, monoton, nakarat, bulamaç, konfor gibi sözcükler bu duruma örnek gösterilebilir.

Yapıtın genel anlamda çocukta dil zevki uyandıracak bir anlatım ile oluşturulduğu söylenebilir. Ayrıca kurguya uygun olarak metinde yeni teknolojik aygıtlar kullanılmaktadır. Bu aygıtlara Türkçenin ses yapısına uygun adlar verilmesi çocuklara dil zevki edindirme açısından önemlidir. Bu sözcükler; gazetüs, sinegör, sinviz, ışingör, dokunbil, minibil, koltus, jetbüs, jetjet, jetus, dildil, fırınbildir. Bunların yanı sıra, yapıtta anlatım bozukluğu, yazım yanlışlıkları da yapılmıştır. Bunlar aşağıda belirtilmiştir:

“- Yeter artık sustur musun lütfen, dedi” (s.7). Bu tümcede yapılan yazım yanlışlığı sözcüğün susturur musun biçiminde yazılmasıyla düzeltilebilir.

“Tam bu sırada Sinegör, ‘Bay Başer ve Bayan Mina hatta’ diye çalmaya başladı. Hemen saati kolundan çıkarıp çekmecesine sakladı ve sinegörü açtı. Bu karşısındakiyle üç boyutlu konuşmayı sağlayan bir tür iletişim aracıydı” (s.109). Bu tümcede anlatılan iletişim aracı sinegör değil, ışingördür. Bu aygıtlar, yapıtın önceki bölümlerinde tanıtılmıştır. Sinegör ise dört boyutlu içerik seyretmeyi sağlayan bir araçtır.

Yapıt, üçüncü ağızdan anlatım ile okura aktarılmıştır.

“Arşi’nin sonradan öğreneceğine göre bu tüy onu korumak içindi” (s.55).

4.14.2.5. İleti

Yapıtta önyargı, cesaret, yardımseverlik, konukseverlik, doğa sevgisi, hayvan sevgisi, aklın ve bilimin üstünlüğü kavramları ile ilgili iletilere yer verilmiştir.

Yapıtın ana iletişi ise şudur: Bazı konularda bildiklerimiz tümüyle yanlış olabilir.

Yapıtta yer alan yan iletiler ise şöyledir:

Çocuklar, ailelerinden kendilerine güvenmelerini bekler.

Merak, iyi yönlendirilmediğinde kişiye zarar da verebilir.

Başarılı olmak isteyen kişiler, yılmadan çalışmalıdır.

Hayvanlar, insanların dostudur. Onlara karşı sevecen olmalıyız.

Çocuklar, aileleri tarafından kendilerine sürekli olarak öğüt verilmesinden rahatsız olmaktadır.

Çalışkan olmak, kişi için en büyük mutluluk kaynaklarından biridir.

Filmler, belirli konularda algı yaratarak insanların önyargı oluşturmalarına neden olabilir.

Savaş, kişiler ve toplumlar arasındaki anlaşmazlıkları çözemez.

Bir kişiyi affetmek, bağışlayan kişinin yüceliğini gösterir.

Farklı toplumlara ve onların kültürlerine saygı duyulmalıdır.

Hayvan sevgisine sahip insanlar, çevrelerindeki kişilere karşı da sevgi ile yaklaşır.

İnsanlar doğaya saygı gösterdiği koşulda ondan birçok açıdan yararlanmaya devam edecektir.

Kişi, en güç zamanda bile umutlu olmalıdır.

Her toplumun içinde iyi ve kötü kişiler bulunur. Toplumlar hakkında genel nitelendirmeler yapmak doğru değildir.

İnsanlar, hayvanların yaşam hakkına saygı duymadığı için bazı hayvanların nesli tükenmektedir.

Genel Değerlendirme: Koray Avcı Çakman'ın "Kızıl Tüy" adlı yapıtı, çocuk edebiyatının temel ilkeleri bağlamında 8-10 yaş aralığındaki çocuklar için önerilebilir.

4.15. KÖYE YAZAR GELDİ

Kitabın Yazarı: Koray Avcı Çakman

Editör: Devrim Çakır

Resimleyen: Fereshteh Mousavi

Kapak ve İç Tasarım: Gözde Bitir Tufan

Tasarım Uygulama: Güldal Yurtoğlu

Yayınevi: Can Çocuk Yayınları

Yayın Tarihi: Kasım 2018, 5. Basım

Sayfa Sayısı: 83

4.15.1. Dış Yapı Özellikleri

4.15.1.1. Boyut

Kitap, 12,5 × 19,5 cm boyutlarındadır. Bu yönüyle ortaokul dönemi çocukların zorlanmadan taşıyabilecekleri büyüklüktedir. Ayrıca bu boyut, çocukların kitaplık oluşturmalarına ve kitaplık düzenlemelerine de uygun bir boyuttur.

4.15.1.2. Kâğıt

Kitapta kullanılan kâğıt açık sarı, mat ve dayanıklı kâğıttır. Kâğıdın mat olması, yazıların rahat okunması ve okurun gözünü yormaması açısından önemlidir.

Kâğıdın dayanaklı ve kalın olması ise sayfaların çevrilmesi sırasında kolaylık sağlamaktadır.

4.15.1.3. Kapak

Kitabın ön kapağında, beyaz arka plan üzerinde renkli görsel ve yazılar bulunmaktadır. En üstte ve ortada yazarın adı ve soyadı bulunmaktadır. Hemen altında, daha büyük bir yazı ile kitabın adı yazmaktadır. Sağ üst köşede ise kitabın türü ve hangi kategoride bulunduğu belirtilmiştir. Ön kapağın ortasında renkli çizimlerle bir ağaç ve erkek çocuk resmedilmiştir. Ağaç, karşısındaki çocuğa gülümsemektedir. Resimdeki çocuk ise ağacın kovuğunda bulunan nesnelere bakmaktadır. Bu resim, çocuk okurda merak uyandırabilecek niteliktedir. Ayrıca kitabın konusu ile de uyumludur. Bu çizimin hemen altında resimleyen adı bulunmaktadır. Sağ alt köşede ise kitabın kaçınıcı basım olduğu yazmaktadır. En altta ve ortada yayınevinin adı ve logosu yer almaktadır.

Resim 91. (Köye Yazar Geldi, Ön Kapak)

Kitabın arka kapağında da ortada ve en üstte yazarın adı bulunmaktadır. Hemen altında, kitabın adı bulunmaktadır. Bu yazıların hemen altında ise kurgu ile ilgili bir çizim yer almaktadır. Kitabın başkişisi Halil'in hayal dünyasındaki bir leylek resmedilmiştir. Kitabın iç resimlerinde de yer verilmiş olan bu çizimde leylek bir makasa benzetilmiştir. Bu çizimin altında "Yazar neye benzer?" ifadesi ile merak artırılmaktadır. Bu soru tümcesinin sonrasında ise tanıtım yazısı bulunmaktadır.

Tanıtım yazısının altında denetim pulu, sağ alt köşede ise çizgi im bulunmaktadır. Bandrol ve barkod görselin görünürlüğünü etkilememektedir. Sol alt köşede kitabın fiyatı yer almaktadır. En altta ve ortada ise yayınevinin adı ve logosu bulunmaktadır. Sol üst köşede ise yapıtın seslendiği yaş düzeyleri yazmaktadır.

Resim 92. (Köye Yazar Geldi, Arka Kapak)

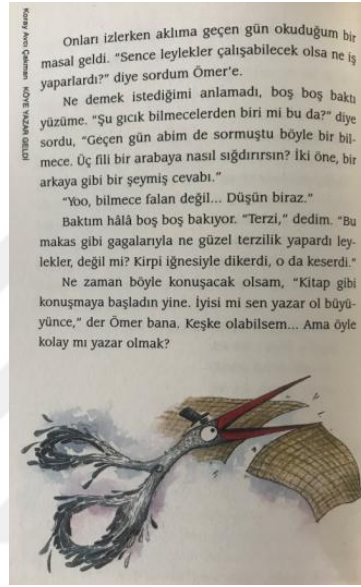
4.15.1.4. Sayfa Düzeni

“Köye Yazar Geldi” adlı yapıtta sayfa kenarlarında, sözcük ve satır aralarında bırakılan boşluklar düzenli görülmektedir. Yeni bölümlere geçildiğinde bölüm başlıklarından önce sayfanın en üstünde boşluklar bırakılmıştır. Bölüm başlıklarının altında da belirli bir boşluk bırakılmıştır. Bu da okurun dikkatini çekmekte ve yeni bir bölüme veya olaya geçildiğini duyumsatmaktadır. Yazı karakteri Times News Roman ve 12 puntodur. Ayrıca sağ taraftaki sayfaların sağ üst köşesine aşağıdan yukarı doğru, dikey biçimde yazarın adı ve kitabın adı yazılmıştır. Sol taraftaki sayfalarda ise bu durum sol üst köşede yer almaktadır. Tamamı resim olan sayfalarda ve yeni bölümün başladığı sayfalarda böyle bir yazı bulunmamaktadır.

4.15.1.5. Resimler

Yapıttaki resimlemeler Fereshteh Mousavi tarafından yapılmıştır. Resimlerin biçimi özgün olarak değerlendirilebilir. Yapıttaki resimler fotoğraf gerçekliğiyle

oluşturulmamış, çizerin yorumu katılmıştır. Çocuğun ilgisini çekebilecek niteliktedir. Yapıtın genelinde resimler, bir olay veya durum anlatıldıktan sonra çizilmiştir. Bu resimler, metinde anlatılanların çocuğun belleğinde canlandırılmasına katkı sağlamaktadır. Çocuk gerçekliğine göre çizilen resimlerin, çocukların düş dünyasının gelişmesine de katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Örneğin; makas biçiminde çizilmiş olan leylek resmi, çocuklar için hem ilgi çekici hem de düş dünyalarını geliştirici bir çizim olarak değerlendirilebilir.

Resim 93. (Köye Yazar Geldi, s.32)

26. sayfadaki resim ise okuru düşündürebilecek özelliktedir.

Resim 94. (Köye Yazar Geldi, s.26)

Bu resimden hemen önce Halil ve dedesinin pınarın yanındaki çayıra gittikleri belirtilir. Burada Halil'in dedesi saz toplayıp sepet yapmaktadır. Metinde anlatılanlar arasında kurbağalardan veya kurbağa sesinden bahsedilmemektedir. Buna rağmen 26. sayfadaki resimde kurbağalar da görülmektedir. Okur, bu noktada düşünecek ve sazlık bir bölgede kurbağaların olabileceği çıkarımını yapabilecektir.

4.15.2. İç Yapı Özellikleri

4.15.2.1. Konu

Yapıt, toplam dört bölümden oluşmaktadır. Keçibuldu köyünde annesi, babası, ablası, dedesi ve babaannesi ile birlikte yaşayan meraklı ve kitapsever bir çocuk olan Halil'in köylerinde yaşamaya başlayan bir yazarla tanışması anlatılmaktadır.

Doğayı ve hayvanları çok seven Halil, dedesinin yönlendirmesi ile kitaplarla tanışır ve onları en yakın arkadaşı olarak görür. Kasabaya her gidişinde dedesiyle birlikte Mustafa amcanın kırtasiye dükkânına giden Halil burada yeni kitaplar edinir. Okullar kapanınca dedesinin kamıştan yaptığı kavalını da yanına alarak çobanlık yapan Halil, çok sevdiği hayvanlarla birlikte iken bir yandan da kitap okur. Kitapların kahramanları ile birlikte yeni yaşamlar tanır. Babası ve dedesi tarlada çalışırken onlara yiyecek içecek de götürüp onlara yardım eden Halil, arkadaşları ile oyunlar oynamaktan da zevk alır. En sevdiği arkadaşı da Ömer'dir. Ömer ise Halil gibi kitaplardan pek hoşlanmaz.

Bir gün köye bir yazar taşınır. Tepedeki evde oturan yazarı çok merak eden iki arkadaş, gizli gizli yazarı izlemeye giderler. Yazarın onları fark edip evine davet etmesi üzerine ikisinin de yaşamında değişiklikler olur. Hayal kurmayı seven, meraklı bir çocuk olan Halil, yazar Kemal Amca ile tanıştıktan sonra daha fazla soru sormaya, kendisini rahat ifade etmeye ve daha çok kitap okumaya başlar. Ömer ise bu tanışmanın sonrasında aslında kitap okumayı çok sevdiğini fark eder, bugüne dek ilgisini çeken kitaplarla tanışmamıştır. Yazar Kemal amca onlara ilgilerine ve yaşlarına uygun kitaplar vererek kitapları daha çok sevdirebilir. Yazar Kemal amca, çocuklara ödünç kitaplar vererek, kitaplar hakkında sevgiyle konuşarak Halil ve Ömer'e okuma sevgisi aşılamaktadır. Ayrıca kibar ve anlayışlı bir insan olması ile de çocuklara ve köylülere örnek olmaktadır. Bir gün yazar Kemal amca'nın apar topar köyden gitmesiyle insanlar üzülür, özellikle de Halil ve Ömer. Kısa bir zaman sonra ise Kemal amca, köye gönderdiği mektupta Halil'e işleri dolayısıyla köyden bir an

önce gitmek zorunda kaldığını ve yakında köye döneceğini yazar. Halil mektubu okuyunca çok mutlu olur.

Yapıtta anlatılan olaylarla okuma sevgisinin yanında köy yaşamının insana verdiği huzur, sağlıklı beslenmenin önemi, arkadaşlık, doğa sevgisi ve hayvan sevgisi vurgulanır.

Çatışmalar: Yapıt, çeşitli çatışmalar üzerine kurgulanmıştır.

Kişi-Kişi Çatışması: Romanın başkışisi Halil ve ablası arasındaki konuşmalar kişi-kişi çatışmasına örnek olarak gösterilebilir.

“Neşe içinde eve geldim. Ablama, ‘Senin mevsimlerin ne renk?’ diye sordum. ‘Aman gene saçma sapan konuşmaya başladın sen! Nerden okursun bunları, bilmem... Boş konuşacağına git de follukları temizle!’ dedi. Sanırım ablamın bütün mevsimleri siyah... Zaten ona soranda kabahat!” (s.24).

“O gün avluda hava kararana kadar gökyüzüne baktım. Ablam, ‘Bir leylek bekçisi olman eksikti... Sanki sen burada dikilmesen leylekler gelmeyecek! Bir defter al da kaç leylek geldi çetelesini tut bari!’ dedi. Nedense bana takılmadan duramaz ablam, ona ne oluyorsa...” (s.29).

Kişinin Kendisiyle Olan Çatışmalar: Yapıtın başkışisi Halil’in koyunları kaybettikten sonra eve giderken aklından geçen düşünceler kişinin kendisiyle olan çatışmasına örnektir.

“Çaresiz, suratım bir karış, evin yolunu tuttum. Bir yandan da, ‘Of Tembel, ne biçim çoban köpeğisin sen!’ diye söyleniyordum. Peki ya ben ne biçim bir çobandım? Ne diyecektim şimdi bizimkilere? Bir değil, iki değil, tam yirmi iki koyun da kaybedilmezdi ki!” (s.15).

Kişi-Toplum Çatışması: Yapıtta kişi-toplum çatışmasına yer verilmemiştir.

Kişi-Doğa Çatışması: Kişinin doğanın zorlukları ile mücadele ettiği durumlara aşağıdaki bölüm örnek olarak gösterilebilir.

“Mısır, buğday ekeriz tarlaya ama kargalar bir türlü rahat vermez. O gün de babam yalnız gitmişti tarlaya, söylene söylene geldi eve. ‘Vallahi cin gibi şu kargalar,’ diyordu, ‘Biz gider gitmez dadanıyorlar ekine, başağa... İllallah geldi bunlardan. Tarlada yatacak değiliz ya!’”

Kişi-Kişi Çatışması	Kişinin Kendisiyle Olan Çatışması	Kişi-Toplum Çatışması	Kişi-Doğa Çatışması
8	1	0	2

Tablo 43. (Köye Yazar Geldi, Çatışma Türlerinin Sıklığı)

Yapıtta en fazla karşılaşılan çatışma türü kişi-kişi çatışmasıdır. Yapıtta konunun yapılandırılışını zayıflatan durumlarla genel olarak karşılaşılmamıştır. Abartılmış merak, aşırı duygusallık gibi olumsuzluklara yer verilmemiştir. Bunun yanında kurguda, rastlantısallık olarak değerlendirilebilecek olumsuz bir durumla karşılaşılmıştır.

“Köye değil ama rüyama geldi o gece leylekler: Gece boyu ben de onlarla uçup durdum onlarla gökyüzünde. Sabah neşeyle uyandım ve hemen avluya koştum. Bir de ne göreyim? Gerçekten de ta uzaklardan bir leylek sürüsü gelmiyor mu?” Halil’in düşünde leyleklerin geldiğini görmesinin sabahında leyleklerin köye ulaşması rastlantısallık olarak değerlendirilebilir.

Yapıtın genelinde, çocukların merak duygusunu devindirecek durumlara fazla yer verilmemiştir. Merak ögesinin kullanıldığı bölümlerde ise olaylar çabucak sonuçlandırılmıştır.

“Eğil eğil!” dedim Ömer’e telaşla.

(...)

Biz böyle pür dikkat balkondaki adamı izlerken olanlar oldu: Buraya gelirken Karbeyaz’ı hesaba katmamıştım; o da peşimize takılıp gelmişti! Koyun bu tabii, yarın elindeki yeşilliklerin kokusunu mu aldı, yoksa yalnızca gördü mü bilinmez, ‘Karbeyaz dur!’ demeye kalmadan hızla avluya doğru koşuverdi” (s.44).

“Bir süre durup bekledik ama Karbeyaz’ın dönüp gelmeye niyeti yok gibiydi. Onu orada bırakıp otağa gitmeye de benim içim elvermiyordu. (...) Çaresiz, Ömer’e aldırmadan çalılıkların arkasından çıkıverdim. ‘Şe.. Şey... O benim... Özür dilerim!’ diye kekeledim, sonra da, ‘Kızım gel buraya!’ diye Karbeyaz’ı çağırdım” (s.44).

4.15.2.2. İzlek

Yapıtın izleği okuma sevgisidir.

Halil ve arkadaşı Ömer, yazar Kemal Bey ile tanıştıktan sonra okumaya karşı daha istekli olmuşlardır. Özellikle Ömer, kitapları sevmeyen bir çocuktur. Yazar

Kemal Bey’le tanıştıktan sonra ise ödünç aldığı kitabı merakla okuyup diğerini isteyen bir çocuğa dönüşmüştür.

Yapıtın izleği, konu ile uyumludur ve okurun anlama düzeyine uygun olarak verilmiştir. İzleğin çocukların, yaşamlarında okuma alışkanlığı kazanmış, nazik, anlayışlı bireyler olmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

4.15.2.3. Kahramanlar

Başkişiler:

Halil: Olayların başkişisi Halil, ailesini ve yaşadığı köyünü çok seven, yüreği sevgi dolu bir çocuktur. Halil, arkadaşları ile oyun oynayıp eğlenmesinin yanı sıra tarlada babasına yardım da eder. Bu yönüyle Halil, köy yaşamında sıradan görünen bir çocuktur. Bunun yanında Halil, okulunu ve öğretmenlerini çok seven başarılı bir öğrencidir. Ayrıca dedesinin yönlendirmesi ile kitap okuma alışkanlığı da edinmiştir. Çevresi ile güzel iletişim kurabilmektedir. Tüm özellikleri düşünüldüğünde Halil; iyi, çalışkan, dürüst, saygılı olarak nitelendirilebilir. Yazarın ona yüklediği erdemler ile çocuk okurun özdeşim kurabileceği bir karakterdir.

Ömer: Yapıtın başkişilerinden biri olan Ömer, Halil’in yakın arkadaşı olarak verilmiştir. Ömer, birçok açıdan Halil ile zıt bir karakter olarak gösterilmiştir. Tarlada çalışmak istemeyen, okulu ve dersleri sıkıcı bulan, kitap okumayı sevmeyen bir çocuk olarak anlatılmıştır. Yazar Kemal Bey ile tanıştıktan sonra ise okuma alışkanlığı kazanmıştır.

Kemal Bey: Kent hayatını bırakıp kırsala, Keçibuldu köyüne yerleşen, yazar Kemal Bey kibar, anlayışlı ve çocuklara karşı yüreği sevgi dolu bir kişi olarak verilmiştir. Kemal Bey, bir gün kendisini gizlice izleyen Halil ve Ömer’i evine davet eder. Onlara ödünç verdiği kitaplarla başlayan dostlukları kurgu boyunca devam eder.

Halil’in dedesi: Adı İbrahim’dir. Sağlıklı beslenme ve sağlıklı yaşama önem veren, hayvanlarla ve doğayla iç içe, kitapları seven bir karakter olarak anlatılmıştır. Torunu Halil’i bu yönleri ile geliştiren kişi olarak verilmiştir. Ayrıca düş kurmayı öğütlemesi, çeşitli benzetmeler yapması ile Halil’in düş dünyasını geliştirmektedir.

Halil	Kemal Bey	Halil’in dedesi	Ömer
Durağan	Durağan	Durağan	Devingen

Açık	Kapalı	Kapalı	Kapalı
------	--------	--------	--------

Tablo 44. (Köye Yazar Geldi, Başkişilerin Karakter Özellikleri)

Tabloda gösterildiği gibi yapıtta dört başkişi vardır. Bu başkişiler incelendiğinde, hem açık hem de kapalı karakterlere yer verilmiştir. Bir karakterin devingen olduğu, diğerlerinin ise durağan karakter olduğu belirlenmiştir.

Yan Kişiler:

Halil'in ablası: Halil ile zıt bir karakter olarak verilmiştir. Bu zıtlık kurgu boyunca değişmemiştir. Kitap okumayı sevmeyen, Halil'in sanatlı söyleyişlerini gereksiz bulan, sıradan bir karakter olarak verilmiştir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Halil'in babası: Tarım işleri ile ilgili olaylar sırasında kendisinden bahsedildiği için okura çalışkan olduğu duyumsatılmaktadır. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Halil'in annesi: Ev işleri ile ilgili olaylarda kendisinden bahsedilir. Tarlaya yiyecek içecek yollama, Kemal Bey'e evde peynir yapıp gönderme, börek yapma gibi işlerde Halil'in annesinden bahsedilir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Halil'in babaannesi: Zamanını evde geçiren, evdekilerle uyum sorunu yaşamayan biri olarak yapıtta yer verilmiştir. Yünlerden kazak, atkı gibi giysiler örmektedir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Muhtar: Keçibuldu köyünün muhtarıdır. Adı Hasan Elibol'dur. Olaylar sırasında ön planda olmaktan hoşlanan bir karakter olarak yapıtta yer verilmiştir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

4.15.2.4. Dil ve Anlatım

“Köye Yazar Geldi” adlı yapıt incelendiğinde sade bir dil kullanıldığı görülmektedir. Genel olarak kısa ve yalın tümcelere yer verildiği belirlenmiştir.

Yapıtın başından sonuna değin deyimlere rastlanmaktadır: “duymazdan gelmek” (s.17), “ayağı kesilmek” (s.19), “dört dönmek” (s.27) , “dilinin bağı çözülmek” (s.46), “damdan düşer gibi” (s.52), “yarayı deşmek” (s.80) yapıtta yer alan deyimlerden bazılarıdır.

Söz varlığı ögelerinden olan ikilemelerden de sıklıkla yararlanılmıştır. Yapıtta yer alan ikilemelerden bazıları şunlardır: “düşe kalka” (s.9), “saçma sapan” (s.24,) “tekrar tekrar” (s.50), “öbek öbek” (s.77), “balya balya” (s.78).

Yapıt incelendiğinde en sık karşılaşılan söz varlığı ögelerinin deyim ve ikilemeler olduğu belirlenmiştir.

Deyim	Atasözü	İkileme
37	1	56

Tablo 45. (Köye Yazar Geldi, Söz Varlığı Ögelerinin Sıklığı)

Yapıtta yabancı kökenli sözcükler yeğlenmemiştir. Ortaokul dönemi okuruna uygun sade bir dil kullanılmıştır. Ayrıca çocukların, anlamını bağlamdan kestirip öğrenebilecekleri yeni sözcükler de kullanılmıştır. Heybe, azık, yalpalamak, mahmur gibi sözcükler bu duruma örnek gösterilebilir.

Yapıtın genelinde çocuk okurda dil zevki uyandıracak biçimde Türkçenin anlatım olanaklarından yararlanılmıştır.

Bunun yanı sıra, yapıtta yazım yanlışlığı da yapılmıştır. Kitabın başkışilerinden olan Halil ve Ömer, yazar Kemal Bey’e “Kemal Amca” diye seslenmektedir. “Kemal Amca” söz grubunun yazımında “Amca” büyük harfle başlamaktadır. Gelen ekler de kesme işareti ile ayrılmaktadır.

“Kemal Amca içten konuşuyor, konuşurken sürekli gülümsüyordu” (s.46).

“Kemal Amca’yı şapkasından sihirli kitaplar çıkaran bir sihirbaza benzetiyordum” (s.52).

“Kemal Amca’nın gelişi köyün diğer sakinlerini de heyecanlandırmıştı” (s.60).

Bu durum Türk Dil Kurumunun ilgili açıklamasına göre yanlıştır. “Bu tarz isimlerde kan bağı ile akrabalık olup olmaması önemli değildir. Kişi adlarından sonra gelen akrabalık adlarının ilk harfi, kelime gerçek bir akrabayı ifade etmese de küçük harfle yazılmalıdır” (tdk.gov.tr).

Yapıtın dil ve anlatımında dikkati çeken bir başka özellik ise çok sayıda benzetme kullanılmasıdır. Bu benzetmeler, çocuk okurun düş dünyasını devindirecek, onlara Türkçenin zengin dünyasını duyumsatacaktır.

“Neyse ki göğün ışığı söndü de gelebildin!” (s.16).

“‘Kış demek portakal kokulu masallar demek öğretmenim,’ dedim” (s.21).

“‘Bu makasa gibi gagalarıyla ne güzel terzilik yapardı leylekler, değil mi?’”
(s.32).

“‘Şu bulular ne kadar da güzeller, pamuk şekeri gibi dizilmişler bugün’”
(s.58).

Yapıt, birinci ağızdan anlatım ile okura aktarılmıştır. Olaylar, Halil adlı karakterin ağzından anlatılmaktadır.

“Babamla beraber ertesi sabah Hıdır’ı tarlanın ortasına diktik. Gerçekten de kargaların ayağı kesildi tarladan” (s.19).

4.15.2.5. İleti

Yapıtta okuma sevgisi, arkadaşlık, doğa sevgisi, hayvan sevgisi, saygı, çalışkanlık kavramları ile ilgili iletilere yer verilmiştir.

Yapıtın ana iletişi ise şudur: Çocuklara sevgiyle yaklaşırsak ve onları sevebilecekleri kitaplarla buluşturursak her çocuk okuma alışkanlığı kazanabilir.

Yapıtta yer alan yan iletiler ise şöyledir:

Çocukların eğitiminde onlara sevgi ile yaklaşılmalıdır.

Çocukların kendini anlatmasına ve soru sormalarına fırsat verilmelidir.

Kalıcı öğrenmeler yaparak ve yaşayarak sağlanabilir.

Kitaplar, çocukların en yakın arkadaşları olabilir.

Okuma alışkanlığı kazanmış kişiler; duyarlı, anlayışlı, güzel konuşan, nazik kişilerdir.

Çocukların gelişiminde anne-babalar gibi dede ve nineler de önemli kişilerdir.

Doğal bir yaşam sürmek insana sağlık ve huzur verir.

Çocuklara okuma alışkanlığı kazandırmak istiyorsak bu konuda onlara örnek olmalıyız.

Doğada, hayvanların da yaşam hakkı vardır ve insanlar buna saygı duymalıdır.

Kitap okumak, çocukların düş dünyasını geliştirir.

Çalışkan kişi, huzurlu ve mutlu olur.

Genel Değerlendirme: Koray Avcı Çakman'ın “Köye Yazar Geldi” adlı yapıtı, çocuk edebiyatının temel ilkeleri bağlamında 9-11 yaş aralığındaki çocuklar için önerilebilir.

4.16. PADİŞAHIN ÇALINAN TACI

Kitabın yazarı: Koray Avcı Çakman

Resimleyen: Seda Candemir

Genel Yayın Yönetmeni: Melike Günyüz

Yayın Koordinatörü: Zeynep Gülsüm Sağlam

Editör: Sevim Sarıçam

Yayınevi: Erdem Yayınları

Yayın tarihi: 2018

Sayfa sayısı: 128

4.16.1. Dış Yapı Özellikleri

4.16.1.1. Boyut

Kitap, 13,3 × 19,5 cm boyutlarındadır. Bu yönüyle ortaokul dönemi çocukların zorlanmadan taşıyabilecekleri büyüklüktedir. Ayrıca bu boyut, çocukların kitaplık oluşturmalarına ve kitaplık düzenlemelerine de uygun bir boyuttur.

4.16.1.2. Kâğıt

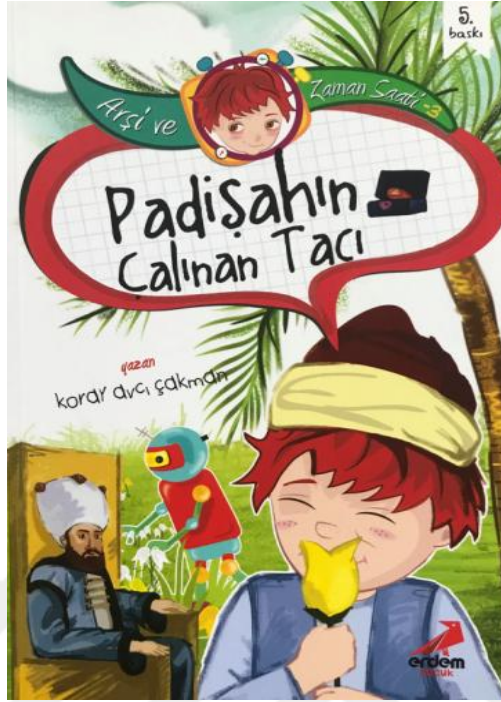
Kitapta kullanılan kâğıt açık sarı, mat ve dayanıklı kâğıttır. Kâğıdın mat olması, yazıların rahat okunması ve okurun gözünü yormaması açısından önemlidir. Kâğıdın dayanıklı ve kalın olması ise sayfaların çevrilmesi sırasında kolaylık sağlamaktadır.

4.16.1.3. Kapak

Kitabın ön kapağında, beyaz arka plan üzerinde görsel ve yazılar bulunmaktadır. En üstte yapıtın içerisinde yer aldığı dizinin adı ve bu dizideki yapıtların başkişisi Arşi yer almaktadır. Hemen altında, daha büyük boyutta kitabın adı yazmaktadır. Onun altında ise yazarın adı yazmaktadır. Yazıların altında çimenlik bir alan vardır. Bu alanda bir robot resmedilmiştir. Robot, laleler ile ilgilenmektedir. Ön kapağın sol altında bir taht ve bu tahtın üzerinde geleneksel giysileri ile bir hükümdar oturmaktadır. Sağ altta ise yapıtın başkişisi Arşi çizilmiştir. Arşi, geleneksel Osmanlı giysileri ile resmedilmiştir ve elinde tuttuğu bir laleyi koklamaktadır. Arşi'nin arkasında ise büyük bir ağaç görülmektedir. Sağ en altta ise yayınevinin adı ve logosu bulunmaktadır. Dizinin birinci ve ikinci yapıtında Eski

Mısır'a ve Kızılderililerin yanına Arizona'ya giden Arşi'nin kapaktaki resimler incelendiğinde bu yapıtta ise Osmanlı Dönemi'ne gittiği söylenebilir.

Ön kapakta kullanılan çizimler, metnin içeriği ile uyumludur.

Resim 95. (Padişahın Çalınan Tacı, Ön Kapak)

Kitabın arka kapağında da ön kapaktaki gibi en üstte yapıtın içerisinde yer aldığı dizinin adı ve yapıtın başkışisi Arşi'nin resmi yer almaktadır. Hemen altında ise kitabın adı yazmaktadır. Bunların hemen altında ise yapıtın içeriği ile ilgili bilgiler verilmiştir. Bu tanıtım yazısında içerikle ilgili sorular sorulup okuyucunun merakı artırılmaya çalışılmıştır. Bunların altında ise Arşi'nin köpeği olan Hav'ın üç farklı kitapla birlikte resmedildiği görülmektedir. Bu kitaplar, yapıtında da içerisinde yer aldığı 'Arşi ve Zaman Saati' adlı dizinin kitaplarıdır. Çizimlerin altında denetim pulu bulunurken en altta ise çizgi im, yayınevinin adı ve yayınevinin sosyal medya adresleri bulunmaktadır.

Resim 96. (Padişahın Çalınan Tacı, Arka Kapak)

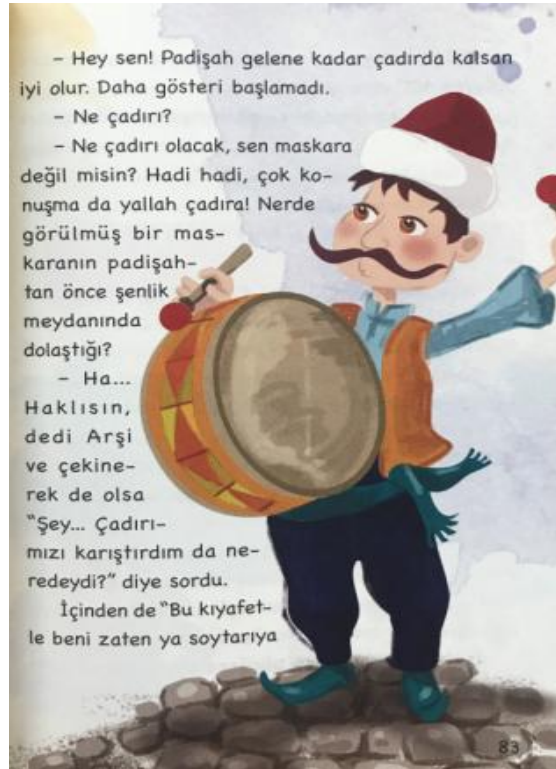
4.16.1.4. Sayfa Düzeni

“Padişahın Çalınan Tacı” adlı yapıtta sayfa kenarlarında, sözcük ve satır aralarında bırakılan boşluklar düzenli görülmektedir. Yazı karakteri Times New Roman, yazı boyutu ise 12 puntodur. Satır aralığının ortaokul dönemi çocuklar için uygun olduğu söylenebilir. Her yeni bölüm başlarken sayfanın üst bölümünde bölüm adı ile birlikte bir resim bulunmaktadır. Bu durum okurun dikkatini çekip okuyucuya yeni bir bölüme geçildiğini duyumsatmaktadır.

Resim 97. (Padişahın Çalınan Tacı, s.55)

Yapıt içerisinde metinle resmin birlikte kullanıldığı birçok sayfa bulunmaktadır. Bu sayfalardaki resimler, metinle uyumlu bir biçimde yerleştirilmiştir. Okuma sırasında herhangi bir karmaşaya neden olmamaktadır.

Resim 98. (Padişahın Çalınan Tacı, s.83)

Bunların yanında yapıt içerisindeki bazı sayfalarda ise kullanılan resimlerin, yazıların okunabilirliğini olumsuz yönde etkileyebileceği söylenebilir. Aşağıda yer alan resim, bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Yapıtın farklı yerlerinde de bu durumla karşılaşmıştır. Beyaz dışında kullanılan bazı renkler üzerine siyah yazı karakteri geldiğinde çocukların okuma sırasında zorlanabileceği söylenebilir. Bu olumsuz durum, yapıtın içerisinde yer aldığı dizinin üç kitabında da bulunmaktadır.

Resim 99. (Padişahın Çalınan Tacı, s.15)

4.16.1.5. Resimler

Yapıttaki resimlemeler Seda Candemir tarafından yapılmıştır. Yapıttaki resimler bir fotoğraf gerçekliğiyle değil, resimleyen yorumu katılarak çizilmiştir. Kurgu içerisinde çocuklara farklı gelebilecek, dikkat çekici aygıtların resmi çizilerek çocukların bunları belleğinde canlandırmasına katkıda bulunulmuştur. Doğa-robotik, dokunbil resimlerde yer verilen aygıtlardandır. Bunların yanı sıra çocukların anlamlandırmasına yardımcı olmak amacıyla Osmanlı Dönemi'nde kullanılan geleneksel giysiler de resimlerde yer almıştır. Ayrıca çizilen resimlerin, kahramanların o anki duygu durumunu yansıtabildiği söylenebilir.

Resim 100. (Padişahın Çalınan Tacı, s.39)

Bunların yanında yapıtta yer alan resimlerde farklı ve dikkat çekici birçok renk kullanıldığı söylenebilir. Birçok resimde arka plan rengi de beyaz olarak seçilmemiş, türlü renkler kullanılmıştır. Bu durumun, yapıtı çocuklar için daha ilgi çekici bir hâle getireceği söylenebilir. Ayrıca resimlerin çocukları eğlendirebilecek ve düşündürecek resimler olduğu da söylenebilir.

Resim 101. (Padişahın Çalınan Tacı, s.71)

Resim 102. (Padişahın Çalınan Tacı, s.81)

Tüm bu resimlerin, çocuk gerçekliğine uygun olarak çizildiği ve metinde anlatılanların çocuğun belleğinde canlandırılmasına katkı sağlayacağı söylenebilir.

4.16.2. İç Yapı Özellikleri

4.16.2.1. Konu

Yapıtta, Arşi adlı çocuğun zamanda yaptığı yolculuk ile Lale Devri İstanbul’unda yaşadığı maceralar anlatılır.

On üç bölümden oluşan yapıtta olayların başkişisi Arşi, köpeği Hav ile birlikte çıktığı park gezintisi sırasında okuldaki tarih öğretmeni Bayan Maya ile karşılaşır. Bayan Maya’nın da yanında köpeği Fifi vardır. Hav’ın Fifi’yi kovalamaya başlamasıyla hem parktaki özenle dikiliş laleler zarar görür hem de Bayan Maya, köpeği Fifi’nin peşinde sürüklenirken kafasını ağaca çarpar. Hastanede tedavisi yapılan Bayan Maya’nın köpeği Fifi de Arşilerin evinde kalmaya başlar. Ayrıca parkın bekçisi Arşilerin evi aramış ve Bay Başer’e oğlunun lalelere zarar verilmesine neden olduğunu ve zararın maddi boyutunun karşılanması gerektiğini söyler. Bunun üzerine zararı karşılayan Bay Başer, oğlu Arşi’ye de ceza verir. Bu cezaya göre Arşi, parkın bahçıvanı ile birlikte yeni laleleri dikme işinde çalışacaktır. Parkın bahçıvanı Bay Sersus ile iyi anlaşıp Arşi, lalelere karşı da ilgi duymaya başlar. Arşi’nin cezası akşamları işten döndükten sonra da evde devam etmektedir. Evdeki cezası ise hiçbir teknolojik aygıt kullanmadan zamanını geçirmesidir. Bu sırada yapacak başka bir şey olmadığı için kitaplıktan bir kitap seçer ve okuma başlar. Yapıtın adı, Osmanlı Cümbüşü’dür. Yapıtta Osmanlı Dönemi’ndeki şenlikler anlatılmaktadır. Beğendiği bu kitabı okurken Lale Devri şenlikleri dikkatini çeker. Okuma devam ettikçe Arşi’nin Osmanlı Dönemi’ne ve o dönemin şenliklerine karşı merakı iyice artar. Zaman saatini kullanıp o döneme gitmek ister. Arşi, anne ve babasının geziye gittikleri bir gün, köpeği Hav ve Fifi ile birlikte zamanda yolculuk yapar ve Lale Devri’nin İstanbul’una gider. Burada yapılacak bir hırsızlık olayının tasarlanmasına tanıklık eder. Yapılan kötülüğü engellemeye çalışan Arşi, padişaha armağan edilen tacı bulabilmek için hırsızların peşine düşer. Çalınan tacı bulan Arşi, olayların sonucunda kendi zamanına, eve döner. Döndüğünde ise yanında getirdiği lale soğanının aslında padişahın çalınan tacı olduğunu öğrenir.

Yapıtta, değerli şeylerin yalnızca para, altın ve mücevher olmadığı anlatılır. Doğa sevgisi, hayvan sevgisi, çalışkanlık, bilimin gücü gibi kavramlar vurgulanır.

Çatışmalar: Yapıt, çeşitli çatışmalar üzerine kurgulanmıştır.

Kişi-Kişi Çatışması: Arşi'nin anne ve babasıyla arasında geçen aşağıdaki konuşma, kişi-kişi çatışmasına örnek olarak gösterilebilir.

“- Arşiii! Arrşiii! Hav'ı parka götürür müsün? Günlerdir evde miskin miskin uyukluyor.’

‘- Ama anne ben sinevizde film izleyecektim.’

‘- Annenin söylediğini yap lütfen Arşi. Sürekli ya film izliyorsun ya da sanal gözlüklerinle gezintiye çıkıyorsun.’

‘Ama baba!’” (s.5).

Kişinin Kendisiyle Olan Çatışmalar: Yapıtın başkişisi Arşi'nin yaptığı içsel konuşmalar, kişinin kendisiyle olan çatışmasına örnektir.

“‘Sakın bu tarih öğretmenim olmasın, dedi Arşi. Gerçekten de bu kadın ona çok benziyordu. Ama Bayan Maya'nın saçları kahverengiydi” (s.12).

Kişi-Toplum Çatışması: Yapıtta kişi-toplum çatışmasına rastlanmamıştır.

Kişi-Doğa Çatışması: Kişinin doğa ve doğadaki canlılar ile ilgili güçlüklerle mücadele ettiği durumlara aşağıdaki bölüm örnek olarak gösterilebilir.

“Hav kovalıyor, Fifi kaçıyordu. Tasmayı elinden bırakmayan Bayan Maya da Fifi'nin peşi sıra koşmuyor, âdeta sürükleniyordu.

(...)

Dakikalar süren bu koşuşturmaca hiç de hoş olmayan bir şekilde bitti. Zavallı Bayan Maya, Fifi'yle birlikte sürüklenirken önündeki koca bir palmye ağacına çarptı” (s.14).

Kişi-Kişi Çatışması	Kişinin Kendisiyle Olan Çatışması	Kişi-Toplum Çatışması	Kişi-Doğa Çatışması
9	1	0	2

Tablo 46. (Padişahın Çalınan Tacı, Çatışma Türlerinin Sıklığı)

Yapıtta en fazla karşılaşılan çatışma türü kişi-kişi çatışmasıdır. Yapıtta konunun yapılandırılışını zayıflatan durumlarla karşılaşılmamıştır. Abartılmış merak, aşırı duygusallık, rastlantısallık gibi olumsuzluklara yer verilmemiştir.

Yapıtın genelinde, çocukların merak duygusunu devindirecek durumlara yer verilmiştir.

“‘Hev hev hev... hev... hev...’ diye karşılık veriyordu. İşte ne olduysa o anda oldu” (s.13).

“Herkes eğlenirken bu ikisinin burada oturması Arşi’yi meraklandırdı. Çeşmenin arkasına gizlenip konuştuklarını dinlemeye çalıştı” (s.43).

“Arşi olduğu yerde korkuyla titredi. Padişah onu niye çağırmıştı ki?” (s.89).

“‘Görelim bakalım şu tacı, altından mıymış, yakuttan mı, zümrütten mi?’ diyerek merakla açtı kutuyu. Ama o da ne!” (s.112).

“Nedense Hav onu hayvan oynatıcıların gösteri yaptıkları alana götürüyordu. Ama o da ne!” (s.115).

4.16.2.2. İzlek

Yapıtın izleği önyargıdır.

Yapıtın başkişisi Arşi, zamanda yolculuk yapıp gittiği Lale Devri İstanbul’unda bir hırsızlık olayına tanık olur. Çalınan ise bir taçtır ve padişaha aittir. Arşi çok değerli olduğu söylenip bulunması için çok çaba harcanan bu şeyin olsa olsa altından, yakut veya zümrütten olabileceğini düşünür. Kurgunun sonunda anlar ki: padişaha hediye edilen taç, bir lale soğanıdır ve çok değerlidir. O dönemde, İstanbul’da laleye mücevher kadar değer verildiği için bulunması için çok çaba harcanmıştır.

İzlek ile konu uyumludur. Yapıtın izleği, çocuğun anlama düzeyine uygun olarak verilmiştir. İzleğin çocukların; önyargısız bireyler olmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

4.16.2.3. Kahramanlar

Baş Kişiler:

Arşi: Olayların başkişisi Arşi, cesur, meraklı, hayvansever ve macerayı seven bir çocuktur. Bilime ve teknolojiye karşı ilgili, güçlükleri aşmada akıl yolunu kullanan, mantıklı hareket eden bir kişidir.

Arşi

Durağan
Açık

Tablo 47. (Padişahın Çalınan Tacı, Başkişinin Karakter Özellikleri)

Tabloda gösterildiği gibi yapıtta bir başkişi vardır. Bu başkişi incelendiğinde, açık ve durağan bir karakter olduğu belirlenmiştir. Çocuğun, kahramanla kurduğu özdeşimi güçlendirmesi için açık ve devingen karakterlerin daha etkili olabileceği söylenebilir.

Yan Kişiler:

Heper: Arşi'nin dayısıdır. Zamanının çoğunu evde yer alan laboratuvarında veya iş gezilerinde geçirmektedir. Araştırmacı, çalışkan bir kişidir. Aynı zamanda anlayışlıdır. Durağan ve kapalı bir karakter olarak verilmiştir.

Bayan Mina: Arşi'nin annesidir. Şefkatli, çalışkan ve duygusal olarak verilmiştir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Bay Başer: Arşi'nin babasıdır. Konuşkan ve çalışkan olarak verilmiştir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Bay Sersus: Arşi'nin parktaki lale dikiminde yardım ettiği bahçıvandır. Sevecen, çalışkan, dürüst bir kişiliğe sahiptir. Durağan ve açık bir karakterdir.

Bayan Maya: Arşi'nin okuldaki tarih öğretmenidir. Bilgili, meraklı, hayvanseverdir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Bayan Lila: Bayan Maya'nın ikiz kardeşidir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Vezir: Arşi'nin zamanda yolculuk yaparak gittiği İstanbul'da şenlikler sırasında karşılaştığı kişidir. Yardımsever, şefkatli ve cesurdur. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Halıcı: Arşi'nin zamanda yolculuk yaparak gittiği Lale Devri'nde, İstanbul'da bir çarşıda esnaftır. Arkadaşı ile birlikte çaldıkları tacı başka bir tüccara ulaştırmayı amaçlamaktadır. Güvenilmez bir kişi olarak verilmiştir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Tüccar Kılıklı Adam: Arşı'nın zamanda yolculuk yaparak gittiği Lale Devri'nde padişaha ait tacı çalan kişidir. Arkadaşı olan halıcı ile birlikte çaldıkları tacı başka bir tüccara ulaştırmayı amaçlamaktadır. Güvenilmez bir kişi olarak verilmiştir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

4.16.2.4. Dil ve Anlatım

“Padişahın Çalınan Tacı” adlı yapıt incelendiğinde sade bir dil kullanıldığı görülmektedir. Genel olarak kısa ve yalın tümcelere yer verildiği belirlenmiştir.

Yapıtın başından sonuna değin deyimlere rastlanmaktadır: “kendini zor tutmak” (s.12), “dikkati dağılmak” (s.48), “göz gezdirmek” (s.84), “gözleri parlamak” (s.101), “soğuk terler dökmek” (s.116) yapıtta yer alan deyimlerden bazılarıdır.

Söz varlığı ögelerinden olan ikilemelerden de sıklıkla yararlanılmıştır. Yapıtta yer alan ikilemelerden bazıları şunlardır: “sinirli sinirli” (s.17), “uzun uzun” (s.28), “çılgık çılgıça” (s.89), “pis pis” (s.116).

Yapıt incelendiğinde en sık karşılaşılan söz varlığı ögelerinin deyim ve ikilemeler olduğu belirlenmiştir.

Deyim	Atasözü	İkileme
108	0	47

Tablo 48. (Padişahın Çalınan Tacı, Söz Varlığı Ögelerinin Sıklığı)

Yapıtta ortaokul dönemi okuruna uygun sade bir dil kullanılmıştır. Ayrıca çocukların, anlamını bağlamdan kestirip öğrenebilecekleri yeni sözcükler de kullanılmıştır. Cümbüş, mahcup, şalvar, kuşak, cepken, tarh, çini, kolaçan etmek, buğulanmak, gübre, hale, kavuk, mani, maskara, mahmuzlamak, tellal, akrobat, mükâfat, minder, tabure, hararet, nadide, girdap, yaygara gibi sözcükler bu duruma örnek gösterilebilir.

Yapıtın genel anlamda çocukta dil zevki uyandıracak bir anlatım ile oluşturduğu söylenebilir. Ayrıca kurguya uygun olarak metinde yeni teknolojik aygıtlar, yeni araç-gereçler kullanılmaktadır. Yeni oyunlar oynanmaktadır. Bu yeniliklere Türkçenin ses yapısına uygun adlar verilmesi çocuklara dil zevki edindirme açısından önemlidir. Bu sözcükler; gazetüs, sinegör, sineviz, saksıs, dokunbil, jetus, uçanus, dildildir.

Bunların yanı sıra, yapıtta yazım yanlışlıkları da yapılmıştır. Bunlar aşağıda belirtilmiştir:

““Onlar senin gördüğün sanal laleler benzemez”” (s.9). Bu tümcede laleler sözcüğüne yönelme durum eki konulması gerekirdi. Tümcenin, ‘Onlar senin gördüğün sanal lalelere benzemez.’ biçiminde düzeltilmesi gerekmektedir.

“Fifi’nin sol kulağında yeşil, sağ kulağında pembe, kuyruğunda da pas parlak gümüş renkli bir kurdele vardı” (s.77). Bu tümcede ise pas parlak sözcüğü yanlış yazılmıştır. TDK’nin belirttiği üzere pekiştirilmiş sözcükler bitişik yazılır. Sözcüğün pasparlak biçiminde düzeltilmesi gerekmektedir.

Yapıt, üçüncü ağızdan anlatım ile okura aktarılmıştır.

“Arşi şenliklerin sadece bir kısmını görebiliyordu” (s.96).

4.16.2.5. İleti

Yapıtta önyargı, cesaret, doğa sevgisi, hayvan sevgisi, aklın ve bilimin üstünlüğü kavramları ile ilgili iletilere yer verilmiştir.

Yapıtın ana iletisi ise şudur: Değerli olarak görülen şeyler yalnızca altın, mücevher gibi maddi varlıklardan oluşmaz.

Yapıtta yer alan yan iletiler ise şöyledir:

Doğa, para gibi maddi varlıklardan daha değerlidir.

Yaşamın içindeki gerçeklikler, teknoloji ile gelen sanallığa göre kişiye daha fazla mutluluk verir.

Çocuklar, aileleri tarafından kendilerine sürekli olarak öğüt verilmesinden rahatsız olmaktadır.

Doğa, insana huzur ve mutluluk verir.

Çocuklar, kendilerine uygun ve sevebilecekleri kitaplara ulaştıklarında okuma alışkanlığı edinebilir.

Hayvanlar, insanların dostudur. Onlara karşı sevecen olmalıyız.

Kişiler, yaptıkları yanlışların sonuçlarına katlanmalıdır.

Kişi, görevlerini yerine getirirken zamanlamasına dikkat etmelidir.

Çocuklar, farklı yöntemlerle karşılaştıkları derslere daha fazla ilgi duyarlar.

Çiçeklere karşı nazik ve saygılı olmalıyız.

Çalışkan olmak, kişi için en büyük mutluluk kaynaklarından.

Hayvan sevgisine sahip insanlar, çevrelerindeki kişilere karşı da sevgi ile yaklaşırlar. İnsanlar doğaya saygı gösterdiği koşulda ondan birçok açıdan yararlanmaya devam edecektir.

Genel Değerlendirme: Koray Avcı Çakman'ın “Padişahın Çalınan Tacı” adlı yapıtı, çocuk edebiyatının temel ilkeleri bağlamında 8-10 yaş aralığındaki çocuklar için önerilebilir.

4.17. SIRA SANA DA GELECEK

Kitabın Yazarı: Koray Avcı Çakman

Resimleyen: Berk Öztürk

Editör: Hülya Dayan

Kapak Tasarımı: Burak Tuna

Grafik Uygulama: Aynur Sarıbüyük

Yayınevi: Tudem Yayınevi

Yayın Tarihi: Aralık 2018, 3. Baskı

Sayfa Sayısı: 120

4.17.1. Dış Yapı Özellikleri

4.17.1.1. Boyut

Kitap, 13,5 × 19,5 cm boyutlarındadır. Bu yönüyle ortaokul dönemi çocukların zorlanmadan taşıyabilecekleri büyüklüktedir. Ayrıca bu boyut, çocukların kitaplık oluşturmalarına ve kitaplık düzenlemelerine de uygun bir boyuttur.

4.17.1.2. Kâğıt

Kitapta kullanılan kâğıt açık sarı, mat ve dayanıklı kâğıttır. Kâğıdın mat olması, yazıların rahat okunması ve okurun gözünü yormaması açısından önemlidir.

4.17.1.3. Kapak

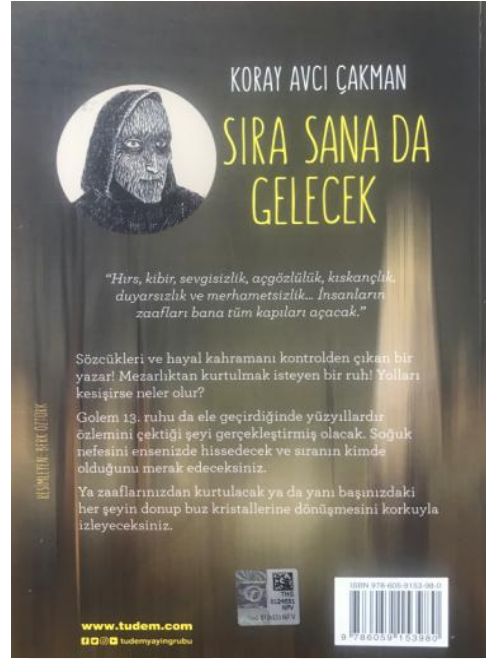
Kitabın ön kapağında, yeşil arka plan üzerinde renkli görsel ve yazılar bulunmaktadır. En üstte yazarın adı ve soyadı bulunmaktadır. Hemen altında daha büyük bir yazı ve daha dikkat çekici bir renk olan sarıyla yazılmış kitabın adı yer almaktadır. Görselde göl veya deniz olabilecek bir su birikintisi vardır. Kıyıda ise bir deniz feneri bulunmaktadır. Karanlıkta yaprakları dökülmüş ağaç çizimleri ve bir baykuş resmi ile korkutucu bir hava oluşturulmuştur. Ön kapakta duyumsatılan korku, metnin içeriğiyle uyumludur. En altta, ortada yayınevinin logosu ve adı bulunmaktadır. Bu yazı kapakla uyumludur ve çok fazla yer kaplayıp resimleri

kapatmamaktadır. En altta, sağda ise dikey biçimde, küçük bir yazı karakteri ile yapıtın kaçınıcı baskı olduğu yazmaktadır.

Resim 103. (Sıra Sana Da Gelecek, Ön Kapak)

Kitabın arka kapağında ise üst kısımda yazarın adı ve hemen altında kitabın adı yer almaktadır. Bu yazılar ön kapaktaki renkleri oluşturulmuştur. Bunların solunda ise metnin içeriğinden Golem olabileceği kestirilen bir kişinin resmi bulunmaktadır. Korkutucu bir biçimde çizilmiştir. Hemen altında tanıtım yazısı bulunmaktadır. Bu yazı kısa tutulmuş ve olaylar ile ilgili fazla ipucu verilmemiştir. Kısa tutulan bu yazı ile okurda merak duygusunu devindirmek amaçlanmıştır. Sol en altta yayınevinin genel ağ adresi ve yayınevinin sosyal medya adresleri yer almaktadır. Sağ en altta ise denetim pulu ve çizgi im yer almaktadır.

Resim 104. (Sıra Sana Da Gelecek, Arka Kapak)

4.17.1.4. Sayfa Düzeni

“Sıra Sana Da Gelecek” adlı yapıtta sayfa kenarlarında, harf, kelime, satır ve bölüm aralarında bırakılan boşluklar düzenli görülmektedir. Yeni bölümlere geçildiğinde bölüm başlıklarından önce sayfanın en üstünde boşluklar bırakılmıştır. Bölüm başlıklarının altında da belirli bir boşluk bırakılmıştır. Bu da okurun dikkatini çekmekte ve yeni bir bölüme veya olaya geçildiğini okuyucuya duyumsatmaktadır. Bunun yanında; her yeni bölümde, bölüm başlığının üzerinde o bölüme özgü bir tümce veya bölümle ilgili bir nesnenin çizimi yer almaktadır. Yazı karakteri Times News Roman ve 12 puntodur. Satır aralığı ise ortaokul dönemi çocukları için uygun olarak değerlendirilebilir.

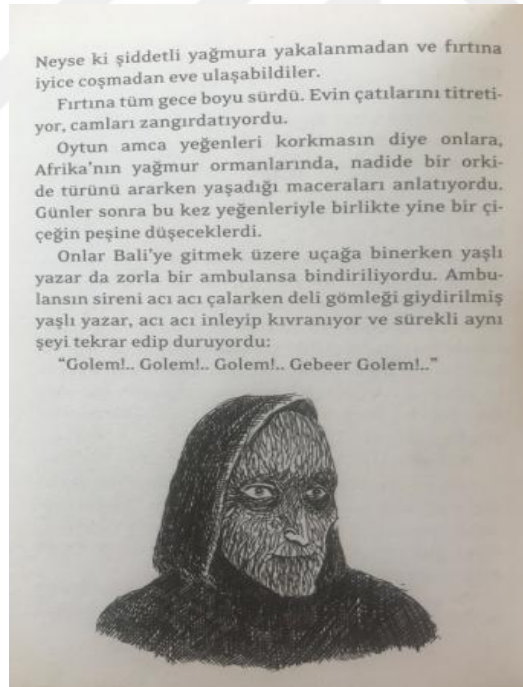
Resim 105. (Sıra Sana Da Gelecek, s.29)

4.17.1.5. Resimler

Yapıttaki resimlemeler Berk Öztürk tarafından yapılmıştır. Resimlerin biçemi özgün olarak değerlendirilebilir. Yapıttaki resimler bir fotoğraf gerçekliğiyle oluşturulmamış, çizirim yorumu katılmıştır. Çocuğun ilgisini çekebilecek niteliktedir. Bu resimler, metinde anlatılanların çocuğun belleğinde canlandırılmasına katkı sağlamaktadır. Metinle birlikte aynı sayfada yer alan resimlerde karmaşa yaşanmamıştır. Bunların yanında, yapıttaki resimlerin çocukları korkutabileceği düşünülmektedir. Resimler, yapıtın içeriğine uygun olarak çocukların merak duygusunu artıracak biçimde oluşturulmuştur. Renksiz olması metnin korkutuculuğunu desteklemektedir.

Resim 106. (Sıra Sana Da Gelecek, s.43)

Resim 107. (Sıra Sana Da Gelecek, s.120)

4.17.2. İç Yapı Özellikleri

4.17.2.1. Konu

On iki ayrı öyküden oluşan yapıtta hırs, kıskançlık, kibir, açgözlülük gibi kötü duygularının etkisinde kalan kişilerin sonlarının ölüm ile bitmesi

anlatılmaktadır. Yapıttaki kişilerin ölümleri Golem adlı bir varlık ile ilişkilendirilmiştir. Golem'i yapıtın başında mezarlıktan çıkmaya çalışan bir ruh olarak tanırken, yapıtın sonunda yalnız yaşayan bir yazarın kitabında yarattığı düşünürünü bir kahraman olarak görmekteyiz.

İlk öyküde Samet, hayvanlara karşı merhametsiz olduğu için cezalandırılmış ve ölmüştür. Örümcekler adlı öyküde ise İlayda, büyüklerine karşı saygısız ve sevgisizdir. İnsanların hatırasına duyarsızdır ve bunun sonucunda o da bilmediği bir varlık tarafından cezalandırılmıştır. Uğuldayan Kayalar öyküsünde Halil, kıskançlık ve hırsının sonunda ne olduğunu anlayamadığı bir varlık tarafından öldürülmüştür. Bakımevi adlı öyküde ise Burcu, hasta yaşlılara karşı duyarsız ve saygısız olduğu için cezalandırılmıştır. Onun da sonu ölümle bitmiştir. Oyun adlı öyküde ise Bora, bilgisayar oyunları yüzünden çevresine karşı duyarsızlaşmış bir çocuktur. Bu oyunlarda acımasızlığı, öldürmeyi öğrenmektedir. Öykünün sonunda bilgisayardan uzanan bir el tarafından boğulmuştur. Esrarengiz Gemi öyküsünün baş kişisi olan Emre ise kibirli ve merhametsiz bir kişidir. Yardıma ihtiyaç duyan birini acımasızca ölüme terk etmiş, sonrasında ise karanlık bir silüet tarafından okyanustaki girdaba çekilmiştir. Gizemli Tapınak adlı öyküde de benzer biçimde cezalandırılan bir kişi yer almaktadır: Ceren. Kibir, sevgisizlik ve saygısızlığının sonucu olarak cezalandırılış ve ölmüştür. Oryantiring adlı Öyküde ise Erdem adlı çocuk, arkadaşlarının başarılı ve mutlu olmamasını, yalnızca kendinin başarılı olmasını isteyen kıskanç bir çocuktur. Ayrıca ormandaki oryantiring sırasında bir kuşu hiç acımadan öldürmüştür. Hırs ve merhametsizliğin sonucu olarak cezalandırılmış ve ormandaki gizemli kişi tarafından öldürülmüştür. Keman adlı öyküde Semiha, kardeşi Mayra'yı kıskanan ve onun kötülüğünü isteyen bir çocuktur. Kardeşinin başarısız olması için onun çok değer verdiği kemanını da kırmış ve onun üzülmesine sevinmiştir. Kıskançlık ve merhametsizliğinin sonuncunda cezalandırılmış ve o da ölmüştür. Yabancı öyküsünde ise cezalandırılan kişi Murat adlı çocuktur. Murat, tepedeki eve yeni taşınan kişi hakkında olumsuz önyargılara sahiptir. Arkadaşı Kerem ile birlikte onun evini gözetlemeye gider. Sonrasında da eve gizlice girer ve bulduğu bir kağıdı da alıp evden çıkar. Ev sahibinin onları kovalaması ile ormanlık alana kaçarlar. Sonrasında ise bir mağaraya saklanırlar. Burada Kerem'in ayağı bir yere saplanır ve kaçamaz. Murat, öncesinde arkadaşı ona yardım etmesine karşın Kerem'i orada yalnız bırakır. Öykünün sonunda ise Murat; merhametsizliği,

vefasızlığı ve sevgisizliği nedeniyle cezalandırılıp öldürülür. Arkadaşı Kerem ise iyiliği temsil ettiği için ödüllendirilmiş ve bulunduğu güç durumdan kurtulmuştur. Cep Telefonu adlı öyküde Tuğçe, merhametsiz ve kibirli bir çocuktur. Çevresine karşı duyarsızdır ve insanlara karşı olumsuz önyargılara sahiptir. Öykünün sonunda ise gizli bir varlık tarafından öldürülmüştür. Yapıtın son öyküsü olan On Üç adlı öyküde ise bir yazar, yazmakta olduğu öykülerdeki Golem adlı varlığın kendi kontrolünden çıktığını ve bir kişiyi daha öldürürse canlanacağını söyler. Bunları yakınlarda oturan bir arkadaşına anlatır. Arkadaşı ise bunlara inanmaz ve anlattıklarını yazarın yorgunluğuna yorar. Öykünün sonunda ise ölen kimse olmamıştır. Yazar ise ambulans ile akıl hastalıkları hastanesine götürülmüştür. Son öyküde öldürülen kimsenin olmaması, öykünün içinde kötü karakterli hiçbir kişinin bulunmamasına yorulabilir. Bunun yanında tüm yapıtta anlatılanların yazarın düş dünyasında gerçekleştiği, aslında diğer öykülerde de ölen olmadığı ve Golem'in yazarın zihninde yarattığı bir varlık olduğu düşünülebilir.

Kitapta anlatılan olaylar ile iyilik ve kötülük kavramları vurgulanır. Kibir, hırs, açgözlülük, sevgisizlik, merhametsizlik, duyarsızlık, kıskançlık duygularının çok büyük kötülükler olduğu anlatılır.

Çatışmalar: Yapıt çeşitli çatışmalar üzerine kurgulanmıştır.

Kişi-Kişi Çatışması: Yapıtın kişilerinden Ceren ile annesi arasında geçen aşağıdaki konuşma, kişi-kişi çatışmasına örnek olarak gösterilebilir.

“‘Yıkık dökük taşlar, kayalar ve eski püskü merdivenler... Bize ne ya bunlardan! Zaten tarih dersinde fazlasıyla kafamızı ütölüyor bizim Uzaylı Zekiye Öğretmen!’ (...)

Annesi, ‘Neee! Öğretmenine isim mi taktın sen?’ diye basmıştı yaygarayı” (s.65).

Kişinin Kendisiyle Olan Çatışması: Yapıtın kişilerinden Ceren’in karasızlık yaşadığı bir andaki düşünceleri kişinin kendisiyle olan çatışmasına örnektir.

“İçinden bir ses tacı atıp, tabana kuvvet oradan kaçmasını söylüyordu. Başka bir sesse, ‘Bu tac kim bilir sana ne kadar yakışacak. Saçına ışık attırmadan ışıltı ışıltı parlayacaksın’” (s.69).

Kişi-Toplum Çatışması: Yapıtta kişi-toplum çatışmasına rastlanmamıştır.

Kişi-Doğa Çatışması: Kişinin doğanın zorlukları ile mücadele ettiği durumlara aşağıdakiler örnek olarak gösterilebilir.

“Gölgeden, fırtına, gök gürültüsü ve yağmurdan korkacak değilim ya!’ dedi ama yine de korkuyordu. Yetmezmiş gibi, birden bir şimşek evin öylesine yakınına düştü ki düşmesiyle gök gürlemesi aynı anda oldu” (s.106).

Kişi-Kişi Çatışması	Kişinin Kendisiyle Olan Çatışması	Kişi-Toplum Çatışması	Kişi-Doğa Çatışması
8	2	0	11

Tablo 49. (Sıra Sana da Gelecek, Çatışma Türlerinin Sıklığı)

Görüldüğü gibi eser, çeşitli çatışmalar üzerine kurgulanmıştır. Yapıtta en fazla yer alan çatışma türü ise kişi-doğa çatışmasıdır. Konunun yapılandırılışını zayıflatan durumlarla genel olarak karşılaşılmamıştır. Rastlantısallık, abartılmış merak, aşırı duygusallık gibi olumsuzluklara yer verilmemiştir.

Merak ögesinin yardımı ile yapıtın sürükleyiciliği artırılmıştır. Yapıtta yer alan öykülerin hepsinde merak ögesi bulunmaktadır. Öykülerdeki kişileri izleyen ya da kovalayan biri bulunmakta, bu da okuyucuyu meraklandırmaktadır. Bunlardan bazıları aşağıda belirtilmiştir.

“Kapıyı açar açmaz kocaman bir karaltı görmesiyle kaçması bir oldu. Karaltı da peşi sıra onu kovalıyordu” (s.14).

“Annesi ona döndü. Ama bu!.. Bu neydi böyle? Bu, annesi değildi!” (s.26).

“İki arkadaş tam evden çıkmışlardı ki evin arkasından ayak sesleri duyular. Karanlıkta bir gölge onlara yaklaşarak, ‘Hey ne yapıyorsunuz siz?’ diye bağıırıyordu” (s.92).

“Yaklaşınca adamın yüzündeki yara izi gözüne ilişti Kerem’in ve korkudan kalbi deli gibi atmaya başladı” (s.98).

“‘Bu da kim?’ diye sordu Alin. Korkmuştu ve sesi titriyordu” (s.110).

4.17.2.2. İzlek

Yapıtın izleği ölümdür.

Yapıtta hırs, açgözlülük, merhametsizlik, kıskançlık gibi kötü duygular ile hareket eden kişiler, ölümle cezalandırılmaktadır.

Yapıtın izleği, konu ile uyumludur ve okurun anlama düzeyine uygun olarak verilmiştir. İzleğin çocukların; iyi yürekli, yardımsever, sevgi dolu, çevrelerine duyarlı, saygılı ve sevecen kişiler olmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

4.17.2.3. Kahramanlar

Baş kişiler:

Samet: Hayvanlara karşı kötü davranmaktadır. Öfke dolu ve acımasız bir kişiliğe sahiptir.

İlayda: Çevresine karşı duyarsızdır. Saygısız ve bencil bir kişiliğe sahiptir.

Halil: Hırslı ve açgözlü bir kişiliğe sahiptir.

Burcu: Yaşlı ve hastalara karşı saygısızlık yapmaktadır. Bencil ve merhametsiz bir kişiliğe sahiptir.

Bora: Sürekli olarak bilgisayar oyunları oynamaktadır. Sanal dünya ile ilgilenmekten gerçek dünyaya karşı duyarsızlaşmıştır. Hırslı bir kişiliğe sahiptir.

Emre: İnsanları aşağılamaktadır. Kibirli ve merhametsiz bir kişiliğe sahiptir.

Cemre: Çevresindeki insanlara değer vermemektedir. Saygısız ve kibirli bir kişiliğe sahiptir.

Erdem: Arkadaşlarını kıskanmaktadır. Sevgisiz ve hırslı bir kişiliğe sahiptir.

Semiha: Kardeşini kıskanmaktadır. Onun başarısız olmasını istemektedir. Hırslı ve kıskanç bir kişiliğe sahiptir.

Murat: Merakını kötüye kullanmaktadır. Hırslı ve merhametsiz bir kişiliğe sahiptir.

Tuğçe: Kişilere ve olaylara karşı önyargılı davranmaktadır. Hırslı ve saygısız bir kişiliğe sahiptir.

Yazar: Arkadaşına karşı sevecen ve korumacıdır. Dürüst bir kişiliğe sahiptir.

Samet	İlayda	Halil	Burcu	Bora	Emre
Durağan	Durağan	Durağan	Durağan	Durağan	Durağan
Kapalı	Kapalı	Kapalı	Kapalı	Kapalı	Kapalı
Cemre	Erdem	Semiha	Murat	Tuğçe	Yazar
Durağan	Durağan	Durağan	Durağan	Durağan	Durağan

Kapalı	Kapalı	Kapalı	Kapalı	Kapalı	Kapalı
--------	--------	--------	--------	--------	--------

Tablo 50. (Sıra Sana Da Gelecek, Baş Kişilerin Karakter Özellikleri)

Tabloda gösterildiği gibi yapıtta on iki başkişi vardır. Bu başkişiler incelendiğinde, tüm karakterlerin durağan ve kapalı olarak geliştirildiği belirlenmiştir. Karakterlerin üzerinde fazla durulmamış, hakkında çok bilgi verilmemiştir. Ayrıca, yapıttaki kahramanların hiçbiri dönüşüm yaşamamış, durağan oldukları tespit edilmiştir.

Yan Kişiler:

Golem: Öykülerin sonunda, öykülerin baş kişileri olan kötü kişileri cezalandırıp öldürdüğü duyumsatılan varlıktır. Mezarlıkta ortaya çıkan bir varlık mı yoksa bir yazarın korku öykülerinden doğan bir karakter mi olduğu okur tarafından tam olarak anlaşılamamaktadır. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Erhan: Arkadaşı Halil'e karşı duyarlı biridir. Çalışkan ve sevgi dolu bir kişiliğe sahiptir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Batu: Uğuldayan Kayalar adlı öyküdeki kişidir. Varlıklı bir ailenin çocuğu olduğu için türlü olanaklara sahiptir. Arkadaşları tarafından kıskanılmaktadır. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Ceren'in annesi: Kültürel etkinliklere önem verir. Çalışkan, kültürlü ve sabırlı bir kişidir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Ceren'in babası: Kızına bazı konularda yanlış örnek olmaktadır. Kapalı ve durağan bir karakterdir.

Ayşen: Oryantiring adlı öyküde, Erdem'in takım arkadaşıdır. Çalışkandır. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Mete: Oryantiring adlı öyküde, Erdem'in takım arkadaşıdır. Çalışkandır. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Mayra: Keman adlı öyküde yer alan Semiha'nın kardeşidir. Keman çalma konusunda üstün yeteneğe sahiptir. Çalışkan ve uyumlu bir kişiliğe sahiptir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Kerem: Yabancı adlı öyküde yer almaktadır. Murat'ın arkadaşıdır. Sevgi dolu, yardımsever bir kişiliğe sahiptir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Oytun Bey: On üç adlı öyküde yer almaktadır. Yazarın arkadaşıdır. Sevgi dolu, saygılı ve yardımseverdir. Durağan ve açık bir karakterdir.

Arda: On üç adlı öyküde yer almaktadır. Oytun Bey'in yeğenidir. Saygısız davranışları olsa da insanlara karşı kötülük yapmayan biridir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Alin: On üç adlı öyküde yer almaktadır. Oytun Bey'in yeğenidir. Kardeşi Arda'ya göre daha sevgi dolu ve saygılıdır. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

4.17.2.4. Dil ve Anlatım

“Sıra Sana Da Gelecek” adlı yapıt incelendiğinde genel olarak kısa ve yalın tümcelere yer verildiği görülmektedir. Bununla birlikte içerisinde eylemsi bulunduran uzun tümceler de kullanılmıştır.

Yapıtın başından sonuna değin deyimlere rastlanmaktadır: “sinirine dokunmak” (s.29), “dehşete kapılmak” (s.45), “aklı almamak” (s.60), “çileden çıkmak” (s.82), “el koymak” (s.91), “gözü dönmek” (s.104), “kendini kaptırmak” (s.112), “kafası dağılmak” (s.115), “kafa dağıtmak” (s.117) yapıtta yer alan deyimlerdendir.

Söz varlığı ögelerinden olan ikilemelerden de sıklıkla yararlanılmıştır: “kıpır kıpır” (s.9), “çer çöp” (s.21), “eciş bücüş” (s.37), “usul usul” (s.81), “pıt pıt” (s.97), “zangır zangır” (s.104), “kesik kesik” (s.112), “uzun uzun” (s.115), “çığlık çığlığa” (s.119), “acı acı” (s.120). Yapıt incelendiğinde en sık karşılaşılan söz varlığı ögelerinin deyim ve ikilemeler olduğu belirlenmiştir.

Deyim	Atasözü	İkileme
123	0	142

Tablo 51. (Sıra Sana Da Gelecek, Söz Varlığı Ögelerinin Sıklığı)

Yapıtta yabancı kökenli sözcükler yeğlenmemiştir. Ortaokul dönemi okuruna uygun sade bir dil kullanılmıştır. Ayrıca çocukların, anlamını bağlamdan kestirip öğrenebilecekleri yeni sözcükler de kullanılmıştır. Hademe, ürperti, pervaz, biblo, gaz lambası, fer, loş, zıpır, kasvet, şifonyer, düzine, klinik, patika, aleyh, yaygara, hendek, tünemek gibi sözcükler bu duruma örnek gösterilebilir.

Yapıtın genelinde, okurda dil zevki uyandıracak biçimde Türkçenin anlatım olanaklarından yararlanılmıştır. Bunların yanı sıra, yapıtta yazım yanlışlığı ve anlatım bozukluğuna da rastlanmıştır.

“‘Aman ne halin varsa gör!’ diye mırıldandı” (s.75). Tümcede yer alan ‘halin’ sözcüğü yanlış yazılmıştır. Hâlin biçiminde düzeltilmesi gerekmektedir.

“Yetmezmiş gibi, birden bir şimşek evin öylesine yakınına düştü ki düşmesiyle gök gürlemesi aynı anda oldu” (s.106). Bu tümcede yer alan şimşek sözcüğünün düşmek eylemi ile birlikte kullanılması yanlış olmuştur. Şimşek, bulut içinde elektrik boşalırken oluşan geçici ışık olarak tanımlandığı için düşmek eylemi ile değil de çakmak eylemi ile birlikte kullanılır. Burada kullanılan düşmek eylemi ise anlatılan hava olayı bağlamında yıldırım sözcüğü ile birlikte kullanılabilir.

Yapıtın genelinde üçüncü ağızdan anlatım kullanılmıştır.

“Murat patikadan iner inmez, telaşla ormana yöneldi” (s.93).

4.17.2.5. İleti

“Sıra Sana Da Gelecek” adlı yapıtın ana ileti şudur: Hırs, kibir, kıskançlık, acımasızlık gibi duygularla çevresindekilere kötülük yapanlar en büyük zararı kendilerine verirler.

Yapıtta yer alan yan iletiler ise şöyledir:

Hırs, kişiye yanlış karar verdirip olumsuz sonuçlar almasına neden olur.

Hayvanlara karşı merhametli olmalıyız.

Kişinin değersiz gördüğü bir şey, başkası için çok değerli olabilir.

Yaşlılara ve hastalara karşı saygılı olmalıyız.

Başkasını kıskanan kişiler, kendi elindekinin değerini anlayamaz.

Bilgisayar oyunlarına olan bağımlılık, kişilerin çevresine karşı duyarsız olmasına neden olur.

Özel hayatın gizliliğine saygı duyulmalıdır.

İyiliksever ve sevgi dolu kişiler, bir güçlükle karşılaştıklarında hiç ummadıkları bir yardım alabilirler.

Önyargı, insanların yanlış kararlar almalarına neden olur.

Genel Değerlendirme: Koray Avcı Çakman'ın “Sıra Sana Da Gelecek” adlı yapıtı, çocuk edebiyatının temel ilkeleri bağlamında 12-13 yaş aralığındaki çocuklar için önerilebilir.

4.18. UYUYAN TOPAÇ

Kitabın Yazarı: Koray Avcı Çakman

Resimleyen: Esin Bayhan

Yayın Koordinatörü: İpek Şoran

Editör: Devrim Çakır

Kapak ve İç Tasarım: Gözde Bitir

Tasarım Uygulama: Recep Eren

Yayınevi: Can Çocuk Yayınları

Yayın Tarihi: Temmuz 2020, 5. Basım

Sayfa Sayısı: 141

4.18.1. Dış Yapı Özellikleri

4.18.1.1. Boyut

Kitap, 12,5 × 19,5 cm boyutlarındadır. Bu yönüyle ortaokul dönemi çocuklarının zorlanmadan taşıyabilecekleri büyüklüktedir. Ayrıca bu boyut, çocukların kitaplık oluşturmalarına ve kitaplık düzenlemelerine de uygun bir boyuttur.

4.18.1.2. Kâğıt

Kitapta kullanılan kâğıt açık sarı, mat ve dayanıklı kâğıttır. Kâğıdın mat olması, yazıların rahat okunması ve okurun gözünü yormaması açısından önemlidir. Kâğıdın dayanıklı ve kalın olması ise sayfaların çevrilmesi sırasında kolaylık sağlamaktadır.

4.18.1.3. Kapak

Kitabın ön kapağında, beyaz arka plan üzerinde renkli görsel ve yazılar bulunmaktadır. En üstte ve ortada yazarın adı ve soyadı bulunmaktadır. Hemen altında, daha büyük bir yazı ile kitabın adı yazmaktadır. Sağ üst köşede ise kitabın türü ve hangi kategoride bulunduğu belirtilmiştir. Ön kapağın ortasında bir çocuk resmi görülmektedir. Bu çocuğun metnin içeriğinden anlaşılacağı üzere Arda olduğu söylenebilir. Çocuğun çevresinde bitkiler bulunmaktadır. Bitkiler ve gökyüzü, türlü renklerle çizilmiştir. Bu görselde bir de topaç bulunmaktadır. Bu çizimin hemen altında resimleyen adı bulunmaktadır. Sağ alt köşede ise kitabın kaçınıcı basım olduğu yazmaktadır. En altta ve ortada yayınevinin adı ve logosu yer almaktadır.

Resim 108. (Uyuyan Topaç, Ön Kapak)

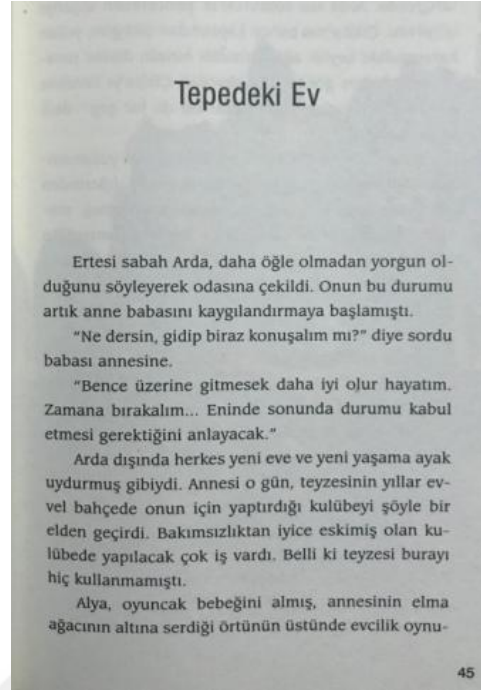
Kitabın arka kapağında da en üstte yazarın adı bulunmaktadır. Hemen altında, kitabın adı bulunmaktadır. Bu yazıların hemen altında ise kurgu ile ilgili bir çizim yer almaktadır. Bu çizimde Arda'nın pencereden bakıp da gördüğü bisiklet süren üç çocuk görülmektedir. Bu çocuklar Figen, Ömer ve Selim'dir. Bu çizimin altında "Gizemli bir ev, yeni arkadaşlar ve yeni bir yaşam!" başlığı ile merak artırılmaktadır. Bu tümcenin sonrasında ise tanıtım yazısı bulunmaktadır. Tanıtım yazısının altında denetim pulu, sağ alt köşede ise çizgi im bulunmaktadır. Denetim pulu ve çizgi im görselin görünürlüğünü olumsuz yönde etkilememektedir. Sol alt köşede kitabın fiyatı yer almaktadır. En altta ve ortada ise yayınevinin adı ve logosu bulunmaktadır. Sol üst köşede ise yapıtın seslendiği yaş düzeyleri yazmaktadır.

Resim 109. (Uyuyan Topaç, Arka Kapak)

4.18.1.4. Sayfa Düzeni

“Uyuyan Topaç” adlı yapıtta sayfa kenarlarında, sözcük ve satır aralarında bırakılan boşluklar düzenli görülmektedir. Yeni bölümlere geçildiğinde bölüm başlıklarından önce sayfanın en üstünde boşluklar bırakılmıştır. Bölüm başlıklarının altında da belirli bir boşluk bırakılmıştır. Bu da okurun dikkatini çekmekte ve yeni bir bölüme veya olaya geçildiğini duyumsatmaktadır. Yazı karakteri Times News Roman ve 12 puntodur. Ayrıca sağ taraftaki sayfaların sağ üst köşesine aşağıdan yukarı doğru, dikey biçimde yazarın adı ve kitabın adı yazılmıştır. Sol taraftaki sayfalarda ise bu durum sol üst köşede yer almaktadır. Tamamı resim olan sayfalarda ve yeni bölümün başladığı sayfalarda böyle bir yazı bulunmamaktadır.

Resim 110. (Uyuyan Topaç, s.45)

4.18.1.5. Resimler

Yapıttaki resimlemeler Esin Bayhan tarafından yapılmıştır. Resimlerin biçemi özgün olarak değerlendirilebilir. Yapıttaki resimler fotoğraf gerçekliğiyle oluşturulmamış, çizerim yorumu katılmıştır. Çocuğun ilgisini çekebilecek niteliktedir. Bu resimler, metinde anlatılanların çocuğun belleğinde canlandırılmasına katkı sağlamaktadır. Yapıttaki resimler, çocuk gerçekliğine göre çizilmiştir. Kişiler ve nesneler çocuklara sevimli gelebilecek biçimde oluşturulmuştur. İnsan resimleri çocuklara çok farklı gelebilecek, onları eğlendirebilecek bir biçime sahiptir. Yapıtta, metinle birlikte aynı sayfada yer alan resim bulunmamaktadır.

Resim 111. (Uyuyan Topaç, s.127)

Resim 112. (Uyuyan Topaç, s.141)

Yapıttaki özellikle kukla ve oyuncak resimlerinin, çocukların ilgisini çekebilecek ve onları eğlendirebilecek resimler olduğu söylenebilir.

4.18.2. İç Yapı Özellikleri

4.18.2.1. Konu

On altı bölümden oluşan yapıtta büyük bir şehirden kırsal bir kasabaya taşınan Arda'nın ve ailesinin yaşamlarında gerçekleşen değişimler anlatılmaktadır.

Gürültülü, kalabalık bir büyükşehirde yaşayan Arda ve ailesi, Arda'nın annesine, teyzesinden miras kalan bir eve taşınırlar. Bu ev sakın, küçük bir kasabadadır. Arkadaşlarından ve öğretmenlerinden ayrıldığı için üzgün olan Arda, yeni taşındıkları yerde mutsuz olacağını ve hiç arkadaşı olmayacağını düşünmektedir. Kısa bir süre sonra ise Figen, Ömer ve Selim adlı arkadaşları olur. Bunun yanında Arda, kasabada dükkânı olan bir de ahşap ustası ile tanışır. Burada hem ahşapla hem de ahşap oyuncaklarla ilgilenir ve güzel vakit geçirir. Aynı zamanda Sorgun Usta'dan güzel, anlamlı öyküler de dinlemeyi çok sever. Kasabada yaşamının, doğayla iç içe yaşamın güzelliklerini anlar. Sanal oyunlar yerine arkadaşlarıyla farklı oyunlar oynar. Yeni evlerinde kardeşi Alya da çok mutlu olur, beraber bahçedeki meyve ağaçlarıyla ilgilenirler. Annesi ve babası da kasaba yaşamında daha huzurlu olduklarını ve trafik sorunu olmadığından kendilerine daha fazla zaman ayırabildiklerini söylerler. Ayrıca Arda, arkadaşlarıyla birlikte bir de macera yaşar: Kasabaya farklı bir yerden gelen ve bölgedeki bazı tarihi eserleri kaçırmak üzere olan kaçakçıları polislere ihbar ederek yakalatırlar. Türlü oyunlarla, öykülerle, macera ile yeni yaşamına alışan Arda, taşındıkları bu kasabayı hiç düşünmediği kadar sever.

Yapıtta anlatılan olaylarla önyargılı olunmaması gerektiği vurgulanır. Bunun yanında doğa sevgisi, hayvan sevgisi, arkadaşlık ve tarihi eserlerin korunması konularına da dikkat çekilmektedir.

Çatışmalar: Yapıt, çeşitli çatışmalar üzerine kurgulanmıştır.

Kişi-Kişi Çatışması: Yapıtın başkişisi Arda ile babası arasında geçen aşağıdaki bölüm kişi-kişi çatışmasına örnek olarak gösterilebilir.

“Koltukta oturan adam da okuduğu gazeteden başını kaldırdı: ‘Hah Arda, geldin mi oğlum? Çikita da seni bekliyordu!’

Arda'nın suratı bir anda asıldı: ‘Yaaa... Ama baba!’

Babası oğlunun bu tepkisine hazırlıklıydı. ‘Hatırlatmama gerek yok herhalde!’ dedi yetişkinlere özgü sert bir ses tonuyla ‘Bir köpeğimiz olmasını bu evde en çok isteyen sendin. Köpek bakmak zor derken, ben bakarım, ben yaparım, diye atıp tutuyordun. N’oldu şimdi?’” (s.7).

Kişinin Kendisiyle Olan Çatışmalar: Kişinin kendisiyle olan çatışmasına aşağıdaki bölüm örnek olarak gösterilebilir.

“Yoksa onu görmüşler miydi? Kalbi heyecandan güm güm atıyordu: Ya onunla arkadaş olmak istemezlerse? Ya onları takip ettiği için ona kızarlarsa?

Diğer taraftan, çocukların hiç de onu fark etmiş gibi bir halleri yoktu” (s.46-48).

Kişi-Toplum Çatışması: Yapıtta yer alan aşağıdaki bölüm, kişi-toplum çatışmasına örnek olarak gösterilebilir.

“Bir gün dayanamayıp dükkânın önüne çıktım ve ‘Tamam, plastik oyuncaklar da alın çocuklarınıza... Ama hiç olmazsa bir iki ahşap oyuncak da olsun yanında... Ahşap oyuncak öyle kolay kolay bozulmaz; kırılrsa da yapışır, dededen toruna kalır. Hem vücuttaki elektriği de alır!’ diye bağırdım. Deli gözüyle baktılar bana... Ben de topladım kuklaları, ahşap oyuncakları ve doğanın içine döndüm” (s.99-101).

Kişi-Doğa Çatışması: Kişinin doğanın veya doğadaki canlıların zorlukları ile mücadele ettiği durumlara aşağıdaki bölüm örnek olarak gösterilebilir.

“Figen kapıya iyice yaklaşmıştı ki, birden kocaman bir kurt köpeği hışımla atıldı. Köpek sivri dişlerini gösterip salyalarını akıta akıta havlarken, bir yandan da kapıya tırmanmaya çalışıyordu” (s.54).

Kişi-Kişi Çatışması	Kişinin Kendisiyle Olan Çatışması	Kişi-Toplum Çatışması	Kişi-Doğa Çatışması
16	1	1	2

Tablo 52. (Uyuyan Topaç, Çatışma Türlerinin Sıklığı)

Yapıtta en fazla karşılaşılan çatışma türü kişi-kişi çatışmasıdır. Yapıtta konunun yapılandırılışını zayıflatan durumlarla genel olarak karşılaşılmamıştır. Abartılmış merak, aşırı duygusallık gibi olumsuzluklara yer verilmemiştir.

Yapıtın genelinde, çocukların merak duygusunu devindirecek durumlara yer verilmiştir. Bazıları aşağıda gösterilmiştir.

“Bu kısacık telefon görüşmesi, evin ortasına kara bir bulut gibi çökmüştü. Babası ‘Ne oldu?’ diye sordu endişeli bir sesle” (s.13).

“Alya’nın ağlamaklı sesiyle uyandı. Acaba bir yeri mi ağrıyordu? Aceleyle yataktan kalktı” (s.104).

“Önünde kocaman bir şey vardı. Yalnızca iki yanı görülen bu şey acaba ne olabilirdi?” (s.117).

4.18.2.2. İzlek

Yapıtın izleği önyargıdır.

Yapıtta yeni bir yere taşınan bir aile ve yaşamlarındaki değişimler anlatılmaktadır. Evin oğlu Arda ise yeni taşındıkları bu kasabayı sevmeyeceğini ve orada hiç arkadaşı olmayacağını, bu nedenle de mutsuz olacağını düşünmektedir. Taşındıktan sonra ise olumsuz düşüncelerinin tersine, arkadaşlar edinmiş ve taşındıkları evi de kasabayı da çok sevmiştir.

Yapıtın izleği, konu ile uyumludur ve okurun anlama düzeyine uygun olarak verilmiştir. İzleğin çocukların, önyargısız ve tarihi eserler konusunda duyarlı bireyler olmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

4.18.2.3. Kahramanlar

Baş Kişiler:

Arda: Olayların başkişisi Arda, arkadaşları ile zaman geçirmeyi seven, okulda popüler olmak isteyen ve bilgisayar oyunları oynayan bir çocuktur. Yaşamlarındaki değişiklik sonrasında ise arkadaşları ile sokak oyunları oynayan ve bisiklet sürüp yeni bilgiler ve beceriler öğrenen bir çocuğa dönüşmüştür. Dürüst, vefalı ve saygılı bir kişiliğe sahiptir.

Figen: Arda’nın kasabada yaşayan arkadaşısıdır. Macerayı ve oyunları sevmektedir. Kardeşi Ömer ile sürekli tartışmaktadır. Cesur ve meraklı bir kişiliğe sahiptir.

Ömer: Arda’nın kasabada yaşayan arkadaşısıdır. Macerayı ve oyunları sevmektedir. Kardeşi Figen ile sürekli tartışmaktadır. Cesur ve heyecanlı bir kişiliğe sahiptir.

Selim: Arda'nın kasabada yaşayan arkadaşıdır. Macerayı ve oyunları sevmektedir. Cesur, dürüst ve akıllı bir kişiliğe sahiptir.

Arda	Figen	Ömer	Selim
Devingen	Durağan	Durağan	Durağan
Kapalı	Kapalı	Kapalı	Kapalı

T
ablo

53. (Uyuyan Topaç, Başkişilerin Karakter Özellikleri)

Tabloda gösterildiği gibi yapıtta dört başkişi vardır. Bu başkişiler incelendiğinde, tamamının kapalı olduğu belirlenmiştir. Karakterin biri devingen iken, diğerleri durağandır.

Yan Kişiler:

Arda'nın annesi: Çalışkan, sevecen, merhametli bir kişiliğe sahiptir. Anlayışlıdır, çocukları ile iletişimi iyidir. Vefalı ve saygılı bir kişiliğe sahiptir.. Durağan ve açık bir karakterdir.

Arda'nın babası: Çalışkan ve güvenilir bir kişiliğe sahiptir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Sorgun Usta: Ardaların yeni taşındığı kasabada ahşap ustalığı yapmaktadır. Çalışkan, dürüst, güvenilir ve sevecen bir kişiliğe sahiptir. Cömerttir, çocukları ve doğayı çok sevmektedir. Durağan ve açık bir karakterdir.

Semih: Arda'nın eski okulundan arkadaşıdır. Vefalı, sevgi dolu bir kişiliğe sahiptir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Tolga: Arda'nın eski okulundan arkadaşıdır. Vefalı, sevgi dolu bir kişiliğe sahiptir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Aysar: Arda'nın annesinin teyzesidir. Sert, açık sözlü ve korumacı bir kişiliğe sahiptir. Vefalı ve doğaseverdir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Tarihi eser kaçakçısı kadın: Kurgudaki kötü kahramanlardandır. Ardaların yeni taşındığı kasabada bulunan tarihi eserleri kaçırmak isteyen kişilerdendir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Tarihi eser kaçakçısı erkek: Kurgudaki kötü kahramanlardandır. Ardaların yeni taşındığı kasabada bulunan tarihi eserleri kaçırmak isteyen kişilerdendir. Durağan ve kapalı bir karakterdir

Murat: Ardaların yaşadığı kasabanın bağlı olduğu ilçedeki polis merkezinde çalışan polistir. Çalışkan, saygılı ve sevecen bir kişiliğe sahiptir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

4.18.2.4. Dil ve Anlatım

“Uyuyan Topaç” adlı yapıt incelendiğinde sade bir dil kullanıldığı görülmektedir. Genel olarak kısa ve yalın tümcelere yer verildiği belirlenmiştir.

Yapıtın başından sonuna değin deyimlere rastlanmaktadır: “göz kulak olmak” (s.20), “elden geçirmek” (s.45), “duymazlıktan gelmek” (s.79), “hoşuna gitmek” (s.105), “kendini kaptırmak” (s.125), “gözü dönmek” (s.136) yapıtta yer alan deyimlerden bazılarıdır.

Söz varlığı ögelerinden olan ikilemelerden de sıklıkla yararlanılmıştır. Yapıtta yer alan ikilemelerden bazıları şunlardır: “üç beş” (s.28), “pütür pütür” (s.93), “koca koca” (s.108), “düşünceli düşünceli” (s.131), “horul horul” (s.136).

Yapıt incelendiğinde en sık karşılaşılan söz varlığı ögelerinin deyim ve ikilemeler olduğu belirlenmiştir.

Deyim	Atasözü	İkileme
123	0	70

Tablo 54. (Uyuyan Topaç, Söz Varlığı Ögelerinin Sıklığı)

Yapıtta yabancı kökenli sözcükler yeğlenmemiştir. Ortaokul dönemi okuruna uygun sade bir dil kullanılmıştır. Ayrıca çocukların, anlamını bağlamdan kestirip öğrenebilecekleri yeni sözcükler de kullanılmıştır. Yadigâr, sezinlemek, fert, itina, topuz, tembihlemek, koç, muzip, veranda, gidon, cip, klinik, fular, duyarlılık, törpülemek, bezemek, harmoni, vade, mahzen, siluet, topaç gibi sözcükler bu duruma örnek gösterilebilir.

Yapıtın genelinde okurda dil zevki uyandıracak biçimde Türkçenin anlatım olanaklarından, deyimlerden yararlanılmıştır. Bunların yanı sıra, yapıtta anlatım bozukluğu ve yazım yanlışlığı da yapılmıştır. Bunlar aşağıda belirtilmiştir.

“Ben hemen yarın gelirim o halde...” (s.13). Bu tümcede geçen ‘halde’ sözcüğünün ‘hâlde’ biçiminde yazılması gerekmektedir.

“Figen her zamanki meraklı tavrını burada da sürdürdü: ‘Siz yurtdışından mı geldiniz?’” (s.56). Bu tümcede geçen ‘yurtdışı’ sözcüğünün yurt dışı biçiminde düzeltilmesi gerekmektedir.

“Teneffüste Arda, ‘Gerçekten de ilginç biri şu Jale öğretmen!’ dedi” (s.82). Tümcesinde yer alan ‘Jale öğretmen’ kullanımındaki öğretmen sözcüğünün unvan olduğu için özel adın yanında büyük harfle başlaması gerekmektedir. Bu kullanım, Jale Öğretmen biçiminde düzeltilmelidir.

“Bu yüzden evde çerçöp ne varsa biriktirip getirsen iyi olur!” (s.82-83). Tümcesindeki ‘çerçöp’ sözcüğü ikileme olduğu için ayrı yazılması gerekmektedir. Bu kullanım, çer çöp biçiminde düzeltilmelidir.

Yapıtın genelinde üçüncü ağızdan anlatım kullanılmıştır.

“Bu Arda’ya biraz garip gelse de Sorgun Usta’nın söylediğini yaptı” (s.92).

4.18.2.5. İleti

Yapıtta önyargı, hayvan sevgisi, doğa sevgisi, tarihi eserlerin önemi, arkadaşlık kavramları ile ilgili iletilere yer verilmiştir.

Yapıtın ana ileti ise şudur: İnsanlara ve yerlere karşı oluşturduğumuz önyargılar bizi yanıltabilir.

Yapıtta yer alan yan iletiler ise şöyledir:

Çocukların mutlu olabilmelerinin koşullarından biri de iyi arkadaşlara sahip olmalarıdır.

Doğal bir yaşam sürmek insana sağlık ve huzur verir.

Evcil hayvan sahibi olmak belirli sorumluluklar gerektirir.

Evcil hayvan sahipleri, sokaklar ve parklar gibi ortak yaşam alanlarının kendi hayvanları tarafından kirletilmemesine özen göstermelidir.

Zamanını yalnızca bilgisayar oyunları ile geçiren çocukların, oyun sonrasında bile zihinleri bu oyunlarla meşgul olduğundan zihinsel açıdan sağlıklı gelişim gösterememektedirler.

Arkadaşları ile oyunlar oynayan çocukların düş dünyası ve kişilerarası iletişimi gelişir.

Ahşap oyuncaklar, plastik oyuncaklara göre daha sağlıklıdır ve daha uzun ömürlüdür.

Zaman, kişinin yaşadığı acıları hafifletir.

Çocuklar, akranları arasında ön planda olmak, ilgi çekmek ister.

İyilik yapmak, kişiyi mutlu eder.

Kişi yeni taşındığı bir yerde de iyi arkadaşlıklar kurabilir.

Emek harcadığımız bir işte hem başarılı hem de mutlu oluruz.

Buluşmaya söz verdiğimiz zamanda gitmeliyiz.

Atıklar geri dönüşümle günlük yaşamda kullanılabilecek eşyalara dönüştürülebilir.

Birlik ve beraberlik, yaşamdaki güçlüklerle karşı kişilerin daha dayanıklı olmasını sağlar.

Tarihi eser kaçakçılığına karşı duyarlı olmalıyız.

Olayların içyüzü görüldüğü gibi olmayabilir.

Genel Değerlendirme: Koray Avcı Çakman'ın “Uyuyan Topaç” adlı yapıtı, çocuk edebiyatının temel ilkeleri bağlamında 9-11 yaş aralığındaki çocuklar için önerilebilir.

4.19. HAYAL KÜRE

Kitabın Yazarı: Koray Avcı Çakman

Editör: Burhan Düzçay

Kapak Resmi: Eren Erdoğan

Kapak Tasarımı: Burak Tuna

Grafik Uygulama: Aynur Sarıbüyük

Yayınevi: Tudem Yayınevi

Yayın Tarihi: Şubat 2020, 4. Baskı

Sayfa Sayısı: 119

4.19.1. Dış Yapı Özellikleri

4.19.1.1. Boyut

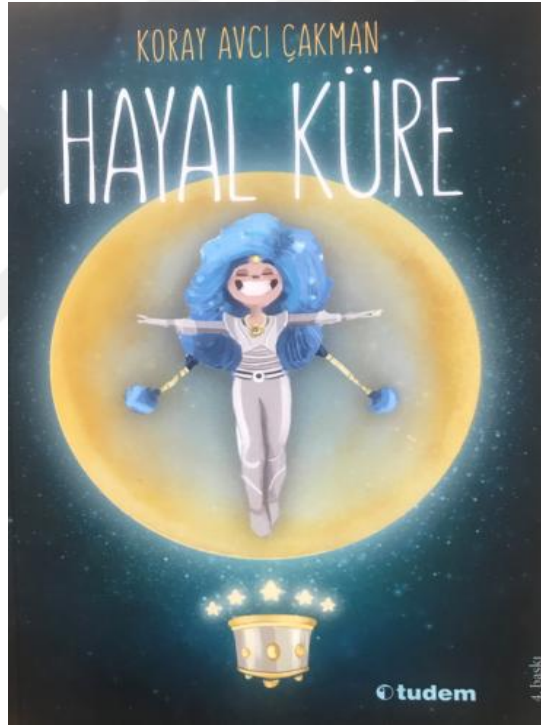
Kitap, 13,5 × 19,5 cm boyutlarındadır. Bu yönüyle ortaokul dönemi çocukların zorlanmadan taşıyabilecekleri büyüklüktedir. Ayrıca bu boyut, çocukların kitaplık oluşturmalarına ve kitaplık düzenlemelerine de uygun bir boyuttur.

4.19.1.2. Kâğıt

Kitapta kullanılan kâğıt açık sarı, mat ve dayanıklı kâğıttır. Kâğıdın mat olması, yazıların rahat okunması ve okurun gözünü yormaması açısından uygundur.

4.19.1.3. Kapak

Kitabın ön kapağında, lacivert arka plan üzerinde renkli görsel ve yazılar bulunmaktadır. En üstte kitabın yazarının adı ve soyadı bulunmaktadır. Hemen altında daha büyük yazıyla yapıtın adı yer almaktadır. Bunların altında ise uzay boşluğunda birçok yıldızın arasında yuvarlak bir cismin resmi bulunmaktadır. Yapıtın içeriğinden kestirilerek bu çizimin küre veya bir gezegen resmi olduğu söylenebilir. Bu resmin hemen önünde ise mutlu bir kız çocuğunun çizimi yer almaktadır. En altta ise yıldızların ve masa olabilecek bir nesnenin resmi bulunmaktadır. Bunların yanında yayınevinin adı ve logosu vardır. Sağ alt köşede ise yapıtın kaçınıcı basım olduğu yazmaktadır. Ön kapak resminin yapıtın içeriğiyle uyumlu olduğu söylenebilir.

Resim 113. (Hayal Küre, Ön Kapak)

Kitabın arka kapağında da üst kısımda yazarın adı ve hemen altında kitabın adı yer almaktadır. Bu yazılar ön kapaktaki renkleri oluşturulmuştur. Hemen altında ise “Hayallerinize sahip çıkın! Hayal Küre’yi kurtarın!” başlığı ile çocukların merakı artırılmaya çalışılmıştır. Bu başlıktan sonra da yapıtı tanıtıcı bir yazı yer almaktadır. Bu yazıda kurgunun serim ve düğüm bölümleri ile ilgili bilgiler yer almaktayken çözüm ile ilgili ipucu verilmemiştir. En altta, ortada ise çizgi im yer almaktadır. Çizgi imin altında yayınevinin genel ağ adresi ve sosyal medya adresleri yer

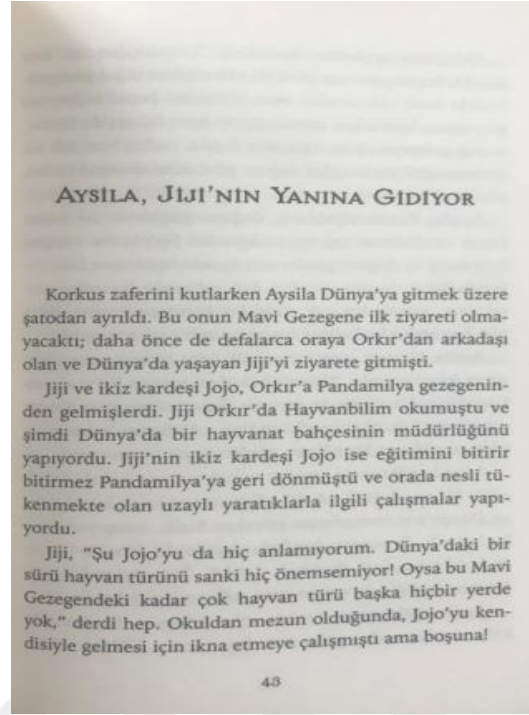
almaktadır. Sağ en altta ise görselin görünürlüğünü etkilemeyecek biçimde denetim pulu yer almaktadır.

Resim 114. (Hayal Küre, Arka Kapak)

4.19.1.4. Sayfa Düzeni

“Hayal Küre” adlı yapıtta sayfa kenarlarında, harf, kelime, satır ve bölüm aralarında bırakılan boşluklar düzenli görülmektedir. Yeni bölümlere geçildiğinde bölüm başlıklarından önce sayfanın en üstünde boşluklar bırakılmıştır. Bölüm başlıklarının altında da belirli bir boşluk bırakılmıştır. Bu da okurun dikkatini çekmekte ve yeni bir bölüme veya olaya geçildiğini okuyucuya duyumsatmaktadır. Yazı karakteri Times News Roman ve 12 puntodur. Satır aralığı ise yapıtın seslendiği yaş dönemi olan 9-11 yaş için sık sayılabilir.

Resim 115. (Hayal Küre, s.43)

4.19.1.5. Resimler

“Hayal Küre” adlı yapıtta resim bulunmamaktadır. Yapıtın seslendiği yaş dönemi düşünüldüğünde bu olumsuz bir durum olarak değerlendirilebilir. Çocuk okurun özdeşim kurabileceği başkişinin yaşı, yapıtın dil ve anlatımı, konunun ele alınış biçimi gibi özelliklerden yola çıkılarak yapıtın 9-11 yaş dönemine uygun olduğu söylenebilir. Bu yaş grubuna seslenen bir yapıtta ise resimlerin olması çocuğun sözlü metni daha iyi anlamlandırmasına yardımcı olur. Görseller yoluyla metni belleğinde canlandırır. Özgün çizgilerle metne yeni anlamlar yükler. Resimlerle eğlenebilir, yapıta yönelik olumlu bir tutum geliştirebilir. Ayrıca yapıtın içerisinde kullanılacak resimler çocuk okurun estetik algısını da geliştirir. “Hayal Küre” adlı yapıtın içerisinde resim bulunmaması bu açılarından eksiklik olarak değerlendirilebilir.

4.19.2. İç Yapı Özellikleri

4.19.2.1. Konu

Yapıtta; Korkus’un, kötülüğü tüm evrene yaymak için hayal kurulmasını engelleyerek herkesin uyuşuk, tembel bir yaşam sürmesine neden olması anlatılmaktadır.

Yirmi sekiz bölümden oluşan yapıt, Ay Kraliçesi Aysila'nın düzenlediği balo ile başlamaktadır. Balo sonunda ise geleneksel olarak tüm konuklar, Ayküre karşısında hayallerini kurmuşlardır. Ayküre, binlerce yıldır kurulan hayallerin gerçekleşmesi için var olan ve Aysila ile Ay Parlaticıları tarafından korunan bir küredir. Ayküre, hayaller kuruldukça ıslıl ıslıl parlamaktadır fakat Ay Balosu'ndan bir gün sonra, çok daha parlak olması gerekirken karanlıklara gömülür. Ayrıca Ay Parlaticıları da sürekli olarak bir can sıkıntısı yaşamakta ve ağlamaktadır. Kısa süre sonra aynı can sıkıntısının ve tembelliğin tüm gezegenlerde yaşayanları da etkilediği anlaşılır. Aysila, arkadaşı Hontus ile birlikte tüm bu ilginç olayların nedenini araştırır. Bir süre sonra olanların nedeninin Karanlıklar Efendisi Korkus'un büyüü olduğu anlaşılır. Korkus, yaptığı büyü ile Ayküre'yi etkilemiş ve onu karanlık hayalleri ile doldurmuştur. Karanlık hayaller de evrende ayılmakta ve herkesi etkileyip uyuşturmakta ve tembelliğe sürüklemektedir. Bu büyüden etkilenmeyen üç kişi vardır: Aytaş kolyesine sahip olan Aysila ve arkadaşı Jiji, bir de Dönus gezegeninde yaşayan ve sürekli dönen Hontus. Bu üç kahraman türlü yollar denese de Ayküre'yi güzel hayallerle doldurup kötü hayallerin etkisini kıramazlar. Sonunda Dünya'da yaşayan Mina adlı küçük bir kızın yardımına başvururlar. Mina, her zaman güzel hayaller kuran ve bu hayalleri için emek harcayan bir çocuktur. Kurgunun sonunda Aysila'nın Aytaş kolyesi ve Mina'nın güçlü hayalleri birleşir ve Korkus'un büyüünün etkisini kırılır. Evrende yine güzel hayaller kurulur ve bu hayallerin gerçekleşmesi için herkes emek harcar.

Yapıtta anlatılan olaylar ile çalışkanlık, umut, sevgi ve iyilik vurgulanır.

Çatışmalar: Yapıt çeşitli çatışmalar üzerine kurgulanmıştır.

Kişi-Kişi Çatışması: Korkus ve Noni arasında yaşanan tartışma, kişi-kişi çatışmasına örnek olarak gösterilebilir.

“Bu olay Noni'yi çok öfkelen-dirmişti: ‘Benim kedime kimsenin hayvanı saldıramaz! Söyle şu aptal köpeğine, bir daha asla kedimle uğraşmasın!’

‘Köpeğime kimse aptal diyemez. Sen aptal kedini kurbağaya çevirdiğin için oldu her şey!’” (s.68).

Kişinin Kendisiyle Olan Çatışması: Aşağıdaki bölüm kişinin kendisiyle olan çatışmasına örnektir.

“Aysila önce Orkır’a gidip eski öğretmenlerinden yardım almayı düşündü. Ama ne diyebilirdi ki Bayan Şina’ya ve Bay Pino’ya? ‘Şey... ben küreyi koruyamadım... Ben uyurken birileri küreye kötü hayallerini yerleştirmeyi başarmış,’ diyemezdi ya...” (s.19).

Kişi-Toplum Çatışması: Kişinin bir topluluk içerisindeki herkesle birden yaşadığı düşünce ayrılıkları, tartışmalar ve çatışmalardır. Yapıtta, Cadı Noni’nin Bulanık Gezegen’de toplanan tüm kötüler ile yaşadığı çatışma, kişi-toplum çatışmasına örnektir.

“Korkus’un oradan gitmesini istedi. Ama diğer tüm cadılar ve kötüler, bu olayda Noni’nin hatalı olduğunu düşündüler ve Korkus’un tarafını tuttular. İşte bunun üzerine Noni, tüm gemileri yaktı. ‘Demek hepiniz onun tarafını tutuyorsunuz! Öyle mi? O halde bir daha hiçbirinizle aynı tarafta olamam ben!’” (s.69).

Kişi-Doğa Çatışması: Kişinin, doğa ve doğadaki canlılar ile mücadele ettiği durumlara aşağıdaki bölüm örnek olarak gösterilebilir.

“Noni oturduğu sandalyeden hızla kalktı ve şöminenin yanında uyuyan Titini’ye, ‘Haydi, uyan bakalım!’ dedi. Ama Titini hiç de uyanacağı benzemiyordu. Noni, ‘Öff tembel kedi! Bunu sen istedin!’” (s.72).

Kişi-Kişi Çatışması	Kişinin Kendisiyle Olan Çatışması	Kişi-Toplum Çatışması	Kişi-Doğa Çatışması
4	3	1	4

Tablo 55. (Hayal Küre, Çatışma Türlerinin Sıklığı)

Görüldüğü gibi eser, çeşitli çatışmalar üzerine kurgulanmıştır. Yapıtta en fazla yer alan çatışma türleri kişi-kişi ve kişi-doğa çatışmasıdır. Konunun yapılandırılışını zayıflatan durumlarla genel olarak karşılaşılmamıştır. Abartılmış merak, aşırı duygusallık gibi olumsuzluklara yer verilmemiştir. Bir yerde ise kurguda eksiklik olarak görülen bir rastlantısallık belirlenmiştir.

“Ona verilen listede öğrencilerin adı da vardı ve çizelgeye göre bir sonraki derste Mina’nın sınıfına girecekti” (s.93). Mina’yı bulmak için Dünya’ya giden Aysila, onun okuluna gitmiştir. Sonrasında ise okul müdürü, onu okulda göreve başlayacak olan matematik öğretmeni sanmıştır. Okul müdürü Bay Heper, Aysila’dan hemen ders vermeye başlamasını ister ve ona ders çizelgesini verir. Aysila’nın Mina’yı bulmak için gittiği okulda öğretmen olarak işe başlaması ve ilk

dersini de Mina'nın olduğu sınıfta verecek olması rastlantısallık olarak değ erlendirilebilir.

Yapıtın genelinde, çocukların merak duygusunu devindirecek durumlara yer verilmiştir. Bunların bazıları aşağıda gösterilmiştir.

Aslında bu gizli bilginin hâlâ ne iş e yarayacağını bilmiyordu ama bunu bir an önce Ay Kraliçesi Aysila'ya iletmeliydi. Acaba Aysila da bir şeyler bulabilmiş miydi?" (s.8).

"Oysa Ay Balosu'nun ertesi sabahı hep çok neş eli olurdu. Ş imdiyse içinde, nedenini bilmediği garip bir sıkıntı vardı" (s.15).

"O zaman sıkıntım geçer,' diye düşünüyordu. Ama Küre Odası'nın kapısını açar açmaz ş ok oldu" (s.16).

"Endiş eyle küreye baktı. Ama o da ne!" (s.16).

"Aysila gözlerini açtığında küreyi tekrar ışıltılı haliyle bulacağına o kadar emindi ki, gözlerini kısarak açtı. Ama o da ne!" (s.75).

"Anlaşılan Ayküre'nin davetsiz bir misafiri var,' dedi. Bu Korkus olabilir miydi? Hâlâ Küre Odası'nda ne arıyordu acaba? Belki de sihrin etkisi geçmesin diye gelmişti" (s.113)

"Aysila küreye doğru yürüyordu ki tam bu sırada yerde yatan biri dikkatini çekti. 'Bu bu da kim?' diye mırıldandı" (s.113).

4.19.2.2. İzlek

Yapıtın izleği iyiliktir.

Yapıtta kötülüğü yaymak için uğraş an Korkus'a karş ın Mina, Aysila, Hontus, Jiji adlı kişiler güzel hayalleri ve iyiliği korumaya çalışmaktadır. Evrenin iyi dilekler ile güzel bir yer olacağı, iyilikle de mutlu bir yaşam sürdürülebileceği düş üncesi vurgulanır.

Yapıtın izleği, konu ile uyumludur ve okurun anlama düzeyine uygun olarak verilmiştir. İzleğin çocukların, düş dünyalarını geliştireceği ve iyilik yaparak mutlu olan bireyler olmalarına katkı sağlayacağı düş ünülmektedir.

4.19.2.3. Kahramanlar

Baş kişiler:

Aysila: Yapıtın başkişilerindendir. Ay Kraliçesidir ve Ayküre'yi korumakla görevlidir. Güvenilir, çalışkan ve iyilik dolu bir kişiliğe sahiptir.

Hontus: Dönus gezegeninde yaşadığı için sürekli olarak dönmektedir. Bu nedenle de Korkus'un büyüünden etkilenmeyen kişilerdendir. Güvenilir, bilge ve yardımsever bir kişiliğe sahiptir.

Korkus: Yapıtta Karanlıkların Efendisi olarak nitelendirilmiştir. İyi hayaller kurulmasına ve iyilik dolu bir evren oluşmasına karşı gelmektedir. Bunun içinde yaptığı bir büyü ile kötülüğü tüm evrene yaymaya çalışmıştır. Kötü, güvenilirmez ve acımasız bir kişiliğe sahiptir.

Mina: Yapıtın başkişilerindendir. Dünya'da yaşamaktadır. Küçüklüğünden itibaren hep güzel hayaller kurmuş ve bu hayaller için çalışıp emek harcamıştır. İyi yürekli, sevimli, çalışkan ve dürüst bir kişiliğe sahiptir.

Aysila	Hontus	Korkus	Mina
Durağan	Durağan	Durağan	Durağan
Açık	Kapalı	Açık	Kapalı

Tablo 56. (Hayal Küre, Başkişilerin Karakter Özellikleri)

Tabloda gösterildiği gibi yapıtta dört başkişi vardır. Bu başkişiler incelendiğinde, iki kahramanın açık, diğer ikisinin ise kapalı karakter olduğu belirlenmiştir. Çocukların açık karakterler ile aralarında daha kolay bağ kurduğu söylenebilir. Bunun yanında, karakterlerin hiçbirisi karakter özellikleri bakımından dönüşüm yaşamamış, hepsi kapalı olarak geliştirilmiştir.

Yan Kişiler:

Jiji: Aysila'nın Dünya'da yaşayan ve Hayvanbilim ile uğraşan arkadaşıdır. Aysila gibi Aytaş kolyesine sahip olduğu için Korkus'un büyüünden etkilenmemiştir. Yardımsever, güvenilir ve çalışkan bir kişiliğe sahiptir. Durağan ve açık bir karakterdir.

Bayan Şina: Orkır gezegenindeki okulda Ayküre derslerini okutan öğretmendir. Aysila da kendisinden ders almıştır. Çalışkan, iyimser ve bilge bir kişiliğe sahiptir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Bay Pino: Aysila'nın, Orkır gezegenindeki öğretmenlerindendir. Bilge ve yardımsever bir kişiliğe sahiptir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Noni: Önceden kötü bir cadı iken sonradan iyilik yolunu seçmiş bir kişidir. Yardımsever, öfkeli ve bilgili bir kişiliğe sahiptir. Devingen ve açık karakterdir.

Heper: Mina'nın öğrenci olduğu Üstün Yetenekliler Okulu'nun müdürüdür. Sadece teorik derslere önem veren, eğitimi yalnızca bilgi aktarma işi olarak gören bir kişidir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Pindimindi: Aysila'dan önceki Ay Kraliçesidir. Yardımsever, güvenilir ve bilge bir kişiliğe sahiptir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Pegasus: Parparparus gezegeninde yaşayan bir uçan attır. Uçan atların lideridir. Yardımsever ve bilgilidir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

4.19.2.4. Dil ve Anlatım

“Hayal Küre” adlı yapıt incelendiğinde genel olarak kısa ve yalın tümcelere yer verildiği görülmektedir. Yapıt, ortaokul öğrencilerine uygun olarak açık ve akıcı bir anlatım ile oluşturulmuştur.

Yapıtın başından sonuna değin deyimlere rastlanmaktadır: “dört gözle beklemek” (s.10), “ele geçirmek” (s.36), “anlam verememek” (s.56), “aklına gelmek” (s.67), “gemileri yakmak” (s.69), “bozuntuya vermemek” (s.92), “yol bulmak” (s.101), “kendini kaybetmek” (s.112) yapıtta yer alan deyimlerdendir.

Söz varlığı ögelerinden olan ikilemelerden de sıklıkla yararlanılmıştır: “harıl harıl” (s.11), “oflaya poflaya” (s.20), “kara kara” (s.39) “düşünceli düşünceli” (s.66), “döne döne” (s.79), “uzun uzun” (s.94), “hemen hemen” (s.99), “ışıl ışıl” (s.100), “saçma sapan” (s.108) yapıtta yer alan ikilemelerdendir.

Yapıt incelendiğinde en sık karşılaşılan söz varlığı ögelerinin deyim ve ikilemeler olduğu belirlenmiştir.

Deyim	Atasözü	İkileme
146	0	104

Tablo 57. (Hayal Küre, Söz Varlığı Ögelerinin Sıklığı)

Yapıtta yabancı kökenli sözcükler yeğlenmemiştir. Ortaokul dönemi okuruna uygun duru bir dil kullanılmıştır. Bunun yanı sıra, yerlerine kullanılacak Türkçe karşılıkları olmasına rağmen bazı yabancı kökenli sözcük ve sözcük gruplarına da yer verilmiştir. Sayfa 41’de geçen “istisna yapmak” yerine o tümcede kuralın dışına

çıkma kullanılabildi. Koloni (s.100) sözcüğü yerine topluluk sözcüğü, vaziyet (s.115) sözcüğü yerine ise durum sözcüğü kullanılması daha uygun olabileceği düşünülmektedir.

Yapıtın genelinde okurda dil zevki uyandıracak biçimde Türkçenin anlatım olanaklarından yararlanılmıştır. Ayrıca çocukların, anlamını bağlamdan kestirip öğrenebilecekleri sözcükler de kullanılmıştır. Telepati, vade, smokin, papyon, leh, bezgin, yeti, tılsım, iksir, şömine, dekorasyon, esrarengiz, girdap gibi sözcükler bu duruma örnek gösterilebilir.

4.19.2.5. İleti

Yapıtta düş kurmak, çalışkanlık, umut, hayvan sevgisi, önyargı, bilginin gücü, iyilik kavramları ile ilgili iletilere yer verilmiştir.

Yapıtın ana iletisi ise şudur: Düş kurmak, çocukların mutlu ve üretken bireyler olmalarında önemli bir etkidir.

Yapıtta yer alan yan iletiler ise şöyledir:

Çok istenerek kurulan hayaller elbet bir gün gerçekleşir.

Güçlükler karşısında üzülp ağlamak çözüm değildir.

Önemsiz gibi görülen bilgilere bir gün gerek duyabiliriz.

Yaşamımız boyunca karşılaştığımız güçlüklerde bilgili kişilerden yardım almalıyız.

İstedğimiz şeylerin gerçekleşmesi için düş kurmalı ve emek harcamalıyız.

Sorunlar karşısında umutsuzluğa kapılmamalıyız.

İçinde nefret biriktirenler, kötülük yapmak için her zaman bir bahane bulur.

Sorunların çözümünde akıl ve bilime başvurulmalıdır.

Hayalleri olan ve bu hayaller için çalışanlar için yaşam hiçbir zaman sıkıcı olmaz.

Bilge kişi, karşılaştığı güçlüklerle akıllıca çözümler üretebilir.

İyilik yapmak, kişiyi mutlu eder ve yeni iyilikler yapmaya yönlendirir.

Hiçbir varlığa veya duruma karşı önyargılı olmamalıyız.

Hayvanlara karşı sevecen olursak onlardan zarar görmeyiz.

Kişiler veya olayların içyüzü görüldüğü gibi olmayabilir.

Öğrencilere karşı sevecen olup dersleri zevkli hâle getirirsek, her öğrenci başarılı olabilir.

Okul yalnızca bilgilerin ezberlendiği yer değil; çocukların düşüncelerini açıklayabildiği, düş dünyalarını zenginleştirdikleri ve eğlendikleri bir yer olmalıdır.

Genel Değerlendirme: Koray Avcı Çakman'ın “Hayal Küre” adlı yapıtı çocuk edebiyatının temel ilkeleri bağlamında 9-11 yaş aralığındaki çocuklar için önerilebilir.

4.20. ADVİN AMAZON'DA

Kitabın Yazarı: Koray Avcı Çakman
Editör: Alkım Özalp
Resimleyen: Yusuf Tansu Özel
Kapak Tasarımı ve Çizimler: Yusuf Tansu Özel
Kapak Uygulama ve Grafik: Serap Bertay
Son Okuma: Sema Diker
Yayınevi: Kırmızıkedî Yayınevi
Yayın Tarihi: Eylül 2019, 2. Basım
Sayfa Sayısı: 111

4.20.1. Dış Yapı Özellikleri

4.20.1.1. Boyut

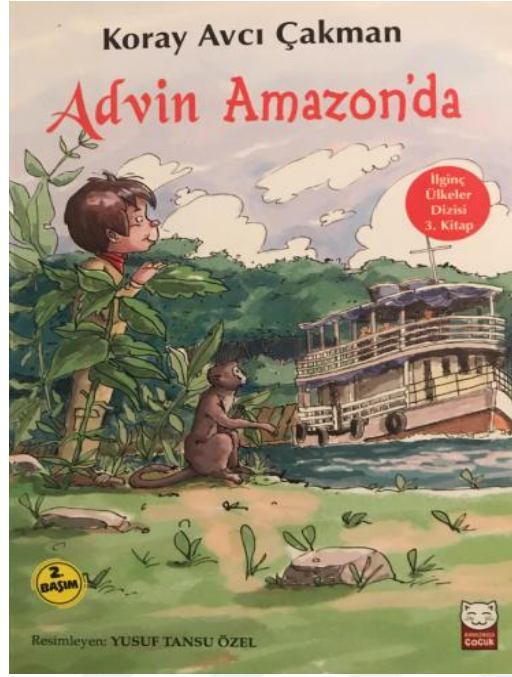
Kitap, 13,5 × 19,5 cm boyutlarındadır. Bu yönüyle ortaokul dönemi çocukların zorlanmadan taşıyabilecekleri büyüklüktedir. Ayrıca bu boyut, çocukların kitaplık oluşturmalarına ve kitaplık düzenlemelerine de uygun bir boyuttur.

4.20.1.2. Kâğıt

Kitapta kullanılan kâğıt açık sarı, mat ve dayanıklı kâğıttır. Kâğıdın mat olması, yazıların rahat okunması ve okurun gözünü yormaması açısından önemlidir. Kâğıdın dayanıklı ve kalın olması ise sayfaların çevrilmesi sırasında kolaylık sağlamaktadır.

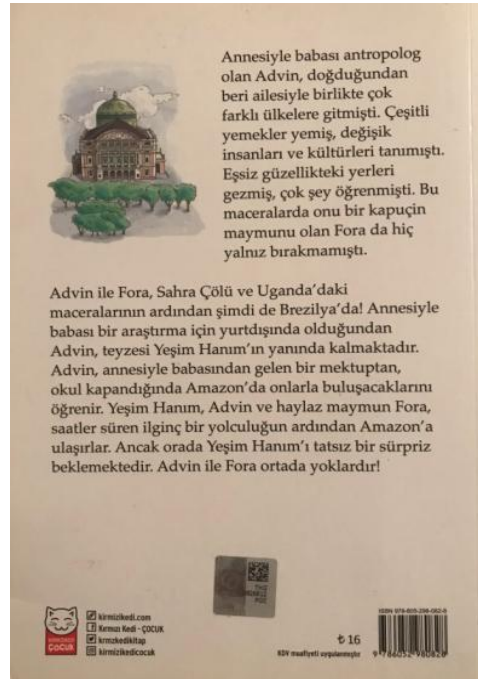
4.20.1.3. Kapak

Kitabın ön kapağında, en üstte ve ortada yazarın adı ve soyadı bulunmaktadır. Hemen altında kitabın adı yazmaktadır. Ön kapağın ortasında bir tekne ve teknenin yol aldığı su görülmektedir. Kıyıda ise yemyeşil bir orman bulunmaktadır. Advin ve onun evcil maymunu Fora da kıyıda resmedilmiştir. Tekne çiziminin hemen üstünde, yapıtın içerisinde bulunduğu dizinin adı bulunmaktadır. Sol altta resimleyenin adı yazmaktadır, üstünde ise yapıtın kaçınıcı basım olduğu belirtilmiştir. Sağ altta ise yayınevinin adı ve logosu bulunmaktadır.

Resim 116. (Advin Amazon'da, Ön Kapak)

Kitabın arka kapağında yapının serim bölümü hakkında bilgiler verilmiştir. Bu tanıtım yazısının altında ise denetim pulu bulunmaktadır. Sol üst kısımda, kitabın içinde de yer verilen çizimlerden biri olan Amazon Tiyatrosu'nun resmi bulunmaktadır. Sol en altta yayınevinin adı, logosu, sosyal medya adresleri yazmaktadır. Sağ alt köşede ise kitabın fiyatı ve çizgi imi bulunmaktadır.

Resim 117. (Advin Amazon'da, Arka Kapak)

4.20.1.4. Sayfa Düzeni

“Advin Amazon’da” adlı yapıtta sayfa kenarlarında, sözcük ve satır aralarında bırakılan boşluklar düzenli görülmektedir. Her yeni bölüm başlarken sayfanın üst bölümünde boşluklar bırakılmıştır. Bu da okurun dikkatini çekmekte ve okuyucuya yeni bir bölüme geçildiğini duyumsatmaktadır. Yazı karakteri Verdana ve 12 puntodur. Satır aralığı ise ortaokul dönemi çocuklar için uygundur. Ayrıca metnin ve resmin birlikte yer aldığı sayfalarda herhangi bir karmaşa söz konusu değildir.

Resim 118. (Advin Amazon’da, s.15)

4.20.1.5. Resimler

Yapıttaki resimlemeler Yusuf Tansu Özel tarafından yapılmıştır. Yapıttaki resimler bir fotoğraf gerçekliğiyle değil, resimleyen yorumu katılarak çizilmiştir. İnsan resimlerinin çocuklara ilginç ve güldürücü gelebilecek biçimde oluşturulduğu söylenebilir.

Resim 119. (Advin Amazon'da, s.109)

Yapıt içerisindeki resimlerden bazıları yukarıdaki gibi metin ile birlikte yer almıştır. Bazı resimler ise sayfa içerisinde metin bulunmadan çizilmiştir.

Resim 120. (Advin Amazon'da, s.43)

Tüm bu resimler çocuk gerçekliğine uygun olarak çizilmiştir. Ayrıca, çizilen bu resimlerin metinde anlatılanların çocuğun belleğinde canlandırılmasına katkı sağlayacağı söylenebilir. Resimler, çocukları düşündürebilecek ve onların ilgisini çekebilecek niteliktedir.

4.20.2. İç Yapı Özellikleri

4.20.2.1. Konu

Yapıtta, Advin adlı çocuğun, teyzesi ile birlikte gezi için gittiği Brezilya’da kaçırılması anlatılmaktadır.

On üç bölümden oluşan yapıt, Advin’in teyzesi Yeşim Hanım’ın yanında iken anne ve babasından mektup almasıyla başlar. Mektupta; İnci Hanım ve Mete Bey, Amazon bölgesinde araştırma yapmak için Brezilya’ya gideceklerini söylemişlerdir. Kendileri oraya geçmeden önce de çocukları Advin’in, teyzesi Yeşim Hanım ile birlikte Brezilya’ya gitmelerini istemektedirler. Bunun için onlara iki bilet yollarlar. Yeşim Hanım, Advin’i ve onun haylaz maymunu Fora’yı da alıp uzun bir uçak yolculuğundan sonra Brezilya’ya varır. İnci Hanım ve Mete Bey gelmeden önce Advin ve teyzesi bölgede yapılan gezilere katılırlar. Amazon Nehri’nde tekne gezintisine katılıp, tropikal ormanları görürler. Ayrıca ikili, müze gezip Amazon Tiyatrosu’na da giderler. Advin’in maymunu Fora, burada seyircileri rahatsız edebilecek davranışlar yapınca tiyatro başlamadan Advin’le birlikte salondan dışarı çıkar. Çıkmadan önce ise her zamanki alışkanlığı ile bazı kişilerin ceplerinden bir şeyler aşırıştır. Bu durum o gün, oraya tiyatro oyunu için gelmeyen birinin dikkatini çeker. Santos adlı kişi, o gün tiyatro binasında içi elmas dolu bir keman kutusunu beklemektedir. Bu kutuyu orada birine verecek ve karşılığında para alacaktır. Bir şekilde bu keman kutusu karışır ve elmaslar ortadan kaybolur. Durumu fark eden Santos, o gün olanları düşününce sürekli koşturan maymunu anımsar ve yaşanan kayıptan Advin’i ve maymunu Fora’yı sorumlu tutar. Geziler sırasında Advinleri takip eder ve kaldıkları oteli de öğrenir. Bir kahvaltı sırasında yanında Yeşim Hanım’ın olmadığı bir an Advin’i Fora ile birlikte kaçırr. Yeşim Hanım, Advin’i ne kadar arasa da bulamaz. İnci Hanım ve Mete Bey de gelir gelmez çocukları Advin’i aramaya katılırlar. Advin bulunamayınca Tunus’ta tanıştıkları Bay Fili’den yardım isterler. Bay Fili, arama çalışmalarına katılmak için Brezilya’ya gelir. Uzun uğraşlar ve akıl yürütmeler sonunda Advin ve Fora bulunurken Santos ise polisler tarafından yakalanır.

Çatışmalar: Yapıt, çeşitli çatışmalar üzerine kurgulanmıştır.

Kişi-Kişi Çatışması: Yapıtın başkişisi Advin ile onu kaçıran Santos arasındaki geçen aşağıdaki konuşma, kişi-kişi çatışmasına örnek olarak gösterilebilir.

“‘Be... ben... bi... bilmiyorum. Bunu ilk kez görüyorum.’

Adam, ‘Kes artık yalan söylemeyi! Andre için çalışıyorsunuz değil mi?’ diye bağırdı” (s.61).

Kişinin Kendisiyle Olan Çatışmalar: Yapıtın kişilerinden Yeşim Hanım’ın Bay Fili’ye güvenmek konusunda yaşadığı kararsızlık, kişinin kendisiyle olan çatışmasına örnektir.

Yeşim Hanım’sa ne yapacağını, ne söyleyeceğini bilmiyordu. Gerçekten bu adamın onlara bir faydası olacak mıydı?” (s.77).

Kişi-Toplum Çatışması: Yapıtta kişi-toplum çatışmasına yer verilmemiştir.

Kişi-Doğa Çatışması: Kişinin doğanın ve doğadaki canlıların yaşattığı güçlükler ile mücadele ettiği durumlara aşağıdaki bölüm örnek olarak gösterilebilir.

“Orman o anda pek de alışık olunmayan bir sesle çınladı. ‘Ayyyy!’ Turistlerden birini arı sokmuştu” (s.96).

Kişi-Kişi Çatışması	Kişinin Kendisiyle Olan Çatışması	Kişi-Toplum Çatışması	Kişi-Doğa Çatışması
13	4	0	11

Tablo 58. (Advin Amazon’da, Çatışma Türlerinin Sıklığı)

Yapıtta en fazla karşılaşılan çatışma türü, kişi-kişi çatışmasıdır. Yapıtta konunun yapılandırılışını zayıflatan durumlarla karşılaşılmamıştır. Abartılmış merak, aşırı duygusallık gibi olumsuzluklara yer verilmemiştir. Bir yerde ise rastlantısallık denilebilecek bir olay yaşanmıştır. Bay Fili ve Mete Bey, Advin’i kurtarmak için geldikleri yere taksi ile ulaşmışlardır. Taksiciye ise bizi bekle dememişlerdir. Advin’i alıp dönecekleri sırada Bay Fili ıslık çalmış, taksici ise hemen yanlarına gelmiştir. Mete Bey bu duruma şaşırılmış, Bay Fili ise bu durumu, bizim film sahnesi çektiğimizi düşündüğü için gitmeyip bizi beklemiş, diye açıklamıştır. Bu durum kurguda rastlantısallık olarak değerlendirilebilir.

“Bay Fili hiçbir şey söylemeden yine o tiz ıslığını çaldı. Onları oraya götüren taksi hızla gelip önlerinde durdu” (s.110).

Yapıtta, çocukların merak duygusunu devindirecek durumlara da yer verilmiştir. Bunlardan bazıları aşağıda gösterilmiştir.

“Genç bir turist, ‘Anakonda! Anakondaya’ya çarptık,’ dedi” (s.40).

“Adamın bakışlarında oğlanı rahatsız eden bir şeyler vardı” (s.55).

“O anda Advin’in beyninde bir şimşek çaktı” (s.62-63).

4.20.2.2. İzlek

Yapıtın izleği çocuk sevgisidir.

Yapıtın kişilerinden olan İnci Hanım ve Mete Bey, kaybolan oğulları Advin’i ararken her yolu denemiştir. Umutlarını yitirmeden Advin’i aramış ve türlü tehlikelere de girerek onu bulmuşlardır. Bu arama çalışmalarına Advin’in teyzesi Yeşim Hanım ve Tunus’tan dostları Bay Fili de katılmıştır.

İzlek ile konu uyumludur. Yapıtın izleği, çocuğun anlama düzeyine uygun olarak verilmiştir. İzleğin çocukların, aile sevgisine sahip, güçlükleri aşmada akıl yürütüp mantıklı hareket eden bireyler olmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

4.20.2.3. Kahramanlar

Baş Kişiler:

Advin: Olayların başkişisi Advin; yürekli, meraklı ve akıllı bir çocuktur. Annesi ve babası antropologtur ve dünyanın çeşitli ülkelerinde görev yapmışlardır. Advin yine görevde oldukları bir zamanda Afrika’da doğmuştur. Adı da Afrika dilinde ‘zengin arkadaş’ anlamına gelmektedir. Advin, annesiyle babasının okul dönemi dışındaki görevlerine katılmış ve böylece yeni yerler ve yeni kültürlerle tanışmıştır. Advin, hayvansever bir çocuktur. Yaşadığı olaylardan ve öğrendiklerinden anlamlar çıkarır. Güçlükleri aşmada akıl yürütüp mantıklı hareket eder.

Advin
Durağan
Açık

Tablo 59. (Advin Amazon’da, Başkişinin Karakter Özellikleri)

Tabloda gösterildiği gibi yapıtta bir başkişi vardır. Durağan olan bu karakter, hakkında ayrıntılı bilgi verilerek açık olarak geliştirilmiştir. Çocukların özdeşim kurabileceği bir karakter olduğu söylenebilir.

Yan Kişiler:

İnci Hanım: Advin'in annesidir. Kurguda çalışkan ve anlayışlı olarak verilmiştir. Durağan ve kapalı bir karakter olarak verilmiştir.

Mete Bey: Advin'in babasıdır. Kurguda cesur ve çalışkan olarak verilmiştir. Durağan ve kapalı bir karakter olarak verilmiştir.

Yeşim Hanım: Advin'in teyzesidir. Advin'le birlikte gittikleri Brezilya gezisi sırasında Advin kaybolunca onu arama çalışmalarına katılmıştır. Cesur, meraklı, sevecen bir kişiliğe sahiptir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Bay Fili: İnci Hanım ve Mete Bey'in olduğu kadar Advin'in de dostudur. Tunus'ta tanıştığı Advin, Amazon'da kaybolunca hemen Brezilya'ya gelmiş ve onu arama çalışmalarına katılmıştır. Cesur, bilge ve neşeli bir kişiliğe sahiptir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Santos: Advin'i ve arkadaşı maymun Fora'yı kaçıran kişidir. Güvenilmez, acımasız ve kötü bir kişiliğe sahiptir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

4.20.2.4. Dil ve Anlatım

“Advin Amazon'da” adlı yapıt incelendiğinde sade bir dil kullanıldığı görülmektedir. Genel olarak kısa ve yalın tümcelere yer verildiği belirlenmiştir.

Yapıtın başından sonuna değin deyimlere rastlanmaktadır: “oralı olmamak” (s.23), “gözünü dikmek” (s.54), “tozu dumana katmak” (s.79), “altüst olmak” (s.101), “yorgun düşmek” (s.110) yapıtta yer alan deyimlerden bazılarıdır.

Söz varlığı ögelerinden olan ikilemelerden de sıklıkla yararlanılmıştır. Yapıtta yer alan ikilemelerden bazıları şunlardır: “uslu uslu” (s.20), “göz göze” (s.53), “boncuk boncuk” (s.97), “yıkık dökük” (s.101).

Yapıt incelendiğinde en sık karşılaşılan söz varlığı ögelerinin deyim ve ikilemeler olduğu belirlenmiştir.

Deyim	Atasözü	İkileme
144	0	44

Tablo 60. (Advin Amazon'da, Söz Varlığı Ögelerinin Sıklığı)

Yapıtta ortaokul dönemi okuruna uygun sade bir dil kullanılmıştır. Ayrıca çocukların, anlamını bağlamdan kestirip öğrenebilecekleri yeni sözcükler de

kullanılmıştır. Gizem, iglo, hipnotize, tıkaç, koleksiyon, görkemli, palmito, kubbe, özgün, favela, loş, resepsiyon gibi sözcükler bu duruma örnek gösterilebilir.

Yapıtın genel anlamda çocukta dil zevki uyandıracak bir anlatım ile oluşturulduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra, yapıtta yazım yanlışlıkları da belirlenmiştir. Bunlar aşağıda gösterilmiştir.

“Onlar da ellerindeki ceptelefonuyla ya kendi fotoğraflarını çekip...” (s.35). Bu tümcede ‘ceptelefonu’ sözcüğü düzeltilmeli ve cep telefonu biçiminde yazılmalıdır.

“Turistler tekne okulda ders gören çocuklara el salladılar” (s.46). Bu tümcede de bir yazım yanlışlığı yapılmıştır. ‘Tekne’ sözcüğünün tekneden biçiminde yazılması gerekmektedir.

Yapıtta genel anlamda Türkçe kökenli sözcükler yeğlenmiştir. Bir yerde ise Türkçe kökenli karşılığı çok yaygın olmasına karşın yabancı karşılığı tercih edilen bir sözcük vardır: Sömestr. Bu sözcük yerine yarıyıl sözcüğünün tercih edilmesinin daha uygun olacağı düşünülmektedir.

Yapıt, üçüncü ağızdan anlatım ile okura aktarılmıştır.

“Ertesi sabah Mete Bey ve İnci Hanım, Bay Fili’yi gördüklerine çok sevindiler” (s.72).

4.20.2.5. İleti

Yapıtta çocuk sevgisi, cesaret, akıl yürütme, önyargı, aile sevgisi kavramları ile ilgili iletilere yer verilmiştir.

Yapıtın ana iletisi ise şudur: Aileler, her şeyden daha fazla önem verdikleri çocukları için yaşamlarını tehlikeye atabilir.

Yapıtta yer alan yan iletiler ise şöyledir:

Çocuklar, aileleri için her şeyden daha değerlidir.

Kişilerin, yardımına başvuracak dostlarının olması çok değerlidir.

Her ülkenin farklı bir kültürü vardır ve buna saygı duyulmalıdır.

Toplumların kültürünü tanıyan kişi, o ülkedeki insanlarla iyi iletişim kurabilir.

En büyük zenginlik; görebildiğimiz, tanıyabildiğimiz yaşamdır.

Çocuklar, gezerek, keşfederek, tanıyarak gerçekleştirdikleri öğrenmelerle gelişir ve zenginleşir.

Hayvanlar da insanlar gibi değerlidir.

Kişilerin ve olayların içyüzü, görüldüğü gibi olmayabilir.

Kişi, cesaretini yitirmeyip aklının kılavuzluğunda türlü güçlükleri aşabilir.

Hayvanlara zarar vermediğimiz sürece onlardan zarar görmeyiz.

Kişi, karşılaştığı güçlükler karşısında hiçbir zaman umudunu yitirmemelidir.

Genel Değerlendirme: Koray Avcı Çakman'ın "Advin Amazon'da" adlı yapıtı, çocuk edebiyatının temel ilkeleri bağlamında 9-11 yaş aralığındaki çocuklar için önerilebilir.

4.21. HAZİNE AVI

Kitabın yazarı: Koray Avcı Çakman

Resimleyen: Handan Aysever

Yayına hazırlayan: Bahar Ulukan

Kapak tasarımı: Onur Erbay

Grafik uygulama: Havva Alp

Yayınevi: Doğan Egmont Yayıncılık

Yayın tarihi: 2018

Sayfa sayısı: 179

4.21.1. Dış Yapı Özellikleri

4.21.1.1. Boyut

Kitap, 13,5 × 18 cm boyutlarındadır. Bu yönüyle ortaokul dönemi çocukların zorlanmadan taşıyabilecekleri büyüklüktedir. Ayrıca bu boyut, çocukların kitaplık oluşturmalarına ve kitaplık düzenlemelerine de uygun bir boyuttur.

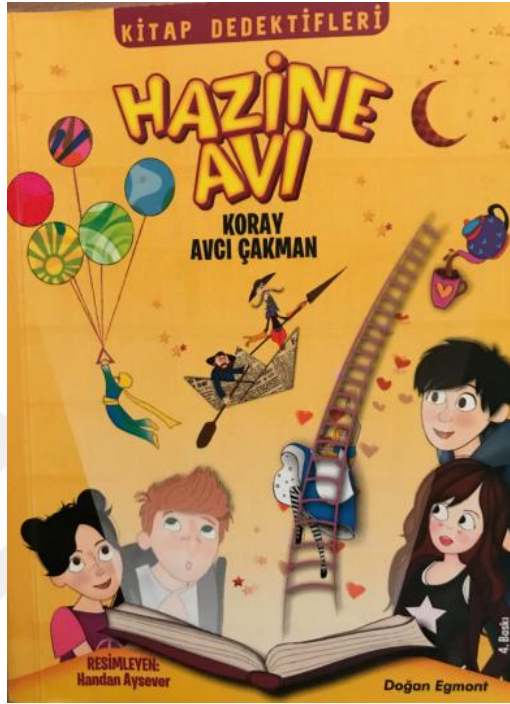
4.21.1.2. Kâğıt

Kitapta kullanılan kâğıt açık sarı, mat ve dayanıklı kâğıttır. Kâğıdın mat olması, yazıların rahat okunması ve okurun gözünü yormaması açısından önemlidir. Kâğıdın dayanıklı ve kalın olması ise sayfaların çevrilmesi sırasında kolaylık sağlamaktadır.

4.21.1.3. Kapak

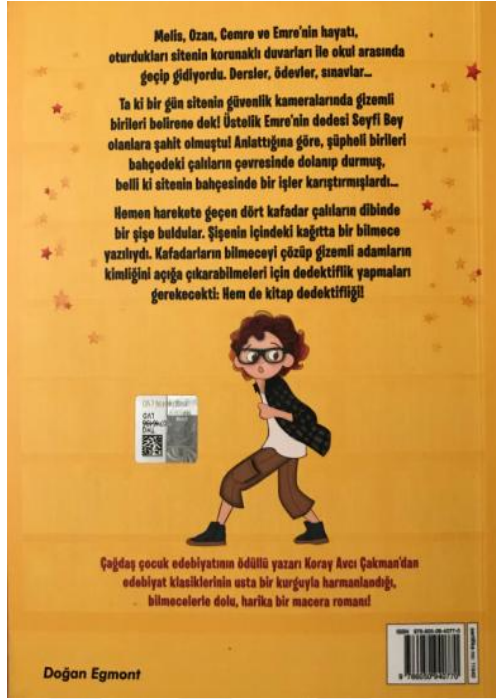
Kitabın ön kapağında, sarı arka plan üzerinde türlü görsel ve yazılar bulunmaktadır. En üstte kitabın bağlı olduğu dizinin adı yazmaktadır. Hemen altında daha büyük boyutta kitabın adı bulunmaktadır. Onun da altında ise yazarın adı yazmaktadır. Yazıların altında kâğıttan yapılmış bir gemi içinde iki kişi görülmektedir. Bu çizimin solunda ise elinde uçan balonlar tutan bir çocuk

görülmektedir. Bu çizimlerin altında merdivenden yukarı tırmanan bir çocuk çizimi yer almaktadır. Bu çizimlerin altında ise tüm bu çizimlere bakan dört çocuk resmedilmiştir. Çocuk resimlerinin altında ise bir kitap çizimi görülmektedir. Sol en altta resimleyeninin adı, sağ en altta ise yayınevinin adı ve yapıtın kaçınıcı basım olduğu yazmaktadır. Ön kapakta kullanılan çizimlerin metnin içeriği ile uyumlu olduğu söylenebilir.

Resim 121. (Hazine Avı, Ön Kapak)

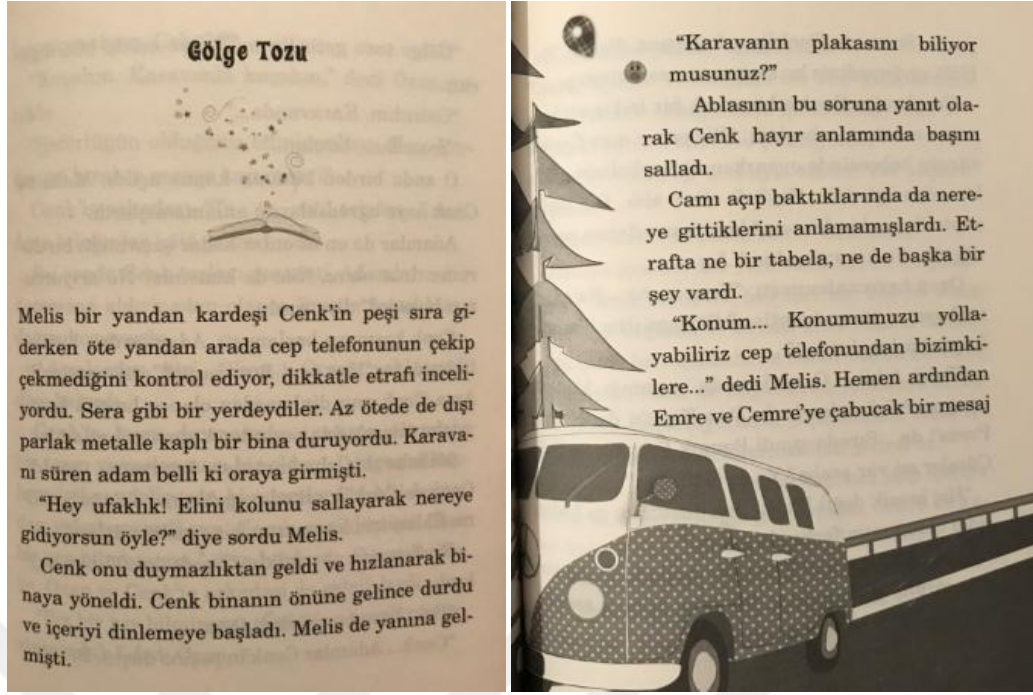
Kitabın arka kapağında, üstte yapıtın içeriği ile ilgili bilgiler verilip merak uyandırılmaya çalışılmıştır. Bu yazıların altında denetim pulu bulunmaktadır. Denetim pulunun yanında ise bir çocuk çizimi bulunmaktadır. Bu çizimdeki çocuğın, ön kapaktaki dört çocuktan farklı bir kişi olduğu söylenebilir. Bu resmin altında ise kitap hakkında kısa bir tanıtım yazısı daha bulunmaktadır. Sol en altta yayınevinin adı, sağ en altta ise çizgi im bulunmaktadır.

Resim 122. (Hazine Avı, Arka Kapak)

4.21.1.4. Sayfa Düzeni

“Hazine Avı” adlı yapıtta sayfa kenarlarında, sözcük ve satır aralarında bırakılan boşluklar düzenli görülmektedir. Her yeni bölüm başlarken sayfanın üst bölümünde boşluklar bırakılmıştır. Ayrıca bölüm başlıklarının altında kitap çizimi yer almaktadır. Tüm bunlar okurun dikkatini çekip okuyucuya yeni bir bölüme geçildiğini duyumsatmaktadır. Yazı karakteri Times New Roman, yazı boyutu ise 12 puntodur. Satır aralığı ise ortaokul dönemi çocuklar için uygundur. Ayrıca metnin ve resmin birlikte yer aldığı sayfalarda herhangi bir karmaşa söz konusu değildir.

Resim 123. (Hazine Avı, s.169) Resim 124. (Hazine Avı, s.165)

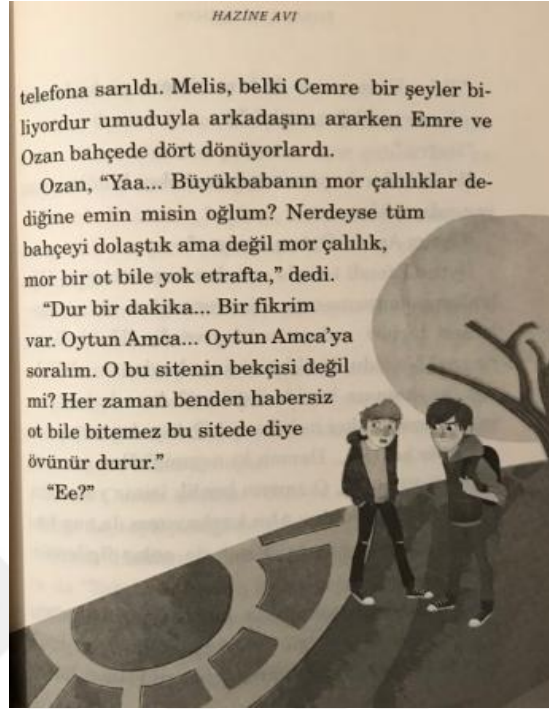
4.21.1.5. Resimler

Yapıttaki resimlemeler Handan Aysever tarafından yapılmıştır. Yapıttaki resimler bir fotoğraf gerçekliğiyle değil, resimleyen yorumu katılarak çizilmiştir. Çizilen resimlerin çocukların ilgisini çekebileceği düşünülmektedir. Ayrıca resimler, çocuklara sevimli gelebilecek biçimde oluşturulmuştur.

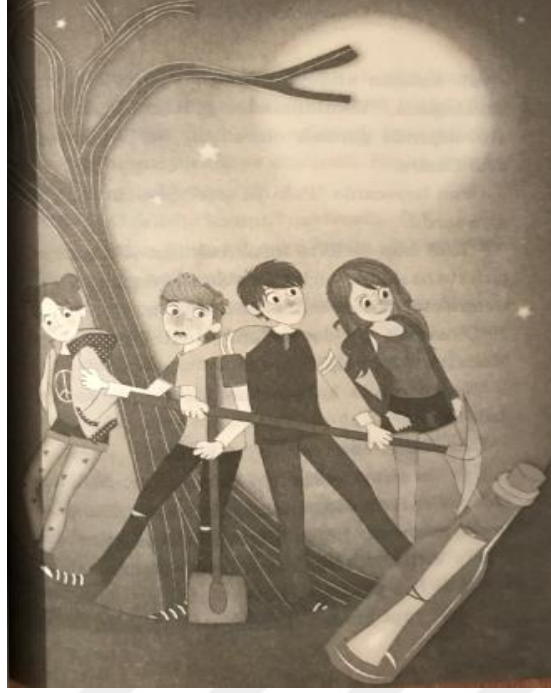
Resim 125. (Hazine Avı, s.51)

Yapıttaki resimler çocuk gerçekliğine uygun olarak çizilmiştir. Bu resimlerin, çocuğun metinde okuduklarını belleğinde canlandırabilmesine katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Resim 126. (Hazine Avı, s.63)

Tüm bunların yanında yapıttaki resimler, yalnızca siyah ve beyaz renklerle oluşturulmuştur. Farklı renklerle oluşturulmayan resimlerin çocuklara sıradan ve sıkıcı gelebileceği düşünülmektedir. Türlü renklerin kullanılmaması, yapıtın seslendiği yaş düzeyi düşünüldüğünde olumsuzluk olarak değerlendirilebilir.

Resim 127. (Hazine Avı, s.91)

4.21.2. İç Yapı Özellikleri

4.21.2.1. Konu

Yapıtta, aynı sitede oturan dört çocuğun sitenin bahçesindeki ilginç notları takip ederek bir sonuca varmaya çalışmaları anlatılmaktadır.

Yapıt; sakin, korunaklı ve modern bir sitenin bahçesine gizemli bir kişinin girmesiyle başlamaktadır. Tüm site bu gizemli kişiyi konuşurken bekçi Oytun Efendi gece hiçbir şey görmediği için ertesi gün kameralara bakmıştır. Güvenlik kamerasına yansıyan ise belirsiz bir karalıdır. Yetişkinlerin bu konuşmalarını duyan çocuklar da gizemli kişiyi merak etmişlerdir. Diğer çocuklar gibi Emre'nin de merakı artmış, gizemli kişiyi öğrenmek için dedesi Seyfi Bey'in yanına gitmiştir. Seyfi Bey, çocukları ve torunlarının yaşadığı sitedeki bir dairede oturmakta olan kitap meraklısı biridir. Torunu Emre'nin sorusunu duyunca, siteye giren kişiyi gördüğünü söyler. Üstelik bu kişiyi bahçedeki mor çalılıkların dibine bir şeyler gömerken gördüğünü de söyler. Merakı iyice artan Emre, dedesinin yanından ayrıldıktan sonra aynı sitede oturan arkadaşı Ozan ile buluşur. Dedesinden duyduklarını Ozan ile paylaşır. İki arkadaş bahçedeki mor çalılıkları aramaya başlarlar. Onların bahçede bir şeyler aradığını fark eden Emre'nin ikizi Cemre ve arkadaşı Melis de yanlarına gelir. Emre, durumu onlara da anlatınca mor çalılıkları aramaya dört arkadaş devam ederler. Melis'in kardeşi Cenk'in yardımıyla mor çalılıkları bulurlar. Uygun bir saatte de

çalılıkların dibini kazarlar. Dördünün de aklından topraktan çıkacakla ilgili farklı şeyler geçmektedir. Ozan ise toprağa gömülü şeyin kesinlikle bir hazinenin haritası olduğunu düşünmektedir. Toprağı kazdıklarında ise cam bir şişeye ulaşırlar. Şişenin içinde ise bir kâğıda yazılmış not bulurlar. Nottaki ipuçları ile Alis Harikalar Diyarında adlı kitabı okumaları gerektiğine ulaşırlar. Kitabı okuduklarında ise yeni ipuçlarına varırlar. Her ipucu dört arkadaşı bahçedeki yeni bir nesneye ve nesnedeki notlara götürür. Notlardaki yazılanlar ise yeni bir kitabı okumalarını gerektirir. Böylece dört arkadaş sırasıyla; Alis Harikalar Diyarında, Almarpa'nın Gizemi, Don Kişot ve Küçük Prens'i okurlar. Çocuklar, kitapların dünyasına daldıkça akıl yürütüp ipuçlarını çözmeye çalıştıkça mutlu olurlar. Bir süre bilgisayar oyunlarından uzak dururlar. Böylece gerçek bir macera yaşarlar. Kurgunun sonunda ise gizemli kişi ile anlaşılan ve ipuçlarının yazılı olduğu notları bahçenin türlü yerlerine koyan kişinin Seyfi Bey olduğu anlaşılır. Seyfi Bey, bilgisayar oyunlarından başka oyun bilmeyen, kitap okumaktan ve sokak oyunlarından yoksun torunlarına ve torunlarının arkadaşlarına gerçek bir serüven yaşatmak amacıyla tüm tasarımı yapmış ve başarılı olmuştur.

Yapıtta anlatılan olaylarla, kitap okumanın ve macera yaşamının çocuklar için çok önemli olduğu öne çıkarılır. Önyargı, işbirliği, güçlükleri aşmada aklın üstünlüğü, arkadaşlık gibi kavramlar vurgulanır.

Çatışmalar: Yapıt, çeşitli çatışmalar üzerine kurgulanmıştır.

Kişi-Kişi Çatışması: Yapıtın kişilerinden birinin başka bir kişi ile yaşadığı çatışmalara kişi-kişi çatışması denir. Melis ile kardeşi Cenk arasındaki konuşmalar, bu duruma örnektir. Aşağıda gösterilmiştir.

“Aa... deliye bak! Ne bileyim ben senin legoların nerde? Çık çabuk dışarı!”

“Sensin deli. Legolarım yok.” (s.60).

Kişinin Kendisiyle Olan Çatışmalar: Yapıtın başkişilerinden Emre'nin yaşadığı ikilem, kişinin kendisiyle olan çatışmasına örnektir.

Ozan neyse de, Cemre'nin Melis'i öyle pat diye eve davet etmesi Emre'yi biraz telaşlandırmıştı. Ya odasına girecek olurlarsa? Odası oldukça dağınıktı. ‘Aman canım mademki Cemre davet etti, herhalde Cemre'nin odasında otururuz biz de,’ diye düşündü. Onun odası hem düzenli, hem de Emre'ninkine göre daha genişti” (s.144)

Kişi-Toplum Çatışması: Kişinin bir topluluk ile yaşadığı çatışmalara kişi-toplum çatışması denir. Aşağıdaki bölüm bu duruma örnek gösterilebilir.

“Kimisi çoluk çocuk sohbetini bitirip yiyecek içecek konusuna girmiş, birbirlerine kek börek, mevsim içeceği tarifi veriyor; kimisi geçen gün çıktığı balıkta tuttuğu lüferleri ballandıra ballandıra anlatıyordu.

Müdürün sesi bu kez sertti. ‘Saygıdeğer veliler! Susalım lütfen! Rica ediyorum efendim.’

Hiç kimse yine oralı olmadı” (s.30-31).

Kişi-Doğa Çatışması: Kişinin doğanın ve doğadaki canlıların güçlükleri ile mücadele ettiği durumlara aşağıdaki bölüm örnek olarak gösterilebilir.

“Adam doğrudan ona doğru geliyordu.

‘Hav hav! Hav! Gel de gör gününü!’ diye havladı Kont” (s.13).

Kişi-Kişi Çatışması	Kişinin Kendisiyle Olan Çatışması	Kişi-Toplum Çatışması	Kişi-Doğa Çatışması
28	2	1	1

Tablo 61. (Hazine Avı, Çatışma Türlerinin Sıklığı)

Yapıtta en fazla karşılaşılan çatışma türü kişi-kişi çatışmasıdır. Yapıtta konunun yapılandırılışını zayıflatan durumlarla karşılaşılmamıştır. Abartılmış merak, aşırı duygusallık, rastlantısallık gibi olumsuzluklara yer verilmemiştir.

Yapıtın genelinde, çocukların merak duygusunu devindirecek durumlara yer verilmiştir. Bunlardan bazıları aşağıda gösterilmiştir.

“Esrarengiz adam, bahçeye ulaştığında site sakinlerinin hemen hemen hepsi uykuya dalmıştı” (s.6).

“Asansör üçüncü katta durunca bir an kalbi pıt pıt atmaya başladı” (s.48).

“‘Ne oldu?’ diye sordu Cemre merakla.

‘Bi... bir şeye takılıyor küreğin ucu’” (s.89).

“Tam da o anda ayak sesleri duyuldu. ‘Saklanalım,’ dedi Cemre. Çabucak çalılığın ardına gizlendiler” (s.90).

“Melis’in akli buldukları kâğıttaydı: ‘Ne yazıyormuş şu kâğıtta?’” (s.141).

4.21.2.2. İzlek

Yapıtın izleği önyargıdır.

Yapıtın başkişileri olan Emre, Cemre, Melis ve Ozan sitenin bahçesinde buldukları ipuçlarını takip ederek bir hazineye varacaklarını düşünmüşlerdir. Hazine olmasa da bir harita veya değerli bir eşyaya ulaşacaklarını düşünmüşlerdir. Kurgu sonunda ise her şeyi, Emre ve Cemre'nin dedeleri olan Seyfi Bey'in tasarladığı ortaya çıkar. Seyfi Bey; sokak oyunlarından, kitap okumaktan ve maceradan yoksun çocukların gerçek bir serüven yaşamasını istemiş ve bu tasarımı yapmıştır. Çocuklar her şeyi öğrenince, olayların görüldüğü gibi olmadığı, sonucun düşündükleri gibi çıkmadığını anlar.

İzlek ile konu uyumludur. Yapıtın izleği, çocuğun anlama düzeyine uygun olarak verilmiştir. İzleğin; çocukların önyargısız, işbirliği içinde hareket eden, okuma alışkanlığı gelişmiş bireyler olmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

4.21.2.3. Kahramanlar

Başkişiler:

Emre: Olayların başkişilerinden olan Emre, bilgisayar oyunları oynamayı seven bir çocuktur. İkiz kardeşi Cemre ile anlaşamaz ve sürekli çatışır. Meraklı bir kişiliktir.

Melis: Başkişilerden olan Melis, siteye sonradan taşınmıştır. Yeni çevresinde ve yeni okulunda pek arkadaş edinemeyeceğini ve mutsuz olacağını düşünmektedir. Fakat taşındıktan sonra öyle olmaz, yeni arkadaşlar edinir. Meraklı, zeki, güvenilir bir kişiliğe sahiptir.

Cemre: Emre'nin ikizidir. Arkadaşları ile iletişimi iyidir. Kardeşi ile ise anlaşmamakta ve çatışmaktadır. Kardeşi güç bir duruma düştüğünde ise ona ilk yardım eden kişidir. Meraklı, dürüst, açık sözlü bir kişiliğe sahiptir.

Ozan: Emre'nin okuldan ve siteden arkadaşıdır. Melis, Cemre ve Emre ile birlikte olayların başkişilerindendir. Heyecanlı, önyargılı ve yemek yemeyi çok seven bir kişiliktir.

Emre	Melis	Cemre	Ozan
Durağan	Devingen	Durağan	Durağan
Kapalı	Açık	Kapalı	Kapalı

Tablo 62. (Hazine Avı, Başkişilerin Karakter Özellikleri)

Tabloda gösterildiği yapıtta dört başkişi vardır. Bu başkişiler incelendiğinde, açık ve devingen karakterler olduğu gibi kapalı ve durağan karakterlerin de yer aldığı belirlenmiştir. Açık bir karakterin olmasının, okurun onunla özdeşim kurmasını kolaylaştıracağı söylenebilir. Ayrıca, devingen karakterlerin geliştirilmesinin, yapıtın ilgi çekiciliğini artıracığı söylenebilir.

Yan Kişiler:

Cenk: Melis'in kardeşidir. Oyun oynamayı seven, meraklı, cesur ve zeki bir çocuktur. Durağan ve kapalı bir kişidir.

Seyfi Bey: Emre ve Cemre'nin dedesidir. Kitap okumayı çok sevmektedir. Torunları ile iletişimi sağlıklıdır. Durağan ve kapalı bir kişidir.

Oytun Efendi: Sitenin bekçisidir. Sitede yaşayanların beklentileri karşısında yorulmaktadır. Çocukların olay çıkarmasından, sitede sorun çıkmasından korkmaktadır. Durağan ve kapalı bir kişidir.

Bahçivan: Sitenin bahçivanıdır. Sitede yaşayanların isteklerini yerine getirip sorun çıkmadan işini yapmaya çalışmaktadır. Çalışkan bir kişiliğe sahiptir. Durağan ve kapalı bir kişidir.

Müdür Bey: Emrelerin okulunda müdürlük yapmaktadır. Çocukların beslenmesine, eğitimine önem vermektedir. Dürüst, disiplinli bir kişiliğe sahiptir. Durağan ve kapalı bir kişidir.

4.21.2.4. Dil ve Anlatım

“Hazine Avı” adlı yapıt incelendiğinde sade bir dil kullanıldığı görülmektedir. Genel olarak kısa ve yalın tümcelere yer verildiği belirlenmiştir.

Yapıtın başından sonuna değin deyimlere rastlanmaktadır: “kulak kabartmak” (s.29), “karnı zil çalmak” (s.76), “surat asmak” (s.97), “kafa yormak” (s.108), “soğuk terler dökmek” (s.148) yapıtta yer alan deyimlerden bazılarıdır.

Söz varlığı öğelerinden olan ikilemelerden de sıklıkla yararlanılmıştır. Yapıtta yer alan ikilemelerden bazıları şunlardır: “koşa koşa” (s.28), “lego mego” (s.81), “çim çiçek” (s.119), “burun buruna” (s.159).

Yapıt incelendiğinde en sık karşılaşılan söz varlığı öğelerinin deyim ve ikilemeler olduğu belirlenmiştir.

Deyim	Atasözü	İkileme
129	0	110

Tablo 63. (Hazine Avı, Söz Varlığı Ögelerinin Sıklığı)

Yapıtta ortaokul dönemi okuruna uygun sade bir dil kullanılmıştır. Ayrıca çocukların, anlamını bağlamdan kestirip öğrenebilecekleri yeni sözcükler de kullanılmıştır. Fıskiye, site, villa, spre, yağız, böbürlenmek, midilli, kotarmak, kerata, lego, labirent gibi sözcükler bu duruma örnek gösterilebilir.

Yapıtın genel anlamda çocukta dil zevki uyandıracak bir anlatım ile oluşturulduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra, yapıtta anlatım bozukluğu ve yazım yanlışlıkları da yapılmıştır. Bunlar aşağıda belirtilmiştir:

“Cemre, ‘Uff... kes şunu!’ diyerek onu dalıp gittiği hayal aleminden bir anda çıkıverdi” (s.107). Bu tümcede anlamın tam olarak sağlanması için ‘çıkıverdi’ sözcüğünün çıkarıverdi biçiminde düzeltilmesi gerekmektedir.

“O böyle söylene dursun, Emre’nin aklına bir fikir gelmişti” (s.119). Bu tümcede ise ‘söylene dursun’ sözcüğünün, birleşik eylem olduğu için bitişik yazılması gerekmektedir.

“‘Ne yapmaya çalışıyor bunlar?’ dedi Melis.

Cenk omzunu silkti: ‘Amaan saklambaç falan oynuyorlardır’ (s.157). Bu tümcede konuşan kişi Ozan olmasına karşın Cenk olarak yazılmış. Okurda kafa karışıklığına neden olmaması için düzeltilmesi gerekmektedir.

“Ab lasının bu soruna yanıt olarak Cenk hayır anlamında başını salladı” (s.165). Bu tümcede de bir yazım yanlışlığı yapılmıştır. ‘Soruna’ sözcüğü, sorusuna biçiminde düzeltilmelidir.

“Herhalde başka bir gezene gitmek istesem sizin şu korunaklı sitenize girmekten daha kolay olurdu” (s.173-174). Bu tümcedeki ‘gezene’ sözcüğünün, gezegene biçiminde düzeltilmesi gerekmektedir.

Yapıt, üçüncü ağızdan anlatım ile okura aktarılmıştır.

“Asansör üçüncü katta durunca bir an kalbi pıt pıt atmaya başladı” (s.48).

4.21.2.5. İleti

Yapıtta arkadaşlık, işbirliği, eğitim, beslenme, kitap okumanın önemi, oyunların önemi, doğa sevgisi kavramları ile ilgili iletilere yer verilmiştir.

Yapıtın ana iletisi ise şudur: Olayların içyüzü görünenden farklı olabilir.

Yapıtta yer alan yan iletiler ise şöyledir:

Anne-babaların çocuklara, ders çalışmaları ve kitap okumaları gerektiği konusunda ısrarcı olmaları onlarda bıkkınlık duygusu uyandırabilir.

Kişi, doğaya saygı duyduğu sürece ondan türlü biçimde yararlanabilir.

Televizyonun gereğinden fazla kullanımı; kişilerde uyuşukluğa, tembelliğe neden olur.

Yapay olan çevresel düzenlemeler, doğal güzelliklerin yerini tutamaz.

Sürekli olarak bilgisayar oyunları ile zamanını geçiren çocukların zihinsel gelişimleri olumsuz yönde etkilenir.

Düzenli ve sağlıklı beslenme, çocukların gelişimi için çok önemlidir.

Medeniyet demek, yüksek binalar oluşturmak değildir.

Kitap okuma alışkanlığı gelişmiş çocuklar, güçlükleri aşmada akıl yolunu kullanır.

Kitap okuma alışkanlığı edinmiş çocukların iletişim becerileri de gelişkindir.

Anne-babalar, çocukların eğitimi ile ilgili yalnızca sınavlara odaklanmamalıdır.

Anne-babalar, okuma alışkanlığı konusunda çocuklarına örnek olmalıdır.

Moda, kişiye göre değişir. Tek bir beğeniye herkesin uyması beklenmemelidir.

Dedeler ve nineler, çocukların gelişiminde anne-babalar gibi etkilidir.

Birini dinlerken telefonla ilgilenmek, karşımızdakine karşı saygısızlık olarak görülür.

Yeni tanıştığımız kişilere ve yeni gördüğümüz yerlere karşı önyargılı olmamalıyız.

Kişileri doğduğu şehirlere göre değil, karakterlerine göre değerlendirmeliyiz.

Kişiler, bir seçim konusunda anlaşmazlık yaşadığında oylama yaparak çözüm üretebilir.

Kişi, arkadaşlarının güvenini kaybetmemeli, arkadaşlarına her zaman değer vermelidir.

Öğrenciler, ilgi alanlarına giren dersleri ve konuları daha iyi dinler ve algılar.

Kişinin güçlükleri aşmadaki en büyük yardımcısı akıldır.

Çocuklar yaparak, yaşayarak öğrendiklerinden zevk alır.

Genel Değerlendirme: Koray Avcı Çakman'ın “Hazine Avı” adlı yapıtı, çocuk edebiyatının temel ilkeleri bağlamında 10-12 yaş aralığındaki çocuklar için önerilebilir.

4.22. TÜRKİYE’NİN KALBI ANKARA

Kitabın Yazarı: Koray Avcı Çakman

Resimleyen: Kıymet Ergöçen

Editör: Burhan Düzçay

Son Okuma: Irmak Ertaş

Kapak Tasarımı: Cemil Denizer

Grafik Uygulama: Nayime Serbest

Yayınevi: Tudem Yayınevi

Yayın Tarihi: Ekim 2019, 1. Baskı

Sayfa Sayısı: 110

4.22.1. Dış Yapı Özellikleri

4.22.1.1. Boyut

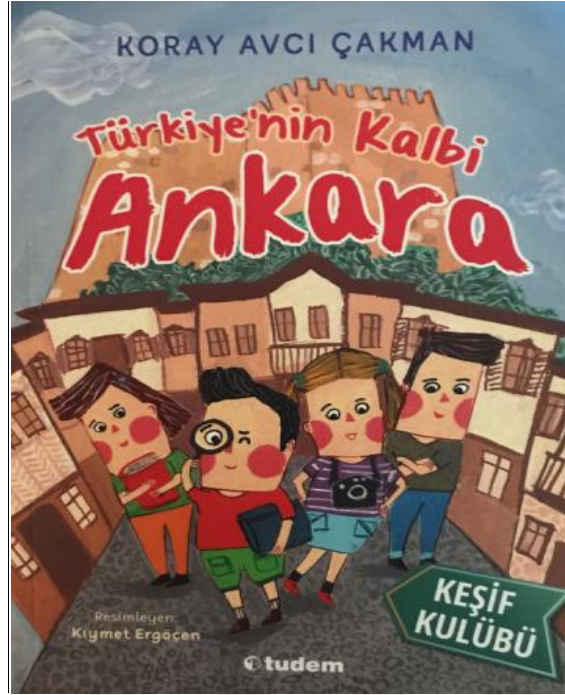
Kitap, 13,5 × 19,5 cm boyutlarındadır. Bu yönüyle ortaokul dönemi çocukların zorlanmadan taşıyabilecekleri büyüklüktedir. Ayrıca bu boyut, çocukların kitaplık oluşturmalarına ve kitaplık düzenlemelerine de uygun bir boyuttur.

4.22.1.2. Kâğıt

Kitapta kullanılan kâğıt açık sarı, mat ve dayanıklı kâğıttır. Kâğıdın mat olması, yazıların rahat okunması ve okurun gözünü yormaması açısından uygundur.

4.22.1.3. Kapak

Kitabın ön kapağında, renkli görsel ve yazılar bulunmaktadır. En üstte kitabın yazarının adı ve soyadı bulunmaktadır. Hemen altında yeşillikler üzerinde yükselen kale surları görülmektedir. Kale çiziminin önüne yazılmış biçimde ise yapıtın adı bulunmaktadır. Ayrıca sağ altta yapıtın bağlı olduğu dizinin adı yazmaktadır. ‘Keşif Kulübü’ ifadesinin yapıtın bağlı olduğu dizinin adı mı yoksa kitabın adında mı bulunduğu tam olarak anlaşılamamaktadır. Bu durumun, çocukların yapıtın adını tam olarak anlayamamalarına neden olabileceği düşünülmektedir. Ortada ise geleneksel mimari ile yapılmış iki katlı evler ve bu evlerin önünde dört çocuk resmi görülmektedir. Metnin içeriğinden bu çocukların Sudenaz, Efe, Duru ve Arda olduğu düşünülebilir. Sol altta resimleyeninin adı yer almaktadır. En altta, ortada ise yayınevinin logosu ve adı bulunmaktadır. Ön kapak resminin yapıtın içeriğiyle uyumlu olduğu söylenebilir.

Resim 128. (Türkiye'nin Kalbi Ankara, Ön Kapak)

Kitabın arka kapağında en üstte yapıtın bağlı olduğu dizinin adı yer almaktadır. Altında ise yapıtın adı olan Türkiye'nin Kalbi Ankara yazısı yer almaktadır.. Bunun altında yapıtın tanıtım yazısı bulunmaktadır. En altta ise yapıtın içerisinde bulunan bir resim yer almaktadır. Bu resimde Efe ve arkadaşları, orada bulunan gezi kfilesi ile birlikte Anıtkabir'deki Aslanlı Yol'da çizilmiştir. Sağ altta bulunan, yapıtın çizgi imi ve yanındaki denetim pulu bu resmin görünürlüğünü olumsuz yönde etkilemektedir. Sol altta ise yayınevinin genel ağ adresi ve sosyal medya adresleri bulunmaktadır.

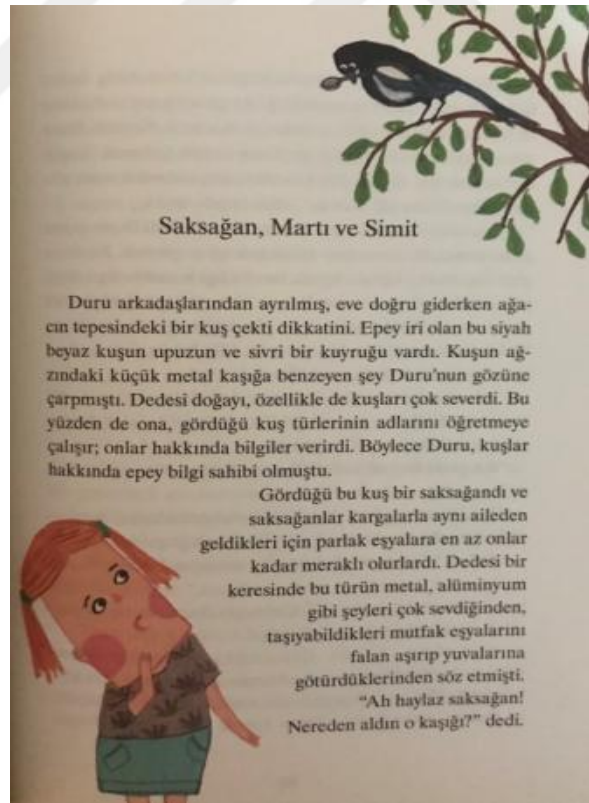
Resim 129. (Türkiye'nin Kalbi Ankara, Arka Kapak)

4.22.1.4. Sayfa Düzeni

“Türkiye'nin Kalbi Ankara” adlı yapıtta sayfa kenarlarında, harf, kelime, satır ve bölüm aralarında bırakılan boşluklar düzenli görülmektedir. Yeni bölümlere geçildiğinde bölüm başlıklarından önce sayfanın en üstünde boşluklar bırakılmıştır. Bölüm başlıklarının altında da belirli bir boşluk bırakılmıştır. Bu da okurun dikkatini çekmekte ve yeni bir bölüme veya olaya geçildiğini okuyucuya duyumsatmaktadır. Yazı karakteri Times News Roman ve 12 puntodur. Satır aralığı ise yapıtın seslendiği yaş dönemi olan 10-12 yaş için sık sayılabilir.

Resim 130. (Türkiye'nin Kalbi Ankara, s.37)

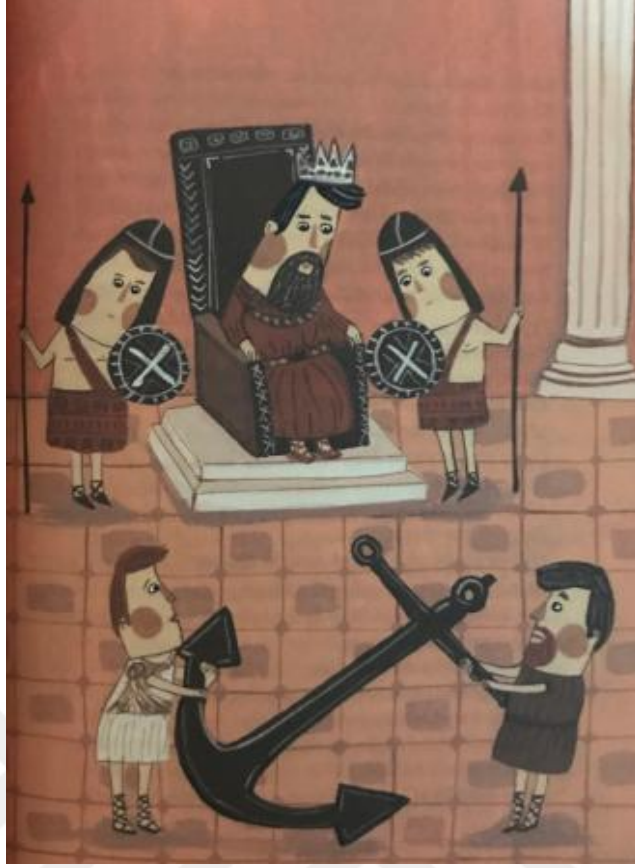
Resim 131. (Türkiye'nin Kalbi Ankara, s.49)

4.22.1.5. Resimler

Yapıttaki resimlemeler Kıymet Ergöçen tarafından yapılmıştır. Yapıttaki resimler bir fotoğraf gerçekliğiyle oluşturulmamış, çizerim yorumu katılmıştır. Bu nedenle özgün olarak değerlendirilebilir. Çocuğun ilgisini çekebilecek niteliktedir. Bu resimler, metinde anlatılanların çocuğun belleğinde canlandırılmasına katkı sağlamaktadır. Yapıttaki resimler, çocuk gerçekliğine göre çizilmiştir. Kişiler ve nesneler çocuklara sevimli gelebilecek biçimde çizilmiştir. İnsan resimleri çocuklara çok farklı gelebilecek, onları eğlendirebilecek bir üsluba sahiptir. Aynı sayfada bulunan yazı ve resimler birbirlerinin görünürlüğünü olumsuz yönde etkilememektedir. Ayrıca resimler türlü renklerle çizilmiş ve daha dikkat çekici duruma getirilmiştir.

Resim 132. (Türkiye'nin Kalbi Ankara, s.22)

Resim 133. (Türkiye'nin Kalbi Ankara, s.29)

4.22.2. İç Yapı Özellikleri

4.22.2.1. Konu

Yapıtta, Efe adlı bir çocuğun otobüste düşürülen bir dosyayı bulması ve arkadaşları ile birlikte bu dosyanın gizemini çözmesi anlatılmaktadır.

Sekiz bölümden oluşan yapıt, Eren adlı rehberin gezginlere Ankara Kalesi'nin tarihini anlatmasıyla başlar. Kurgu, Eren'in kuzeni Efe'nin otobüs yolculuğu ile devam eder. Efe, bir kişinin otobüsten inerken bir dosya düşürdüğünü görür ve hemen arkasından seslenir fakat sesini duyuramaz. Dosyanın sahibi otobüsten inince Efe de bir yol bulup sahibine ulaştırabilmek için dosyayı yanına alır. Evde dosyanın içeriğini incelediğinde sahibi ile ilgili merakı artar. Çünkü dosyadan yabancı harflerle oluşturulmuş yazılar, fotoğraflar, antik yapıt çizimleri ve bir buluşma notu çıkmıştır. Eren, tüm bunların ne anlama geldiğini merak etmesinin yanı sıra dosyanın sahibinin de dolandırıcı, hırsız ya da tarihi eser kaçakçısı olabileceğini düşünmeye başlar. Durumu arkadaşları olan Arda, Sudenaz ve Duru'ya da anlatır. Dört arkadaş dosyanın gizemini çözmek için Sudenazların komşusu olan Melih amcadan yardım almaya karar verirler. Melih amcanın yönlendirmeleri, Japonca

yazılı kâğıt, Sümerce yazılı tabletin çevirileri ve kitaplardan yaptıkları araştırmalar ile Bakırcı Engür adlı dükkâna ulaşırlar. Oradan aldıkları bilgi ile de yine Kaleiçi’nde bulunan kalaycı Bekir Usta’nın yanına giderler. Orada takma adı Cılız olan kişiye ulaşırlar. Dört arkadaş gerçekten de doğru kişiye ulaşmış, dosyanın sahibini bulmuştur. Ama dosyanın içindekilerin ne anlama geldiğini bulamamışlardır. Bunun için de bir suçlu olduğunu düşündükleri Cılız Bey’e ardı ardına sorular sormaya başlarlar. Sonunda gerçek ortaya çıkar. Cılız Bey; Japonca yazının eşine sürpriz yapmak için bulduğu bir yemek tarifi olduğunu, gizemli fotoğrafın gençlik yıllarına ait olduğunu ve bir tiyatro sahnesinde çekildiğini, çivi yazısı ile oluşturulmuş Sümer tabletinin ise torununa vermek için dosyaya koyduğunu, seramik fotoğraflarını ise oğlunun dükkânı için bulduğunu söyledi. Cılız Bey, son olarak tüm bunları neden bir dosyada birleştirdiğini de açıkladı. Eşinin çok titiz olduğunu ve temizlik yaparken çalışma masasında bulduğu tüm eşyaları ve kâğıtları kaldırıp yerlerini değiştirdiğini, belgeleri bu durumdan korumak için eşinden önce davranıp hepsini bir dosyaya koyup yanına aldığını anlattı. Her şeyi öğrenen dört arkadaş Cılız amca ile biraz daha sohbet ettikten sonra kalaycıdan ayrılırlar. Evlerine dönerken dört arkadaş -özellikle Efe- olayların içyüzünün hiç de kestirdikleri gibi olmadığını düşünürler.

Yapıtta anlatılan olaylar ile; önyargı, arkadaşlık, okuyup araştırmak, müze gezileri, el sanatları ve kardeş sevgisi vurgulanır.

Çatışmalar: Yapıt çeşitli çatışmalar üzerine kurgulanmıştır.

Kişi-Kişi Çatışması: Duru ve Efe arasında yaşanan tartışma, kişi-kişi çatışmasına örnek olarak gösterilebilir.

“‘Lüp lüp indirince onca keki mideye, iyice gitti senin aklın!’

‘Off! Sus da dinle kızım.’

‘Kızım deme bana!’

‘Sen de dinle o zaman.’” (s.37-38).

Kişinin Kendisiyle Olan Çatışması: Aşağıdaki bölümde yapıtın başkışilerinden olan Efe’nin içsel konuşmalarına yer verilmiştir. Bu bölüm, kişinin kendisiyle olan çatışmasına örnektir.

“Poz veren gençlere uzun uzun baktı. Yoksa bunlar banka soyguncusu falan mıydı? Belki de tarihi eser kaçakçısıydılar. ‘Tabii ya, bunlar da yeni kaçırmayı planladıkları tarihi eserler olmalı,’ diye mırıldandı” (s.15).

Kişi-Toplum Çatışması: Yapıt içerisinde kişi-toplum çatışmasına rastlanmamıştır.

Kişi-Doğa Çatışması: Kişinin doğanın zorlukları ile mücadele ettiği durumlara aşağıdaki alıntı örnek olarak gösterilebilir.

“Okulun bekçisi de her kış mevsiminin başında olduğu gibi yine kara kara düşünüyordu. Kış demek onun için daha çok iş demektir. Müdür bey, çocuklar kaymasın diye yine ona bahçedeki karları küretip dururdu” (s.98).

Kişi-Kişi Çatışması	Kişinin Kendisiyle Olan Çatışması	Kişi-Toplum Çatışması	Kişi-Doğa Çatışması
16	3	0	1

Tablo 64. (Türkiye’nin Kalbi Ankara, Çatışma Türlerinin Sıklığı)

Görüldüğü gibi eser, çeşitli çatışmalar üzerine kurgulanmıştır. Yapıtta en fazla yer alan çatışma türü kişi-kişi çatışmasıdır. Konunun yapılandırılışını zayıflatan durumlarla genel olarak karşılaşılmasıdır. Abartılmış merak, aşırı duygusallık gibi olumsuzluklara yer verilmemiştir.

Yapıtta merak duygusu, Efe’nin bulduğu dosya üzerinden devindirilmiştir. Dosyanın içinden çıkanlar okuyucunun merak duygusunu artırmıştır.

“İçinden birtakım evraklar çıkmıştı çıkmasına da, bunlar hiç de onun düşündüğü gibi değildi” (s.14).

“İşte sizin kâğıdın tercümesi...”

Çocuklar önce, tabaktaki ne olduğunu anlayamadıkları küçük yeşil şeylere, sonra da birbirlerine baktılar. Suskunluğu Duru bozdu. ‘Şaka mı bu?’” (s.92).

“Cılız Bey, çocukların günlerdir peşinde koştuğu soruların yanıtlarını vermek üzereydi” (s.106).

4.22.2.2. İzlek

Yapıtın izleği önyargıdır.

Yapıtta, Efe adlı kişi bulduğu bir dosyanın içinden çıkanlardan sonra arkadaşları ile birlikte dosyanın sahibine ulaşmaya çalışır. Bu süreçte de dosyanın sahibi olan kişinin dolandırıcı ya da tarihi eser kaçakçısı olan bir suçlu olduğunu düşünürler. Dosyanın sahibi olan Cılız Bey'e ulaştıklarında ise düşündüklerinin doğru olmadığını ve yanlış olduklarını anlarlar.

Yapıtın izleği, konu ile uyumludur ve okurun anlama düzeyine uygun olarak verilmiştir. İzleğin çocukların, okuyup araştırmayı seven ve önyargısız bireyler olmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

4.22.2.3. Kahramanlar

Başkişiler:

Efe: Yapıtın başkişilerindendir. Otobüste düşürülen bir dosyayı almış ve sahibine ulaştırmaya çalışmıştır. Meraklı ve şüphecidir. Yemek yemeyi, sinemaya gitmeyi ve bilgisayarda oyun oynamayı çok sevmektedir.

Sudenaz: Efe'nin okuldan arkadaşısıdır. Kitap okumayı ve araştırma yapmayı çok sevmektedir. Bilgili ve saygılı bir kişiliğe sahiptir.

Duru: Efe ve Sudenaz'ın sınıf arkadaşısıdır. Hayvanseverdir. Dedesi ile zaman geçirmeyi çok sevmektedir. Sevgi dolu, saygılı bir kişiliğe sahiptir.

Arda: Sudenaz ve Duru gibi Efe'nin okuldan arkadaşısıdır. Sorumlu, araştırmacı ve güvenilir bir kişiliğe sahiptir.

Efe	Sudenaz	Duru	Arda
Durağan	Durağan	Durağan	Durağan
Kapalı	Açık	Kapalı	Kapalı

Tablo 65. (Türkiye'nin Kalbi Ankara, Başkişilerin Karakter Özellikleri)

Tabloda gösterildiği gibi yapıtta dört başkişi vardır. Bu başkişiler incelendiğinde, tamamının durağan olduğu görülmektedir. Ayrıca, yapıtın kahramanlarından birinin açık olarak geliştirildiği belirlenmiştir. Diğerlerinin ise kapalı karakterler olduğu tespit edilmiştir.

Yan Kişiler:

Melih amca: Sudenaz'ın komşusudur. Sıcakkanlı, içten ve bilgili bir kişiliğe sahiptir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Eren: Efe'nin kuzenidir. Ankara'da rehberlik yapmaktadır. Düzenli ve bilgili bir kişiliğe sahiptir. Kapalı ve durağan bir karakterdir.

Cılız Bey: Dosyanın sahibi olan kişidir. Çocukları seven, anlayışlı, bilgili bir kişiliğe sahiptir. Durağan ve açık bir karakterdir.

Bakırcı Engür Usta: Kaleiçi'nde bakırcılık yapmaktadır. Yardımsever ve çalışkan bir kişiliğe sahiptir. Durağan ve kapalı karakterdir.

Kalaycı Bekir Usta: Kaleiçi'nde kalaycılık yapmaktadır. Yardımsever ve çalışkan bir kişiliğe sahiptir. Durağan ve kapalı karakterdir.

Fındık: Sudenaz'ın komşusu olan Melih amcanın evinde çalışan yardımcı kadındır. Çok güzel yemekler yapmaktadır. Becerikli, içten bir kişiliğe sahiptir. Durağan ve açık bir karakterdir.

Busenaz: Sudenaz'ın üniversite sınavına hazırlanan ablasıdır. Edebiyatı, okumayı sevmektedir. Sevgi dolu, umutlu bir kişiliğe sahiptir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Duru'nun dedesi: Duru'nun yaşamında etkili olan kişilerdendir. Hayvansever, umutlu, iyimser, bilgili bir kişiliğe sahiptir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Melda: Arda'nın kardeşidir. Okula yeni başlamıştır ve yeni öğrenmeye başladığı harflerle okumaya çok isteklidir. Masalları çok sevmektedir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

4.22.2.4. Dil ve Anlatım

“Türkiye'nin Kalbi Ankara” adlı yapıt incelendiğinde genel olarak kısa ve yalın tümcelere yer verildiği görülmektedir. Yapıt, ortaokul öğrencilerine uygun olarak açık ve akıcı bir anlatım ile oluşturulmuştur.

Yapıtın başından sonuna değin deyimlere rastlanmaktadır: “ağız açmak” (s.20), “içinden geçirmek” (s.34), “aklına gelmek” (s.56), “gözü gibi bakmak” (s.67), “yola koyulmak” (s.77), “samanlıkta iğne aramak” (s.82), “yüzünü buruşturmak” (s.99), “ağız açık kalmak” (s.106) yapıtta yer alan deyimlerdendir.

Söz varlığı öğelerinden olan ikilemelerden de sıklıkla yararlanılmıştır: “apar topar” (s.11), “parça parça” (s.34), “deste deste” (s.46) “didik didik” (s.67), “kıkır

kıkır” (s.76), “fis fis” (s.85), “mışıl mışıl” (s.95), “ıvır zıvır” (s.109) yapıtta yer alan ikilemelerdendir.

Deyim ve ikilemelerin yanı sıra metinde bir de atasözü kullanılmıştır: “Söz uçar, yazı kalır” (s.65).

Yapıt incelendiğinde en sık karşılaşılan söz varlığı ögelerinin deyim ve ikilemeler olduğu belirlenmiştir.

Deyim	Atasözü	İkileme
115	1	104

Tablo 66. (Türkiye’nin Kalbi Ankara, Söz Varlığı Ögelerinin Sıklığı)

Ortaokul dönemi okuruna uygun duru bir dil kullanılmıştır. Bunun yanında çocukların, anlamını bağlamdan kestirip öğrenebilecekleri sözcükler de kullanılmıştır. Kafiye, burç, sütun, opera, yaygara, vurdumduymaz, yazıt, replik, efekt, büyüteç, cumba, gücenmek, büfe, kurs gibi sözcükler bu duruma örnek gösterilebilir.

Yapıtta genel olarak yabancı kökenli sözcükler yeğlenmemiştir. Ancak yerlerine kullanılacak Türkçe karşılıkları olmasına rağmen bazı yabancı kökenli sözcük ve sözcük gruplarına da yer verilmiştir. Örneğin; Sayfa 9’da geçen “restorasyon” sözcüğü yerine yenileme sözcüğü kullanılabilirdi. 12. sayfada yer alan şahit sözcüğü yerine tanık, cevap sözcüğü yerine ise yanıt sözcüğünü kullanılabilirdi. Seans (s.13) sözcüğü yerine gösterim, amfora (s.15) sözcüğü yerine testi, تنها (s.18) sözcüğü yerine ıssız, evrak (s.20) sözcüğü yerine belge, lâhit (s.44) sözcüğü yerine gömüt, arkeolog (s.85) sözcüğü yerine ise kazı bilimci sözcüklerinin kullanılması çocuklara Türkçenin anlatım olanaklarının ve sözcük üretme gücünün duyumsatılması açısından daha doğru olacağı düşünülmektedir.

Tüm bunların yanı sıra yapıtta yazım yanlışlığı ve anlatım bozukluğu da yapılmıştır. Bunlar aşağıda belirtilmiştir.

“Bizim şu dosya, iyice gizemli bir hale geldi” (s.67). Bu tümcedeki hale sözcüğünün hâle biçiminde yazılması gerekmektedir.

“Üşenmedi bu nefis tatlıyı çabucak yapıverdi” (s.92). Bu tümcede ise gereksiz sözcük kullanımından kaynaklı bir anlatım bozukluğu vardır. Yapmak eylemi ile birlikte kullanılıp birleşik eylem oluşturan –ivermek zaten tezlik anlamı

katmışken bir de çabucak sözcüğünün kullanılması gereksiz bir kullanımdır. Çabucak sözcüğünün veya –ivermek eyleminin tümceden çıkarılması gerekmektedir.

4.22.2.5. İleti

Yapıtın ana iletisi şudur: Önyargılı olmamalıyız çünkü kişiler ve olaylar göründüklerinden farklı olabilir.

Yapıtta yer alan yan iletiler ise şöyledir:

Çocuklar, genelde kendilerine yarar sağlayacak eylemlerde bulunmak ister.

Yeni tanıdığımız kişiler hakkında hemen yargıda bulunmamalıyız.

Çocuklar gizemli görünen olayları aydınlatmayı çok sevmektedir.

Çocuklar sürükleyici kurguya sahip yapıtları okumak istemektedir.

Çocuklar eğlenebilecekleri, heyecanlı filmler izlemek istemektedir.

Kişiler, yaşadıkları yerin tarihi ve doğal güzelliklerini tanımaktan zevk almaktadır.

Kişiler, yaşadıkları yerin geçmişini öğrendiklerinde çevrelerine karşı daha duyarlı olurlar.

Aile büyüklerinin doğaya ve hayvanlara karşı olan tutumu çocukların bu konudaki tutumlarını etkiler.

Çocukların kişilik gelişimlerinde anne-babalar gibi dedeler ve nineler de etkilidir.

Sorunları çözmede bilgi birikimi ve akıl yürütme etkilidir.

Tükenme tehlikesi bulunan bitki ve hayvan türleri, yapılacak çalışmalar ile kurtarılabilir.

Beslenmesi ve uykusu düzenli olmayan öğrenciler, dersleri dinlemekte ve anlamakta zorlanmaktadır.

Herhangi bir konuda konuşacağımız bir kişinin yanına gittiğimizde, görgü kurallarına uygun olarak önce hâlini, nasıl olduğunu sormalıyız.

Hayvan sevgisine sahip olan çocuklar; çevrelerine karşı duyarlı, insanlara karşı da sevgili ve saygılı olurlar.

Ödünç aldığımız herhangi bir şeyi önceden belirlediğimiz zamanda sahibine geri vermeliyiz.

Çocuklar gezdikleri müze, ören yerleri vb. alanlarda oraları anımsatacak eşyalar almayı sevmektedir.

Genel Değerlendirme: Koray Avcı Çakman'ın “Türkiye'nin Kalbi Ankara” adlı yapıtı çocuk edebiyatının temel ilkeleri bağlamında 10-12 yaş aralığındaki çocuklar için önerilebilir.

4.23. NASRETTİN HOCA'NIN SÜRPRİZ MİSAFİRİ

Kitabın yazarı: Koray Avcı Çakman

Resimleyen: Canan Barış

Yayına hazırlayan: Bahar Ulukan

Kapak tasarımı: Onur Erbay

Grafik uygulama: Havva Alp

Yayınevi: Doğan Egmont Yayıncılık

Yayın tarihi: 2018

Sayfa sayısı: 124

4.23.1. Dış Yapı Özellikleri

4.23.1.1. Boyut

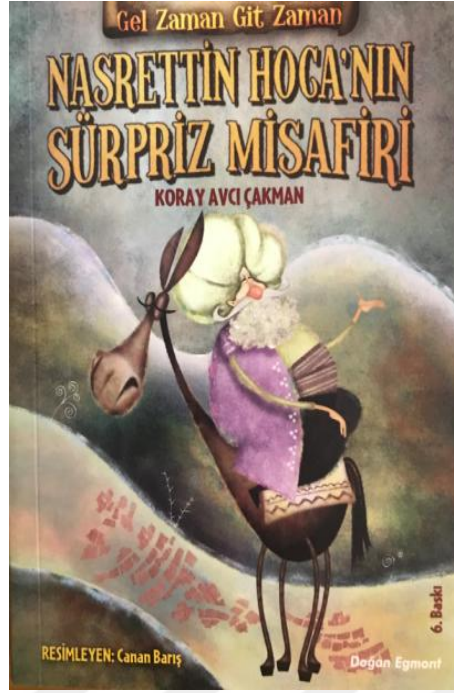
Kitap, 13,5 × 18 cm boyutlarındadır. Bu yönüyle ortaokul dönemi çocuklarının zorlanmadan taşıyabilecekleri büyüklüktedir. Ayrıca bu boyut, çocukların kitaplık oluşturmalarına ve kitaplık düzenlemelerine de uygun bir boyuttur.

4.23.1.2. Kâğıt

Kitapta kullanılan kâğıt açık sarı, mat ve dayanıklı kâğıttır. Kâğıdın mat olması, yazıların rahat okunması ve okurun gözünü yormaması açısından önemlidir. Kâğıdın dayanıklı ve kalın olması ise sayfaların çevrilmesi sırasında kolaylık sağlamaktadır.

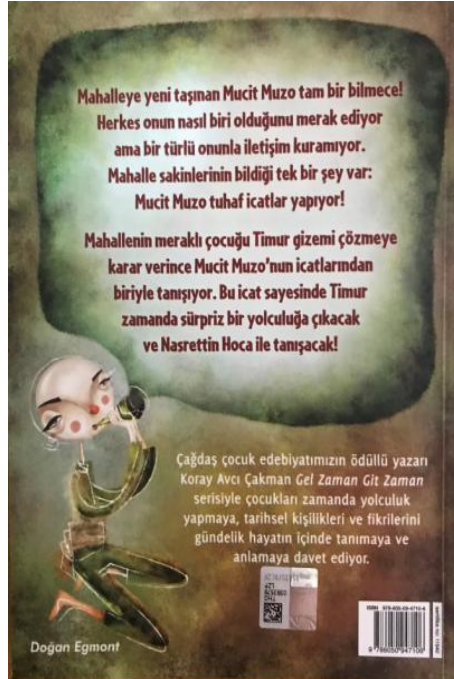
4.23.1.3. Kapak

Kitabın ön kapağında, en üstte kitabın bağlı olduğu dizinin adı yazmaktadır. Hemen altında daha büyük boyutta kitabın adı bulunmaktadır. Onun da altında ise yazarın adı yazmaktadır. Yazıların altında bir eşek ve bu eşeğin üzerine ters binmiş olan ak sakallı, kavuklu ve cüppeli yaşlı bir adam görülmektedir. İçerikten yola çıkılarak bu çizimdekilerin, Nasrettin Hoca ve onun eşeği Bozoğlan olduğu söylenebilir. Bu çizimlerin altında, solda resimleyen kişinin adı; sağ en altta ise yayınevinin adı yer almaktadır. Ön kapakta kullanılan çizimlerin metnin içeriği ile uyumlu olduğu söylenebilir.

Resim 134. (Nasrettin Hoca'nın Sürpriz Misafiri, Ön Kapak)

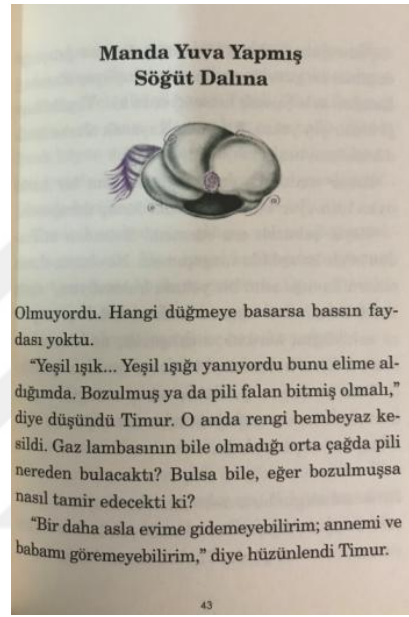
Kitabın arka kapağında, üstte yapıtın içeriği ile ilgili bilgiler verilip merak uyandırılmaya çalışılmıştır. Hemen altında ise kitap hakkında kısa bir tanıtım yazısı daha bulunmaktadır. Bu yazının altında bandrol bulunurken solunda ise düdük çalan bir çocuk çizimi yer almaktadır Sol en altta yayınevinin adı, sağ en altta ise barkod bulunmaktadır.

Resim 135. (Nasrettin Hoca'nın Sürpriz Misafiri, Arka Kapak)

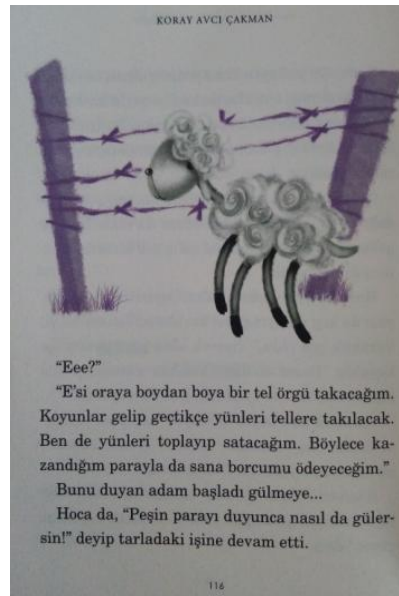
4.23.1.4. Sayfa Düzeni

“Nasrettin Hoca’nın Sürpriz Misafiri” adlı yapıtta sayfa kenarlarında, sözcük ve satır aralarında bırakılan boşluklar düzenli görülmektedir. Yazı karakteri Times New Roman, yazı boyutu ise 12 puntodur. Satır aralığı ise ortaokul dönemi çocuklar için uygundur. Her yeni bölüm başlarken sayfanın üst bölümünde boşluklar bırakılmıştır. Ayrıca bölüm başlıklarının altında o dönemde başlık olarak kullanılan kavuk çizilmiştir. Tüm bunlar okurun dikkatini çekip okuyucuya yeni bir bölüme geçildiğini duyumsatmaktadır.

Resim 136. (Nasrettin Hoca’nın Sürpriz Misafiri, s.43)

Bunun yanında kitabın sol sayfalarında en üstte yazarın adı, sağ sayfalarda ise en üstte yapıtın adı yer almaktadır.

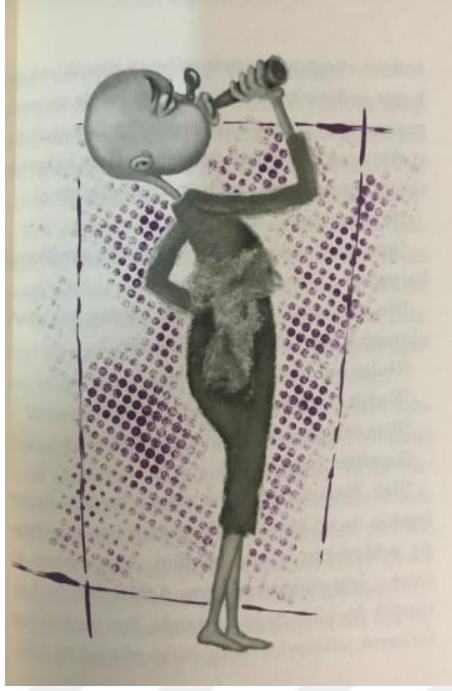
Resim 137. (Nasrettin Hoca'nın Sürpriz Misafiri, s.116)

Resim 138. (Nasrettin Hoca'nın Sürpriz Misafiri, s.41)

4.23.1.5. Resimler

Yapıttaki resimlemeler Canan Barış tarafından yapılmıştır. Yapıttaki resimler fotoğraf gerçekliğiyle değil, resimleyen yorumu katılarak çizilmiştir. Ayrıca resimlerde kullanılan eşyalar, olayların geçtiği dönem olan Nasrettin Hoca dönemine uygundur. Çizimlerdeki giysilerin de eldeki verilere göre o dönemde yaşayan Türklerin giyim kültürüne uygun olduğu söylenebilir. Bunun yanında resimlerde, kurguda geçen ve günümüzde de sıkça anlatılan Nasrettin Hoca fıkralarındaki olaylar çizilmiştir. Bu yolla anlatılanlar çocuğun zihninde canlandırıldığı gibi kültürümüzde önemli yer tutan ve türlü öğütler içeren güldürü fıkraları da vurgulanmıştır. Örneğin; aşağıdaki resimde, 'Parayı Veren Düdüğü Çalar!' adlı fıkradan esinlenilerek düdük çalan çocuk çizilmiştir. Bu çizimin çocuklar için ilgi çekici, eğlendirici olacağı söylenebilir.

Resim 139. (Nasrettin Hoca'nın Sürpriz Misafiri, s.57)

Aşağıda yer alan resimler ise günümüzde de anlatılmaya devam eden 'Ya Tutarsa' ve 'Kazan Doğurdu' fıkralarındaki olayları anlatan çizimlerdir. Bize umutlu ve dürüst olmaya dair iletiler veren bu fıkraların, resimler ile desteklenmesi çocuğun anlatılanları belleğinde canlandırmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Resim 140. (Nasrettin Hoca'nın Sürpriz Misafiri, s.95)

Resim 141. (Nasrettin Hoca'nın Sürpriz Misafiri, s.113)

Tüm bu resimler çocuk gerçekliğine uygun olarak çizilmiştir. Resimler, çocukları düşündürebilecek ve onların ilgisini çekebilecek niteliktedir. Bunun yanında yapıttaki resimlerin çocukları eğlendirip güldürebileceği de söylenebilir.

4.23.2. İç Yapı Özellikleri

4.23.2.1. Konu

Yapıtta, Timur adlı çocuğun zamanda yaptığı yolculuk ile Nasrettin Hoca döneminin Akşehir'inde başından geçen serüvenler anlatılır.

Nasrettin Hoca hakkında verilen bilgiden sonra başlayan yapıt, yedi bölümden oluşmaktadır. Olayların başkişisi Timur, evde sıkılıp dışarı çıktığı bir gün tüm mahallelinin kim olduğunu ve evinde neler yaptığını merak ettiği Mucit Muzo'nun çalışma alanına girer. Mucit Muzo'nun çeşitli araç-gereçler ürettiği bu alanda Timur'un dikkatini bir şey çeker: kumanda! Bu kumanda Mucit Muzo'nun epeydir üzerinde çalıştığı ve zamanda yolculuk için tasarladığı düzeneğin kumandasıdır. Timur, tüm bunlardan habersiz kumandayı kurcalarken türlü sesler duyar ve başı dönmeye başlar.

Timur, uyandığında kendisini bir eşekle birlikte ahırda bulur. Sonrasında tanıştığı ev sahiplerinden de anlaşılır ki Timur, bir zaman makinesi düzeneğinin kumandasını kurcalamıştır ve Nasrettin Hoca dönemine yolculuk etmiştir. Burada

konukseverliği, yardımseverliği, doğaya ve hayvana duyulan saygıyı öğrenen Timur, bir yandan da hep kumandayı çalıştırıp geldiği çağa, ailesinin yanına geri dönmeye çalışmaktadır. Timur, Nasrettin Hoca'nın yanında kaldığı süre boyunca ondan yaşamına ışık tutacak birçok öğüt alır ve kendi çağına kadar anlatılagelmiş birçok Nasrettin Hoca fikrasındaki olaylara tanıklık eder. Bunun yanında karamsarlığa kapıldığında kumandayı çalıştırıp kendi dönemine dönme umudunu yitirse de hiçbir zaman tamamen ümidini kesmez. Beklemediği bir anda da Mucit Muzo ortaya çıkar ve Timur'la birlikte kendi zamanlarına geri dönerler.

Yapıtta anlatılan olaylarla Nasrettin Hoca'nın hazırcevaplığı, kılavuzunu akıl olarak belirleyişi, her zaman umutlu oluşu anlatılır. Konukseverlik, umut, dürüstlük, çalışkanlık, güçlükleri aşmada aklın üstünlüğü gibi kavramlar vurgulanır.

Çatışmalar: Yapıt, çeşitli çatışmalar üzerine kurgulanmıştır.

Kişi-Kişi Çatışması: Mucit Muzo ile Hıdır arasında geçen aşağıdaki konuşma, kişi-kişi çatışmasına örnek olarak gösterilebilir.

“‘Bırak şimdi bende ne aradığını. Arkadaşını görmek istiyorsan bunun nereden geldiğini söyle.’

‘Söylemezsem ne olurmuş?’ diye sordu Hıdır diklenerek. ‘Elini kolunu sallayarak evime girip bir de bana emir mi veriyorsun sen?’”(s.109-110).

Kişinin Kendisiyle Olan Çatışmalar: Yapıtın başkişisi Timur'un kendi çağına dönmek için uğraşırken yaşadığı içsel konuşmalar, kişinin kendisiyle olan çatışmasına örnektir.

“İşte eski püskü de olsa bir telefon vardı yanında. Anne babasını arayıp gelmelerini, onu almalarını isteyebilirdi. Sahi nereden alacaklardı onu? Hem gelseler bile ona kızıp duracaklardı. ‘İyisi mi arkadaşım Cenk'i arayayım,’ diye düşündü Timur, sıkıntıyla”(s.27).

Kişi-Toplum Çatışması: Kişi-toplum çatışmasına örnek olarak aşağıdaki konuşmalar örnek gösterilebilir:

“Her kafadan ayrı bir ses çıkıyordu. Kimi ‘Ah hocam, avlunun kapısına niye asma kilit takmadın?’ diye soruyor; kimi ‘Vah hocam, kapıyı neden demirden yapmadın?’ diyordu. Kimi ‘pencereyi neden açık bıraktın?’, kimi de ‘Hiç mi sese uyanmadın?’ diye soruyordu.

Hoca sonunda dayanamadı.

‘Eee yeter ama üstüme geldiğiniz! Tüm suç ev sahibinin mi? Bu hırsızın hiç mi suçu yok a komşular!’ diye çıkıştı”(s.64).

Kişi-Doğa Çatışması: Kişinin doğanın ve doğadaki canlıların güçlükleri ile mücadele ettiği durumlara aşağıdaki bölüm örnek olarak gösterilebilir.

“Göle doğru şu tepeden öyle bir hızla koşuyordu ki, eyvah dedim kendi kendime, göle varınca duramayacak bu! Göle girip ıslanacağız bu gidişle... Dur Bozoğlan, yavaşla Bozoğlan, diyorum ama ne fayda...” (s.99).

Kişi-Kişi Çatışması	Kişinin Kendisiyle Olan Çatışması	Kişi-Toplum Çatışması	Kişi-Doğa Çatışması
8	6	1	1

Tablo 67. (Nasrettin Hoca’nın Sürpriz Misafiri, Çatışma Türlerinin Sıklığı)

Yapıtta en fazla karşılaşılan çatışma türü kişi-kişi çatışmasıdır. Yapıtta konunun yapılandırılışını zayıflatan durumlarla karşılaşılmamıştır. Abartılmış merak, aşırı duygusallık, rastlantısallık gibi olumsuzluklara yer verilmemiştir.

Yapıtın genelinde, çocukların merak duygusunu devindirecek durumlara yer verilmiştir.

“Acaba çalışıyor muydu? Timur rasgele bir numara çevirdi.

Vorşşş...

Gorşş...

Vıykkk...

Vokkkk...”(s.23).

“Hoca koca bir tencere dolusu yoğurdu ve kepçeyi kaptığı gibi avluya çıktı, yürümeye başladı. Timur da ‘Ne yapacak acaba Hocam?’ diye meraklanarak peşine takıldı” (s.94).

Yapıt içerisinde okurun merakının giderilmediği bir durum da söz konusudur. Zamanda yolculuk yaparak geçmiş zamandan günümüze ulaşmış olan Hayrullah, Mucit Muzo ile dışarıdayken kaybolmuştur. Sonrasında ise Hayrullah bulunmadan yapıt son bulmuştur.

4.23.2.2. İzlek

Yapıtın izleği umuttur.

Romanın başkışisi Timur, zamanda yaptığı yolculuk sonucu kendini Nasrettin Hoca döneminde bulur. Burada Nasrettin Hoca'nın konuğu olur ve birçok deneyim kazanır. Timur, güzel zamanlar geçirip Nasrettin Hoca'yı çok sevse de kendi çağına dönmeye çalışır. Zaman zaman karamsarlığa kapılsa da umudunu hiçbir zaman yitirmeyen Timur, kendi zamanına dönmeyi başarır.

İzlek ile konu uyumludur. Yapıtın izleği, çocuğun anlama düzeyine uygun olarak verilmiştir. İzleğin çocukların; umutlu, konuksever, çalışkan bireyler olmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

4.23.2.3. Kahramanlar

Baş Kişiler:

Timur: Olayların başkışisi Timur, meraklı ve macerayı seven bir çocuktur. Yaşadığı ortama uyum sağlayabilen, güçlükleri aşmada akıl yolunu kullanan, mantıklı hareket eden bir kişidir.

Nasrettin Hoca: Toplum tarafından saygı duyulan, hazırcı, akıllı bir kişiliktir. Deneyimleri ve bilgisinin gereği olarak karşılaştığı güçlükleri akıl yoluyla aşabilir. Söyleyiş güzelliğine sahiptir. Güvenilir ve konukseverdir.

Timur	Nasrettin Hoca
Durağan	Durağan
Kapalı	Kapalı

Tablo 68. (Nasrettin Hoca'nın Sürpriz Misafiri, Başkışilerin Karakter Özellikleri)

Tabloda gösterildiği gibi yapıtta iki başkışi vardır. Bu başkışiler incelendiğinde, karakterlerin durağan ve kapalı olarak geliştirildiği belirlenmiştir. Bu durumun, çocukların kahramanla özdeşim kurmasını güçleştireceği söylenebilir.

Yan Kişiler:

Mucit Muzo: Timur ile aynı mahallede yaşamaktadır. Tüm mahallelinin merak ettiği gizemli kişidir. Evde yaptığı araç-gereçler ve farklı kişiliği ile merak konusu olmaktadır. Timur'un zamanda yolculuk yapmasına neden olan zaman

makinesi düzeneğini kuran kişidir. Meraklı, araştırmacı, çalışkan bir kişidir. Kapalı ve durağan bir karakter olarak verilmiştir.

Leyla teyze: Timur'un mahallesinde yaşayan ve meraklı olması ile tanınan kişidir. Özellikle Mucit Muzo'ya karşı büyük bir merak duymaktadır. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Nasrettin Hoca'nın eşi: Kurguda sevecen ve çalışkan olarak verilmiştir. Nasrettin Hoca ile olan konuşmaları Timur'u güldürüp eğlendirmektedir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Hıdır: Tembel ve güvenilmez bir kişidir. Çayırçimen köyünde yaşayan ve arkadaşı Hayrullah ile birlikte hırsızlık yapan kişidir. Nasrettin Hoca'nın evine de girmiş ve hırsızlık yapmıştır. Sonrasında ise Nasrettin Hoca'nın yönlendirmeleri ile dürüstlük yolunu seçmiş ve bir daha hırsızlık yapmamaya söz vermiştir. Kapalı ve devingen bir karakterdir.

Hayrullah: Tembel ve güvenilmez bir kişidir. Çayırçimen köyünde yaşayan ve arkadaşı Hıdır ile birlikte hırsızlık yapan kişidir. Timur'un zaman makinesi kumandasını da çalmıştır. Bu kumandayla zamanda yolculuk yapmış ve günümüze gelmiştir. Mucit Muzo ile birlikte evden dışarı çıktığında ise kaybolmuştur. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

4.23.2.4. Dil ve Anlatım

“Nasrettin Hoca'nın Sürpriz Misafiri” adlı yapıt incelendiğinde sade bir dil kullanıldığı görülmektedir. Genel olarak kısa ve yalın tümcelere yer verildiği belirlenmiştir.

Yapıtın başından sonuna değin deyimlere rastlanmaktadır: “gözü kararmak” (s.24), “kulak kabartmak” (s.64), “kulak asmak” (s.87), “aklından çıkmak” (s.101), “bozuntuya vermemek” (s.112) yapıtta yer alan deyimlerden bazılarıdır.

Söz varlığı öğelerinden olan ikilemelerden de sıklıkla yararlanılmıştır. Yapıtta yer alan ikilemelerden bazıları şunlardır: “çim çiçek” (s.18), “kara kara” (s.51), “tak tak” (s.72), “kepçe kepçe” (s.103).

Yapıtta atasözleri de kullanılmıştır. Örneğin, “Parayı veren düdüğü çalar”(s.56).

Yapıt incelendiğinde en sık karşılaşılan söz varlığı öğelerinin deyim ve ikilemeler olduğu belirlenmiştir.

Deyim	Atasözü	İkileme
100	3	94

Tablo 69. (Nasrettin Hoca'nın Sürpriz Misafiri, Söz Varlığı Öğelerinin Sıklığı)

Yapıtta ortaokul dönemi okuruna uygun sade bir dil kullanılmıştır. Ayrıca çocukların, anlamını bağlamdan kestirip öğrenebilecekleri yeni sözcükler de kullanılmıştır. Kavuk, kaftan, bet, mirasyedi, ambar, mucit, loş, komposto, çapa gibi sözcükler bu duruma örnek gösterilebilir.

Yapıtın genel anlamda çocukta dil zevki uyandıracak bir anlatım ile oluşturduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra, yapıtta anlatım bozukluğu, yazım yanlışlıkları da yapılmıştır. Bunlar aşağıda belirtilmiştir:

“Timur rasgele bir numara çevirdi” (s.23). Bu tümcedeki rasgele sözcüğü, ‘rastgele’ biçiminde olmalıydı.

“Boz eşeğin sırtına eğeri yerleştirip ‘Hanım, biz yola çıkıyoruz,’ dedi” (s.47). Bu tümcede ise ‘eyer’ sözcüğü yanlış kullanılmış, eğer biçiminde yazılmıştır.

“Vardıkları ormanın bitiminde karşılarına yıkık döküp bir kulübe çıktı” (s.67). Bu tümcede de yazım yanlışlığı yapılmıştır. Yanlış olan ‘yıkık döküp’ yazımının ‘yıkık dökük’ biçiminde düzeltilmesi gerekmektedir.

Yapıt, üçüncü ağızdan anlatım ile okura aktarılmıştır.

“Bunu duyan adam başladı gülmeye...” (s.116).

4.23.2.5. İleti

Yapıtta konukseverlik, yardımseverlik, hayvan sevgisi, cömertlik, aklın üstünlüğü kavramları ile ilgili iletilere yer verilmiştir.

Yapıtın ana iletisi ise şudur: Güçlükler karşısında umudumuzu yitirmemeliyiz.

Yapıtta yer alan yan iletiler ise şöyledir:

Öğrenciler, uygulamalı derslere, teorik derslerden daha fazla ilgi duyar.

Çocuklar yaparak, yaşayarak öğrendiklerinden zevk alır.

Kişi, her koşulda insanca davranmalıdır.

En büyük zenginlik, cömert olmaktır.

Sonucu olumsuz bitebilecek bir durum için önceden önlem alınmalıdır.

Kişi kendi yapması gereken işini başkasına yaptırırsa o işten olumlu sonuç alamaz.

Bir kişiye bir isteğimizi ısmarladığımızda, öncesinde onun ödemesini yapmalıyız.

Hayvanlar, kendilerine karşı saldırı olmadığı sürece insanlara zarar vermez.

İnsan, verdiği sözü yerine getirmelidir.

Temel ihtiyaç olan beslenme konusunda insanlar birbirlerine yardım etmelidir.

Zaman çok değerlidir, boşa harcanmamalıdır.

En büyük varlığımız akıldır.

İnsan, çevresindekilerin de düşüncelerini dinledikten sonra kararını kendisi vermelidir.

Çalışkan olmak ve dürüstlük, kişi için en büyük mutluluk kaynaklarındanıdır.

Düşünmek, yararsız konuşmaktan daha yeğdir.

Genel Değerlendirme: Koray Avcı Çakman'ın "Nasrettin Hoca'nın Sürpriz Misafiri" adlı yapıtı, çocuk edebiyatının temel ilkeleri bağlamında 9-11 yaş aralığındaki çocuklar için önerilebilir.

4.24. DEDE KORKUT İLE ADSIZ OĞUL

Kitabın yazarı: Koray Avcı Çakman

Resimleyen: Canan Barış

Yayına hazırlayan: Bahar Ulukan

Kapak tasarımı: Onur Erbay

Grafik uygulama: Havva Alp

Yayınevi: Doğan Egmont Yayıncılık

Yayın tarihi: 2018

Sayfa sayısı: 120

4.24.1. Dış Yapı Özellikleri

4.24.1.1. Boyut

Kitap, 13,5 × 18 cm boyutlarındadır. Bu yönüyle ortaokul dönemi çocukların zorlanmadan taşıyabilecekleri büyüklüktedir. Ayrıca bu boyut, çocukların kitaplık oluşturmalarına ve kitaplık düzenlemelerine de uygun bir boyuttur.

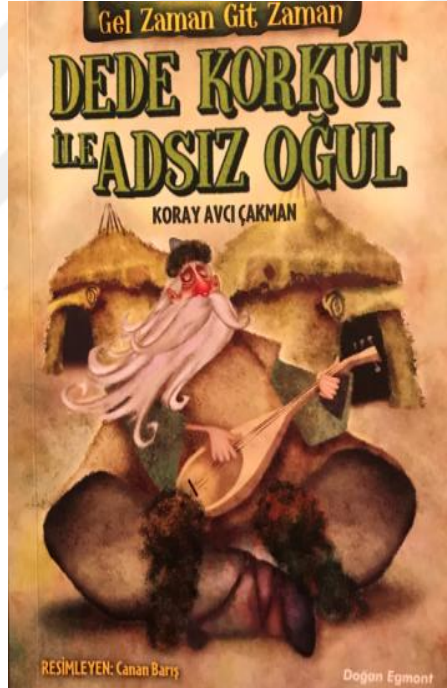
4.24.1.2. Kâğıt

Kitapta kullanılan kâğıt açık sarı, mat ve dayanıklı kâğıttır. Kâğıdın mat olması, yazıların rahat okunması ve okurun gözünü yormaması açısından önemlidir.

Kâğıdın dayanaklı ve kalın olması ise sayfaların çevrilmesi sırasında kolaylık sağlamaktadır.

4.24.1.3. Kapak

Kitabın ön kapağında, sarı arka plan üzerinde görsel ve yazılar bulunmaktadır. En üstte kitabın bağlı olduğu dizinin adı yazmaktadır. Hemen altında daha büyük boyutta kitabın adı bulunmaktadır. Onun da altında ise yazarın adı yazmaktadır. Yazıların altında iki çadır görülmektedir. Çadırların önünde ise Dede Korkut olduğu anlaşılan ak sakallı, yaşlı bir kişi çizilmiştir. Elinde ise bir çalgı bulunmaktadır. Bu çalgının, içerikten yola çıkarak kopuz olduğu söylenebilir. Bu çizimlerin altında, solda resimleyen kişinin adı; sağ en altta ise yayınevinin adı yer almaktadır. Ön kapakta kullanılan çizimlerin metnin içeriği ile uyumlu olduğu söylenebilir.

Resim 142. (Dede Korkut İle Adsız Oğul, Ön Kapak)

Kitabın arka kapağında da ön kapaktaki gibi sarı ve yeşil renkler kullanılmıştır. Üstte yapıtın içeriği ile ilgili bilgiler verilip merak uyandırılmaya çalışılmıştır. Sağ ortada bandrol bulunmaktadır. Bunun altında ise kitap hakkında kısa bir tanıtım yazısı bulunmaktadır. Bu yazının solunda ise yapıtın içinde de bulunan olan Deli Dumrul çizimi bulunmaktadır. Bu çizimde Deli Dumrul kızgın ve çirkin gösterilmiş, kötü bir karakter olduğu sezdirilmiştir. Sol en altta yayınevinin

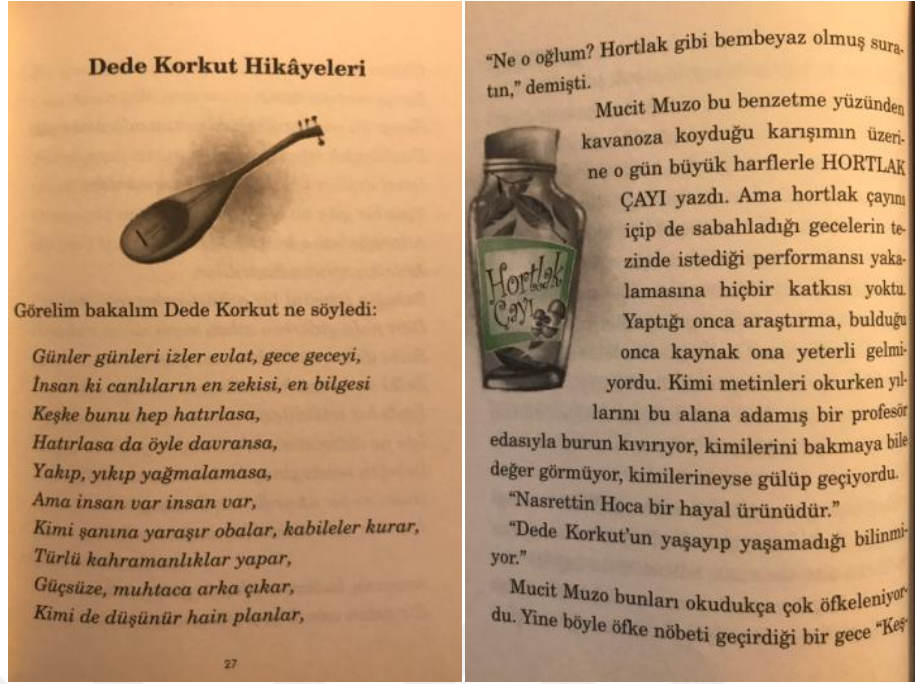
adı, sağ en altta ise barkod bulunmaktadır. En altta, ortada ise yapıt hakkında türlü etiketlere yer verilmiştir.

Resim 143. (Dede Korkut İle Adsız Oğul, Arka Kapak)

4.24.1.4. Sayfa Düzeni

“Dede Korkut İle Adsız Oğul” adlı yapıtta sayfa kenarlarında, sözcük ve satır aralarında bırakılan boşluklar düzenli görülmektedir. Yazı karakteri Times New Roman, yazı boyutu ise 12 puntodur. Satır aralığı ise ortaokul dönemi çocukları için uygundur. Bunların yanında kitabın sol sayfalarında en üstte yazarın adı, sağ sayfalarda ise en üstte yapıtın adı yer almaktadır. Her yeni bölüm başlarken sayfanın üst bölümünde boşluklar bırakılmıştır. Ayrıca bölüm başlıklarının altında kopuz adlı çalgının çizimi bulunmaktadır. Tüm bunlar okurun dikkatini çekip okuyucuya yeni bir bölüme geçildiğini duyumsatmakta ve kopuz ile ilgili farkındalık yaratabilecek niteliktedir. Ayrıca metnin ve resmin birlikte yer aldığı sayfalarda herhangi bir karmaşa söz konusu değildir.

Resim 144. (Dede Korkut İle Adsız Oğul, s.27) Resim 145. (Dede Korkut İle Adsız Oğul, s.56)

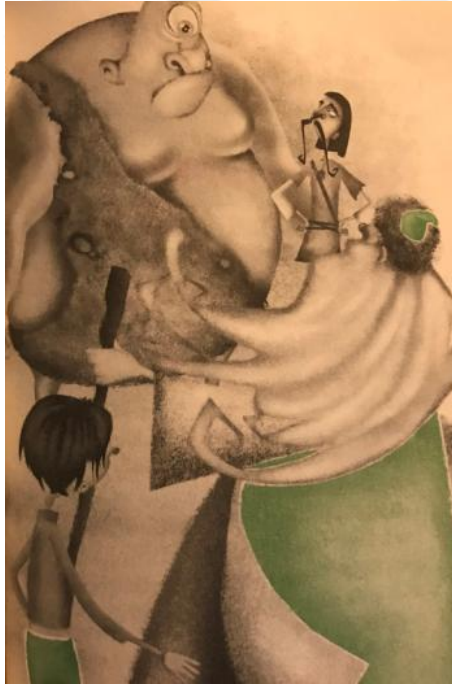
4.24.1.5. Resimler

Yapıttaki resimlemeler Canan Barış tarafından yapılmıştır. Yapıttaki resimler fotoğraf gerçekliğiyle değil, resimleyen yorumu katılarak çizilmiştir. Ayrıca resimlerde kullanılan eşyalar, olayların geçtiği dönem olan Dede Korkut dönemine uygundur. Çizimlerdeki giysilerin de eldeki verilere göre o dönemde yaşayan Türklerin giyim kültürüne uygun olduğu söylenebilir. Bunun yanında çizilen resimlerde, kurguda geçen Dede Korkut Hikâyeleri'ndeki önemli karakterler yer bulmuştur. Bu yolla, anlatılanlar çocuğun zihninde canlandırıldığı gibi kültürümüzde önemli yer tutan karakterler de vurgulanmıştır. Örneğin; aşağıdaki resimde, yiğitliği anlatılan Boğaç Han çizilmiştir.

Resim 146. (Dede Korkut İle Adsız Oğul, s.37)

Aşağıda yer alan resimde, Dede Korkut Hikâyesi'nde geçen ve Anadolu'da sıkça anlatılan öykü karakterlerinden olan Tepegöz çizilmiştir. Hemen yanında ise oğlu aslanlar tarafından büyütülen Aruz çizilmiştir.

Resim 147. (Dede Korkut İle Adsız Oğul, s.67)

Aşağıdaki resimde ise bir köprü ve bu köprü'nün başında bir kişi çizilmiştir. Kurguda da söylendiği gibi burada Dede Korkut Hikâyesi'ndeki Deli Dumrul çizilmiştir. Deli Dumrul, çizimdeki diğer kişiler olan Timur ve Selcen Hatun'un

tersine korkunç gösterilmiştir. Bu durumun çocukların, kötülük yapan bir kişinin yüzünün de kötü olacağı biçiminde bir inanca sahip olmalarına neden olacağı düşünülebilir.

Resim 148. (Dede Korkut İle Adsız Oğul, s.77)

Tüm bu resimler çocuk gerçekliğine uygun olarak çizilmiştir. Ayrıca, çizilen bu resimlerin metinde anlatılanların çocuğun belleğinde canlandırılmasına katkı sağlayacağı söylenebilir. Resimler, çocukları düşündürebilecek ve onların ilgisini çekebilecek niteliktedir. Tüm bunların yanı sıra yapıtta yer alan Deli Dumrul ve Şökli Melik çizimlerinin çocuklara korkunç gelebilecek biçimde çizildiği söylenebilir.

4.24.2. İç Yapı Özellikleri

4.24.2.1. Konu

Yapıtta, Timur adlı çocuğun zamanda yaptığı yolculuk ile Dede Korkut dönemi Oğuz Türklerinin arasında yaşadığı serüvenler anlatılmaktadır.

Dede Korkut hakkında verilen bilgiden sonra başlayan yapıt, altı bölümden oluşur. Mucit Muzo'nun zamanda yolculuk için tasarladığı düzeneği kapısı açık kalmış çalışma alanındadır. Buraya giren mahallenin haylaz köpeği Koparan, bu makinenin kumandasını alır ve oyun oynamak için Timur'un yanına gelir. Timur, daha önce bu makine ile Nasrettin Hoca'nın zamanına yolculuk ettiğinden kumandayı tanır ve yerine koymak için hemen Koparan'dan almak ister. Çekişme

sırasında köpek kumandanın tuşlarını ısırır ve Timur’la birlikte Dede Korkut dönemine giderler. Burada Türklerin eski yaşayışlarına, geleneklerine tanıklık eden Timur, Dede Korkut’la da tanışır. Boğaç Han’ın ad almasına neden olan olayı görür. Aruz’un oğluyla arkadaş olup Tepegöz ve Deli Dumrul ile karşılaşır. Konukseverliği, yardımseverliği, doğaya ve hayvanlara saygıyı öğrenir. Üstelik obada yaptığı kahramanlıkla da Bahadır adını alır. Tüm bunların yanında Timur, burada geçirdiği süre boyunca Dede Korkut’tan yaşamını aydınlatacak birçok öğüt alır. Her şeyin yolunda olmasına rağmen Timur, bu zamana ait olmadığının farkındadır ve yokluğunda kaygılanan, onu bekleyen ailesini düşünmektedir. Bu nedenle her zaman onu geri götürecek kumandayı ormanda yitirdiği yerde bulmaya çalışmaktadır. Geri dönmekten ümidini kestiği bir zamanda ise Mucit Muzo ortaya çıkar ve Timur’la birlikte kendi zamanlarına geri dönerler.

Yapıtta anlatılan olaylarla Dede Korkut dönemi Türklerin yaşayış biçimi gözler önüne serilir. Konukseverlik, iş birliği, güçlükleri aşmada aklın üstünlüğü, yiğitlik gibi kavramlar vurgulanır.

Çatışmalar: Yapıt, çeşitli çatışmalar üzerine kurgulanmıştır.

Kişi-Kişi Çatışması: Timur ve Selcen Hatun’un ormandaki gezisi sırasında Deli Dumrul ile aralarında yaşananlar, kişi-kişi çatışmasına örnek olarak gösterilebilir.

“‘Hoyt! Durun bakalım! Öyle bedava mı sandınız bu köprüden geçmesini?’

(...)

Selcen Hatun, ‘Efendi yolumuzdan çekil de işimizi gücümüzü yapalım.’”(s.75).

Kişinin Kendisiyle Olan Çatışmalar: Yapıtın başkişisi Timur’un kendi çağına dönüp dönemeyeceğini düşündüğü zamanlardan birinde yaşadığı içsel konuşmalar, kişinin kendisiyle olan çatışmasına örnektir.

“Garajdaki onca düzenek içinde zaman kumandası ile seyahat edenin nereye gittiğini gösteren bir mekanizma var mıydı? Mucit Muzo bir kumanda yapmayı başardıysa ikinciye de yapabilirdi pekâlâ. Keşke bir kumanda daha olsaydı ve Muzo gelecekte çıkagelip Timur’u kurtarsaydı!” (s.53).

Kişi-Toplum Çatışması: Aruz'un oğlunun obadaki bazı kişiler tarafından farklı olarak görülmesi kişi-toplum çatışmasına örnek olarak gösterilebilir.

“Oğlan, yıllar sonra bulunduğu o da buraya uyum sağlamakta güçlük çekmiş, obalılar onu garipsemişti. Çocuğa ‘Vahşi, yabani!’ diyenler olmuştu” (s.68).

Kişi-Doğa Çatışması: Kişinin doğanın ve doğadaki canlıların güçlükleri ile mücadele ettiği durumlara aşağıdaki bölüm örnek olarak gösterilebilir.

“Yalnızca “Heyt be! Yiğit oğlan! Kahraman! Diye haykırışlar duyuyordu. Neler oluyordu böyle? Yavaşça göz kapaklarını araladı. Az ötede onun yaşlarında bir oğlan boğanın tam karşısında dikilmiş, hayvanı boynuzlarından ittiriyordu” (s.36).

Kişi-Kişi Çatışması	Kişinin Kendisiyle Olan Çatışması	Kişi-Toplum Çatışması	Kişi-Doğa Çatışması
3	6	2	6

Tablo 70. (Dede Korkut İle Adsız Oğul, Çatışma Türlerinin Sıklığı)

Yapıtta en fazla karşılaşılan çatışma türleri kişinin kendisiyle olan çatışması ve kişi-doğa çatışmasıdır. Yapıtta konunun yapılandırılışını zayıflatan durumlarla karşılaşılmemiştir. Abartılmış merak, aşırı duygusallık, rastlantısallık gibi olumsuzluklara yer verilmemiştir.

Yapıtın genelinde, çocukların merak duygusunu devindirecek durumlara yer verilmiştir.

“Ama ne olduysa o anda oldu. En öndeki kestane alı atın üzerindeki garip kılıklı adam hayvanın hızını kesmeden Timur’a doğru hamle yaptı ve oğlanı yakaladığı gibi kaşla göz arasında atın arkasına atıverdi” (s.19).

“İçleri neşe dolu geri dönüyorlardı ki az ötedeki çınar ağacının ardında bir ses duyular. Aruz’un oğlu işaret parmağını dudağına götürerek, ‘Şşşt,’ dedi” (s.104-105).

4.24.2.2. İzlek

Yapıtın izleği konukseverliktir.

Romanın başkışisi Timur, zamanda yaptığı yolculuk sonucu kendini Dede Korkut döneminde bulur. Burada Oğuz Türklerinin konuğu olan Timur, Türklerin yaşantısına, geleneklerine, yiğitliklerine, yardımseverliklerine tanık olur.

İzlek ile konu uyumludur. Yapıtın izleği, çocuğun anlama düzeyine uygun olarak verilmiştir. İzleğin çocukların; konuksever, iş birliği içinde hareket eden, yardımsever ve yürekli bireyler olmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

4.24.2.3. Kahramanlar

Baş Kişiler:

Timur: Olayların başkişisi Timur, arkadaş canlısı ve hayvansever bir çocuktur. Yaşadığı ortama uyum sağlayabilen, güçlükleri aşmada akıl yolunu kullanan, mantıklı hareket eden bir kişidir. Kurguda zamanda yaptığı yolculuk sonunda gittiği dönemden kendi çağına dönmek için türlü güçlükleri aşmak zorunda kalmış ama yılmamıştır. Bu süreçte kaldığı dönemin koşullarına da uyum sağlamıştır.

Dede Korkut: Toplum tarafından saygı duyulan bilge bir kişiliktir. Yaşının ve bilgisinin gereği olarak kendisine danışan insanlara yol gösterir. Çocuklara ad verir. Söyleyiş güzelliğine sahiptir. Güvenilir ve konukseverdir.

Timur	Dede Korkut
Durağan	Durağan
Kapalı	Kapalı

Tablo 71. (Dede Korkut İle Adsız Oğul, Başkişilerin Karakter Özellikleri)

Tabloda gösterildiği gibi yapıtta iki başkişi vardır. Bu başkişiler incelendiğinde, ikisinin de durağan ve kapalı karakterler olduğu söylenebilir.

Yan Kişiler:

Boğaç: Kurgudaki güçlü ve yiğit çocuktur. Timur'un arkadaşıdır. Obaya saldıran ve türlü zararlar vermek üzere olan bir boğayı durdurmuş ve Dede Korkut tarafından 'Boğaç' adını almıştır. Durağan ve kapalı bir karakter olarak verilmiştir.

Aruz'un oğlu: Timur'un arkadaşıdır. Ormanda aslanlar tarafından büyütüldüğü için güçlü bir çocuktur ve ormanı iyi tanır. Kurguda cesur ve çalışkan olarak verilmiştir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Mucit Muzo: Tarihte iz bırakmış kişileri araştırdığı tezi için zaman makinesi düzeneğini kuran kişidir. Timur ile aynı mahallede yaşamaktadır. Meraklı, araştırmacı, çalışkan bir kişidir. Kapalı ve durağan bir karakter olarak verilmiştir.

Aruz: Küçükken kaybolup ormanda aslanlar tarafından büyütülen çocuğun babasıdır. Merhametli, şefkatli bir kişidir. Kapalı ve durağan bir karakterdir.

Selcen Hatun: Obadaki dokumacı kadındır. Timur’a karşı sevecen davranmıştır. Bilgili, çalışkan, akıllı ve yürekli bir kişidir. Kapalı ve durağan bir karakterdir.

Deli Dumrul: Kurduğu işe yaramaz bir köprü ile geçenden de geçmeyenden de para isteyen kişidir. Kurguda zorba, tembel ve kandırılabilen bir kişi olarak verilmiştir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Şökli Melik: Dede Korkut’un yaşadığı obaya ve o obanın insanlarına zarar veren, yağmacılık yapmaya çalışan kişidir. Zorba ve güvenilmezdir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Bamsı Beyrek: Obanın yiğit kişilerindendir. Şökli Melik ve benzeri zorbalara karşı obadaki en güçlü kişi olarak verilmiştir. Yürekli ve saygındır. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

4.24.2.4. Dil ve Anlatım

“Dede Korkut İle Adsız Oğul” adlı yapıt incelendiğinde sade bir dil kullanıldığı görülmektedir. Genel olarak kısa ve yalın tümcelere yer verildiği belirlenmiştir.

Yapıtın başından sonuna değin deyimlere rastlanmaktadır: “iş çevirmek” (s.12), “burnundan solumak” (s.36), “ucuz atlatmak” (s.61), “aklına takılmak” (s.84), “kulaklarının pası silinmek” (s.112) yapıtta yer alan deyimlerden bazılarıdır.

Söz varlığı öğelerinden olan ikilemelerden de sıklıkla yararlanılmıştır. Yapıtta yer alan ikilemelerden bazıları şunlardır: “bağırış çağırış” (s.23), “güle güle” (s.48), “koca koca” (s.71), “çoluk çocuk” (s.103).

Yapıtta atasözleri de kullanılmıştır. Bazıları: “Tatlı dil yılanı bile deliğinden çıkarır” (s.66), “Veren el, alan elden üstündür” (s.96).

Yapıt incelendiğinde en sık karşılaşılan söz varlığı öğelerinin deyim ve ikilemeler olduğu belirlenmiştir.

Deyim	Atasözü	İkileme
112	3	59

--	--	--

Tablo 72. (Dede Korkut İle Adsız Oğul, Söz Varlığı Ögelerinin Sıklığı)

Yapıtta ortaokul dönemi okuruna uygun sade bir dil kullanılmıştır. Ayrıca çocukların, anlamını bağlamdan kestirip öğrenebilecekleri yeni sözcükler de kullanılmıştır. Oba, kopuz, yummak, hortlak, muzip, buruk gibi sözcükler bu duruma örnek gösterilebilir.

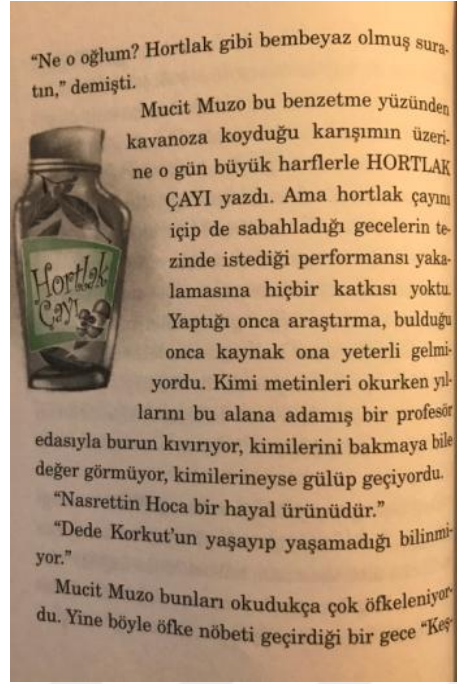
Yapıtın genel anlamda çocukta dil zevki uyandıracak bir anlatım ile oluşturduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra, yapıtta anlatım bozukluğu, yazım yanlışlıkları da yapılmıştır. Bunlar aşağıda belirtilmiştir:

“Leyla Teyze söz grubunun yazımında “Teyze” büyük harfle başlamaktadır. Gelen ekler de kesme işareti ile ayrılmaktadır. Bu kullanım yanlıştır ve bu yanlış birkaç kez tekrarlanmıştır.

“Önce aşağı mahallede biraz dolaşmış, sonra marketten dönen Leyla Teyze’yi görmüş ve çantasının içinde ne olduğunu merak etmişti” (s.11).

Bu durum Türk Dil Kurumunun ilgili açıklamasına göre yanlıştır. “Bu tarz isimlerde kan bağı ile akrabalık olup olmaması önemli değildir. Kişi adlarından sonra gelen akrabalık adlarının ilk harfi, kelime gerçek bir akrabayı ifade etmese de küçük harfle yazılmalıdır” (tdk.gov.tr).

“Mucit Muzo bu benzetme yüzünden kavanoza koyduğu karışımın üzerine o gün büyük harflerle HORTLAK ÇAYI yazdı” (s.56). Yapıt içerisinde geçen bu tümcede ise büyük harflerle yazıldığı söylenen yazının, kavanoz çizimi üzerindeki yazımında sözcüklerin yalnız ilk harflerinin büyük yazıldığı görülmektedir.

Resim 149. (Dede Korkut İle Adsız Oğul, s.56)

Bir tümcede geçen ‘umurunda’ sözcüğü ise yanlış yazılmıştır. “O anda ne Boğaç’ın ne de Aruz’un oğlunun söyledikleri Timur’un umurundaydı” (s.106). ‘Umurunda’ sözcüğünde ses düşmesi vardır. Bu nedenle ‘umrundaydı’ biçiminde düzeltilmesi gerekmektedir.

Yapıt, üçüncü ağızdan anlatım ile okura aktarılmıştır.

“Yaptığı onca araştırma, bulduğu onca kaynak ona yeterli gelmiyordu” (s.56).

4.24.2.5. İleti

Yapıtta konukseverlik, yardımseverlik, doğa sevgisi, cömertlik, aklın üstünlüğü, işbirliği kavramları ile ilgili iletilere yer verilmiştir.

Yapıtın ana iletisi ise şudur: Türkler geleneksel olarak konuksever bir ulustur.

Yapıtta yer alan yan iletiler ise şöyledir:

Anne-babaların çocuklara, ders çalışmaları ve kitap okumaları gerektiği konusunda ısrarcı olmaları onlarda bıkkınlık duygusu uyandırabilir.

İnsanın dostuna karşı vefalı olması üstün bir erdemdir.

Kişi, yalnız fiziki güçle değil, akli ile de kahraman olabilir.

Medeniyet demek, yüksek binalar oluşturmak değildir.

Kişinin güçlükleri aşmadaki en büyük yardımcısı akıldır.

Yaşam, yalnızca yemekten ve uyumaktan oluşmaz. Kişi, türlü duygular ve erdemler ile insan olur.

Cömert kişi; üstündür, saygındır.

Çocuklar yaparak, yaşayarak öğrendiklerinden zevk alır.

Genel Değerlendirme: Koray Avcı Çakman'ın “Dede Korkut İle Adsız Oğul” adlı yapıtı, çocuk edebiyatının temel ilkeleri bağlamında 9-11 yaş aralığındaki çocuklar için önerilebilir.

4.25. OYUNDA KAL

Kitabın Yazarı: Koray Avcı Çakman

Yayına Hazırlayan: Hülya Şat

Resimleyen: Hande Ünver

Kapak Tasarımı: Gülhan Taşlı

Sayfa Düzeni: Naciye Dipburun

Yayınevi: Altın Kitaplar Yayınevi

Yayın Tarihi: Temmuz 2020, 4. Basım

Sayfa Sayısı: 135

4.25.1. Dış Yapı Özellikleri

4.25.1.1. Boyut

Kitap, 13,5 × 19,5 cm boyutlarındadır. Bu yönüyle ortaokul dönemi çocukların zorlanmadan taşıyabilecekleri büyüklüktedir. Ayrıca bu boyut, çocukların kitaplık oluşturmalarına ve kitaplık düzenlemelerine de uygun bir boyuttur.

4.25.1.2. Kâğıt

Kitapta kullanılan kâğıt sarı, mat ve dayanıklı kâğıttır. Kâğıdın mat olması, yazıların rahat okunması ve okurun gözünü yormaması açısından önemlidir. Kâğıdın dayanıklı ve kalın olması ise sayfaların çevrilmesi sırasında kolaylık sağlamaktadır.

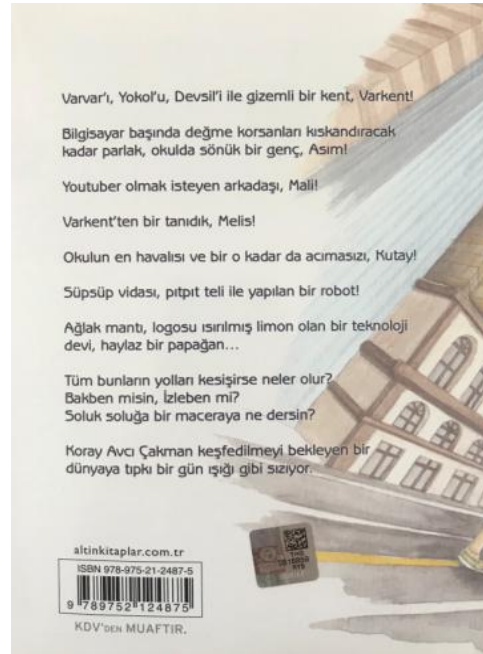
4.25.1.3. Kapak

Kitabın ön kapağında en üstte ve ortada yazarın adı ve soyadı bulunmaktadır. Hemen altında kitabın adı yazmaktadır. Onun altında ise resimlemeleri yapan kişinin adı bulunmaktadır. Ön kapağın altında bir el ve bu elin tuttuğu bir cep telefonu çizimi yer almaktadır. Cep telefonunun ekranında üç genç yer almaktadır ve bu ekranın altında “level 12” yazmaktadır. Bu yazıdan hareketle bu görselin bir oyundan alındığı söylenebilir. Bu çizimin sağında yapıtın kaçınıcı basım olduğu yazmaktadır. Sol alt köşede ise yayınevinin adı ve logosu yer almaktadır.

Resim 150. (Oyunda Kal, Ön Kapak)

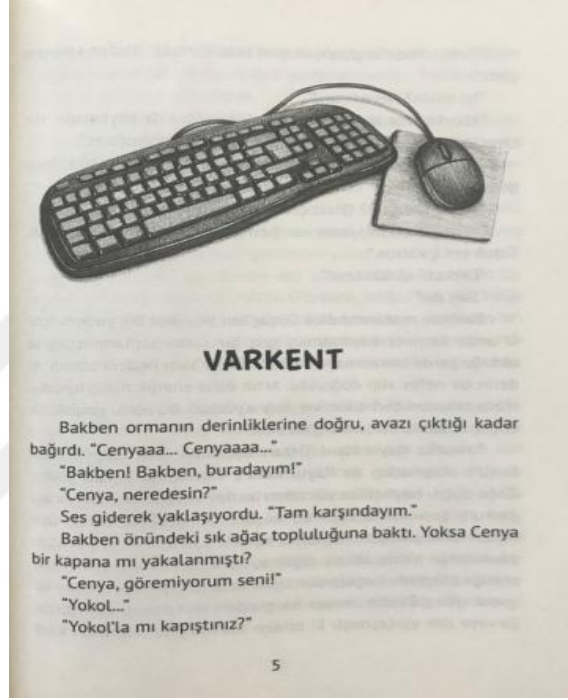
Kitabın arka kapağında yapıtın içeriği ve yapıtın kişileri hakkında bilgiler verilmiştir. Bunların yanında “Bakben misin, İzleben mi?”, “Soluk soluğa bir maceraya ne dersin?” gibi sorular yöneltilerek okuma öncesi okurun merakını artırmak amaçlanmıştır. Bu tanıtım yazısının altında denetim pulu, sol alt köşede ise çizgi im bulunmaktadır. Çizgi imin hemen üstünde ise yayınevinin genel ağ adresine yer verilmiştir.

Resim 151. (Oyunda Kal, Arka Kapak)

4.25.1.4. Sayfa Düzeni

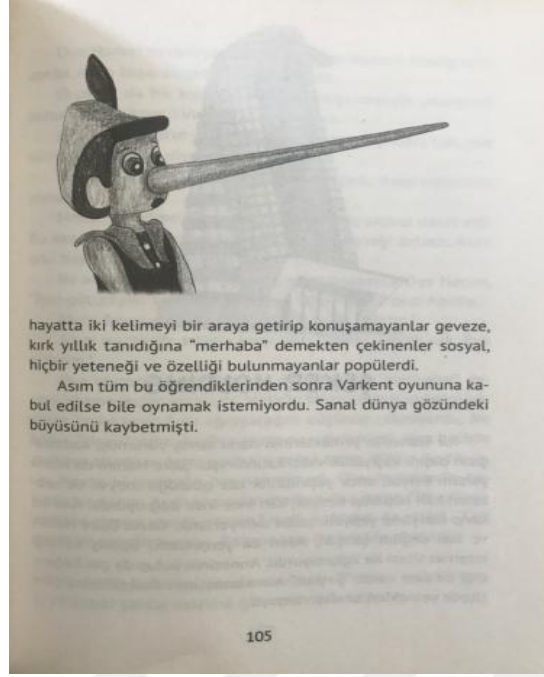
“Oyunda Kal” adlı yapıtta sayfa kenarlarında, sözcük ve satır aralarında bırakılan boşluklar düzenli görülmektedir. Her yeni bölüm, bir resim ile başlamaktadır. Bu da okurun dikkatini çekmekte ve okuyucuya yeni bir bölüme geçildiğini duyumsatmaktadır. Başlayacak bölüm ile ilgili olan resimden sonra bölümün başlığı yer almaktadır. Yazı karakteri Verdana ve 13 puntodur. Satır aralığı ise ortaokul dönemi çocuklar için uygundur.

Resim 152. (Oyunda Kal, s.5)

4.25.1.5. Resimler

Yapıttaki resimlemeler Hande Ünver tarafından yapılmıştır. Yapıttaki resimler resimleyen yorumu katılarak çizilmemiştir. Resimler, genel olarak görüldükleri biçimleriyle, gerçekçi çizilmiştir. Çizilen bu resimlerde renk kullanılmamış, tüm resimler siyah beyaz olarak çizilmiştir. Her bölüm başlangıcında, o bölümde anlatılacaklarla ilgili bir resim bulunmaktadır. Yapıt içerisindeki tüm resimler, sayfa içerisinde metin ile birlikte yer almıştır. Yapıttaki resimlerin, çocuğun düş dünyasını geliştirmede yetersiz kalacağı söylenebilir.

Resim 153. (Oyunda Kal, s.105)

Resim 154. (Oyunda Kal, s.57)

Çizilen bu resimlerin metinde anlatılanların çocuğun belleğinde canlandırılmasına ise katkı sağlayacağı söylenebilir.

4.25.2. İç Yapı Özellikleri

4.25.2.1. Konu

Yapıtta, bilişim alanında çok girişken ve başarılı; toplum yaşamında ise çekingen ve özgüvensiz olan bir çocuğun, çevresinde popüler bir kişi olmak için uğraşması anlatılmaktadır.

Yapıt, Asım'ın bilgisayarda oyun oynadığı bölüm ile başlamaktadır. Asım; bilişim alanında çok bilgili, elektronik aygıtları onarabilen, bilgisayar yazılımlarını kullanabilen ve bilgisayar oyunlarda başarılı bir çocuktur. Bütün bu başarılarıyla da mutlu olmaktadır. Fakat sanal dünyada mutlu olduğu kadar gerçek yaşamında mutlu değildir. Okulda kimsenin dikkatini çekmeyen, Mali'den başka arkadaşı olmayan Asım; ilgi çekmeyi Varkent adlı bir bilgisayar oyununda başarır. Bu oyunda yarattığı Bakben adlı karakter ile oyunun en başarılı oyuncularından olmuştur. Okuldaki herkes Varkent oyununda ünlenen Bakben hakkında konuşmaktadır fakat bu karakterin sahibinin Asım olduğunu kimse bilmemektedir. Asım'ın okuldaki tek arkadaşı olan Mali de Asım gibi yalnız bir çocuktur. O da ilgi çekmek için Youtube kanalında paylaşmak üzere ilginç videolar çekmektedir. Asım ve Mali, genelde okuldaki diğer popüler çocuklar tarafından önemsenmez hatta bazı zamanlarda sınıf arkadaşlarının zorbalığına uğramaktadır. Bir gün Fen Bilimleri öğretmeni Kadriye Hanım fen bilimleri alanında bir proje ödevi vereceğini ve bu ödevin de küme olarak yapılacağını anlatır. Ayrıca en beğenilen proje okullar arası yapılacak yarışmaya gönderilecektir. Kümeler, Kadriye Öğretmen tarafından oluşturulmuştur. Asım; Kutay, Duru, Baran ve Ömer ile aynı kümede yer almıştır. Kümenin diğer üyeleri proje ile ilgili hiçbir öneride bulunmazken Asım, Ay'ın evrelerini gösteren bir robot yapma düşüncesini paylaşır. Bu düşünce beğenilir. Bunun üzerine Asım, gerekli araç ve gereçleri evdeki elektronik aygıtlardan sökme pahasına tamamlar ve robotu yapmaya girişir. Bitirdikten sonra küme arkadaşlarına gösterir. Arkadaşları çok beğenir fakat Kutay, işin dış görünüş kısmına daha çok önem verdiği için bu robotu çok beğenmez ve süslenmesi gerektiğini düşünür. Robotu boyatıp getirir. Sunum günü ürünlerin sunulması sırasında Kutay kendini ön plana çıkarır ve Asım'a konuşma fırsatı vermez. Robotu kendi düşünüp tasarlamış ve sonrasında da yalnız kendisi yapmış gibi sunar. Ayrıca robotun adını da yine Kutay belirlemiş ve ona Robobo adını vermiştir. Asım bu duruma çok üzülmüş fakat çekingen, sessiz kişiliği nedeniyle yaşananların hiçbirine karşı çıkamamış, durumun öyle olmadığını

anlatamamıştır. Yaptığı ürün öğretmenleri tarafından da çok beğenilir ve okullararası yarışmaya gönderilir. Okullararası yarışmada da birinci seçilen projeyi bir televizyon programı canlı yayına çıkarır. Burada da kimseye konuşma fırsatı vermeyen Kutay’a çok sinirlenen Asım, iyice içine kapanır. Hem Kutay’a olan öfkesini geçiştirmek hem de Varkent adlı oyundan atılmasına olan üzüntüsünü unutmak için Bakben adlı bir fotoğraf uygulaması geliştirir. Bu uygulama çok yaygınlaşıp ticari bir değere ulaşınca Şeker Holding adlı firma bu uygulamanın haklarının patentini alır. Bir kez daha emeği çalınan Asım, bu kez suskunluğunu yener ve holdingin yöneticisi Hikmet Şeker’in karşısına çıkar. Uygulamaya dair detayları ve uygulamamanın geliştirilmesi ile ilgili bilgileri vermek karşılığında yüklü bir çek alır. Bu parayı annesine veren Asım, bir süre bu şirkette çalışır. Annesi de bu parayla internet üzerinden satışını yaptığı özgün yemekleri için bir restoran açar. Annesi sevdiği işi yapmanın mutluluğunu yaşarken Asım da daha öz güvenli bir birey olmuş, Melis ile iletişim kurabilmiştir.

Yapıtta anlatılan olaylarla bireyin öz güvenli olduğunda başarılı olabileceği ön plana çıkarılır. Akran zorbalığının, emek hırsızlığının çok kötü bir şey olduğu vurgulanır.

Çatışmalar: Yapıt, çeşitli çatışmalar üzerine kurgulanmıştır.

Kişi-Kişi Çatışması: Aşağıdaki bölüm kişi-kişi çatışmasına örnek olarak gösterilebilir.

“Koskoca memlekette pırasa, lahana, ıspanak tükendi de sıra, yıkaryıkar mıdır nedir, ona mı geldi?”

İtir Hanım sinirlenmişti. ‘Sana ne be adam! Aaa... Baksana sen bana... Hiç bende paketini gümrükte bırakıp da gidecek göz var mı? Vergisini, her bir şeyini ödemişim. Raftan alıp uzatıvereceğine lafi uzattın’” (s.59).

Kişinin Kendisiyle Olan Çatışmalar: Aşağıda yapıtın başkişisi Asım’ın aklından geçen düşünceleri gösterilmiştir. Yaşadığı ikilem kişinin kendisiyle olan çatışmasına örnektir.

“Hikmet bey’in bu söylediklerine karşın Asım, ‘Bakben’i de ben yaptım. O emeği de yok saydınız ama!’ diyecekti ki sustu. Bunun ne yeri ne sırasıydı şimdi, ne de karşısında bunu anlayabilecek biri duruyordu” (s.122).

Kişi-Toplum Çatışması: Yapıtta, okul müdürü okulun öğrencileri ile okulda telefon kullanmak konusunda çatışma yaşamaktadır. Bu durum kişi-toplum çatışmasına örnek olarak gösterilebilir.

“Sevgili gençler. Sizi defalarca uyardık. Okulda telefon kullanmayın diye. (...) Yasak! Bağımlı gençler istemiyoruz. Yasak!’

Öğrencilerden bazıları okul bahçesindeki on selfielerini çekerek binaya yöneldi. Telefonlarını öğretmenlerine teslim ederken, Müdür Bey’i haklı çıkarırcasına telefonuna öpücük kondurup ayrılanlar vardı.

Mali’nin surati asılmıştı. ‘Tam da okulun bahçesine konan kargaları çekecekken yapılır mı bu?’ (s.29).

Kişi-Doğa Çatışması: Kişinin doğanın ve doğadaki canlıların yaşattığı güçlükler ile mücadele ettiği durumlara aşağıdaki bölüm örnek olarak gösterilebilir.

“Pırrr diye uçup klavyeye kondu. Asım, ‘Off... Şimdi oyunun sırası değil Şakir.’ dedi. Kuşun bastığı tuşlar, Asım’ın sabahtan beri uğraştığı programda bir soruna neden olmuştu. Asım, ‘Off ya! Gördün mü yaptığını? Haydi git.’ dedi bıkkın bir sesle” (s.89).

Kişi-Kişi Çatışması	Kişinin Kendisiyle Olan Çatışması	Kişi-Toplum Çatışması	Kişi-Doğa Çatışması
6	5	1	2

Tablo 73. (Oyunda Kal, Çatışma Türlerinin Sıklığı)

Yapıtta en fazla karşılaşılan çatışma türü, kişi-kişi çatışmasıdır. Yapıtta konunun yapılandırılışını zayıflatan durumlarla genel olarak karşılaşılmamıştır. Abartılmış merak, aşırı duygusallık gibi olumsuzluklara yer verilmemiştir. Bunun yanında kurguda, rastlantısallık olarak değerlendirilebilecek olumsuz durumlarla da karşılaşılmıştır:

“Asım öylece kalakalmıştı. Demek onca zamandır merak ettiği Cenya karakteri, karşısında duran şu bacaksızdı” (s.103). Asım’ın kim olduğunu merak ettiği Varkent adlı oyundaki Cenya karakterinin, sınıf arkadaşı olan Melis’in kardeşi Cenk olması kurguda rastlantısallık olarak değerlendirilebilir. Benzer bir durumla şu bölümde de karşılaşırız:

“Menüdekilerin birçoğunu tattım. Hepsi de çok leziz ve ilginç lezzetler. Haa, yemeklerin yalnız tatları değil, isimleri de enteresan delikanlı. Mesela bu iç iç beni çorbası” (s.128). Asım’ın Bakben uygulamasını geliştirmek için çalıştığı Şeker Holding’in sahibi Hikmet Şeker’in yemeklerini, Asım’ın annesi İtir Hanım’ın yemek sitesinden sipariş etmesi rastlantısallık olarak değerlendirilebilir.

Yapıtın genelinde, çocukların merak duygusunu devindirecek durumlara yer verilmiştir. Bazıları aşağıda belirtilmiştir.

“Yoksa Cenya bir kapana mı yakalanmıştı?” (s.5).

“Kısa bir sessizlikten sonra Hikmet Bey, ‘Ve sevgili seyirciler, İşte Bakben karşınızda!’ dedi.” (s.114).

“Bilgisayarını açtı. Posta kutusunda tanımadığı birinden bir mesaj vardı” (s.135).

4.25.2.2. İzlek

Yapıtın izleği özgüvendir.

Romanın başkışisi Asım, kendine güvendiğinde neleri başarabileceğini anlamıştır. Özgüveni arttığında hem başarılı hem de mutlu olmuştur.

İzlek ile konu uyumludur. Yapıtın izleği, çocukların anlama düzeyine uygun olarak verilmiştir. İzleğin; çocukların kendilerini tanımalarına, yeteneklerini keşfedip öz güvenli ve mutlu bireyler olmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

4.25.2.3. Kahramanlar

Baş Kişiler:

Asım: Olayların başkışisi Asım, bilişim alanında başarılı fakat günlük yaşamında iletişim sorunları yaşayan kendine güvenmeyen bir çocuktur. Başarılı olduğunu fark ettiğinde ise daha özgüvenli ve mutlu birine dönüşmüştür. Dürüst ve çalışkan bir kişiliktir.

Asım
Devingen
Açık

Tablo 74. (Oyunda Kal, Başkişinin Karakter Özellikleri)

Tabloda gösterildiği gibi yapıtta bir başkişi vardır. Bu başkişi incelendiğinde, devingen ve açık olarak geliştirilmiş olduğu belirlenmiştir. Çocukların, okudukları yapıtların başkişileri ile özdeşim kurması açısından devingen ve açık geliştirilmiş karakterler olumlu bir durumdur.

Yan Kişiler:

Mehmet Ali: Asım okuldaki arkadaşdır. Sağlıklı iletişim kurabildiği tek öğrencidir. Asım gibi Mehmet Ali de diğer öğrenciler tarafından küçük görülmektedir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Kutay: Asımla aynı sınıftadır. Kibirli, gösteriş meraklısı bir çocuktur. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Melis: Asım ile aynı sınıftadır. Alçakgönüllü, çalışkan ve bilişim alanında yetkin bir çocuktur. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

İtir Hanım: Asım'ın annesidir. Çalışkan, neşeli, sevecen bir kişiliktir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Şaire Hanım: Asım'ın anneannesidir. Neşeli, sevecen bir kişiliktir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Seçil Öğretmen: Asım'ın drama dersi öğretmenidir. Çalışkan, başarılı bir kişiliktir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Kadriye Öğretmen: Asım'ın fen bilgisi dersi öğretmenidir. Çalışkan, başarılı bir kişiliktir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Ethem Bey: Asım'ın okul müdürüdür. Disiplinlidir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

4.25.2.4. Dil ve Anlatım

“Oyunda Kal” adlı yapıt incelendiğinde sade bir dil kullanıldığı görülmektedir. Genel olarak kısa ve yalın tümcelere yer verildiği belirlenmiştir.

Yapıtın başından sonuna değin deyimlere rastlanmaktadır: “surat asmak” (s.9), “dili damağına yapışmak” (s.29), “aklını kaçırmak” (s.54) , “omuzları düşmek” (s.101), “aklına takılmak” (s.116), “boğazı düğümlenmek” (s.129) yapıtta yer alan deyimlerden bazılarıdır.

Söz varlığı ögelerinden olan ikilemelerden de sıklıkla yararlanılmıştır. Yapıtta yer alan ikilemelerden bazıları şunlardır: “titreye titreye” (s.23), “parıl parıl” (s.44,) “üst üste” (s.84), “uzak muzak” (s.117).

Yapıtta atasözleri de kullanılmıştır. Örnek: “Büyük balık küçük balığı yutar” (s.131).

Yapıt incelendiğinde en sık karşılaşılan söz varlığı ögelerinin deyim ve ikilemeler olduğu belirlenmiştir.

Deyim	Atasözü	İkileme
228	2	132

Tablo 75. (Oyunda Kal, Söz Varlığı Ögelerinin Sıklığı)

Yapıtta ortaokul dönemi okuruna uygun sade bir dil kullanılmıştır. Ayrıca çocukların, anlamını bağlamdan kestirip öğrenebilecekleri yeni sözcükler de kullanılmıştır. Tayfa, hare, tünek, absürt, amatör, aplik, veranda, patent gibi sözcükler bu duruma örnek gösterilebilir.

Yapıtta Asım’ın annesi Itır Hanım özgün tariflerle yeni yemekler yapmaktadır. Bu yemeklere Türkçenin ses yapısına uygun adlar verilmesi çocuklara dil zevki edindirme açısından önemlidir. Bu sözcükler; büzük dolma, ahvah tatlısı, ohoh çorbası, gıdıgıdı tatlısı, ağlak mantı, buldurgaç, vayvay kompostosu, iç iç beni çorbasıdır

Yapıt, üçüncü ağızdan anlatım ile okura aktarılmıştır.

“Kutay, son model bir robot ve Ay’ın evrelerinin çizili olduğu şema ile çıkagelmişti” (s.72).

4.25.2.5. İleti

Yapıtta öz güven, arkadaşlık, anne-baba sevgisi, çalışkanlık, dürüstlük, akran zorbalığı kavramları ile ilgili iletilere yer verilmiştir.

Yapıtın ana ileti ise şudur: Çocuklar öz güvenli oldukları sürece başarılı oldukları alanda çalışarak üretken ve mutlu bireyler olabilir.

Yapıtta yer alan yan iletiler ise şöyledir:

Gerçek mutluluk, sanal dünyada değil günlük yaşamdadır.

Çocuklar anne-baba sevgisinden yoksun kaldıklarında çevrelerine karşı daha kırıncı olabilir.

Çevrim içi ortamlarda görünen olaylar ve kişiler yanıltıcı olabilir.

Çocuklar, anne ve babaları ile zaman geçirmeye, onların sevgisini hissetmeye ihtiyaç duyar.

Akran zorbalığına uğrayan çocuklar öz güvenlerini yitirmektedir.

Öğrencilere başarabilecekleri görevler vererek onların öz güvenli bireyler olmaları sağlanmalıdır.

Kötü ve kırıncı sözler, kişinin öz güvenini yitirmesine, toplumdan dışlanmasına neden olur.

Ev ödevlerinin değerli olabilmesinin temel koşulu, öğrencinin kendisinin yapmış olmasıdır.

Öğretmenler, okullardaki akran zorbalığını engellemede daha fazla rol almalıdır.

Öğrenciler, farklı yöntem ve teknikler ile işlenen derslere karşı daha istekli olurlar.

Öğrenciler yaparak yaşayarak öğrendiklerinde bilgi ve becerileri daha kalıcı olur.

Kişi, hayallerinin peşinden gidip onları gerçekleştirdiğinde mutlu bir birey olur.

İnsanların emekleri çalıp sahiplenmek çok kötü bir davranıştır.

Haksızlığa uğradığımızda buna ses çıkarmazsak özsaygımızı yitiririz.

Kişi, üretken oldukça mutluluğu artar.

Genel Değerlendirme: Koray Avcı Çakman'ın “Oyunda Kal” adlı yapıtı, çocuk edebiyatının temel ilkeleri bağlamında 12-13 yaş aralığındaki çocuklar için önerilebilir.

4.26. PİRİ REİS'İN PEŞİNDE

Kitabın yazarı: Koray Avcı Çakman

Resimleyen: Canan Barış

Yayına hazırlayan: Bahar Ulukan

Kapak tasarımı: Serkan Yolcu

Grafik uygulama: Havva Alp

Yayınevi: Doğan Egmont Yayıncılık

Yayın tarihi: 2020

Sayfa sayısı: 122

4.26.1. Dış Yapı Özellikleri

4.26.1.1. Boyut

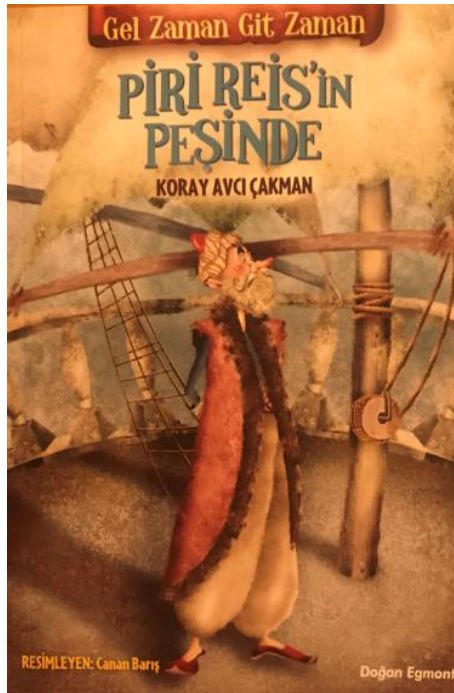
Kitap, 13,5 × 18 cm boyutlarındadır. Bu yönüyle ortaokul dönemi çocukların zorlanmadan taşıyabilecekleri büyüklüktedir. Ayrıca bu boyut, çocukların kitaplık oluşturmalarına ve kitaplık düzenlemelerine de uygun bir boyuttur.

4.26.1.2. Kâğıt

Kitapta kullanılan kâğıt açık sarı, mat ve dayanıklı kâğıttır. Kâğıdın mat olması, yazıların rahat okunması ve okurun gözünü yormaması açısından önemlidir. Kâğıdın dayanıklı ve kalın olması ise sayfaların çevrilmesi sırasında kolaylık sağlamaktadır.

4.26.1.3. Kapak

Kitabın ön kapağında, en üstte kitabın bağlı olduğu dizinin adı yazmaktadır. Hemen altında daha büyük boyutta kitabın adı bulunmaktadır. Onun da altında ise yazarın adı yazmaktadır. Yazıların altında, yapının içeriğinden anlayacağımız üzere Piri Reis çizilmiştir. Bir geminin güvertesindedir. Gemi çiziminde, o döneme uygun olarak tahta direkler, ipler, yelkenler yer almıştır. Piri Reis'in giyimi yaşadığı döneme uygun olarak resmedilmiştir. Bu çizimlerin altında, solda resimleyen kişinin adı; sağ en altta ise yayınevinin adı yer almaktadır. Ön kapakta kullanılan çizimlerin metnin içeriği ile uyumlu olduğu söylenebilir.

Resim 155. (Piri Reis'in Pesinde, Ön Kapak)

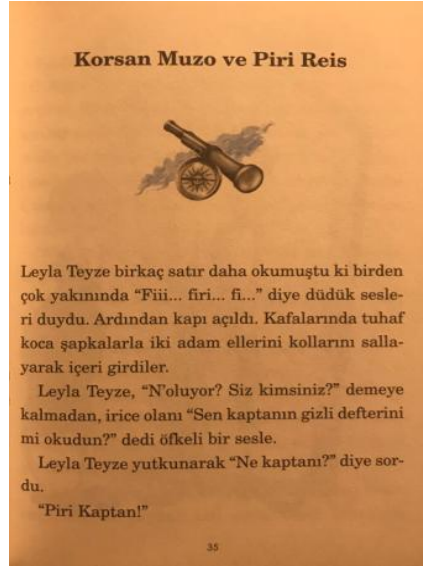
Kitabın arka kapağında da ön kapaktaki gibi mavi ve sarı renkler kullanılmıştır. Üstte yapıtın içeriği ile ilgili bilgiler verilip merak uyandırılmaya çalışılmıştır. Hemen altında ise kitap hakkında kısa bir tanıtım yazısı bulunmaktadır. Bu yazının altında barkod bulunurken solunda ise bir bandrol vardır. Bandrolün yanında ise küçük bir resim bulunmaktadır. Metnin içeriğine uygun olarak yelkenli bir gemi çizilmiştir. Bandrolün bu resmi biraz kapattığı söylenebilir. Sol en altta ise yayınevinin adı bulunmaktadır.

Resim 156. (Piri Reis'in Peşinde, Arka Kapak)

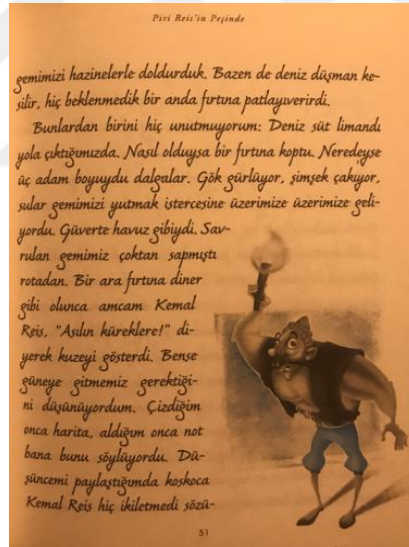
4.26.1.4. Sayfa Düzeni

“Piri Reis'in Peşinde” adlı yapıtta sayfa kenarlarında, sözcük ve satır aralarında bırakılan boşluklar düzenli görülmektedir. Yazı karakteri Times New Roman, yazı boyutu ise 12 puntodur. Satır aralığı ise ortaokul dönemi çocuklar için uygundur. Her yeni bölüm başlarken sayfanın üst bölümünde boşluk bırakılmıştır. Ayrıca bölüm başlıklarının altında Piri Reis'in yaşadığı dönemde önemli bir savaş aracı olarak kullanılan tekerlekli top aracı çizimi yer almıştır. Tüm bunlar okurun dikkatini çekip okuyucuya yeni bir bölüme geçildiğini duyumsatmaktadır.

Resim 157. (Piri Reis'in Peşinde, s.35)

Bunun yanında sayfa içerisinde yazılarla birlikte kullanılan resimler, metnin okunabilirliğini olumsuz yönde etkilememiştir.

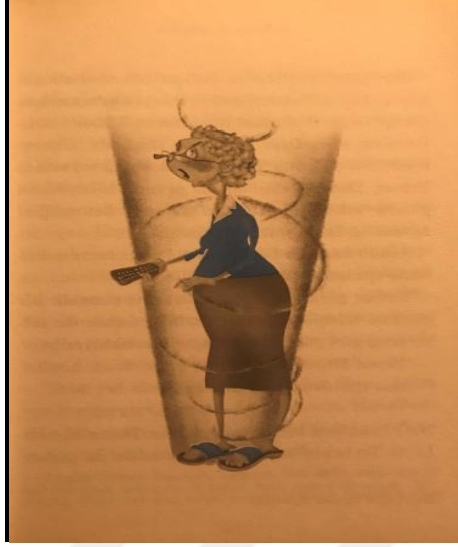

Resim 158. (Piri Reis'in Peşinde, s.51)

4.26.1.5. Resimler

Yapıttaki resimlemeler Canan Barış tarafından yapılmıştır. Yapıttaki resimler fotoğraf gerçekliğiyle değil, resimleyen yorumu katılarak çizilmiştir. Çizimlerdeki giysilerin o dönemin giyim kültürüne uygun olduğu değerlendirilebilir. Ayrıca resimlerin, çocuğun metni anlamlandırmasına katkı sunduğu söylenebilir. Örneğin; meraklı Leyla teyzenin zaman makinesinin kumandasını kurcalarken

istemsizce zamanda yolculuğa çıktığı anı gösteren bu çizimin, çocuğun yaşanan durumu daha kolay algılayabilmesini sağladığı söylenebilir.

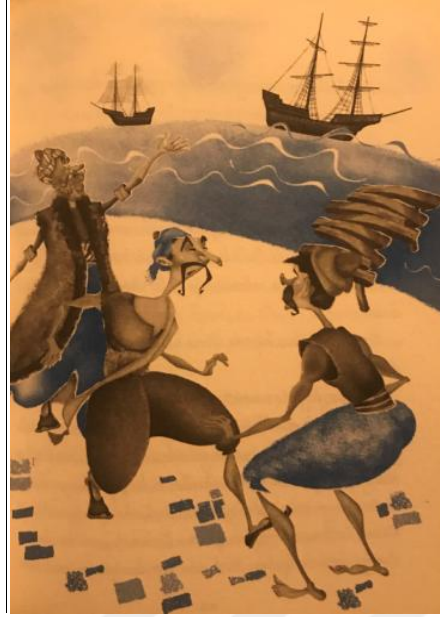
Resim 159. (Piri Reis'in Peşinde, s.15)

Bunun yanında, kurgu içerisinde genelde merak duygusunun arttığı bölümlerin resmedildiği belirlenmiştir. Aşağıda yer alan resimde Timur'un Tozkoparan İskender olup olmadığı test edilmektedir. Bu bölüm, sonucun merakla beklendiği bir bölümdür.

Resim 160. (Piri Reis'in Peşinde, s.75)

Aşağıda yer alan resimde ise Piri Reis ve Ömer'in korsan Façalı'yı yakalamaya çalışmaları çizilmiştir. Korsan Façalı, Piri Reis'in haritasını çalmıştır. Bunu öğrenen Piri Reis ve yardımcısı Ömer'in, Façalı'yı kovaladığı bölüm, merak duygusunun arttığı başka bir bölümdür.

Resim 161. (Piri Reis'in Peşinde, s.101)

Tüm bu resimler, çocuk gerçekliğine uygun olarak çizilmiştir. Ayrıca, çizilen bu resimlerin metinde anlatılanların çocuğun belleğinde canlandırılmasına katkı sağlayacağı söylenebilir. Resimler, çocukları düşündürebilecek ve onların ilgisini çekebilecek niteliktedir.

4.26.2. İç Yapı Özellikleri

4.26.2.1. Konu

Yapıtta, Timur adlı çocuğun Mucit Muzo ile birlikte, zamanda yaptığı yolculukla Piri Reis dönemine gidip Gelibolu'da kalan Leyla teyzeyi geri getirmeye çalışırken yaşadıkları anlatılır.

Piri Reis hakkında verilen bilgiden sonra başlayan yapıt, altı bölümden oluşur. Olaylar mahallede, meraklı olmasıyla ünlü Leyla teyzenin, Mucit Muzo'nun çalışma alanı olan garajına girip etrafı karıştırması ile başlar. Leyla teyze, burada bulduğu kumanda ile zamanda yolculuk yapmış ve Piri Reis dönemine gitmiştir. Yaşanan bu olaya tanıklık eden Timur, durumu hemen zaman makinesinin sahibi Mucit Muzo'ya haber verir. Sonrasında ise Mucit Muzo ile Timur, Leyla teyzeyi geri getirmek için zamanda yolculuğa çıkar. Timur ve Mucit Muzo, Piri Reis dönemine gitmeyi başarsa da Leyla teyzeyi hemen bulamazlar. Üstelik kumanda bozulmuştur. İkili, kumandayı onarmaya çalışırken bir yandan da Leyla Teyze'nin nerede olduğunu bulmaya çalışmaktadır. Bu süreçte Piri Reis'ten çalışmanın önemi ve bilimi kılavuz almaya dair birçok şey öğrenirler. Bunun yanında denizcilikle ilgili de

bilgi sahibi olurlar. Leyla teyze ise bu süreçte kendisini rüyada sanırken Piri Reis'in evine gelecek olan temizlik görevlisi ile karıştırılıp eve alınır. Burada Piri Reis'in seyir defterlerini okuyan Leyla teyze, o dönemin önemli olayları ve Piri Reis'in ünlü dünya haritası hakkında bilgi edinir. Piri Reis'in gemisinde, onunla birlikte bulunan Timur ve Mucit Muzo, bir yandan Leyla teyzeyi ararken bir yandan da bozulan kumandayı onarmayı başarırlar. Leyla teyzenin Piri Reis'in evinde olduğunu öğrenince de hemen oraya giderler. Evde Leyla teyzeyi bulunca da kumandanın düğmesine basıp kendi zamanlarına dönerler.

Yapıtta anlatılan olaylarla Piri Reis'in çalışkanlığı, bilimi ve akli kılavuz alışı, her zaman çaba göstermesi anlatılır. Çalışkanlık, umut, güçlükleri aşmada aklın üstünlüğü gibi kavramlar vurgulanır.

Çatışmalar: Yapıt, çeşitli çatışmalar üzerine kurgulanmıştır.

Kişi-Kişi Çatışması: Piri Reis ve Façalı adlı korsan arasında yaşananlar, kişi-kişi çatışmasına örnek olarak gösterilebilir.

“Façalı, ‘Ne istiyorsunuz benden?’ diye sorunca aramızda bir tartışma başladı:

‘Haritamı ver!’

‘Ne haritası?’

‘Dünya haritası!’

‘Harita marita yok bende be adam... İnanmazsanız üstümü arayın.’”(s.100).

Kişinin Kendisiyle Olan Çatışmalar: Yapıtın baş kişilerinden Leyla teyzenin içsel konuşmaları, kişinin kendisiyle olan çatışmasına örnektir.

“‘İyi de kek yapacakken Muzo’ya niye gittim ki ben? Ah... Başım... Başım... Bu mucit oğlan bir şeyler karıştırıyor ama haydi hayırlısı... Yoksa beni mutfaktan garaja mı ışınladı?’

Kendi sorusunu kendi yanıtladı:

‘Aman ben de neler düşünüyorum. Işınacı olmak kim o kim? Ah Leyla, ne çok dizi izliyorsun’”(s.120).

Kişi-Toplum Çatışması: Yapıtta kişi-toplum çatışmasına rastlanmamıştır.

Kişi-Doğa Çatışması: Kişinin doğanın ve doğadaki canlıların güçlükleri ile mücadele ettiği durumlara aşağıdaki bölüm örnek olarak gösterilebilir.

“Bir süre sonra ters yönde sert bir fırtına patladı ve tüm gemileri başka başka taraflara savurdu. Şişen yelkenlerin parçalanmasına az kalmıştı. Güvertedeki tahtaların gıcirtısı rüzgârın uğultusuna karışıyor, sandallar yerinden sökülürcesine hopluyor, gemimiz bir beşik gibi sallanıyordu. Denizin böyle çalkaladığını daha önce hiç görmemiştim” (s.88).

Kişi-Kişi Çatışması	Kişinin Kendisiyle Olan Çatışması	Kişi-Toplum Çatışması	Kişi-Doğa Çatışması
6	2	0	5

Tablo 76. (Piri Reis’in Peşinde, Çatışma Türlerinin Sıklığı)

Yapıtta en fazla karşılaşılan çatışma türü kişi-kişi çatışmasıdır. Yapıtta konunun yapılandırılışını zayıflatan abartılmış merak ve aşırı duygusallık ile karşılaşılmamıştır. Bunun yanında rastlantısallığa yer verilmiştir: “Arap harfleriyle tutulmuş günlüklerdi bunlar. Yazan, muhasebe memuru gibi numaralandırmıştı her birini. Sırtında ‘bir’ yazan defteri açtı ve Arapça bildiği için hiç zorlanmadan okumaya başladı”(s.25). Leyla teyzenin, Piri Reis’in seyir defterlerini Arapça bildiği için zorlanmadan okuması rastlantısallık olarak değerlendirilebilir. ‘Gel Zaman Git Zaman’ dizisinin üç yapıtında da yer alan Leyla teyzenin, böyle bir özelliğinin olduğu önceden verilip okurun bu duruma hazır hâle getirilmesi ve böylece rastlantısallığa da yer verilmemesi gerekirdi.

Yapıtın genelinde, çocukların merak duygusunu devindirecek durumlara yer verilmiştir.

“Güverteye çıktıkları andan beri tayfalardan biri gözlerini Timur’a ve Muzo’ya dikmiş, dikkatlice onları izliyordu. Timur fark etmişti bunu. Üstelik bu tayfayı gözü bir yerden ısıırıyordu” (s.69-70).

“Tayfa yanlarından uzaklaşınca Muzo, ‘Oh! Ucuz atlattık’ dercesine derin bir nefes almıştı ki güverte güçlü bir sesle inledi” (s.70-71).

“Gözlerini kapatıp yayı gerdi, gerdi, gerdi ve... oku bırakıverdi” (s.76).

4.26.2.2. İzlek

Yapıtın izleği çalışkanlıktır.

Romanın başkışileri Leyla teyze, Timur ve Mucit Muzo, zamanda yaptıkları yolculuk sonucu Piri Reis'ten önemli bilgiler öğrenirler. Leyla teyze seyir defterlerini okuyup, Timur ve Muzo da gemide tanık olup Piri Reis'in çalışkanlığını ve başarılarını görürler.

İzlek ile konu uyumludur. Yapıtın izleği, çocuğun anlama düzeyine uygun olarak verilmiştir. İzleğin çocukların; çalışkan, umutlu bireyler olmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

4.26.2.3. Kahramanlar

Baş Kişiler:

Timur: Olayların başkışilerinden Timur, meraklı ve macerayı seven bir çocuktur. Yaşadığı ortama uyum sağlayabilen, güçlükleri aşmada akıl yolunu kullanan, mantıklı hareket eden bir kişidir. Kurguda, Mucit Muzo ile birlikte zamanda yolculuk yapmış ve gittiği Piri Reis dönemindeki koşullara uyum sağlamış, karşılaştığı güçlükleri aşmak zorunda kalmış ama yılmamıştır.

Piri Reis: Ünlü denizci Kemal Reis'in yeğenidir. Onun yanında yetişmiş, deneyimli ve başarılı bir denizci olmuştur. Tayfalar ve çevresi tarafından saygı duyulan, çalışkanlığı ile bilinen bir kişidir. Dünya haritasını çizmek için türlü zorluklarla uğraşması gerekse de yılmadan çalışır ve başarılı olur. Bunun yanında denizcilere yol göstermek için deneyimlerinden yola çıkarak bir kitap da yazmıştır.

Mucit Muzo: Timur ile aynı mahallede yaşamaktadır. Evde yaptığı araç-gereçler ve farklı kişiliği ile merak konusu olmaktadır. Leyla teyzenin zamanda yolculuk yapmasına neden olan zaman makinesi düzeneğini kuran kişidir. Meraklı, araştırmacı, çalışkan bir kişidir.

Leyla teyze: Timur'un mahallesinde yaşayan ve meraklı olması ile tanınan kişidir. Özellikle Mucit Muzo'ya karşı büyük bir merak duymaktadır.

Timur	Piri Reis	Mucit Muzo	Leyla Teyze
Durağan	Durağan	Durağan	Durağan
Kapalı	Açık	Kapalı	Kapalı

Tablo 77. Piri Reis'in Peşinde, Başkışilerin Karakter Özellikleri)

Tabloda gösterildiği gibi yapıtta dört başkışi vardır. Bu başkışiler incelendiğinde, genelinin durağan ve kapalı karakterler olduğu söylenebilir. Bir kişi

ise açık olarak geliştirilmiştir. Açık olarak geliştirilen bu karakter ise çocuk değil, yetişkindir.

Yan Kişiler:

Kemal Reis: Kurguda sevecen ve başarılı olarak verilmiştir. Piri Reis'i yetiştirmiş, yeri geldiğinde ona güvenerek kararlar da almıştır. Akdeniz'de seferdeyken çıkan bir fırtınada gemisi batınca kaybolmuştur. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Ömer: Piri Reis'in yardımcısıdır. Kurguda güvenilir ve vefalı olarak verilmiştir. Kapalı ve durağan bir karakterdir.

Façalı: Piri Reis'in dünya haritasını çalan kişidir. Kurguda korsan olduğu söylenmektedir, güvenilmez bir kişi olarak verilmiştir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

4.26.2.4. Dil ve Anlatım

“Piri Reis'in Peşinde” adlı yapıt incelendiğinde sade bir dil kullanıldığı görülmektedir. Genel olarak kısa ve yalın tümcelere yer verildiği belirlenmiştir. Yapıtın başından sonuna değin deyimlere rastlanmaktadır: “ağzını aramak” (s.8), “göz açtırmamak” (s.45), “iş çevirmek” (s.86), “gözü ısırmak” (s.98) yapıtta yer alan deyimlerden bazılarıdır.

Söz varlığı ögelerinden olan ikilemelerden de sıklıkla yararlanılmıştır. Yapıtta yer alan ikilemelerden bazıları şunlardır: “şapıdık şupuduk” (s.10), “şaşkın şaşkın” (s.48), “boncuk boncuk” (s.74), “didik didik” (s.109).

Deyim	Atasözü	İkileme
115	1	81

Tablo 78. (Piri Reis'in Peşinde, Söz Varlığı Ögelerinin Sıklığı)

Yapıt incelendiğinde en sık karşılaşılan söz varlığı ögelerinin deyim ve ikilemeler olduğu belirlenmiştir.

Yapıtta ortaokul dönemi okuruna uygun sade bir dil kullanılmıştır. Ayrıca çocukların, anlamını bağlamdan kestirip öğrenebilecekleri yeni sözcükler de kullanılmıştır. Tayfa, korsan, sintine, tempo, rutubet, çevik, palavra, divan, sütliman, kamara, divit gibi sözcükler bu duruma örnek gösterilebilir.

Yapıtın genel anlamda çocukta dil zevki uyandıracak bir anlatım ile oluşturduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra, yapıtta anlatım bozukluğu, yazım yanlışlıkları da yapılmıştır. Bunlar aşağıda belirtilmiştir:

“Leyla Teyze ne zamandır Mucit Muzo’nun ne işler karıştırdığını öğrenmek istiyordu” (s.8).

“Leyla Teyze söz grubunun yazımında “Teyze” büyük harfle başlamaktadır. Gelen ekler de kesme işareti ile ayrılmaktadır. Bu kullanım TDK’nin aşağıda yer alan açıklamasına göre yanlıştır ve bu yanlış birkaç kez tekrarlanmıştır.

Türk Dil Kurumunun ilgili açıklaması: “Bu tarz isimlerde kan bağı ile akrabalık olup olmaması önemli değildir. Kişi adlarından sonra gelen akrabalık adlarının ilk harfi, kelime gerçek bir akrabayı ifade etmese de küçük harfle yazılmalıdır” (tdk.gov.tr).

“Haydi, seninle eğlenceli yerlere gidelim o halde” (s.119). Bu tümcede ise halde sözcüğü “hâlde” biçimde düzeltilmelidir.

Yapıt, üçüncü ağızdan anlatım ile okura aktarılmıştır.

“Ardından kapı açıldı. Kafalarında tuhaf koca şapkalarla iki adam ellerini kollarını sallayarak içeri girdiler” (s.35).

4.26.2.5. İleti

Yapıtta çalışkanlık, umut, bilimin üstünlüğü, cömertlik, aklın üstünlüğü kavramları ile ilgili iletilere yer verilmiştir.

Yapıtın ana iletisi ise şudur: Çalışkan kişi tüm güçlüklerle karşın başarılı olur.

Yapıtta yer alan yan iletiler ise şöyledir:

Başkalarının kişisel eşyalarını izinsiz bir şekilde kullanmamalıyız.

Çocuklar, araştırıp bilgi edinmeyi, merak ettikleri konularda yapmak isterler.

Yardıma umulmayanlar, en güç zamanda yarar sağlayabilir.

Olayların içyüzü, görünenden farklı olabilir.

Güçlükler karşısında umudumuzu yitirmemeliyiz.

Akıl ve bilim, doğal afetlerin zararlarından bizi korur.

Kişi, başkalarının yararına yaptığı işlerden mutluluk duyar.

Kişi, başarılı olmak için yılmadan çalışmalıdır.

İnsanlar, emek vermedikleri şeylerin değerini bilmez.

Genel Değerlendirme: Koray Avcı Çakman'ın “Piri Reis'in Peşinde” adlı yapıtı, çocuk edebiyatının temel ilkeleri bağlamında 9-11 yaş aralığındaki çocuklar için önerilebilir.

4.27. OYUNDASIN

Kitabın Yazarı: Koray Avcı Çakman

Yayına Hazırlayan: Hülya Şat

Resimleyen: Hande Ünver

Editör: Aykut Tanrıkulu

Kapak Tasarımı: Gülhan Taşlı

Sayfa Düzeni: Naciye Dipburun

Yayınevi: Altın Kitaplar Yayınevi

Yayın Tarihi: Nisan 2021, 1. Basım

Sayfa Sayısı: 141

4.27.1. Dış Yapı Özellikleri

4.27.1.1. Boyut

Kitap, 13,5 × 19,5 cm boyutlarındadır. Bu yönüyle ortaokul dönemi çocukların zorlanmadan taşıyabilecekleri büyüklüktedir. Ayrıca bu boyut, çocukların kitaplık oluşturmalarına ve kitaplık düzenlemelerine de uygun bir boyuttur.

4.27.1.2. Kâğıt

Kitapta kullanılan kâğıt sarı, mat ve dayanıklı kâğıttır. Kâğıdın mat olması, yazıların rahat okunması ve okurun gözünü yormaması açısından önemlidir. Kâğıdın dayanıklı ve kalın olması ise sayfaların çevrilmesi sırasında kolaylık sağlamaktadır.

4.27.1.3. Kapak

Kitabın ön kapağında en üstte ve ortada kitabın içerisinde bulunduğu dizinin adı, onun altında ise yapıtın adı bulunmaktadır. Yazarın adı ve soyadı ise bunların hemen altında bulunmaktadır. Ön kapağın ortasında bir kız ve erkek çocuğun resmi görülmektedir. Kızın yanında klavye, defterler ve ev görülmektedir. Erkeğin yanında ise bilgisayar faresi, kâğıtlar, defterler ve bir kafe görülmektedir. Yapıtın içeriğinden yola çıkarak bu kişilerin Melis ve Asım olduğu söylenebilir. Sağ alt köşede ise resimlemeleri yapan kişinin adı ile yayınevinin adı ve logosu yer almaktadır.

Resim 162. (Oyundasın, Ön Kapak)

Kitabın arka kapağında yapıtın içeriği ve yapıtın kişileri hakkında bilgiler verilmiştir. Bunların yanında türlü sorular yöneltilerek okuma öncesi okurun merakını artırmak amaçlanmıştır. Bu tanıtım yazısının altında denetim pulu, sol alt köşede ise çizgi im bulunmaktadır. Çizgi imin hemen üstünde ise yayınevinin genel ağ adresine yer verilmiştir.

Resim 163. (Oyundasın, Arka Kapak)

4.27.1.4. Sayfa Düzeni

“Oyundasın” adlı yapıtta sayfa kenarlarında, sözcük ve satır aralarında bırakılan boşluklar düzenli görülmektedir. Her yeni bölüm, bir resim ile başlamaktadır. Bu da okurun dikkatini çekmekte ve okuyucuya yeni bir bölüme geçildiğini duyumsatmaktadır. Başlayacak bölüm ile ilgili olan resimden sonra bölümün başlığı yer almaktadır. Yazı karakteri Verdana ve 13 puntodur. Satır aralığı ise ortaokul dönemi çocuklar için uygundur.

Resim 164. (Oyundasın, s.105)

4.27.1.5. Resimler

Yapıttaki resimlemeler Hande Ünver tarafından yapılmıştır. Yapıttaki resimler resimleyen yorumu katılarak çizilmemiştir. Resimler, genel olarak görüldükleri biçimleriyle, gerçekçi çizilmiştir. Çizilen bu resimlerde renk kullanılmamış, tüm resimler siyah beyaz olarak çizilmiştir. Her bölüm başlangıcında, o bölümde anlatılacaklarla ilgili bir resim bulunmaktadır. Yapıt içerisindeki tüm resimler, sayfa içerisinde metin ile birlikte yer almıştır. Yapıttaki resimlerin, çocuğun düş dünyasını geliştirmede yetersiz kalacağı söylenebilir.

Resim 165. (Oyundasın, s.73)

Resim 166. (Oyundasın, s.79)

Çizilen bu resimlerin metinde anlatılanların çocuğun belleğinde canlandırılmasına ise katkı sağlayacağı söylenebilir.

4.27.2. İç Yapı Özellikleri

4.27.2.1. Konu

Yapıtta, bilişim alanında çok girişken ve başarılı; toplum yaşamında ise çekingen ve özgüvensiz olan bir çocuğun, sanal yaşamda olduğu gibi çevresinde de kendisini kabul ettirmeye çalışması anlatılmaktadır.

“Oyunda Kal” adlı yapıtın devamı niteliğinde olan “Oyundasın”, Asım’ın gördüğü bir rüya ile başlar. Kendisinin geliştirdiği fakat bir şirketin emeğini çalarak kullanım hakkını elde ettiği Bakben adlı uygulama ile ilgilidir. Evin önüne toplanan kalabalık uygulamanın gerçek yaratıcısı olan Asım’ı çağırılmaktadır. Bu bölümde de Asım’ın sürekli olarak yaşadığı kararsızlık ve kendini ifade edememe vurgulanır. Asım, içinden geçirdiklerini söze dökemeyen, emekleri çalındığında ses çıkarmayan, zorbalığa karşı koyamayan bir çocuktur. İlk kitapta okuldaki öğrencilerden biri olan Kutay’ın yaptığı zorbalığı bu yapıtta da Bora yapmaya kalkışır. Asım ise geçen yıla göre daha girişkendir ve uğradığı haksızlıklara karşı koyacağına dair sürekli olarak kendisine telkinlerde bulunmaktadır. Bu değişimde annesinin restoran açıp başarılı olmasındaki katkısı, Mali ile olan arkadaşlığı ve Melis ile iletişim kurabilmeye başlaması etkili olmuştur. Melis, Asım’ın sınıfında bulunan başarılı ve anlayışlı biridir. Geçen yıl başlayan iletişimleri bu yıl sürekli bir hâle dönüşmüştür. Birlikte katılmaya karar verdikleri bir yarışma için robot projesi tasarlamak için sık sık buluşmaktadırlar. Üstelik en yakın arkadaşı olan Mali de bu ekiptedir. Asım bu buluşmalardan ve bir proje üretecek olmaktan dolayı çok mutludur. Bu mutluluk arasında ise aklını kurcalayan bir şey vardır: İzleben. Kendisini İzleben diye tanıtan birisi ona elektronik posta yollamakta ve senin Bakben uygulamanı çalan kişiler benim de İzleben karakterimi çaldılar demektedir. Asım bu kişinin kim olduğunu düşünürken bir gün annesinin telefondaki telaşlı konuşmalarını duyar. Restoranda yemek yiyenlerden biri zehirlenmiştir. Yapılan incelemede mutfak temiz çıkınca sorun büyümeden çözülmüştür. İzleben ise yeni bir e posta göndermiş ve Asım’a, annesinin restoran için işe aldığı kişilere dikkat etmesi gerektiğini söylemiştir. Bu e postanın üzerinden çok geçmeden de restoranda bir zehirlenme olayı daha yaşanır. Üstelik zehirlenen kişi ünlü youtuber Aşkın Taşkın’dır. Yediği yemekleri ve restoranı uzun uzun sosyal medyada paylaşan Aşkın Taşkın, kısa süre sonra zehirlenerek hastanelik olur. Bu olaydan sonra ise İtir Hanım’ın restoranının itibarı tamamen zedelenir ve işleri bozulur. Ayrıca Aşkın Taşkın, yüklü bir tazminat

istemektedir ve aileye dava açmıştır. Asımlar böyle bir parasal güçlükte iken İtir Hanım'ı Hikmet Şeker adlı holding sahibi kişi arar. Bu kişi Asım'ın Bakben uygulamasını haksız yere sahiplenene ve İtir Hanım'ın Şaşkın Yemek adlı restoranını satın almak isteyen kişidir. Restoranı tekrar satın almak istediğini söyler. İtir Hanım'a görüşmek için randevu verir. Bu sırada İzleben, Asım'a tekrar e posta yollar. Restoranı satmamalarını, yaşanan olaylarla ilgili her şeyi anlatacağını söyler ve bir kafede buluşmak istediğini söyler. Melis'in de önerisi ile Asım, bu teklifi kabul eder. Melis ile birlikte kafeye giden Asım, burada İzleben ile tanışır ve onun adının Mimoza olduğunu öğrenir. Mimoza, yaşanan zehirlenme olaylarını Hikmet Şeker'in tasarladığını anlatır. Yemeklerin içine hastalık yapıcı maddeyi atan kişinin Şaşkın yemekten ayrılıp Hikmet Bey'in yanında şef olan Yılmaz olduğunu söyler. Asım, tüm bunları annesine anlatınca İtir Hanım da avukat Adnan Bey ile bir plan yapar. Yılmaz savcılıkta her şeyi anlatır ve İtir Hanım'ın restoranı aklanır.

Yapıtta anlatılan olaylarla kişinin karşılaştığı güçlükleri akıl ve sağduyu ile aşabileceği vurgulanır. Akran zorbalığının, emek hırsızlığının çok kötü bir şey olduğu vurgulanır.

Çatışmalar: Yapıt, çeşitli çatışmalar üzerine kurgulanmıştır.

Kişi-Kişi Çatışması: Aşağıdaki bölüm kişi-kişi çatışmasına örnek olarak gösterilebilir.

“Bora, rakip takımın hamlesini durdurmak istiyormuş gibi yaklaştı ve Asım'ın duyacağı sesle, ‘Yavaş ol Kıvırcık!’ diyerek ona güçlüce dirsek attı. Asım acıyla kolunu tutarken Bora kaşla göz arasında topu alıp potaya fırlatmıştı” (s.46).

Kişinin Kendisiyle Olan Çatışmalar: Aşağıda yapıtın başkışisi Asım'ın aklından geçen düşünceleri gösterilmiştir. Yaşadığı ikilem kişinin kendisiyle olan çatışmasına örnektir.

“‘Ben yarışmaya katılmıyorum, sen tek başına katıl!’ deseydi. Ama demedi. O güne kadar verdiği emeği bir çırpıda çöpe atamazdı. Hem yarışmayı kazanan ekip Japonya'ya, Robot Fuarı'na gidecekti. Bir an yarışmaya tek başına katılmayı düşündü, o da olmazdı” (s.27).

Kişi-Toplum Çatışması: Yapıtta kişi-toplum çatışmasına rastlanmamıştır.

Kişi-Doğa Çatışması: Kişinin doğanın ve doğadaki canlıların yaşattığı güçlükler ile mücadele ettiği durumlara kişi-doğa çatışması denir. Yapıtın kişilerinden Mali'nin Don Kişot adlı hemstırı okulda kaybolmuştur. Don Kişot'un bulunmaya çalışması ve Mali'nin zor duruma düşmesi kişi-doğa çatışmasına örnek olarak gösterilebilir.

“‘N’olmuş? Ne diyorsun?’ dedi Asım.

‘Don Kişot kaçtı!’ (s.33).

“Az sonra müdür, beş öğretmen, iki müdür yardımcısı ve bir öğrenci ellerinde minik birer brokoli parçası ile kaçak hemstırın peşine düştüler” (s.37).

Kişi-Kişi Çatışması	Kişinin Kendisiyle Olan Çatışması	Kişi-Toplum Çatışması	Kişi-Doğa Çatışması
7	9	0	1

Tablo 79. (Oyundasın, Çatışma Türlerinin Sıklığı)

Yapıtta en fazla karşılaşılan çatışma türü, kişinin kendisiyle olan çatışmasıdır. Yapıtta konunun yapılandırılışını zayıflatan durumlarla genel olarak karşılaşmamıştır. Abartılmış merak, aşırı duygusallık gibi olumsuzluklara yer verilmemiştir. Bunun yanında kurguda, zayıflık olarak değerlendirilebilecek olumsuz durumla da karşılaşmıştır:

“Hikmet Şeker, kendini biraz toparlayınca önce takvimine baktı. Mimoza mevsimi gelmişti. Saatin geç olmasına aldırmadan adamlarına, ‘Mimoza! Mimosalarla donatın bahçeyi!’ dedi”

Yıllarca kızı Mimoza'ya karşı ilgisiz davranan Hikmet Şeker'in değişimi kurguda çok hızlı gerçekleşmiştir. Mimoza, Asımlarla iletişim kurmasından sonra babası Hikmet Bey ile tartışmıştır. Hikmet Bey ise saatler hatta dakikalar içerisinde büyük bir değişim göstermiş ve kızı ile daha ilgili bir baba oluvermiştir. Bu durum kurgu içerisinde zayıflık olarak değerlendirilebilir.

Yapıtın genelinde, çocukların merak duygusunu devindirecek durumlara yer verilmiştir. Bazıları aşağıda belirtilmiştir.

“Oraya ulaşmasına üç beş adım kalmıştı ki Bora önüne atıldı” (s.46).

“Melis'in gözü bu kadını bir yerden ısıırıyordu. Birazcık düşününce kim olduğunu buluverdi” (s.107).

“Asım da aynı yerde takılıp kalmıştı. ‘Mimoza tüm bunları nereden biliyor acaba?’” (s.122).

4.27.2.2. İzlek

Yapıtın izleği özgüvendir.

Romanın başkişisi Asım, kendine güvendiğinde neleri başarabileceğini anlamıştır. Özgüveni arttığında hem başarılı hem sorunlarını çözebilen mutlu bir birey olmuştur.

İzlek ile konu uyumludur. Yapıtın izleği, çocukların anlama düzeyine uygun olarak verilmiştir. İzleğin; çocukların kendilerini tanımlarına, yeteneklerini keşfedip özgüvenli ve mutlu bireyler olmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

4.27.2.3. Kahramanlar

Baş Kişiler:

Asım: Olayların başkişisi Asım, bilişim alanında başarılı fakat günlük yaşamında iletişim sorunları yaşayan kendine güvenmeyen bir çocuktur. Başarılı olduğunu fark ettiğinde ise daha özgüvenli ve mutlu birine dönüşmüştür. Dürüst ve çalışkan bir kişiliktir.

Melis: Asım'ın sınıf arkadaşıdır. Birçok öğrenciye göre daha alçakgönüllü, sevecen ve anlayışlı bir kişiliktir. Dürüst ve çalışkandır. Bilime meraklı ve üretkendir.

Asım	Melis
Devingen	Durağan
Açık	Kapalı

Tablo 80. (Oyundasın, Başkişilerin Karakter Özellikleri)

Tabloda gösterildiği gibi yapıtta iki başkişi vardır. Bu başkişiler incelendiğinde, birinin açık ve devingen karakter; diğerinin ise kapalı ve durağan bir karakter olduğu belirlenmiştir. Bu durumda, okurun açık ve devingen olan karakterle daha fazla özdeşim kurabileceği söylenebilir.

Yan Kişiler:

Mehmet Ali: Asım okuldaki arkadaşıdır. Sağlıklı iletişim kurabildiği tek öğrencidir. Asım gibi Mehmet Ali de diğer öğrenciler tarafından küçük görülmektedir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Bora: Asımla aynı sınıftadır. Kibirli, gösteriş meraklısı bir çocuktur. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Sudenaz: Asım ile aynı sınıftadır. Kişilerin dış görünüşüne fazlaca önem veren, kibirli bir kişiliktir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

İtir Hanım: Asım'ın annesidir. Çalışkan, neşeli, sevecen bir kişiliktir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Şaire Hanım: Asım'ın anneannesidir. Neşeli, sevecen bir kişiliktir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Mimoza: İzleben adlı fotoğraf uygulaması karakterinin gerçek yaratıcısıdır. Aynı zamanda Hikmet Şeker'in kızıdır. Babasının kendisine karşı olan ilgisi artınca daha mutlu birine dönüşmüştür. Dürüst, alçakgönüllü bir kişiliktir. Devingen ve açık bir karakterdir.

Hikmet Şeker: Asım'ın Bakben adlı uygulamasını hakkı olmamasına karşın sahiplenilen Şeker Holding'in sahibidir. Kurnaz, güvenilmez bir kişiliktir. Kızı Mimoza'ya karşı olan sevgisi sayesinde değişime uğramıştır. Devingen ve açık bir karakterdir.

Ethem Bey: Asım'ın okul müdürüdür. Disiplinlidir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Adnan Bey: Asım annesi İtir Hanım'ın avukatıdır. Disiplinli, başarılı ve dürüst bir kişiliğe sahiptir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Yılmaz: İtir Hanım'ın Şaşkın Yemek adlı restoranında çalışan garsonlardandır. Sonrasında Hikmet Şeker'in restoranında şef olmuştur. Güvenilmez bir kişiliğe sahiptir. Durağan ve kapalı bir karakterdir.

4.27.2.4. Dil ve Anlatım

“Oyundasın” adlı yapıt incelendiğinde sade bir dil kullanıldığı görülmektedir. Genel olarak kısa ve yalın tümcelere yer verildiği belirlenmiştir.

Yapıtın başından sonuna değin deyimlere rastlanmaktadır: “yüzünü buruşturmak” (s.21), “ucuz atlatmak” (s.39), “gözü dönmek” (s.77), “ağzını bıçak açmamak” (s.131), “kolları sıvamak” (s.136), “kulağına inanmamak” (s.138) yapıtta yer alan deyimlerden bazılarıdır.

Söz varlığı ögelerinden olan ikilemelerden de sıklıkla yararlanılmıştır. Yapıtta yer alan ikilemelerden bazıları şunlardır: “harıl harıl” (s.36), “kara kara” (s.85), “sağa sola” (s.123), “diye diye” (s.139).

Yapıt incelendiğinde en sık karşılaşılan söz varlığı ögelerinin deyim ve ikilemeler olduğu belirlenmiştir.

Deyim	Atasözü	İkileme
259	1	72

Tablo 81. (Oyundasın, Söz Varlığı Ögelerinin Sıklığı)

Yapıtta ortaokul dönemi okuruna uygun sade bir dil kullanılmıştır. Ayrıca çocukların, anlamını bağlamdan kestirip öğrenebilecekleri yeni sözcükler de kullanılmıştır. Hışım, furya, paydos, kapitone, hayıflanmak, tökezlemek, müstakil gibi sözcükler bu duruma örnek gösterilebilir. Bunların yanında, Asım’ın annesi İtir Hanım’ın özgün tariflerle yaptığı yemeklere verilen adlara da özen gösterilmiştir. Bu yemeklere Türkçenin ses yapısına uygun adlar verilmesi çocuklara dil zevki edindirme açısından önemlidir. Bunlara örnek olarak büzük dolma, ahvah çorbası, ağlak mantı verilebilir. Bu adların yanında Asım ve Melis’in kafede buluşup içtikleri içeceğin adı da özenle seçilmiştir: İçbitir.

Tüm bunların yanında dil ve anlatım bakımından olumsuzluk olarak değerlendirilebilecek durumlar da vardır. Yapıt içerisinde yabancı kökenli bazı sözcükler kullanılmıştır. Bunlardan bazılarının Türkçe karşılıkları toplumda sıkça kullanılmaktadır. Böyle sözcüklerin Türkçe karşılıklarının kullanılmasının, çocuklara dil zevki edindirme açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Örneğin; absürt yerine saçma, alternatif yerine farklı veya değişik, aplikasyon yerine uygulama sözcükleri kullanılabileceği söylenebilir.

Ayrıca, yapıtta yer alan bazı anlatım bozuklukları da belirlenmiştir:

“Asım, dikkatini ve ilgisini tüm lise son sınıf öğrencileri gibi Liseye Geçiş Sınavı’na vermeliydi” (s.14). Bu tümcede geçen lise son sınıf ifadesi ortaokul son

sınıf olarak düzeltilmelidir. Çünkü Liseye Geçiş Sınavı'na katılacak öğrenciler ortaokul son sınıf öğrencileridir.

“Şu yetişkinlikler ne garipti. Asım o an, ‘Uzaya çıkıyorum, uçan daire yaptım.’ Dese yine aynı tepki ile karşılaşacağını düşündü” (s.140). Bu tümcede ise konuşma Mali ve babası arasında geçmekteyken Asım yazılması yanlış olmuştur. Hakkında konuşulan kişi Mali'dir. Asım sözcüğünün Mali olarak düzeltilmesi gerekmektedir.

Yapıt, üçüncü ağızdan anlatım ile okura aktarılmıştır.

“Ertesi sabah dünya daha bir güzel görünüyordu Asım'ın gözüne” (s.83).

4.27.2.5. İleti

Yapıtta özgüven, arkadaşlık, anne-baba sevgisi, çalışkanlık, dürüstlük, akran zorbalığı kavramları ile ilgili iletilere yer verilmiştir.

Yapıtın ana iletişi ise şudur: Çocuklar özgüvenli oldukları sürece çalışarak üretken ve mutlu bireyler olabilir.

Yapıtta yer alan yan iletiler ise şöyledir:

Gerçek mutluluk, sanal dünyada değil günlük yaşamdadır.

Çevrim içi ortamlarda görünen olaylar ve kişiler yanıltıcı olabilir.

Sosyal medya uygulamalarının kullanımına dikkat edilmezse çocukların beslenme ve uyku düzeni bozulabilir.

Kişiler, sosyal medyada dikkat çekici bir paylaşımda bulunmaya gereğinden fazla önem verip temel görev ve sorumlulukları ile ilgili özensiz davranmamalıdır.

Kişiler, sosyal medyada beğenilme uğruna kendilerini küçük düşürücü durumlara sokmamalıdır.

Kişiler çevrim içi ortamlarda görgü kurallarına dikkat etmeli, kibar ve saygılı olmalıdır.

Çocuklar, anne ve babaları ile zaman geçirmeye, onların sevgisini hissetmeye ihtiyaç duyar.

Akran zorbalığına uğrayan çocuklar özgüvenlerini yitirebilir.

Okul yöneticileri ve öğretmenler, çocuklara sevecen davranıp onların kendilerini ifade etmelerine olanak tanımalıdır.

Öğrencilere başarabilecekleri görevler vererek onların özgüvenli bireyler olmaları sağlanmalıdır.

Kötü ve kırıcı sözler, kişinin özgüvenini yitirmesine, toplumdan dışlanmasına neden olur.

Çocuklar, kendilerini dinleyip anlayan arkadaşlara gereksinim duyarlar.

Ev ödevlerinin geçerliliğini ve değerini gösteren ilk koşul öğrencinin kendisinin hazırlamasıdır.

Öğretmenler, okullardaki akran zorbalığını engellemede daha fazla rol almalıdır.

Okuma alışkanlığına sahip çocuklar, kendini yazılı ve sözlü olarak ifade etmede başarılı olurlar.

Öğrenciler yaparak yaşayarak öğrendiklerinde bilgi ve becerileri daha kalıcı olur.

Kişi, hayallerinin peşinden gidip onları gerçekleştirdiğinde mutlu bir birey olur.

İnsanların emekleri çalıp sahiplenmek çok kötü bir davranıştır.

Güçlükler karşısında umudumuzu yitirmemeliyiz.

Kişi çok çalışıp emek harcadığında zor görünen işleri başarabilir.

Haksızlığa uğradığımızda buna ses çıkarmazsak özsaygımızı yitiririz.

Kişi, üretken oldukça mutluluğu artar.

Genel Değerlendirme: Koray Avcı Çakman'ın "Oyundasın" adlı yapıtı, çocuk edebiyatının temel ilkeleri bağlamında 12-13 yaş aralığındaki çocuklar için önerilebilir.

4.28. KOD ADI: İNSANSI

Kitabın yazarı: Koray Avcı Çakman

Resimleyen: Beyza Tükel Tanyeli

Yayına hazırlayan: Bahar Ulukan

Kapak ve grafik uygulama: Havva Alp

Yayınevi: Doğan Egmont Yayıncılık

Yayın tarihi: 2021

Sayfa sayısı: 193

4.28.1. Dış Yapı Özellikleri

4.28.1.1. Boyut

Kitap, 13,5 × 19,5 cm boyutlarındadır. Bu yönüyle ortaokul dönemi çocukların zorlanmadan taşıyabilecekleri büyüklüktedir. Ayrıca bu boyut, çocukların kitaplık oluşturmalarına ve kitaplık düzenlemelerine de uygun bir boyuttur.

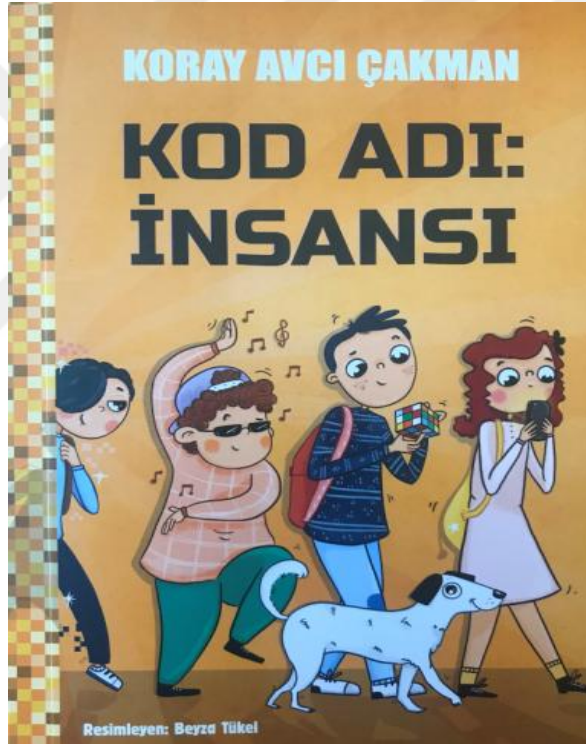
4.28.1.2. Kâğıt

Kitapta kullanılan kâğıt açık sarı, mat ve dayanıklı kâğıttır. Kâğıdın mat olması, yazıların rahat okunması ve okurun gözünü yormaması açısından önemlidir.

Kâğıdın dayanaklı ve kalın olması ise sayfaların çevrilmesi sırasında kolaylık sağlamaktadır.

4.28.1.3. Kapak

Kitabın ön kapağında, en üstte yazarın adı yazmaktadır. Hemen altında daha büyük boyutta kitabın adı bulunmaktadır. Bunların altında ise dört çocuk ve bir köpek çizimi yer almaktadır. Çizimdeki çocukların Demir, Ömer, Teoman ve Sevinç olduğu söylenebilir. Köpeğin ise Teoman'ın köpeği olan Çalçene olduğu söylenebilir. Ömer şarkı söyleyip dans ederken Teoman ise elindeki zekâ küpü ile ilgilenmektedir. Sevinç de elindeki telefon ile uğraşırken çizilmiştir. Sol altta ise resimleyenın adı yazmaktadır. Ön kapakta kullanılan çizimlerin metnin içeriği ile uyumlu olduğu söylenebilir.

Resim 167. (Kod Adı: İnsansı, Ön Kapak)

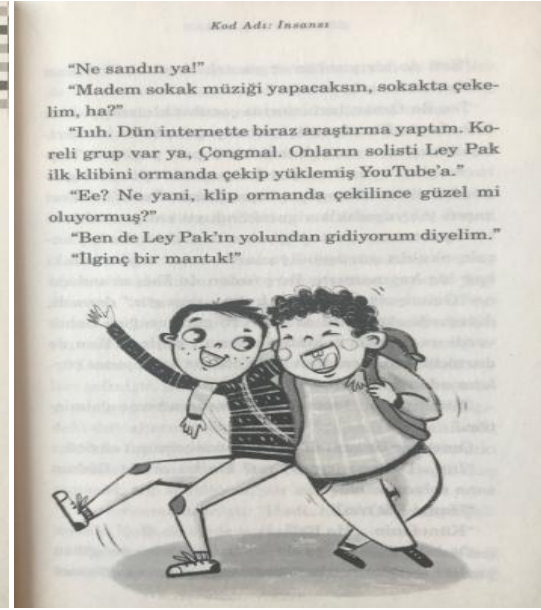
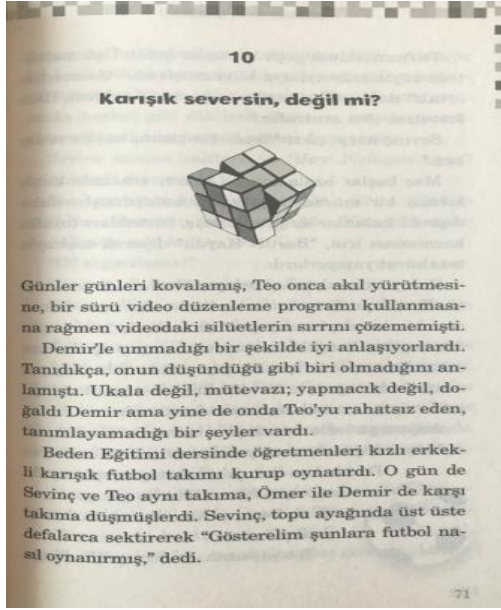
Kitabın arka kapağında, üstte yapıtın içeriği ile ilgili bilgiler verilip merak uyandırılmaya çalışılmıştır. Altında ise denetim pulu bulunmaktadır. Sol en altta yayınevinin adı, sağ en altta ise yapıtın çizgi imi ve fiyatı bulunmaktadır.

Resim 168. (Kod Adı: İnsansı, Arka Kapak)

4.28.1.4. Sayfa Düzeni

"Kod Adı: İnsansı" adlı yapıtta sayfa kenarlarında, sözcük ve satır aralarında bırakılan boşluklar düzenli görülmektedir. Her yeni bölüm başlarken sayfanın üst bölümünde boşluklar bırakılmıştır. Ayrıca bölüm başlıklarının altında zekâ küpü çizimi yer almaktadır. Tüm bunlar okurun dikkatini çekip okuyucuya yeni bir bölüme geçildiğini duyumsatmaktadır. Yazı karakteri Times New Roman, yazı boyutu ise 12 puntodur. Satır aralığı ise ortaokul dönemi çocuklar için uygundur. Ayrıca metnin ve resmin birlikte yer aldığı sayfalarda herhangi bir karmaşa söz konusu değildir.

Resim 169. (Kod Adı: İnsansı, s.71) Resim 170. (Kod Adı: İnsansı, s.9)

4.28.1.5. Resimler

Yapıttaki resimlemeler Beyza Tükel Tanyeli tarafından yapılmıştır. Yapıttaki resimler bir fotoğraf gerçekliğiyle değil, resimleyen yorumu katılarak çizilmiştir. Çizilen resimlerin çocukların ilgisini çekebileceği düşünülmektedir. Ayrıca resimler, çocukları eğlendirip güldürebilecek biçimde oluşturulmuştur.

Resim 171. (Kod Adı: İnsansı, s.13)

Yapıttaki resimler çocuk gerçekliğine uygun olarak çizilmiştir. Bu resimlerin, çocuğun metinde okuduklarını belleğinde canlandırabilmesine katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Resim 172. (Kod Adı: İnsansı, s.159)

Tüm bunların yanında; yapıttaki resimler, yalnızca siyah ve beyaz renkler kullanılarak oluşturulmuştur. Türlü renklerin kullanılmaması, yapıtın seslendiği yaş düzeyi düşünüldüğünde olumsuzluk olarak değerlendirilebilir.

4.28.2. İç Yapı Özellikleri

4.28.2.1. Konu

Yapıtta; insanların laboratuvar ortamında oluşturduğu bir yapay zekânın kontrolden çıkıp insanları etkisi altına alması ve dünyadan koparıp sanal dünyaya bağımlı hâle getirmesi anlatılmaktadır.

Müçüçü adı verilen bir yapay zekâ, insanların yaptığı hatalar nedeniyle insan bedeni biçimine dönüşür. Kendisine Beno adını veren bu yapay zekâ, Profesör Saybır sayesinde birçok tür yaratır ve bir dünya oluşturur. Bu yapay dünyanın adı Sonol'dur. Sonol'da yaşayanlar dünyaya ve insanlara özenmektedir. Çünkü Sonol'da yaratılmaya çalışılan yapay güzelliklerin doğal hâlleri dünyada yer almaktadır. Bunlara ulaşabilmek için dünyayı ele geçirmek gerekmektedir. Beno tüm

çalışmalarını bu amaçla yürütmeye başlar. Beno ve Saybır bunun için insanların düşünmeyen ve bir robot gibi yönlendirilebilen varlıklara dönüşmesi gerektiğinin farkındadır. İnsanları yönlendirebilmek için sürekli olarak telefon uygulamaları yapmakta ve teknolojinin zararlı yönlerini ilgi çekici hâle getirmektedirler. İnsanlar; Instagram, Tiktok, Youtube gibi uygulamalarla zamanlarını geçirirken hiçbir şey düşünmez, hiçbir şeye odaklanamaz duruma gelmiştir. Çocuklar ve gençler, çok takip edilen ve beğenilen Youtuberlar olmayı yaşamadaki en önemli amaçları olarak görmektedir. Böylece de gerçek yaşamı görememekte ve dünya için hiçbir çalışma, üretim yapmamaktadır. Ömer ve Ömer'in okulunda güvenlik görevlisi olan Bekir gibi birçok insan bu şekilde yaşamaya devam ederken Teoman gibi olanlar da vardır. Teoman, teknolojiyi, interneti sınırlı ve yararlı kullanan bir çocuktur. Arkadaşları olan Ömer ve Sevinç gibi birçok çocuğun tersine gökdelenlerdeki teknolojik evleri sevmemektedir. O, köpeğiyle zaman geçirebildiği bir bahçeye sahip olan kendi evlerini sevmektedir. Sosyal medyadaki ilginç akımlar ilgisini çekmemektedir. Matematik derslerini, problem çözmeyi çok sevmektedir. Sanal oyunları değil, sokak oyunlarını tercih etmektedir. Beno için Teoman gibi çocuklar, geliştirilecek yeni uygulamalarla sanal dünyaya alıştırılmalıdır. Bunun için de sürekli uğraşmaktadır. Sonol'da oluşturulan insanımsılar yani Duyullar ve Donuklar bu amaçla dünyaya gönderilmektedir. Bunlar aracılığıyla insanlar etki altına alınmaya ve düşünmeden teknoloji bağımlısı olarak yaşamaları sağlanmaya çalışılmaktadır. Demir Denir de bu amaç için çalışan bir Donuktur. Teoman ile arkadaş olmuş ve ona zarar verip Sonol'a göndermiştir. Ailesinin her yerde aradığı Teoman'ı dünyaya gönderilmiş bir insanımsı olan Ero kurtarır. Ero, Sonol'da oluşturulmuş bir Duyuldur. Dünyada ise Erdem adıyla bilinmekte ve Teoman'ın okulunda Türkçe öğretmenliği yapmaktadır. Dünyada insanlarla zaman geçirdikçe daha iyi bir olmuşve Beno'nun kötü amaçlarından uzaklaşmıştır. Ero, Beno ile konuşmuş ve Teoman'ın tekrar dünyaya gönderilmesini sağlamıştır. Teoman kendi yaşamına devam ederken, insanların çoğu teknoloji ve internet bağımlısı olarak yaşamaktadır. Yapıtın sonunda ise Beno dünyayı ele geçirmek için uğraşmaya sabırla devam edeceğini söyler.

Yapıtta anlatılan olaylarla sanal dünyanın zararları, düşünmenin ve üretmenin önemi, doğa sevgisi, hayvan sevgisi, arkadaşlık ve aile sevgisi öne çıkarılır.

Çatışmalar: Yapıt, çeşitli çatışmalar üzerine kurgulanmıştır.

Kişi-Kişi Çatışması: Yapıtın kişilerinden birinin başka bir kişi ile yaşadığı çatışmalara kişi-kişi çatışması denir. Aşağıda bu duruma örnek gösterilmiştir.

“Teo’nun ablası kaşığı seslice tabağın içine bıraktı ve ‘N’aparsanız yapın. Bana ne ya! Zaten yakında üniversiteye gideceğim ben,’ diyerek hışımla kalktı masadan.

Babası tam kaşlarını indirmişti ki eşi araya girdi” (s.27).

Kişinin Kendisiyle Olan Çatışmalar: Yapıtın kişilerinden Necmi Bey’in yaşadığı ikilem, kişinin kendisiyle olan çatışmasına örnektir.

“‘Acep niyeti üşütüp rapor mu almak? Neyse Necmi sen kalbini bozma. Sabret!’” (s.109).

Kişi-Toplum Çatışması: Yapıtta kişi-toplum çatışmasına rastlanmamıştır.

Kişi-Doğa Çatışması: Kişinin doğanın ve doğadaki canlıların güçlükleri ile mücadele ettiği durumlara aşağıdaki bölüm örnek olarak gösterilebilir.

“O anda maymun hareketlendi. Bekir’in arka cebindeki telefonu kapmasıyla koşmaya başlaması bir oldu.

Bekir, ‘Telefonum. Telefonumu aldı,’ diyerek maymunun peşine düştü” (s.158).

Kişi-Kişi Çatışması	Kişinin Kendisiyle Olan Çatışması	Kişi-Toplum Çatışması	Kişi-Doğa Çatışması
17	1	0	1

Tablo 82. (Kod Adı: İnsansı, Çatışma Türlerinin Sıklığı)

Yapıtta en fazla karşılaşılan çatışma türü kişi-kişi çatışmasıdır. Yapıtta konunun yapılandırılışını zayıflatan durumlarla karşılaşılmamıştır. Abartılmış merak, aşırı duygusallık, rastlantısallık gibi olumsuzluklara yer verilmemiştir.

Yapıtın genelinde, çocukların merak duygusunu devindirecek durumlara yer verilmiştir. Bunlardan bazıları aşağıda örneklendirilmiştir.

“Görüntüde tam yedi kişiydiler. Bir çember oluşturmuşlardı. Ama hâlâ kim oldukları, ne yaptıkları seçilemiyordu. Bir ayın miydi bu?” (s.30).

“Bunca yaygara Teo’nun da dikkatini çekmişti. Test kitabından başını kaldırıp ‘N’oluyor? Kim bu? Okulda gösteri falan mı var?’ diye sordu” (s.57).

“Ömer o pazar sabahı erkenden aradı Teo’yu. Heyecandan konuşamıyor, sözcükler diline dolaşıyordu. ‘Kan...kanka vide... videomuz... videomuz.’

Teo uyku sersemiydi: ‘Ne videosu?’” (s.143).

4.28.2.2. İzlek

Yapıtın izleği teknoloji bağımlılığıdır.

Yapıtta; Ömer, Bekir, Sevinç gibi birçok kişinin teknoloji ve internet bağımlısı olup sanal bir dünyada yaşamaları anlatılmaktadır. İnsanlar; gerçek yaşamla, dünyayla ilgili düşünmemektedir. Mutluluğu sosyal medyada arayan kişiler, doğal güzellikleri fark edememektedir.

İzlek ile konu uyumludur. Yapıtın izleği, çocuğun anlama düzeyine uygun olarak verilmiştir. İzleğin, çocukların; teknoloji ve interneti yararlı kullanan, doğa sevgisine sahip bireyler olmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

4.28.2.3. Kahramanlar

Başkişiler:

Teoman: Derslerinde başarılı, çalışkan ve hayvanseverdir. Meraklı ve zeki bir kişiliğe sahiptir. Teknolojiyi sınırlı sürede kullanmakta ve birçok arkadaşı gibi sanal dünyaya bağımlı hâle gelmemektedir.

Ömer: Teoman’ın arkadaşıdır. Zamanının çoğunu internette geçirmektedir. Gerçek yaşamın, doğal güzelliklerin farkında değildir. Youtuber olmak için uğraşmaktadır. Heyecanlı bir kişiliğe sahiptir.

Demir: Sonol’da oluşturulmuş bir Donuktur. Başarılı ve popüler bir kişidir.

Beno: Bilim insanları tarafından oluşturulmuş bir yapay zekâ iken insan bedenine kavuşmuştur. Hırslı, kararlı ve acımasızdır.

Teoman	Ömer	Demir	Beno
Durağan	Durağan	Durağan	Durağan
Kapalı	Kapalı	Kapalı	Açık

Tablo 83. (Kod Adı: İnsansı, Başkişilerin Karakter Özellikleri)

Tabloda gösterildiği gibi yapıtta dört başkişi vardır. Bu başkişiler incelendiğinde, tamamının durağan olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, bir karakterin açık biçimde geliştirildiği, diğerlerinin ise kapalı olduğu belirlenmiştir.

Yan Kişiler:

Sevinç: Teoman'ın arkadaşıdır. İnternette, sosyal medyada çok fazla zaman geçirmektedir. Derslerini de Youtube'dan çalışmaktadır. Dürüst, arkadaş canlısı bir kişiliğe sahiptir. Durağan ve kapalı bir kişidir.

Bekir: Teoman'ın okulunda güvenlik görevlisidir. Youtuber olmaya çalışmaktadır. Heyecanlı, umut dolu bir kişiliğe sahiptir. Durağan ve kapalı bir kişidir.

Teoman'ın babası: Dürüst, doğasever bir kişiliğe sahiptir. Durağan ve kapalı bir kişidir.

Teoman'ın annesi: Dürüst, çalışkan ve konuksever bir kişiliğe sahiptir. Durağan ve kapalı bir kişidir.

Profesör Saybır: Beno ile birlikte dünyayı ele geçirmeye çalışmaktadır. Hırslı, acımasız, zeki bir kişiliğe sahiptir. Durağan ve kapalı bir kişidir.

Erdem Öğretmen: Teoman'ın okulunda Türkçe öğretmenidir. Sonol'da oluşturulmuş bir Duyuldur. Sonol'daki adı Ero'dur. Duygusal, yardımsever, anlayışlı bir kişiliğe sahiptir. Durağan ve açık bir kişidir.

Necmi Bey: Teoman'ın okulunda müdürlük yapmaktadır. Disiplinli bir kişiliğe sahiptir. Durağan ve kapalı bir kişidir.

Bayan No: Sonol'da oluşturulmuş bir Duyuldur. Duygusaldır, yardımsever bir kişiliğe sahiptir. Durağan ve kapalı bir kişidir.

Tülay: Teoman'ın ablasıdır. Özenti bir kişiliğe sahiptir. Durağan ve kapalı bir kişidir.

Key: Sonol'da Beno'ya hizmet etmektedir. İtaatkâr bir kişiliğe sahiptir. Durağan ve kapalı bir kişidir.

4.28.2.4. Dil ve Anlatım

“Kod Adı: İnsansı” adlı yapıt incelendiğinde sade bir dil kullanıldığı görülmektedir. Genel olarak kısa ve yalın tümcelere yer verildiği belirlenmiştir.

Yapıtın başından sonuna değin deyimlere rastlanmaktadır: “dört gözle beklemek” (s.21), “akıl yürütmek” (s.71), “yolunu bulmak” (s.116), “lafı

dolandırmak” (s.138), “eli ayağına dolaşmak” (s.172) yapıtta yer alan deyimlerden bazılarıdır.

Söz varlığı ögelerinden olan ikilemelerden de sıklıkla yararlanılmıştır. Yapıtta yer alan ikilemelerden bazıları şunlardır: “peş peşe” (s.30), “abur cubur” (s.83), “dizi dizi” (s.111), “kırık dökük” (s.158).

Yapıt incelendiğinde en sık karşılaşılan söz varlığı ögelerinin deyim ve ikilemeler olduğu belirlenmiştir.

Deyim	Atasözü	İkileme
192	0	118

Tablo 84. (Kod Adı: İnsansı, Söz Varlığı Ögelerinin Sıklığı)

Yapıtta ortaokul dönemi okuruna uygun sade bir dil kullanılmıştır. Ayrıca çocukların, anlamını bağlamdan kestirip öğrenebilecekleri yeni sözcükler de kullanılmıştır. Silüet, patent, vokal, nakarat, mütevazı, kulis, ego, revir gibi sözcükler bu duruma örnek gösterilebilir.

Yapıtın genel anlamda çocukta dil zevki uyandıracak bir anlatım ile oluşturduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra, yapıtta yazım yanlışlıkları da yapılmıştır. Bunlar aşağıda belirtilmiştir.

“Beno sözünü bitirdikten sonra denetçi dönüp ‘Onu Saybır’ın laboratuvarına götürün,’ dedi” (s.128). Bu tümcede anlamın sağlanması için ‘denetçi’ sözcüğünün denetçiye biçiminde düzeltilmesi gerekmektedir.

“Okulun öneminden, öğretmenlik mesleğinin kutsallığından derken nihayet lafı saadete getirmeyi başardı” (s.188). Bu tümcede ise ‘saadet’ sözcüğü yanlış kullanılmıştır. Saadet, mutluluk demektir. Tümcedeki anlatım düşünüldüğünde, saadet sözcüğünün yerine sadet sözcüğünün kullanılması gerektiği söylenebilir.

Yapıt, üçüncü ağızdan anlatım ile okura aktarılmıştır.

“Teo’nun kafasında gün boyu sorular uçuşup durdu” (s.80).

4.28.2.5. İleti

Yapıtta teknoloji bağımlılığı, sosyal medya ve internet bağımlılığı, doğa sevgisi, aile sevgisi, hayvan sevgisi, arkadaşlık kavramları ile ilgili iletilere yer verilmiştir.

Yapıtın ana iletisi ise şudur: İnternet bağımlılığı, kişileri; gerçek yaşamdan kopmuş, düşünemeyen, yönlendirilebilir bireylere dönüştürür.

Yapıtta yer alan yan iletiler ise şöyledir:

Kişi, modernleşmek uğruna doğaya zarar vermektedir.

Kişiler, sosyal medyada beğenilmek için kendilerini küçük düşürebilmektedir.

Arkadaşlar birbirlerine karşı yardımsever olmalıdır.

Çocuklar ve gençler, sosyal medyada popüler olan kişilere özenebilmektedir.

Kişiler ve olaylar, gördüklerinden tamamen farklı olabilir.

Kişilere ve olaylara karşı önyargılı olmamalıyız.

Teknoloji, kullanımı konusunda bilinçli olduğunda yarar sağlamaktadır.

Su, gereksiz yere tüketilmemelidir.

Sanal dünya, gerçek yaşamdaki doğal güzelliklerin yerini alamaz.

Teknolojinin bağımlılık düzeyinde kullanımı, çocukların gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir.

Sosyal medyada gördüğümüz birçok şey yanıltıcı olabilmektedir.

Okuma alışkanlığı olmayan, sorgulamayan kişi, düşünemez ve yönlendirilebilir.

Aşırı hırs ve bencillik, kişiyi başarısızlığa sürükler.

Bilim, insanlığın ve doğanın yararına kullanılmalıdır.

Kişi, hayvanlara sevgi ile yaklaşırsa onlardan zarar görmez.

Doğanın özenle korunması ve gelecek kuşaklara zarar görmeden bırakılması gerekmektedir.

Genel Değerlendirme: Koray Avcı Çakman'ın “Kod Adı: İnsansı” adlı yapıtı, çocuk edebiyatının temel ilkeleri bağlamında 12-13 yaş aralığındaki çocuklar için önerilebilir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA

Bu araştırmada Koray Avcı Çakman'ın ortaokul düzeyindeki çocuklara seslenen yapıtları, çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından incelenmiştir. İncelenen yapıtların dış yapı ve iç yapı özellikleri, çocuk edebiyatının temel ilkelerine genel anlamda uygun olduğu belirlenmiştir.

Yapıtların boyutları incelendiğinde Tudem, Kırmızıkedî, Altın Kitaplar ve Erdem Çocuk yayınevlerinden çıkan kitapların 13,5x19,5 cm boyutlarında; Can Çocuk yayınevinden çıkan kitapların 12,5x19,5 cm boyutlarında; Doğan Egmont yayınevinden çıkan kitapların ise 13,5x18 cm boyutlarında olduğu belirlenmiştir. “Kod Adı: İnsansı” adlı yapıt ise Doğan Egmont yayınevinden çıkmasına karşın 13,5x18 cm değil 13,5x19,5 cm olduğu belirlenmiştir.

İncelenen yapıtların kâğıt özelliklerinin ise dayanıklı olduğu söylenebilir. Can Çocuk ve Erdem Çocuk yayınlarından çıkan kitaplardaki kâğıt özelliklerinin beyaz, mat ve dayanıklı olduğu söylenebilir. Beyaz zeminin açık sarı renge göre gözü daha fazla yorduğu söylenebilir. Tudem, Kırmızıkedî, Altın Kitaplar ve Doğan Egmont yayınevlerinden çıkan kitapların kâğıt özelliklerinin ise açık sarı, mat ve dayanıklı olduğu belirlenmiştir. Bu durumun çocukların yapıtları gözlerini yormadan daha rahat okunmalarını ve sayfaların çevrilmesi sırasında kolaylık sağlayacağı söylenebilir.

Yapıtların kapaklarının, genel anlamda yapıtın içeriği hakkında ipucu verdiği söylenebilir. Can Çocuk yayınevinden çıkan kitaplardaki kapak özelliklerinin ise görsel açıdan daha sade olduğu ve daha az renkle oluşturulduğu söylenebilir. Ayrıca Can Çocuk'tan çıkan kitapların içerik hakkında incelenen diğer yayınevlerine göre daha az ipucu verdiği söylenebilir.

Ele alınan yapıtların sayfa düzeni incelendiğinde Tudem, Can Çocuk ve Altın Kitaplar yayınevlerinden çıkan kitapların satır aralığı 10-13 yaş arası çocuklara uygun olduğu ve resimlerin sayfalara yerleşiminin düzenli olduğu belirlenmiştir. Doğan Egmont, Kırmızıkedî ve Erdem Çocuk yayınevlerinden çıkan kitapların sayfa düzenlerinin ise bazı noktalarda, çocuklar için uygun olmadığı söylenebilir. Özellikle, bu yapıtlarda resimle yazının birlikte kullanıldığı sayfalarda yazılar tek

sütunda kalmamış ve resmin çevresine yayılmıştır. Bu durumun, yazının çocuklar tarafından okunmasını zorlaştıracakı söylenebilir. Özellikle, Erdem Çocuk yayınevinden çıkan “Arşı ve Zaman Saati” adlı dizinin kitapları olan “Tutankamon’un Kolyesi”, “Kızıl Tüy” ve “Padişahın Çalınan Tacı” adlı yapıtlardaki sayfa düzenlerinin, çocuklar için belirlenen ilkelere uygun olmadığı belirlenmiştir. Bu yapıtların sayfalarında yazı renkleri siyah dışında farklı renklerle de oluşturulmuştur. Sayfaların zeminine, yazıların altına resimler yerleştirildiği belirlenmiştir. Bazı sayfalarda, bu resimlerin üzerine gelen türlü renklerdeki yazıların, çocukların okumasını zorlaştıracakı düşünülmektedir. Ayrıca; bu yapıtlarda resimler, yazılarla aynı sayfada kullanıldığında karmaşık bir görüntü oluşmuştur.

Yapıtlardaki resimler incelendiğinde, Tudem yayınlarındaki kitaplarda yer alan çizimlerin özgün olduğu ve çocukların metni anlamlandırmasına yardımcı olduğu söylenebilir. Can Çocuk yayınevinden çıkan yapıtların resim özelliklerinin, çocukların yorum yapabileceği, zihinlerinde tamamlayabileceği resimler olduğu ve özgün olduğu belirlenmiştir. Kırmızıkeci yayınevinden çıkan yapıtlardaki resimlerin, fotoğraf gerçekliğiyle oluşturulmadığı, özgün ve çocukların ilgisini çekebilecek çizimler olduğu fakat çocuklara estetik bir zevk kazandıramayacak çizimler olduğu belirlenmiştir. Altın Kitaplar yayınevinden çıkan “Düşlerin Peşindeki Çocuk” adlı yapıtın resimleri renkli ve ilgi çekiciyken, aynı yayınevinden çıkan “Oyunda kal” ve “Oyundasın” adlı yapıtlardaki resimlerde renk kullanılmamış, siyah beyaz olarak oluşturulmuştur. Altın Kitaplar yayınevinden çıkan kitapların genel anlamda çocukta estetik zevk uyandıramayacak resimler olduğu ve bu konuda gözden geçirilmesi gerektiği belirlenmiştir. Doğan Egmont yayınevinden çıkan kitaplarda kullanılan resimlerin içeriğe uygun olduğu ve çocukların metni anlamlandırmasına yardımcı olduğu söylenebilir. Bu özelliklerinin yanında, bu resimlerin çocuklara estetik zevk kazandıramayacağı, kullanılan renklerin sıradan olduğu ve çocukların ilgisini çekemeyeceği düşünülmektedir. Erdem Çocuk yayınevinden çıkan kitaplardaki resimlerin ise çok farklı renklerle oluşturulduğu, çocukların metni anlamlandırmasına yardımcı olabilecek, çocuklara sevimli gelebilecek ve onların ilgisini çekebilecek resimler olduğu düşünülmektedir.

Ele alınan 28 yapıtın iç yapı özellikleri incelendiğinde ise konu bakımından tüm yapıtların 10-13 yaş arası çocuklara uygun olduğu söylenebilir. En fazla kullanılan konuların, tarihi eser kaçakçısı veya doğaya zarar verenlerin ortaya

çıkarılması; kaybolan bir eşyanın, hayvanın veya aile üyelerinden birinin aranıp bulunması, tarihi-kültürel kişilerin tanıtılması, kötülük yapan kişilere karşı akıl yoluyla mücadele edilmesi olduğu belirlenmiştir. Konuların kurgulanmasında çatışmalardan sıklıkla yararlanılmıştır. Özellikle kişi-kişi çatışması ve kişi-doğa çatışması ön plandadır. “Sıra Sana Da Gelecek” adlı yapıtta en fazla bulunan çatışma türünün, kişi-doğa çatışması olduğu belirlenmiştir. Bu yapıtın dışındaki tüm yapıtlarda en sık rastlanan çatışma türü kişi-kişi çatışmasıdır. İncelenen yapıtlar arasından özellikle, Doğa Dedektifleri ve Kafadar Kuzenler dizisindeki yapıtlar, çatışma sayısı bakımından oldukça zengindir. “Gizemli Olimpos” adlı yapıtta 36 kişi-kişi çatışması, 5 kişi-doğa çatışması, 2 kişinin kendisiyle olan çatışması belirlenmiştir, kişi-toplum çatışmasına ise rastlanmamıştır. Kayıp Formül’de 23 kişi-kişi çatışması, 4 kişi-doğa çatışması, 4 kişinin kendisiyle olan çatışması belirlenmiştir, kişi-toplum çatışmasına ise rastlanmamıştır. “Midas’ın Peşinde” adlı yapıtta kişi-kişi çatışmasına 16, kişinin kendisiyle olan çatışmasına 1 kez rastlanmıştır. Kişi-doğa çatışmasına ve kişi-toplum çatışmasına ise rastlanmamıştır. Gizemli Laboratuvar’da kişi-kişi çatışması 14, kişinin kendisiyle olan çatışması 2, kişi-doğa çatışması 2 kez tespit edilmiştir. Kişi-toplum çatışmasına ise rastlanmamıştır. Esrarengiz Testi’de kişi-kişi çatışması 14 kez, kişi-doğa çatışması 4 kez tespit edilmiştir. Kişi-doğa ve kişi-toplum çatışmalarına rastlanmamıştır. “Efes’in Sırları” adlı yapıtta ise 14 kişi-kişi çatışması, 2 kişi-doğa çatışması belirlenmiştir, kişinin kendisiyle olan çatışmasına ve kişi-toplum çatışmasına ise rastlanmamıştır. Bunun dışında “Hazine Avı”, “Kod Adı: İnsansı”, “Advin Amazon’da”, “Türkiye’nin Kalbi Ankara” adlı yapıtlar da çatışma türleri bakımından varsıl olan diğer yapıtlardandır. İncelenen yapıtlarda en az görülen çatışma türü, kişi-toplum çatışmasıdır. Bu çatışma türü “Uyuyan Topaç”, “Almarpa’nın Gizemi”, “Hayal Küre”, “Hazine Avı”, “Nasrettin Hoca’nın Sürpriz Misafiri” adlı yapıtlarda 1 kez tespit edilmiştir. “Dede Korkut ile Adsız Oğul”da ise kişi-toplum çatışması 2 kez tespit edilmiştir. Bunların yanında, incelenen yapıtlarda konunun yapılandırışını zayıflatan, kurguyu olumsuz anlamda etkileyen kavramlar olan aşırı duygusallık ve abartılmış merak bulunmamaktadır. Kurguyu zayıflatan diğer bir durum olan rastlantısallık ise “Gizemli Laboratuvar” ve “Advin Amazon”da adlı yapıtlarda belirlenmiştir.

Ele alınan yapıtların izlekleri incelendiğinde Önyargı, cesaret ve doğa sevgisinin sık kullanıldığı belirlenmiştir. Bu izleklerin dışında belirlenen izlekler; özgüven, okuma sevgisi, oyun sevgisi, hayvan sevgisi, çocuk sevgisi, anne-baba sevgisi, kendini keşfetme, ölüm, iyilik, umut, konukseverlik, çalışkanlık, teknoloji bağımlılığıdır. İzlekler, yapıtların konuları ile uyumludur. Bunun yanında; izleklerin, çocukların anlamlandırabileceği bir anlatımla verildiği belirlenmiştir.

Koray Avcı Çakman'ın incelenen yapıtlarındaki başkişiler, genel olarak açık karakterlerdir. Açık olan karakterlerden bazıları durağanken bazıları ise devingendir. Sözelimi, “Almarpa'nın Gizemi” adlı yapıttaki başkişilerden Kaan, açık ve devingen bir karakterken; Kuşçu, açık ve durağan bir karakterdir. Bazı başkişiler ise hakkında bilgi verilip geliştirilmediği için kapalı iken, yaşadıkları dönüşümle devingen bir karakter olmuştur. Örneğin, “Köye Yazar Geldi” adlı yapıttaki Ömer kapalı ve devingen bir karakterdir. Düşlerin Peşindeki Çocuk'ta Ördekayak'ın ve Uyuyan Topaç'taki Arda'nın da kapalı ve devingen karakterler olduğu belirlenmiştir. Bazı yapıtlarda ise başkişiler kapalı ve durağandır. “Nasrettin Hoca'nın Sürpriz Misafiri”, “Dede Korkut ile Adsız Oğul”, “Gizemli Laboratuvar”, “Kayıp Formül” ve “Sıra Sana Da Gelecek” adlı yapıtlardaki başkişilerin kapalı ve durağan olduğu belirlenmiştir. İncelenen yapıtlardaki yankişiler ise genelde kapalı ve durağandır. Buna karşın yapıtlardaki yankişilerden açık veya devingen olarak geliştirilmiş yankişiler de belirlenmiştir. Işığın Çocuğu Arel'de yer alan Pokus ve Berta adlı kişiler bu duruma örnek gösterilebilir. Pokus, açık ve durağan bir karakterdir. Berta'nın ise kapalı ve devingen bir karakter olduğu belirlenmiştir.

Yapıtların dil ve anlatım özelliklerinin, Türkçenin anlatım gücünü yansıttığı sonucuna ulaşılmıştır. İncelenen yapıtların deyim ve ikileme kullanımı açısından ise zengin olduğu belirlenmiştir. 259 deyimle Oyundasın ve 228 deyimle Oyunda Kal, incelenen yapıtlar arasında en fazla deyim barındıran yapıtlardır. Ayrıca; Kod Adı: İnsansı, Efes'in Sırları, Gizemli Olimpos, Gizemli Laboratuvar, Hayal Küre, Advin Amazon'da, Midas'ın Peşinde, Işığın Çocuğu Arel kullanılan deyim sayısı bakımından öne çıkan yapıtlar olduğu söylenebilir.

Sık kullanılan bir başka söz varlığı ögesinin ise ikilemeler olduğu belirlenmiştir. Belirlenen 142 ikileme ile “Sıra Sana Da Gelecek” adlı yapıt, ikilemelerin en fazla kullanıldığı yapıt olmuştur. Oyunda Kal, Düşlerin Peşindeki Çocuk ve Işığın Çocuğu Arel de ikilemelerin sık kullanıldığı yapıtlar arasındadır.

Bunun yanında, ele alınan yapıtlarda atasözlerinin çok az kullanıldığı belirlenmiştir. Nasrettin Hoca'nın Sürpriz Misafiri ve Dede Korkut ile Adsız Oğul, 3 atasözü ile en fazla atasözü kullanılan yapıtlar olarak belirlenmiştir. "Oyunda Kal" adlı yapıtta 2, Oyundasın'da 1, Türkiye'nin Kalbi Ankara'da 1, Hoflipuf'ta 1, Köye Yazar Geldi'de 1, "Piri Reis'in Peşinde" adlı yapıtta da 1 atasözünün olduğu belirlenmiştir.

Araştırmada; Köye Yazar Geldi, Advin Sahra Çölü'nde, Tutankamon'un Kolyesi ise söz varlığı ögelerinden deyim, atasözü ve ikilemelerin en az kullanıldığı yapıtlar olarak belirlenmiştir.

Yapıtta belirlenen iletiler; çocuklarda insana, doğaya, hayvanlara, tarihi ve kültürel mirasa ilişkin bir duyarlılık oluşturabilecek niteliktedir. Bu iletiler, yapıtların seslendiği yaş düzeyi olan 10-13 yaş arası çocukların gelişim özelliklerine uygundur. Bunun yanında; "Almarpa'nın Gizemi", "Işığın Çocuğu Arel", "Gizemli Laboratuvar", "Düşlerin Peşindeki Çocuk", "Köye Yazar Geldi", "Kayıp Formül", "Oyunda Kal" ve "Oyundasın" adlı yapıtlar en fazla farklı ileti içeren yapıtlar olarak belirlenmiştir.

Alanyazın incelendiğinde; Yılmaz (2017)'in, "Koray Avcı Çakman'ın Eserlerinde Çocuklara Yönelik Ekoeleştirel İletiler" adlı yüksek lisans tezinde Avcı Çakman'a ait 35 kitabı yedi farklı ileti kategorisi üzerinden incelediği görülmüştür. İncelenen ileti kategorileri şunlardır: 'Hayvanlara Yönelik İletiler, Doğa ile İlgili İletiler, Kent ve Kırsal Yaşam Farklılıklarının Yetişkin, Çocuk ve Hayvan Dünyasına Etkilerine Yönelik İletiler, İnsan Merkezli Bakış Açısına Yönelik İletiler, İnsan ve Tüketime Yönelik İletiler, Çevre Bilinci Kazandırmada Aile ve Sosyal Çevrenin Rolüne Yönelik İletiler, Teknoloji ile İlgili İletiler. Bu başlıklar altında doğanın tahrip edilmesi, hayvanların yaşam hakkına saygı, ormanların korunması gerektiği, kentleşme sorunları, nesli tükenme tehlikesi yaşayan bitki ve hayvanların korunması gerektiği ile ilgili iletilerin varlığı tespit edilmiştir. Yılmaz (2017)'in çalışmasında sonuç olarak Koray Avcı Çakman'ın yapıtlarında çevresel sorunlara ve çevreye karşı bilinç oluşturmaya yönelik birçok ileti olduğu belirlenmiştir. Belirlenen bulgular, bu araştırmada incelenen yapıtlarda ulaşılan iletilerle örtüşmektedir. Sözgelimi; araştırmamızda incelenen yapıtlardan Gizemli Laboratuvar ve Kayıp Formül'de hayvanlara yönelik iletilere sıkça rastlanılmıştır. Gizemli Olimpos'ta doğa ile ilgili iletilere; Almarpa'nın Gizemi'nde, Köye Yazar Geldi'de ve Uyuyan Topaç'ta kent

ve kırsal yaşam farklılıklarının yetişkin, çocuk ve hayvan dünyasına etkilerine yönelik iletilere; “Hazine Avı” ve “Kod Adı: İnsansı” adlı yapıtlarda insan merkezli bakış açısına yönelik iletilere; “Oyunda Kal” ve “Oyundasın” adlı yapıtlarda insan ve tüketime yönelik iletilere; “Düşlerin Peşindeki Çocuk”, “Padişahın Çalınan Tacı” ve “Advin Gümüş Sırtlı Goriller Ülkesinde” adlı yapıtlarda çevre bilinci kazandırmada aile ve sosyal çevrenin rolüne yönelik iletilere; “Tutankamon’un Kolyesi”, “Kızıl Tüy” adlı yapıtlarda ise teknoloji ile ilgili iletilere ulaşılmıştır.

Kavak (2018) ise “Koray Avcı Çakman’ın Hikâyelerindeki Eğitsel İletiler Üzerine Bir Araştırma” adlı yüksek lisans tezinde yazarın öykü türündeki 5 kitabını ele almıştır. Bu yapıtlardaki eğitsel iletileri belirli kategoriler altında incelemiştir. Kavak, çalışmasının sonucunda; kişisel gelişime yönelik iletilerin, eğitsel iletiler kategorileri arasında kullanımı en fazla olan ileti grubu olduğunu belirlemiştir. Bu ileti grubunda çalışkan olmak, kıskanç olmamak, yazmaya önem vermek, kararlı olmak, olumlu düşünmek, paylaşımcı olmak, temiz olmak, araştırmaya önem vermek, karar vermek, düzenli olmak, cimri olmamak, cesaretli olmak, öfkeli olmamak, okumaya önem vermek ile ilgili iletiler yer almaktadır. Ulaşılan bu bulgu, araştırmamızda da sıkça tespit edilmiştir. Sözgelimi, “Sıra Sana da Gelecek” adlı yapıtta kıskanç olmamak ile ilgili iletilere sıkça rastlanmıştır. Işığın Çocuğu Arel’de ise cesaretli olmak, kararlı olmak iletilerine rastlanmıştır. Hayal Küre’de olumlu düşünmek ile ilgili iletilere; Kızıl Tüy’de öfkeli olmamak, bencil olmamak ile ilgili iletilere; Düşlerin Peşindeki Çocuk’ta kararlı olmak, paylaşımcı olmak ile ilgili iletilere; “Oyunda Kal” ve “Oyundasın” adlı yapıtlarda bencil olmamak, çalışkan olmak ile ilgili iletilere; “Esrarengiz Testi”, “Midas’ın Peşinde”, “Efes’in Sırları”, “Gizemli Olimpos” adlı yapıtlarda ise okumaya önem vermek, araştırmaya önem vermek, eğitime önem vermek ile ilgili iletilere ulaşılmıştır. Kavak (2018), bu iletiler grubundan sonra en fazla rastlanan ileti grubunun sevgiye yönelik iletiler olduğunu belirtmiştir. Bu bulgu da araştırmamızda ulaşılan iletilerle örtüşmektedir. Araştırmamızda, Koray Avcı Çakman’ın incelenen yapıtlarında sevgiye yönelik iletilere sıkça yer verildiği belirlenmiştir. Örneğin; “Köye Yazar Geldi” adlı yapıtta insanları sevmek, hayvanları sevmek, büyüklere saygı göstermek ile ilgili iletilere; “Gizemli Laboratuvar” ve “Kayıp Formül” adlı yapıtlarda doğal yaşamı sevmek ve hayvanları sevmek ile ilgili iletilere; Dede Korkut İle Adsız Oğul’da ise büyüklere saygı göstermek, insanları sevmek ile ilgili iletilere ulaşılmıştır. Kavak (2018)

çalışmasında incelediği yapıtlarda en az rastladığı ileti grubunun ise iletişime yönelik iletiler olduğunu saptamıştır. Tüm bu bulguların sonucunda ise Koray Avcı Çakman'ın öykülerinin, MEB'in Türkçe Dersi Öğretim Programında (2018) yer alan değerler olan yardımseverlik, dostluk, adalet, sevgi, saygı, dürüstlük, sabır, sorumluluk değerlerine uygun olarak Türkçe ders kitabında yer alabileceğini belirtmiştir. Bu bağlamda da araştırmamızın sonuçları ile örtüşmektedir. Bu araştırmada Koray Avcı Çakman'nın incelenen yapıtlarında dostluk, yardımseverlik, sevgi, saygı, dürüstlük, sorumluluk izleklerine sıkça rastlanılmıştır.

Koray Avcı Çakman'ın yapıtları üzerine yapılan bir diğer çalışma ise Özbilen Demirtaş (2021)'in “Koray Avcı Çakman'ın Öykü ve Romanlarının Duyarlık Eğitimi Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezidir. Özbilen Demirtaş, çalışmasında Koray Avcı Çakman'ın 2010 yılından sonra yayımlanmış, 8-13 yaş arasına seslenen öykü ve roman türündeki 21 yapıtını belirlemiştir. Bu yapıtları, alan uzmanlarının görüşlerinden yola çıkarak oluşturduğu 34 farklı duyarlık açısından incelemiştir. İnceleme sonunda en fazla karşılaşılan duyarlık türlerinin doğaya duyarlık, dünya tarihine ve kültürel mirasa duyarlık ve hayvanlara duyarlık olduğunu belirlemiştir. Bu bulgular, araştırmamızda ulaşılan sonuçlarla örtüşmektedir. Araştırmamızda; sözgelimi, Almarpa'nın Gizemi'nde doğaya ve hayvanlara yönelik duyarlık oluşturacak birçok iletiye ulaşılmıştır. Kafadar Kuzenler dizisindeki “Esrarengiz Testi”, “Midas'ın Peşinde”, “Efes'in Sırları”, “Gizemli Olimpos” adlı kitaplarda dünya tarihine ve kültürel mirasa yönelik duyarlık oluşturacak iletiler yer almaktadır. Doğa Dedektifleri dizisindeki “Gizemli Laboratuvar” ve “Kayıp Formül” adlı yapıtlarda da doğaya ve hayvanlara yönelik duyarlık oluşturacak iletiler sıkça yer almaktadır.

Özbilen Demirtaş'ın çalışmasında, yapıtlarda geçme sıklığı az olarak belirlenen duyarlık türleri ise barışa duyarlık, paylaşmaya duyarlık ve özgürleşmeye duyarlıktır. Bu noktada araştırmamızla bağdaşmayan bir sonuç elde edilmiştir. Araştırmamızda Koray Avcı Çakman'ın yapıtlarında paylaşmaya yönelik duyarlık oluşturacak iletilere sıkça rastlanmıştır. Bu araştırmada incelenen yapıtların birçoğunda başkişi olan çocuklar, bir arkadaş grubuna sahiptir ve arkadaşları ile paylaşımlarda bulunmaktadır. Örnek olarak “Köye Yazar Geldi” adlı yapıttaki Halil adlı başkişinin, arkadaşı Ömer ile paylaşımda bulunması ve bundan mutluluk duyması verilebilir. Bunun yanında Arşi ve Zaman Saati dizisindeki

“Tutankamon’un Kolyesi” ve “Kızıl Tüy” adlı yapıtların başkişisi olan Arşi; Tutankamon, Öfkeli Kurt ve Küçük Kartal ile türlü paylaşımlarda bulunmuştur. “Düşlerin Peşindeki Çocuk” adlı yapıtta ise Ördekayak, karşılaştığı birçok kişi ile paylaşımda bulunmuştur. “Uyuyan Topaç” adlı kitapta da arkadaşlarıyla paylaşımda bulunan çocukların daha mutlu oldukları belirlenmiştir. Sonuç olarak; Özbilen Demirtaş, paylaşmaya yönelik iletiler konusunda Koray Avcı Çakman’ın yapıtlarının yetersiz olduğunu tespit etmiştir. Araştırmamızda ise verilen örneklerden de anlaşılabilceğı üzere Koray Avcı Çakman’ın incelenen yapıtlarının paylaşmaya yönelik iletiler bakımından zengin olduğı söylenebilir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada Koray Avcı Çakman'ın ortaokul dönemi çocuklara seslenen yapıtları, çocuk edebiyatının temel ilkelerine göre incelenmiştir. İnceleme sonunda şu sonuçlara ulaşılmıştır:

İncelenen yapıtların boyut özellikleri, 10-13 yaş arasındaki çocukların taşıyabileceği ve kitaplık oluşturabileceği büyüklüktedir.

13,5x19,5 cm	12,5x19,5 cm	13,5x18
Almarpa'nın Gizemi Esrarengiz Testi Midas'ın Peşinde Tutankamon'un Kolyesi Efes'in Sırları Advin Sahra Çölü'nde Advin Gümüş Sırtlı Goriller Ülkesinde Gizemli Olimpos Düşlerin Peşindeki Çocuk	Işğın Çocuğu Arel Hoflipuf Köye Yazar Geldi Uyuyan Topaç	Gizemli Laboratuvar Kayıp Formül Nasrettin Hoca'nın Sürpriz Misafiri Dede Korkut İle Adsız Oğul Hazine Avı Piri Reis'in Peşinde

Kızıl Tüy		
Padişahın Çalınan Tacı		
Sıra Sana Da Gelecek		
Hayal Küre		
Advin Amazon'da		
Türkiye'nin Kalbi Ankara		
Oyunda Kal		
Oyundasın		
Kod Adı: İnsansı		

(Yapıtların Boyut Özellikleri)

Bu boyutların çocukların kitaplık düzenlemelerine uygun olduğu söylenebilir. Ayrıca, incelenen yapıtların farklı boyutlarda olması da olumlu bir özellik olarak değerlendirilebilir. Çocukların farklı boyutta kitaplara sahip olması, alanyazında olumlu bir özellik olarak belirtilmiştir.

İncelenen yapıtların kâğıt özelliklerinin ise dayanıklı olduğu söylenebilir. Yapıtlardan bazılarında beyaz kâğıt kullanılırken bazılarında ise açık sarı kâğıt kullanılmıştır.

Beyaz, mat ve dayanıklı kâğıt	Açık sarı, mat ve dayanıklı kâğıt
Işığın Çocuğu Arel	Almarpa'nın Gizemi
Tutankamon'un Kolyesi	Esrarengiz Testi
Hoflipuf	Midas'ın Peşinde
Kızıl Tüy	Efes'in Sırları
Köye Yazar Geldi	Advin Sahra Çölü'nde
Padişahın Çalınan Tacı	Advin Gümüş Sırtlı Goriller

Uyuyan Topaç	Ülkesinde Gizemli Laboratuvar Gizemli Olimpos Düşlerin Peşindeki Çocuk Kayıp Formül Sıra Sana Da Gelecek Hayal Küre Advin Amazon'da Hazine Avı Türkiye'nin Kalbi Ankara Nasrettin Hoca'nın Sürpriz Misafiri Dede Korkut İle Adsız Oğul Oyunda Kal Piri Reis'in Peşinde Oyundasın Kod Adı: İnsansı
--------------	---

(Yapıtların Kâğıt Özellikleri)

Belirlenen kâğıt özelliklerinin, çevrilme sırasında kolaylık sağlayan ve rahat okunan özellikte olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

İncelenen yapıtların kapaklarının, çocukların dikkatini çekebilecek görsellerle hazırlandığı sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanında kapakların, içerik ile uyumlu olduğu belirlenmiştir.

Yapıtların sayfa düzeni incelendiğinde “Arşı ve Zaman Saati” adlı dizinin çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu dizideki “Tutankamon’un Kolyesi”, “Kızıl Tüy” ve “Padişahın Çalınan Tacı” adlı

yapıtlarda, bazı sayfalardaki yazıların rahat okunamadığı ve resimlerle yazıların sayfaya uyumlu bir biçimde yerleşmediği belirlenmiştir.

İncelenen yapıtların resim özellikleri de kitapların basıldığı yayınevlerine göre farklılık göstermektedir.

Numara	Resim Özellikleri
1	Resimler, çocukların ilgisini çekebilecek niteliktedir.
2	Resimler, sözcüklerle anlatılanları çocuğun belleğinde canlandırabilecek niteliktedir.
3	Resimler; çocuğu düşündürüp eğlendirecek, güldürecek niteliktedir.
4	Resimler görsel dilin olanaklarıyla metne yeni zenginlikler katmaktadır.
5	Resimler, çocukların duyma ve düşünme becerilerini devindirebilecek niteliktedir.
6	Resimler, çocuklara estetik zevk kazandırabilecek niteliktedir.
Kitap Adı	Sahip Olduğu Özellik
Almarpa'nın Gizemi	Yapıtta resim bulunmamaktadır.
Esrarengiz Testi	1, 2, 3
Işığın Çocuğu Arel	1, 2, 3, 4, 5
Midas'ın Peşinde	1, 2, 3
Tutankamon'un Kolyesi	1, 2, 3
Efes'in Sırları	1, 2, 3

Advin Sahra Çölü'nde	1, 2, 3
Advin Gümüş Sırtlı Goriller Ülkesinde	1, 2, 3
Gizemli Laboratuvar	1, 2, 3
Gizemli Olimpos	1, 2, 3
Düşlerin Peşindeki Çocuk	1, 2, 3
Hoflipuf	1, 2, 3, 4, 5
Kayıp Formül	1, 2, 3
Kızıl Tüy	1, 2, 3
Köye Yazar Geldi	1, 2, 3, 4, 5
Padişahın Çalınan Tacı	1, 2, 3
Sıra Sana Da Gelecek	1, 2, 3, 5
Uyuyan Topaç	1, 2, 3, 4, 5
Hayal Küre	Yapıtta resim bulunmamaktadır.
Advin Amazon'da	1, 2, 3
Hazine Avı	1, 2, 3
Türkiye'nin Kalbi Ankara	1, 2, 3, 4, 5

Nasrettin Hoca'nın Sürpriz Misafiri	1, 2, 3
Dede Korkut İle Adsız Oğul	1, 2, 3
Oyunda Kal	1, 2, 3
Piri Reis'in Peşinde	1, 2, 3
Oyundasın	1, 2, 3
Kod Adı: İnsansı	1, 2, 3

(Yapıtların Resim Özellikleri)

Resimlerin birçoğunun, çocukları düşündürüp eğlendirebilecek çizimler olduğu, çocukların metni anlamlandırmasına yardımcı olduğu söylenebilir. Bu resimlerin, görsel dilin anlatım olanaklarıyla metne zenginlik katma ve çocukların duyma, düşünme becerilerini devindirme anlamında ise genel anlamda yetersiz olduğu ve gözden geçirilmesi gerektiği belirlenmiştir.

Yapıtların konusu incelendiğinde, tamamının 10-13 yaş arası çocuklara uygun olduğu söylenebilir.

Kitap Adı	Konu
Almarpa'nın Gizemi	Kentte yaşayan ve kent yaşamının gerektirdiği gibi davranışlar sergileyen Kaan'ın Köyceğiz'e taşındıktan sonra kırsal yaşamdaki değişimi anlatılmaktadır.
Esrarengiz Testi	Dayılarının düğünü için Kapadokya'ya gelen kuzenler; Eren, İrem, Tolga ve Burcu'nun yeraltı şehrinde bir testi bulması ve bu nedenle tanımadıkları iki kişi tarafından aranması anlatılmaktadır.
Işığın Çocuğu	Kötü Cadus'un, masalların kahramanlarını kaçırpı harfleri de

Arel	büyülemesiyle masalların yok oluşu anlatılır.
Midas'ın Peşinde	Okullarına yeni gelen Ayşen Öğretmen'den kuşkulanan kuzenlerin okul gezisi ile gittikleri Anadolu Medeniyetleri Müzesinde yaşadıkları macera anlatılmaktadır.
Tutankamon'un Kolyesi	Arşi adlı çocuğun zamanda yaptığı yolculuk ile Eski Mısır'da yaşadığı maceralar anlatılır.
Efes'in Sırları	Macerasever dört kuzenin Efes Antik Kenti'nde yaşadığı maceralar anlatılmaktadır.
Advin Sahra Çölü'nde	Advin adlı çocuğun, Sahra Çölü'nde kaybolan annesi ve babasını araması anlatılmaktadır.
Advin Gümüş Sırtlı Goriller Ülkesinde	Advin adlı çocuğun, Uganda'da kaybolan Fora adlı maymununu araması anlatılmaktadır.
Gizemli Laboratuvar	Bir laboratuvarında çalışan Profesör Bener ve eşi Alya Hanım'ın, laboratuvarın sahibi Doğa Bey tarafından kaçırılması anlatılmaktadır.
Gizemli Olimpos	Olimpos'ta ormanlık alana zarar verip o bölgede otel yapmayı planlayanlara karşı dört kuzenin bunu engellemeye çalışması anlatılmaktadır.
Düşlerin Peşindeki Çocuk	Bir köyde büyükannesi ile birlikte yaşayan Ördekayak'ın düşlerinin peşinden gidip Altın Göl'ü araması ve bu yolda yaşadığı serüvenle birlikte kişiliğindeki değişim anlatılmaktadır.
Hoflipuf	Oyun oynamak isteyen bir tekboynuzlu atın, masal kahramanlarının eşyalarını alıp yerlerine farklı eşyalar bırakması anlatılmaktadır.
Kayıp Formül	Laboratuvar sahibi Doğa Bey ve onun çalışanı Oytun Bey'in doğaya zarar verecek çalışmalarına karşı, bilim insanları Profesör Bener ve eşi Alya Hanım'ın doğayı koruma çalışmaları

	anlatılmaktadır.
Kızıl Tüy	Arşi adlı çocuğun zamanda yaptığı yolculuk ile Amerika kıtasındaki Arizona bölgesinde Kızılderililer arasında yaşadığı maceralar anlatılır.
Köye Yazar Geldi	Keçibuldu köyünde annesi, babası, ablası, dedesi ve babaannesi ile birlikte yaşayan meraklı ve kitapsever bir çocuk olan Halil'in köylerinde yaşamaya başlayan bir yazarla tanışması anlatılmaktadır.
Padişahın Çalınan Tacı	Arşi adlı çocuğun zamanda yaptığı yolculuk ile Lale Devri İstanbul'unda yaşadığı maceralar anlatılır.
Sıra Sana Da Gelecek	Hırs, kıskançlık, kibir, açgözlülük gibi kötü duygularının etkisinde kalan kişilerin sonlarının ölüm ile bitmesi anlatılmaktadır.
Uyuyan Topaç	Büyük bir şehirden kırsal bir kasabaya taşınan Arda'nın ve ailesinin yaşamlarında gerçekleşen değişimler anlatılmaktadır.
Hayal Küre	Korkus'un, kötülüğü tüm evrene yaymak için hayal kurulmasını engelleyerek herkesin uyuşuk, tembel bir yaşam sürmesine neden olması anlatılmaktadır.
Advin Amazon'da	Advin adlı çocuğun, teyzesi ile birlikte gezi için gittiği Brezilya'da kaçırılması anlatılmaktadır.
Hazine Avı	Aynı sitede oturan dört çocuğun sitenin bahçesindeki ilginç notları takip ederek bir sonuca varmaya çalışmaları anlatılmaktadır.
Türkiye'nin Kalbi Ankara	Efe adlı bir çocuğun otobüste düşürülen bir dosyayı bulması ve arkadaşları ile birlikte bu dosyanın gizemini çözmesi anlatılmaktadır.
Nasrettin Hoca'nın Sürpriz Misafiri	Timur adlı çocuğun zamanda yaptığı yolculuk ile Nasrettin Hoca döneminin Akşehir'inde başından geçen serüvenler anlatılır.
Dede Korkut İle Adsız Oğul	Timur adlı çocuğun zamanda yaptığı yolculuk ile Dede Korkut dönemi Oğuz Türklerinin arasında yaşadığı serüvenler

	anlatılmaktadır.
Oyunda Kal	Bilişim alanında çok girişken ve başarılı; toplum yaşamında ise çekingen ve özgüvensiz olan bir çocuğun, çevresinde popüler bir kişi olmak için uğraşması anlatılmaktadır.
Piri Reis'in Peşinde	Timur adlı çocuğun Mucit Muzo ile birlikte, zamanda yaptığı yolculukla Piri Reis dönemine gidip Gelibolu'da kalan Leyla teyzeyi geri getirmeye çalışırken yaşadıkları anlatılır.
Oyundasın	Bilişim alanında çok girişken ve başarılı; toplum yaşamında ise çekingen ve özgüvensiz olan bir çocuğun, sanal yaşamda olduğu gibi çevresinde de kendisini kabul ettirmeye çalışması anlatılmaktadır.
Kod Adı: İnsansı	İnsanların laboratuvar ortamında oluşturduğu bir yapay zekânın kontrolden çıkıp insanları etkisi altına alması ve dünyadan koparıp sanal dünyaya bağımlı hâle getirmesi anlatılmaktadır.

(Yapıtların Konuları)

En fazla kullanılan konuların, tarihi eser kaçakçısı veya doğaya zarar verenlerin ortaya çıkarılması; kaybolan bir eşyanın, hayvanın veya aile üyelerinden birinin aranıp bulunması, tarihi-kültürel kişilerin tanıtılması, kötülük yapan kişilere karşı akıl yoluyla mücadele edilmesi olduğu belirlenmiştir.

Ele alınan yapıtların izlekleri incelendiğinde Önyargı, cesaret ve doğa sevgisinin sık kullanıldığı belirlenmiştir.

Kitap Adı	İzlek
Almarpa'nın Gizemi	Önyargı
Esrarengiz Testi	Cesaret
Işığın Çocuğu Arel	Okuma sevgisi
Midas'ın Peşinde	Önyargı

Tutankamon'un Kolyesi	Cesaret
Efes'in Sırları	Önyargı
Advin Sahra Çölü'nde	Anne-baba sevgisi
Advin Gümüş Sırtlı Goriller Ülkesinde	Hayvan sevgisi
Gizemli Laboratuvar	Doğa sevgisi
Gizemli Olimpos	Cesaret
Düşlerin Peşindeki Çocuk	Kendini keşfetmek
Hoflipuf	Oyun sevgisi
Kayıp Formül	Doğa sevgisi
Kızıl Tüy	Önyargı
Köye Yazar Geldi	Okuma sevgisi
Padişahın Çalınan Tacı	Önyargı
Sıra Sana Da Gelecek	Ölüm
Uyuyan Topaç	Önyargı
Hayal Küre	İyilik
Advin Amazon'da	Çocuk sevgisi

Hazine Avı	Önyargı
Türkiye'nin Kalbi Ankara	Önyargı
Nasrettin Hoca'nın Sürpriz Misafiri	Umut
Dede Korkut İle Adsız Oğul	Konukseverlik
Oyunda Kal	Özgüven
Piri Reis'in Peşinde	Çalışkanlık
Oyundasın	Özgüven
Kod Adı: İnsansı	Teknoloji bağımlılığı

(Yapıtların İzlekleri)

İzlekler, çocukların yaş düzeyine uygun olarak ve konu ile uyumlu biçimde verilmiştir.

Yapıtlardaki başkişiler ve yan kişiler incelendiğinde çok çeşitli karakterin geliştirildiği belirlenmiştir. Açık-devingen, açık-durağan karakterler geliştirildiği gibi; kapalı-devingen ve kapalı-durağan karakterler de geliştirilmiştir.

Ele alınan yapıtların dil-anlatım özellikleri incelendiğinde ise yapıtlarda kısa, yalın tümceler kullanıldığı ve Türkçenin anlatım gücünün yansıtıldığı belirlenmiştir. Ayrıca, yapıtlarda genel olarak, Türkçe kökenli sözcüklerin yeğlendiği belirlenmiştir. Bunun yanında, yapıtlarda çocukların anlamını bağlamdan kestirip öğrenebilecekleri sözcükler de kullanılmıştır. Yapıtlardaki bu sözcüklerin sayısının az olduğu belirlenmiştir. Yapıtlarda söz varlığı öğelerinden deyim ve ikilemelerin sık kullanıldığı, atasözlerinin ise çok az kullanıldığı belirlenmiştir.

Yapıtlardaki iletilerin açıkça söylenmediği ve kurgunun içine sindirilerek çocuğun çıkarım yapmasının beklendiği belirlenmiştir. Yapıtlar incelendiğinde

aşağıdaki iletiler belirlenmiştir. Belirlenen iletilerin hangi yapıtlarda yer aldığı tabloda gösterilmiştir.

Numara	İletiler
1	İnsanlara ve yerlere karşı oluşturduğumuz önyargılar bizi yanlış düşüncelere sürükleyebilir.
2	Doğal bir yaşam sürmek insana sağlık ve huzur verir.
3	Merak duymak, öğrenmek için en önemli etkenlerdendir.
4	Kadın ve erkek eşit koşullara sahiptir ve aile içerisinde birbirlerine yardımcı olmalıdır.
5	İnsanların mutlu olabilmelerinin koşullarından biri de iyi arkadaşlara sahip olmalarıdır.
6	Farklı uluslardan insanlar birbirleri ile evlenebilir.
7	Doğal güzelliklerimizi ve tarihi eserlerimizi korumalıyız.
8	Dergi, ansiklopedi, kitap gibi yapıtları okuma alışkanlığı edinmiş çocuklar, günlük yaşamlarında karşılaştıkları olay ve durumlarla ilgili ön bilgilere sahip olurlar.
9	Cesaretimizi yitirmeyip aklımızın kılavuzluğunda hareket ettiğimizde güçlükleri aşabiliriz.
10	Çocuklara sevgiyle yaklaşırsak ve onları sevebilecekleri kitaplarla buluşturursak her çocuk okuma alışkanlığı kazanabilir.
11	Çalışkan kişi, huzurlu ve mutlu olur.
12	Doğada, hayvanların da yaşam hakkı vardır ve insanlar buna saygı duymalıdır.
13	Çocukların gelişiminde anne-babalar gibi dede ve nineler de önemli kişilerdir.
14	Kitap okumak, çocukların düş dünyasını geliştirir.
15	Kişilerin ve olayların içyüzü, görüldüğü gibi olmayabilir.
16	Çocuklar, gezerek, keşfederek, tanıyarak gerçekleştirdikleri öğrenmelerle gelişir ve zenginleşir.
17	Her ülkenin farklı bir kültürü vardır ve bu kültüre saygı duyulmalıdır.

18	Kendimizi keşfedip olumlu yönlerimizi ön plana çıkarırsak daha mutlu ve üretken kişiler oluruz.
19	Büyükler, çocukları sevgi ile yetiştirmelidir.
20	İnsanlar; doğayı ve doğadaki canlıları, ona zarar veren kişilere karşı korumalıdır.
21	Nesilleri tükenme tehlikesi yaşayan hayvanlar için önlemler alınmalıdır.
22	Çocuklar, anne babaları için türlü güçlüklerle katlanabilir.
23	Kişi, en güç zamanda bile umutlu olmalıdır.
24	Kişi, gördüğü haksızlık ve kötülüklere karşı gelmelidir.
25	Sanal ortamdaki savaş oyunları çocukların gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir.
26	İyilik yapmak, kişiyi mutlu eder.
27	Zamanını yalnızca bilgisayar oyunları ile geçiren çocukların sağlıklı bir gelişimi olmamaktadır.
28	Masallar çocukları gerginlikten uzaklaştırır, sakinleştirir.
29	Haksızlığa uğradığımızda buna ses çıkarmazsak özsaygımızı yitiririz.
30	Çevrim içi ortamlarda görünen olaylar ve kişiler yanıltıcı olabilir.
31	Öğretmenler, okullardaki akran zorbalığını engellemede daha fazla rol almalıdır.
32	İnsanların emeklerini çalıp sahiplenmek çok kötü bir davranıştır.
33	Çocuklar özgüvenli olduğu sürece çalışarak üretken ve mutlu bireyler olabilir.
34	İnternet bağımlılığı, kişileri; gerçek yaşamdan kopmuş, düşüneyemeyen, yönlendirilebilir bireylere dönüştürür.
35	Bilim, insanlığın ve doğanın yararına kullanılmalıdır.
36	Aşırı hırs, kıskançlık, bencillik gibi özellikler kişiyi başarısızlığa ve ölüme sürükler.
37	Teknoloji, kullanımı konusunda bilinçli olduğunda yarar

	sağlamaktadır.
Kitap Adı	İçerdiği İletiler
Almarpa'nın Gizemi	1, 2, 4, 5, 12, 15, 16, 19, 20, 23, 27
Esrarengiz Testi	3, 5, 6, 7, 8, 9, 12, 15, 16, 17, 23
Işığın Çocuğu Arel	3, 5, 9, 12, 14, 19, 23, 25, 27, 28
Midas'ın Peşinde	1, 3, 5, 7, 8, 15, 16
Tutankamon'un Kolyesi	1, 3, 5, 9, 12, 15, 16, 17, 23, 26
Efes'in Sırları	1, 3, 5, 6, 7, 8, 15, 16, 17
Advin Sahra Çölü'nde	3, 9, 12, 15, 16, 17, 22, 23
Advin Gümüş Sırtlı Goriller Ülkesinde	3, 9, 12, 15, 16, 17, 20, 21, 23
Gizemli Laboratuvar	3, 5, 7, 9, 11, 12, 15, 20, 21, 22, 23, 24, 26, 35
Gizemli Olimpos	3, 5, 6, 7, 8, 9, 15, 16, 20, 23
Düşlerin Peşindeki Çocuk	1, 2, 3, 9, 11, 12, 13, 15, 16, 18, 19, 23, 26, 28, 33
Hoflipuf	3, 5, 9, 12, 15, 23, 26, 28
Kayıp Formül	3, 5, 7, 9, 11, 12, 15, 20, 21, 23, 24, 26, 35
Kızıl Tüy	1, 2, 3, 5, 9, 12, 15, 16, 17, 23

Köye Yazar Geldi	1, 2, 3, 5, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 19, 26,
Padişahın Çalınan Tacı	3, 9, 15, 16, 23, 26
Sıra Sana Da Gelecek	1, 5, 15, 18, 19, 23, 27, 34, 36
Uyuyan Topaç	1, 2, 3, 5, 7, 9, 11, 15, 26
Hayal Küre	5, 9, 14, 23, 24, 26
Advin Amazon'da	3, 7, 9, 12, 15, 16, 17, 23
Hazine Avı	1, 3, 5, 10, 14, 15, 19, 27
Türkiye'nin Kalbi Ankara	1, 3, 5, 7, 9, 15, 16, 26
Nasrettin Hoca'nın Sürpriz Misafiri	1, 2, 9, 11, 23, 24,
Dede Korkut İle Adsız Oğul	1, 2, 5, 9, 11, 18, 23, 24, 33, 36
Oyunda Kal	3, 5, 9, 11, 15, 18, 22, 23, 27, 29, 30, 31, 32, 33, 37
Piri Reis'in Peşinde	1, 2, 9, 11, 18, 23, 24, 36
Oyundasın	1, 3, 5, 9, 11, 15, 18, 19, 22, 23, 27, 30, 33, 37
Kod Adı: İnsansı	3, 5, 8, 9, 11, 12, 15, 18, 27, 30, 33, 34

(Yapıtların İçerdiği İletiler)

Bu iletilerin, çocukların yaşam deneyimlerine katkıda bulunacak ve onların topluma uyum sağlamasına yarayacak iletiler olduğu belirlenmiştir.

Araştırmanın sonucunda, ulaşılan bulgular doğrultusunda şu önerilerde bulunulabilir:

Yazarın incelenen yapıtları, çocuk edebiyatının temel ilkelerine genel anlamda uygun olduğu için bu yapıtların belirlenecek bölümleri, Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alabilir.

Yazarın incelenen yapıtları, okuma alışkanlığı kazandırmak amacıyla ortaokul öğrencilerine bu yapıtları okumaları salık verilebilir.

Koray Avcı Çakman'ın diğer kitapları da çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından incelenebilir.

Yapıtları, çocuk edebiyatının temel ilkeleri bağlamında incelenmemiş yazarların yapıtları da bu açıdan incelenebilir.

“Almarpa'nın Gizemi” ve “Hayal Küre” adlı yapıtların yeni basımlarında resim eklenebilir. Bu yapıtların resimsiz olması seslendiği yaş düzeyi düşünüldüğünde olumsuz bir durum olarak değerlendirilebilir.

Bazı yapıtlardaki, az olan yazım yanlışlıkları ve anlatım bozuklukları bu kitapların yeni basımlarında düzeltilmelidir.

Yazarın “Almarpa'nın Gizemi” adlı yapıtında yer alan ‘Martı Efsanesi’ ve ‘Yelkovan Kuşlarının Efsanesi’ adlı metinler ele aldığı konu-izlek açısından değerlendirilip Türkçe dersinde kullanılabilir.

“Efes'in Sırları” adlı yapıtta yer alan ‘Efes'in Efsanesi’ metni; “Midas'ın Peşinde” adlı yapıtta yer alan ‘Gordion Efsanesi’ metni ve “Türkiye'nin Kalbi Ankara” adlı yapıtta yer alan ‘Çapa Efsanesi’ adlı metin Türkçe ders kitabında çeşitli etkinliklerde ve efsane türünün öğretiminde kullanılabilir.

“Düşlerin Peşindeki Çocuk” adlı yapıtta yer alan ‘Güç Kimde?’ ve ‘Çömlekel'in Masalı’ adlı metinler, içerdiği iletilerin niteliği düşünüldüğünde Türkçe ders kitabında kullanılan metinler arasında yer alabilir.

Yazarın “Oyunda Kal” ve “Oyundasın” adlı yapıtları, akran zorbalığı ve teknolojinin kullanımı gibi bağlamlar çerçevesinde incelenip Türkçe dersinde yararlanılabilir.

“Köye Yazar Geldi” ve “Hazine Avı” adlı yapıtları öğrencilere okuma sevgisi kazandırmada kullanılabilir.

“Gizemli Laboratuvar” ve “Kayıp Formül” adlı yapıtlar, doğa ve hayvan sevgisi temalarında okutulabilecek kitaplardır.

“Esrarengiz Testi” ve “Uyuyan Topaç” adlı yapıtlar, tarihi eserlerin korunması konusunda bilinç kazandırmada yararlanılabilecek yapıtlardır.

“Kızıl Tüy” adlı yapıttan, önyargı ve duygudaşlık kavramlarının öğretiminde yararlanılabilir.

“Düşlerin Peşindeki Çocuk” adlı yapıttan ise, kendini keşfetme ve üretken bireyler olma bağlamında içerdiği zengin iletiler açısından Türkçe öğretiminde yararlanılabilir.

KAYNAKÇA

- Akyüz, M. (2014). *Muzaffer İzgü'nün Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi.
- Alexander, M. A. (2019). *A qualitative examination of the portrayal of ethnically diverse female characters in third grade wonders© literature*. Widener University, ProQuest Dissertations Publishing, 2019. 13863135.
- Arıcı, A. F. (2018). *Çocuk edebiyatı ve kültürü* (2. baskı). Pegem Akademi.
- Arıkan, Y. (2018). *Behiç Ak'ın Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Bakımından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi.
- Arkılıç Songören, S. (2011). İlköğretimde Çocuk Edebiyatı. *Contemporary Online Language Education Journal*,1, 82-88.
- Aytekin, H. (2016). *Çocuk ve Gençlik Edebiyatı* (1. baskı). Anı.
- Aytaş, G. (2003). Okuma Gelişiminde Çocuk Edebiyatının Rolü. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, S.13, s.155-160.
- Baz, M. A. (2021). *Aslı Der'in Yapıtlarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Bağlamında ve Fantastik Öğeler Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gaziantep Üniversitesi.
- Çolakça, C. (2019). *Gülsevin Kırıl'ın Çocuk Romanlarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkelerine Göre İncelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi.
- Danışman, T. (2019). *2018-2019 eğitim öğretim yılında okutulan beşinci sınıf Türkçe ders kitabında bulunan metinlerin çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Uşak Üniversitesi.
- Demirdal, A. (2019). *Çocuk dergilerinin çocuk edebiyatının temel ilkeleri bağlamında incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi.
- Demirel, Ş. (2021). Çocuk edebiyatı ve çocuğa görelik. Ş. Demirel & S. Seven (Ed.), *Çağdaş Çocuk Edebiyatı* (1. Basım, s. 19-38) içinde. Pegem Akademi.
- Dilidizgün, S. (2000). Çocuk kitaplarında yazınsal nitelik. *I. Ulusal çocuk kitapları sempozyumu*. Sever, S. (Haz.). Ankara: Eğitim Bilimleri Fakültesi ve Tömer Dilbilim Merkezi. Yay. No: 1.

- Dilidüzgün, S. (2018). *Çağdaş Çocuk Yazını-Yazın Eğitime Atılan İlk Adım* (3. Baskı). Tudem.
- Erdoğan Horasan, A. (2015). *Zeynep Cemali'nin Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Erkmen, N. (2017). *Çocuk kütüphanelerinde en çok okunan çocuk kitaplarının çocuk edebiyatının temel ilkeleri bağlamında incelenmesi (Ankara ili örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi.
- Goss, M. K. (2013). *Bodily harm, bodily power: Representations of self-destruction in young adult literature*. Illinois State University. ProQuest Dissertations Publishing, 2013.3578845.
- Hasırcı, S. (2012). *Çocuk Kitaplarında Şişmanlığın (Obezite) Ele Alınışı Üzerine Bir Değerlendirme*. Haz. Sedat Sever. (III. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu) içinde.(s.1057-1065). Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Kan, M.O. (2012). *Türkçe Öğretmenlerinin Çocuk Edebiyatı İle İlgili Görüşleri Üzerine Nitel Bir Araştırma*. Haz. Sedat Sever. (III. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu) içinde.(s.109-118). Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Karadeniz, E. (2019). *Behiç Ak'ın Çocuk Hikâyelerinin Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi.
- Karagöz, S. (2006). *Ayla Çınaroğlu'nun çocuk kitaplarının çocuk yazınının temel öğeleri yönünden incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi.
- Karagöz, S. (2014). *Çocuk Romanlarındaki Başkişilerin Yaşadıkları Çatışmaları Çözme Yöntemlerinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi.
- Karakurt İpek, G. (2019). *Nur İçözü'nün Romanlarının Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Bağlamında İncelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi.
- Karatay, H. (2013). Okuma Eğitimi: Kuram, Uygulama, Ölçme ve Değerlendirme. A. Güzel & H. Karatay, (Ed.), *Türkçe Öğretimi El Kitabı* içinde (s. 221-264). Pegem Akademi.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (24. Basım). Nobel Akademi.
- Kavak, S. (2018). *Koray Avcı Çakman'ın Hikâyelerindeki Eğitsel İletiler Üzerine Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi.

- Kaya, M. (2021). Çocuk edebiyatı eserlerinin taşıması gereken nitelikler. M. Tunagür & M. N: Kardaş (Ed.), *Çocuk Edebiyatı* (1. Basım, s. 117-141) içinde. Pegem Akademi.
- Kıbrıs, İ. (2002). *Çocuk Edebiyatı* (2. baskı). Eylül Kitap.
- Kılıçaslan, E. (2019). *Naki Tezel'in "Türk Masalları" Adlı Kitabının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Bakımından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Siirt Üniversitesi.
- Kökçü, Y. (2021). Çocuk Kitaplarının Biçim ve İçerik Özellikleri. Ş. Demirel & S. Seven (Ed.), *Çağdaş Çocuk Edebiyatı* içinde (1. Baskı, s. 71-87) içinde. Pegem Akademi.
- Lukens, R. J., Smith, J. J. Ve Coffel C. M. (2018). *Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış*. (C. Pamay, Çev.). Erdem Yayınları.
- Lüle E. (2007). Yedi Farklı Çocuk Kitabının Çocuk Yazını İlkelerine Uygunluğunun Değerlendirilmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8 (14), 17-30.
- Maltepe, S. (2009). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Çocuk Edebiyatı Ürünlerini Seçebilme Yeterlikleri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12 (21), 398-412.
- MEB. (2019). *Türkçe dersi öğretim programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)*. MEB Yayınları.
- Neydim, N. (2010). *Çocuk edebiyatı*. <https://auzef.istanbul.edu.tr/tr/content/ogrenme-sureci/ders-materyalleri>
- Oğuzkan, A. F. (2013). *Çocuk Edebiyatı* (10. Baskı). Anı.
- Olukcu, E. (2019). *İsmail Bilgin'in Büyük Türk Bilginleri Dizisinin Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Özbay, M. (2013). *Türkçe Öğretimi Üzerine Araştırma ve İncelemeler* (1. Baskı). Öncü Kitap.
- Özbilen Demirtaş, E. (2021). *Koray Avcı Çakman'ın Öykü ve Romanlarının Duyarlık Eğitimi Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi.
- Piltin, G. (2021). Çocuk kitaplarında bulunması gereken nitelikler. A. Şahin (Ed.), *Çocuk Edebiyatı* (1. Basım, s. 99-133) içinde. Pegem Akademi.
- Posey, C. R. (2011). *Reading beyond: children's lived spiritual experiences of fantasy literature*. The Pennsylvania State University.

- Reutzel, D. R., & Gali, K. (1998). The art of children's book selection: A labyrinth unexploded. *Reading Psychology*, 19, 3-50.
- Sarikaya, B. (2019). Çocuk edebiyatı eserlerinde bulunması gereken özellikler. E. Akın (Ed.), *Çocuklar İçin Edebiyat Eğitimi* (1. Basım, s. 207-238) içinde. Anı.
- Selek, D. (2010). *Çocuk edebiyatı*. <https://auzef.istanbul.edu.tr/tr/content/ogrenme-sureci/ders-materyalleri>
- Sever, S. (1995). Çocuk kitaplarında bulunması gereken yapısal ve eğitsel özellikler. *Abece*, 107, 14-15.
- Sever, S. (2015). *Çocuk Edebiyatı ve Okuma Kültürü* (2.Baskı). Tudem.
- Sever, S. (2021). *Çocuk ve Edebiyat* (10.Baskı). Tudem.
- Şahin, A. & Özçelik F. C. (2021). Çocuk edebiyatının gelişimi. A. Şahin (Ed.), *Çocuk Edebiyatı* (1. Basım, s. 63-98) içinde. Pegem Akademi.
- Şimşek, T. (2004). *Çocuk Edebiyatı* (2.baskı). Suna.
- Şirin, M.R. (2000). *99 Soruda Çocuk Edebiyatı* (3. Baskı). Çocuk Vakfı.
- Şirin, M.R. (2007a). *Çocuk Edebiyatı Kültürü* (2.baskı). Kök.
- Şirin, M.R. (2007b). *Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış* (1.baskı). Kök.
- Tekin, E. (2017). *Süleyman Bulut'un Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Balıkesir Üniversitesi.
- Temizyürek, F., Şahbaz, N. K. & Gürel, Z. (2016). *Çocuk edebiyatı*. Pegem Akademi.
- Türk Dil Kurumu (2011). *Türkçe Sözlük*. Türk Dil Kurumu.
- Uyar, Y.E. (2019). *Hasan Kallimci'nin Destan Romanlar Serisinin Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Bağlamında Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi.
- Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2017). *Çocuk Edebiyatı* (9.Baskı). Akçağ.
- Yasa, M. (2012). *Mevlana İdris Zengin'in Masal Kitaplarının Çocuk edebiyatının Temel Öğeleri Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Yıldırım, Ali ve Şimşek, H. (2016). *Nitel Araştırma Yöntemleri* (13. Baskı) Seçkin.

Yılmaz, H. D. (2017). *Koray Avcı Çakman'ın Eserlerinde Çocuklara Yönelik Ekoeleştirel İletiler*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi.

Yüksel, B. (2020). *Çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından Behiç Ak'ın kitaplarında görsel tasarım, değerler ve metin ilişkileri*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi.

Weaver, S. J (2018). *Re-inhabiting fantasy: Imagining fantastic spaces in the Anthropocene*. St. John's University. ProQuest Dissertations Publishing, 2018. 10804774.

Bilgisunar Kaynakları

Tudem Yayın Grubu.(2020). Yazarlar, Koray Avcı Çakman. Erişim Adresi: https://www.tudem.com/yazar/514/koray_avci_cakman.aspx adresinden 09.10.2020 tarihinde erişilmiştir.

İncelenen Yapıtlar

Avcı Çakman, K. (2020). *Almarpa'nın Gizemi* (17. Baskı). Tudem.

Avcı Çakman, K. (2020). *Esrarengiz Testi* (7. Baskı). Kırmızıkeci Çocuk.

Avcı Çakman, K. (2020). *Işığın Çocuğu Arel* (7. Baskı). Can Çocuk.

Avcı Çakman, K. (2019). *Midas'ın Peşinde* (6. Baskı). Kırmızıkeci Çocuk.

Avcı Çakman, K. (2018). *Tutankamon'un Kolyesi* (4. Baskı). Erdem Çocuk.

Avcı Çakman, K. (2020). *Efes'in Sırları* (11. Baskı). Kırmızıkeci Çocuk.

Avcı Çakman, K. (2019). *Advin Sahra Çölü'nde* (4. Baskı). Kırmızıkeci Çocuk.

Avcı Çakman, K. (2018). *Advin Gümüş Sırtlı Goriller Ülkesinde* (2. Baskı). Kırmızıkeci Çocuk.

Avcı Çakman, K. (2019). *Gizemli Laboratuvar* (8. Baskı). Doğan Egmont.

Avcı Çakman, K. (2018). *Gizemli Olimpos* (4. Baskı). Kırmızıkeci Çocuk.

Avcı Çakman, K. (2020). *Düşlerin Peşindeki Çocuk* (8. Baskı). Altın Kitaplar.

Avcı Çakman, K. (2018). *Hoflipuf* (2. Baskı). Can Çocuk.

Avcı Çakman, K. (2018). *Kayıp Formül* (5. Baskı). Doğan Egmont.

Avcı Çakman, K. (2018). *Kızıl Tüy* (4. Baskı). Erdem Çocuk.

Avcı Çakman, K. (2018). *Köye Yazar Geldi* (5. Baskı). Can Çocuk.

- Avcı Çakman, K. (2018). *Padişahın Çalınan Tacı* (5. Baskı). Erdem Çocuk.
- Avcı Çakman, K. (2018). *Sıra Sana da Gelecek* (3. Baskı). Tudem.
- Avcı Çakman, K. (2020). *Uyuyan Topaç* (5. Baskı). Can Çocuk.
- Avcı Çakman, K. (2020). *Hayal Küre* (4. Baskı). Tudem.
- Avcı Çakman, K. (2019). *Advin Amazon'da* (2. Baskı). Kırmızıkeci Çocuk.
- Avcı Çakman, K. (2018). *Hazine Avı* (4. Baskı). Doğan Egmont.
- Avcı Çakman, K. (2019). *Türkiyenin Kalbi Ankara* (1. Baskı). Tudem.
- Avcı Çakman, K. (2018). *Nasrettin Hoca'nın Sürpriz Misafiri* (6. Baskı). Doğan Egmont.
- Avcı Çakman, K. (2018). *Dede Korkut ile Adsız Oğul* (1. Baskı). Doğan Egmont.
- Avcı Çakman, K. (2020). *Oyunda Kal* (4. Baskı). Altın Kitaplar.
- Avcı Çakman, K. (2020). *Piri Reis'in Peşinde* (1. Baskı). Doğan Egmont.
- Avcı Çakman, K. (2021). *Oyundasın* (1. Baskı). Altın Kitaplar.
- Avcı Çakman, K. (2021). *Kod Adı: İnsansı* (1. Baskı). Doğan Egmont.

ÖZGEÇMİŞ

Burak Avcı, 2016 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi, Türkçe Eğitimi bölümünden mezun oldu. Aynı yıl Gaziantep'in Yavuzeli ilçesinde Türkçe öğretmeni olarak görev yapmaya başladı. Sonrasında Şanlıurfa ili Viranşehir ilçesinde de görev yaparak zorunlu hizmetini tamamladı. 2018-2019 eğitim-öğretim yılının bahar döneminde Gaziantep Üniversitesi Türkçe Eğitimi bölümünde yüksek lisans öğrenimine başladı. 2021-2022 eğitim-öğretim yılı itibariyle İstanbul/Çekmeköy'de Türkçe öğretmenliği görevine devam etmektedir.

VİTAE

Burak Avcı, graduated from Yıldız Technical University, Department of Turkish Language Education in 2016. In the same year, he started to work as a Turkish teacher in the Yavuzeli district of Gaziantep. Afterwards, he completed his compulsory service by serving in Viranşehir district of Şanlıurfa. In the spring semester of the 2018-2019 academic year, he started his master's degree at Gaziantep University, Department of Turkish Education. As of the 2021-2022 academic year, he continues to work as a Turkish teacher in İstanbul/Çekmeköy.